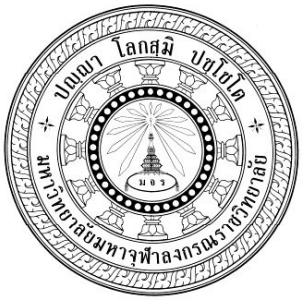

รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

Buddhist Participatory Community Development Model of Pa Kho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province

โดย

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค

พระครูสุตสารบัณฑิต (จำนงค์ ผมไผ), ดร.

ดร.ภัณฑิลา น้อยเจริญ

ดร.ทองคำ ดวงขันเพ็ชร

ดร.ศุภกิจ ภัคดีแสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตหนองคาย

MCU RS 800766183

รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

โดย

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค

พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร.

ดร.ภัณฑิลา น้อยเจริญ

ดร.ทองคำ ดวงขันเพ็ชร

ดร.ศุภกิจ ภัคดีแสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

MCU RS 800766183

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Final Drafted Research Report

Research Porgram

Buddhist Participatory Community Development Model of Pa Kho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province

By

Asst. Prof. Dr.Arithat Loesruamchok

PhrakruSutasarabandit (Jumnong Pompai), Dr.

Dr. Phunthila Noicharoen

Dr. Thongkam Daungkhunpet,

Dr.Suphakit Phakdeesaen

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus

B.E.2566

received research funding from

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus

MCU RS 800766183

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อเรื่องวิจัย : รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัย : ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค
พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร.
ดร.ภัณฑิลา น้อยเจริญ
ดร.ทองคำ ดวงขันเพ็ชร
ดร.ศุภกิจ ภัคดีแสน

หลักสูตร : รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)

วันเสร็จสมบูรณ์ : ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๗

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒. เพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

การมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด พบว่า มีการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาดังนี้ ด้านการพัฒนากาย คือ หลักศีลภาวนา เพื่อไปพัฒนาสังคมด้วยการฝึกอบรมศีล ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน ด้านสิ่งแวดล้อมมีการนำหลักหิริ คือความละอายใจที่จะไม่ทำความชั่ว และนำหลักโอตตัปปะ ด้านเศรษฐกิจมีการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ด้านวัฒนธรรมมีการนำหลักกตัญญู ด้านการปกครองมีการนำหลักทศพิธราชธรรม อยู่บนทางสายกลางคือ อริยมรรค ที่มีการบูรณาการให้เข้ากับกิจกรรมของชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

รูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัญหาด้านสังคมผู้บริหารเทศบาล มีการนำหลักศีลภาวนาไปพัฒนาสังคมด้วยการฝึกอบรมศีล ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเสียหายอยู่กับผู้อื่นได้ มีความเกื้อกูลต่อกัน, ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมีการนำหลักหิริ คือความละอายใจที่จะไม่ทำความชั่วและนำหลักโอตตัปปะ คือความรู้สึกเกรงกลัวต่อการทำชั่วทั้งปวง, ปัญหาด้านเศรษฐกิจมีการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ คือการมองเห็นประโยชน์สุขสามัญได้แก่ การมีรายได้พอใช้กับค่าใช้จ่าย มีปัจจัย ๔ ที่พอเหมาะแก่การดำรงชีวิตประจำวัน รู้คุณค่าของการออม และ

ระมัดระวังในการใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น, ปัญหาด้านวัฒนธรรมมีการนำหลักกตัญญูกตเวทิตา คือชาวชุมชนตำบลปะโค มีความภาคภูมิใจรู้คุณค่าต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีความเรื่องพญานาค จึงเกิดความหวงแหน รักษาวัฒนธรรมไว้ด้วยความเพียรพยายาม, และปัญหาด้านการปกครองมีการนำหลักทศพิธราชธรรม คือผู้นำหรือผู้บริหารเทศบาลตำบลปะโค ต้องเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความประพฤติดีงาม เป็นผู้เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวม

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ดังนี้ ๑. รูปแบบด้านการพัฒนากาย คือ การบริโภคปัจจัย ๔ คือ การแต่งกายที่เป็นไปตามสมัยนิยม บริโภคอาหารพอเพียงกับความต้องการของร่างกาย และไม่ทำร้ายร่างกายด้วยสิ่งผิดศีลธรรม ตามหลักธรรม ๑) สัมมากัมมันตะ หรือกายสุจริต ๓ และ๒) สัมมาอาชีวะ หรือมิจฉาวณิชชา ๒. รูปแบบด้านการพัฒนาศีล คือ การละเว้นจากการฆ่า การเอารัดเอาเปรียบกัน การประพฤติผิดล่วงละเมิดทางเพศ การพูดเท็จพูดส่อเสียด และการประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรม ด้วยการฝึกอบรม ตามหลักธรรม ๑) สัมมาวาจา ๒) สัมมากัมมันตะ และ๓) สัมมาอาชีวะ ๓. รูปแบบด้านการพัฒนาจิต คือ ความเพียรระวังบาปไม่เกิดขึ้นในใจ เพียรป้องกันไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นในใจ สร้างสรรค์จิตใจให้แข็งแกร่ง การรักษาความดีของตน การควบคุมตนเองด้วยการมีสติ และการฝึกจิตเพื่อให้เกิดความมั่นคง ตามหลักธรรม ๑) สัมมาวายามะ ๒) สัมมาสติ และ๓) สัมมาสมาธิ และ๔. รูปแบบการพัฒนาปัญญา คือ มีความเห็นที่ถูกต้อง การคิดแบบสร้างสรรค์ การละความโลภ ความโกรธและความหลง ตามหลักธรรม ๑) สัมมาทิฏฐิ เช่น มีความคิดและความเห็นที่ถูกต้อง หรือรู้อกุศลและอกุศลมูล และ๒) สัมมาสังกัปปะ เช่น เป็นลักษณะของคนที่มีจิตสาธารณะ หรือความตรึกที่เป็นกุศลเป็นคนที่มีความนึกคิดที่ดีงามมีความเสียสละ

Research on : Buddhist Participatory Community Development Model of Pa Kho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province

Researcher : Asst. Prof. Dr.Arithat Loesruamchok
PhrakruSutasarabandit (Jumnong Pompai), Dr.
Dr. Phunthila Noicharoen
Dr. Thongkam Daungkhunpet,
Dr.Suphakit Phakdeesaen

course : Bachelor of Public Administration (Public Administration major)

Date of Completion : March 29, 2024

Abstract

The objectives of this research are: 1. To study Buddhist participation in community development of Pa Kho Subdistrict Municipality. Mueang Nong Khai District Nong Khai Province 2. To study the pattern of Buddhist principles. in the participatory community development of Pa Kho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District Nong Khai Province 3. To propose a Buddhist participatory community development model of Pakho Subdistrict Municipality. Mueang Nong Khai District Nong Khai Province It is qualitative research. The research results found that

Buddhist Participation in Community Development of Pakho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District, Province found that the principles of Buddhism in Buddhism were applied as follows: In terms of physical development, it is the principles of precepts and prayers to develop society through precept training. Set in discipline Don't harass In the environmental aspect, the principle of ethics is applied. It is the shame of not doing evil. and apply the principles of Ottappa In the economic aspect, the principles of Tiṭṭhadhammikattha are applied. Culturally, the principle of filial piety is introduced. In terms of governance, the tenets of Dassabhidharat Dhamma have been applied. Being on the middle path is the Noble Path that is integrated with community activities to create participation.

Model of Buddhist principles in the participatory community development of Pa Kho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District Nong Khai Province found that social problems among municipal administrators The principles of precepts and prayers are used to develop society through training in precepts. Set in discipline Don't harass or cause damage to others There is mutual support, environmental problems are based on the principles of ethics. It is the shame of not doing evil and adopting the principles of Ottappa. It is the feeling of being afraid of doing all bad things. Economic problems have the use of the principle of the Dhammikattha benefits. is to see the benefits of ordinary happiness, including Having income sufficient to cover expenses has 4 factors that are appropriate for daily living. Know the value of saving and be more careful in spending, cultural issues include the introduction of the principle of gratitude They are the people of the Pa Kho Subdistrict community. Have pride and know the value of the traditional culture that has the Naga story. Therefore jealousy arises. Culture is preserved with diligence, and administrative problems involve the application of the Tenth Dharaja Dhamma principle. is the leader or administrator of Pa Kho Subdistrict Municipality Must be a person who is generous in sharing. Have good behavior He is a person who sacrifices his own happiness for the happiness of the whole.

Buddhist participatory community development model of Pakho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District Nong Khai Province as follows: 1. The form of physical development is the consumption of 4 factors, namely, dressing according to the fashion. Consume enough food to meet your body's needs. and do not harm the body with immoral things according to the principles of 1) right action or honest body 3 and 2) right livelihood or micchavanicha 2. The form of moral development is abstaining from killing. taking advantage of each other Sexual misconduct telling lies, speaking slanderously and engaging in immoral occupations With training according to the principles of 1) Right Speech, 2) Right Action, and 3) Right Livelihood. 3. The form of mental development is diligence and caution so that sin does not arise in the mind. Work hard to prevent evil from arising in your heart. Create a strong mind Maintaining one's goodness Self-control by being mindful and training the mind to achieve stability according to the principles of 1) Right Way, 2) Right Mindfulness, and 3) Right

Concentration, and 4. The form of intellectual development is having correct opinions. Thinking creatively, abandoning greed, anger and delusion according to the principles of 1) right view, such as having correct thoughts and opinions or knowing the evil and the base evil, and 2) right mind, such as being the characteristic of a person who has a public mind. Or the thoughts that are charitable are people who have good thoughts and are selfless.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้ข้อมูลสำคัญและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเล่มนี้ โดยเฉพาะ ผู้บริหารเทศบาลตำบลปะโค พนักงาน และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ทำงานในเทศบาลตำบลปะโค รวมทั้งประชาชน พระสงฆ์ในตำบลปะโค อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ผู้วิจัยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และกรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค

๒๙ มีนาคม ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	**ก**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	**ข**
กิตติกรรมประกาศ	**ฉ**
สารบัญ	**ช**
สารบัญภาพ	**ฎ**
บทที่ ๑ บทนำ	**๑**
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร	๘
๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา	๘
๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่	๘
๑.๔.๔ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๙
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	**๑๐**
๒.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม	๑๐
๒.๑.๑ ความหมายการมีส่วนร่วม	๑๑
๒.๑.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วม	๑๔
๒.๑.๓ ระดับของกระบวนการในการมีส่วนร่วม	๑๗
๒.๑.๔ จิตสำนึกในการมีส่วนร่วม	๒๑
๒.๑.๕ ประโยชน์ในการมีส่วนร่วม	๒๔
๒.๒ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	๓๐
๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม	๓๑
๒.๒.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม	๓๔

๒.๒.๓ รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ๓๖
๒.๒.๔ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ๓๘
๒.๒.๕. กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน ๓๙
๒.๒.๖ สรุปวิเคราะห์ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ๔๐
๒.๓ แนวคิดการพัฒนาชุมชน ๔๒
๒.๓.๑ ความหมายการพัฒนา ๔๒
๒.๓.๒ ความหมายของชุมชน ๔๔
๒.๓.๓ หลักการพัฒนาชุมชน ๔๖
๒.๓.๔ ประโยชน์การพัฒนาชุมชน ๕๐
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการพระพุทธศาสนา ๕๓
๒.๔.๑ แนวคิดการพัฒนาตามหลักการพุทธศาสนา ๕๓
๒.๔.๒ ทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการพระพุทธศาสนา ๕๕
๒.๕ หลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ๖๕
๒.๕.๑ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านสังคม ๖๕
๒.๕.๒ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ๖๙
๒.๕.๓ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ๗๐
๒.๕.๔ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านการปกครอง ๗๒
๒.๕.๕ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านวัฒนธรรม ๗๕
๒.๖ วิธีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ๗๖
๒.๖.๑ การอบรม ๗๗
๒.๖.๒ การจัดกิจกรรม ๗๙
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๘๑
๒.๗.๑ งานวิจัยในประเทศ ๘๑
๒.๗.๒ เอกสารและงานวิจัยต่างประเทศ ๙๔
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย ๙๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย **๙๗**
๓.๑ รูปแบบการวิจัย ๙๗
๓.๒ ขอบเขตการวิจัย ๙๘
๓.๒.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร ๙๘
๓.๒.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ๙๘
๓.๒.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ ๙๘

๓.๒.๔ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๙๘

๓.๓ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ๙๙

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล ๙๙

๓.๔.๑ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ๑๐๐

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ๑๐๐

๓.๔.๓ ขั้นลงภาคสนามเพื่อการสัมภาษณ์ข้อมูล ๑๐๐

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ๑๐๐

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๑๐๒

๔.๑ สภาพการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๑๐๒

๔.๑.๑ สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ๑๐๓

๔.๑.๒ สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ๑๐๗

๔.๑.๓ วิเคราะห์สภาพ และปัญหาของเทศบาลตำบลปะโค ๑๑๕

๔.๒.๑ สังเคราะห์สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ๑๑๘

๔.๒.๒ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค ๑๒๐

๔.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโคจังหวัดหนองคาย ๑๓๐

๔.๓ รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๑๔๓

๔.๓.๑ สังเคราะห์สภาพปัญหา ๑๔๔

๔.๓.๒ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค ๑๔๗

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ๑๖๖

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ๑๖๗

๕.๑ สรุปผลการวิจัย ๑๖๗

๕.๑.๑ ผลจากการสังเคราะห์เชิงคุณภาพจากสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย ๑๖๗

๕.๑.๒ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค

จังหวัดหนองคาย ๑๗๐
๕.๑.๓ สังเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย ๑๗๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย ๑๗๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย ๑๘๒

บรรณานุกรม **๑๘๔**

ภาคผนวก **๑๙๒**

ภาคผนวก ก รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑๙๓
ภาคผนวก ข ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย ๑๙๕
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ๑๙๗
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์การวิจัย ๒๐๙
ภาคผนวก จ ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์ ๒๑๕

ประวัติผู้วิจัย **๒๒๓**

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดกระบวนการนำไปสู่การมีส่วนร่วม ๔๑
แผนภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างทฤษฎีการพัฒนากับความสัมพันธ์กันกับอริยมรรค ๘ ๖๕
แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย ๙๖
แผนภาพที่ ๔.๑ โครงสร้างสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลภายในชุมชน ๑๔๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การพัฒนา ภายใต้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่ปี(พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม[๑] หากแต่การพัฒนาที่กำลังเป็นไปอยู่นั้น ต่างอิงกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตก ที่เป็นการพัฒนาในด้านวัตถุ โดยละเลยการควบคุม และสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและชุมชนฐานราก[๒] หากแต่เนนแนวทางการพัฒนาในสังคมทุนนิยม โลกาภิวัตน์ ที่มีการแข่งขันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในด้านผลกำไรเพียงในด้านปัจเจก หรือแม้ในองค์การภาครัฐ ก็วัดผลการพัฒนาประเทศ โดยเน้นเพียงด้านปัจจัยผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP : Gross Domestic Product) เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้สังคมไทยประสบปัญหาสังคมมากมาย เนื่องมาจากการวัดผลแห่งการพัฒนาเพียงความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ โดยละเลยการควบคุมและสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และชุมชนฐานราก ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตที่ขาดสมดุลระหว่างวัตถุกับจิตใจ[๓] อันเนื่องมาจากการพัฒนาแบบขาดความสมดุลและไม่ยั่งยืน[๔] ปัญหาเหล่านี้ เป็นผลมาจากการที่ภาครัฐมองไม่เห็นคุณค่าของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทองถิ่น เพราะการพัฒนาที่ผ่านมา

---

[๑] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ทิศทางแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๑**, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๓), หน้า ๘๓.

[๒] เทิดชาย ช่วยบำรุง, **ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒.

[๓] พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **อุดมธรรมนำจิตสำนึกของสังคมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพบุ๊คสโตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๗.

[๔] พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, "**พระบรมราโชวาทพระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๗", ในประมวลพระราชดำ รัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๗**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักราชเลขาธิการ, ๑๕๑๘), หน้า ๑๙.

นอกจากเนนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียวแล้ว ก็ยังเน้นการพัฒนาแบบรวมศูนย์ในระดับมหภาค (Top-Down Development) ทั้งในดานเศรษฐกิจ การศึกษา ประชาธิปไตย และความยุติธรรม การพัฒนาจึงล้มเหลวในหลายด้าน เป็นการพัฒนาแบบมิจฉาทิฐิ ซึ่งนำ ไปสู่มิจฉาพัฒนา[๕]

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญในการพัฒนาชาติไทย ความเป็นพุทธและความเป็นไทยจึงมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแยกกันไม่ออก บุคลากรในประเทศตั้งแต่พระมหากษัตริย์ รวมถึงขุนนางและประชาชน คิดเป็นร้อยละ ๙๕ % นับถือพระพุทธศาสนาและได้นำหลักธรรมคำสอนตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยใช้แนบเนื่องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้อย่างกลมกลืน เช่น การสมาทานรักษาศีล ๕ ศีล ๘ เพื่อเป็นหลักประกันความสงบสุขของสังคมโดยรวม เพื่อป้องกันการเบียดเบียนทำร้ายกัน ทั้งยังช่วยในการพัฒนาประเทศให้อยู่อย่างสงบร่มเย็น อันเป็นปัจจัยเพื่อเอื้อต่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศได้อีกทางหนึ่ง เป็นวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมีรากฐานมาจากพุทธธรรม เป็นวิถีชีวิตแบบพุทธ นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย จนพระพุทธศาสนานั้น เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคนไทย แม้คนไทยจะย้ายถิ่นที่อยู่ไปไหนก็ตาม แต่ความเป็นพุทธของคนไทยก็จะติดตามไปทุกหนทุกแห่ง เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาตนเอง ฝึกฝนตนเองให้สมบูรณ์สูงสุด โดยใช้พระธรรมเป็นแนวทฤษฎีในการฝึกฝน โดยนำหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้กับงานพัฒนา ตัวอย่าง เช่น หลักธรรมคำสอนในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต พระพุทธองค์ตรัส ไว้ว่า อุฏฐานสัมปทา คือ การเลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการงาน คือ กสิกรรม พาณิชยกรรม โครักขกรรม รับราชการฝ่ายทหาร รับราชการฝ่ายพลเรือน หรือศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญา เครื่องสอดส่องอันเป็นอุบายในการงานนั้น อารักข สัมปทา คือ มีโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สั่งสมด้วยกำลังแขน มีเหงื่อโทรมตัวชอบธรรม ได้มาโดยธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้[๖]

การมีส่วนร่วมของประชาชนสร้างความเชื่อมโยงโดยตรงใหม่ ระหว่างสาธารณชนและผู้มีอำนาจตัดสินใจในทางราชการในระดับพื้นฐานที่สุด การมีส่วนร่วมของสาธารณชนเป็นวิธีการของการสร้างความมั่นใจว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตของประชาชน มีการเสวนากับสาธารณชนกลุ่มนั้น ก่อนการตัดสินใจจากมุมมองของสาธารณชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มการมีอิทธิพลของพวกเขาต่อการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขา จากมุมมองของข้าราชการ

---

[๕] ประเวศ วะสี, **กระบวนทรรศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศไทย : ท้องถิ่นเข้มแข็ง**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.), ๒๕๕๒), หน้า ๘-๙.

[๖] องฺ.อฏฺฐก. (บาลี) ๒๓/๑๑๔/๒๒๒-๒๒๓.

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่ปัญหาโต้เถียงกัน ได้รับการแก้ไข การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการของการสร้างช่องทางที่ทำให้เรื่องที่แตกต่างเหล่านี้ สู่การสานเสวนาที่แท้จริงระหว่างประชาชนที่มีมุมมองต่างๆ กันไป จะเป็นวิธีการที่สร้างความมั่นใจว่า มีปฏิสัมพันธ์ที่แท้จริงเกิดขึ้นและสร้างความมั่นใจต่อสาธารณชนว่ามุมมองต่างๆของประชาชนจะได้รับการนำมาสู่การพิจารณาด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนจะให้ข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับความสำคัญที่สัมพันธ์กับสาธารณชนในมุมมองทางเลือกที่มีคุณค่าที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจนั้นๆ[๗]

เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะของ ความเป็นชุมชนเมือง ให้ประชาชนมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบที่เรียกได้ว่า เป็นประชาธิปไตย และใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เท่าที่ปรากฏในเขตเทศบาลนั้นจะเป็นลักษณะ ผสมผสานกัน ของความเป็นเมือง และชนบทรวมกัน ประชาชนจึงรวมอยู่ด้วยกันอย่างหลากหลายไม่ ว่าจะเป็นอาชีพ ฐานะ หรือรายได้ ชุมชนในเขตเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่ผ่านมาก็มีการ พัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไป ตามความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ประชาชนหลายส่วนก็ได้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปรับใช้ใน การดำเนินชีวิต การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนางานในด้านต่างๆ ซึ่งมีการ ดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาการบริหารงานพัฒนาชุมชนของเทศบาล ตลอดถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนประสบผลสำเร็จไปในส่วนหนึ่ง และยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีเท่าที่ควร[๘]

ในปัจจุบันของสังคมไทย ปัญหาที่ชุมชนในชนบทประสบกันอยู่ทั่วๆ ไปก็คือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนประสบความยากจน มีความเป็นอยู่แร้นแค้น เนื่องจากการขาดแคลนความรู้ในการผลิตสมัยใหม่ วิธีการผลิตยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิต ชาวนามักจะขายผลผลิตของตนเองให้แก่พ่อค้าคนกลางในราคาต่ำ และช่องทางในการประกอบอาชีพอื่นมีจากัดหลังจากทานาแล้วชาวนาส่วนให้ญ่จะว่างงาน การนาเอางานพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้เศรษฐกิจของชาวชนบทดีขึ้นคือ ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น ช่วยแก้ปัญหาการว่างงานส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

---

[๗] เจมส์ แอล เครย์ตัน, ศ.นพ. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ เรียบเรียง, **การมีส่วนร่วมของ ประชาชน**, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐.

[๘] งานวิเคราะห์นโยบายและแผน กองวิชาการและแผนงาน, **แผนพัฒนาสามปี**, (เอกสารอัด สำเนา: ปี ๒๕๖๔-๒๕๖๖), ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, หน้า ๑๙.

ลดความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจของประชาชน ทำให้ประชาชนมีฐานะทางด้านเศรษฐกิจดีขึ้นและประเทศชาติมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ งานพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ นั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ ฉะนั้นในงานพัฒนาชุมชนจึงพยายามที่จะพัฒนาด้านต่างๆ ไปพร้อมกันในทุกๆ ด้านให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะทุกภาคส่วนการพัฒนาจะมีส่วนช่วยสนับสนุน ซึ่งกันและกันอย่างมาก กล่าวคือหากให้การพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวโดยละทิ้งหรือไม่ให้ความสำคัญแก่ด้านอื่นอย่างเท่าเทียมกันแล้วด้านที่ได้รับการพัฒนานั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง เพราะมีด้านที่ไม่ได้รับการพัฒนาจะกลายเป็นปัญหาที่แฝงอยู่ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาชุมชนจึงต้องพัฒนาทั้งคนและวัตถุไปพร้อมๆ กัน[๙]

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กระแสหลัก (Swanson and Holton ; ๒๐๐๑) มีนิยามว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการในการพัฒนาความรู้เชี่ยวชาญของบุคลากรในองค์การด้วยการพัฒนาและการพัฒนา การฝึกอบรมบุคลากรเพื่อจุดประสงค์ในการปรับปรุงผลงาน จากนิยามข้างต้น จะเห็นว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กระแสหลักจะมีจุดเน้นอยู่ที่การพัฒนา เพื่อการปฏิบัติงานให้องค์การโดยการเพิ่มพูนความรู้ ความเชี่ยวชาญ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีผลิตภาพ (productivity) มากขึ้น ด้วยสองแนวทาง คือ การพัฒนาฝึกอบรม (training and development) ดังนั้น เมื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพุทธที่มีคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นฐานคิด นิยามของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ จึงกำหนดเป็น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ คือ กระบวนการในการพัฒนามนุษย์ในองค์การโดยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นฐานคิด ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านพฤติกรรม จิต ใจและปัญญา[๑๐] หลักการเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ตามแนวพุทธ คือ การพัฒนามนุษย์ ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผล คือ ระบบแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยเน้นเฉพาะประเด็นที่พึงพัฒนาเป็นสำคัญ คือ ด้านพฤติกรรม เป็นช่องทางให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง ไปถึงการพัฒนาด้านจิตใจและด้านปัญญาได้ดีด้วย ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ละความเคยชินที่ไม่เกื้อกูล โดยใช้วินัยและวัฒนธรรม เพื่อเร่งแก้ปัญหา

---

[๙] พระบุญโชค กิตฺติสาโร (คำภีระ), "ประสิทธิผลการบริหารการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาวง อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี", **ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๒.

[๑๐] ฌาน ตรรกวิจารณ์, "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ", **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒๘-๒๒๙.

สิ่งแวดล้อมอย่างเอาจริง ท่านให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการหาความสุข เพราะมีผลกระทบต่อการพัฒนามาก ด้านจิตใจ พัฒนาจิตให้มีศักยภาพในการหาความสุขได้ง่ายขึ้นเสพบริโภคด้วยเท่าที่มีก็ได้ไม่มีก็ได้ จนถึงขั้นมีก็ได้ ไม่มีก็ดี อย่างฉลาดและมีจุดหมายที่ นิรามิสสุข หมายถึง การมีความสุขเป็นอิสระโดยไม่อาศัยการเสพ มีคุณธรรมและมีความเพียร พยายาม ขยัน อดทนเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ด้านปัญญา มีความรู้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงของธรรมชาติ เสพบริโภคด้วยรู้เข้าใจคุณค่าแท้เป็นผู้บรรลุจุดหมายของการพัฒนามนุษย์ และเป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อสังคมมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จะบรรลุจุดหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน[๑๑] การพัฒนาชุมชนประกอบด้วย ๒ คำ คือ การพัฒนาและชุมชนการพัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนสภาพปรับปรุงให้ต่างจากเดิมชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคลกลุ่ม/องค์กรชุมชนเครือข่ายองค์กรชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระดับพื้นฐานที่สุด คือ หมู่บ้านหรือชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่มีมารวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกันเช่นชุมชนลุ่มน้ำชุมชนวัฒนธรรมเป็นต้นการพัฒนาชุมชน (Community Development) ตามหลักการพื้นฐานเป็นกระบวนการให้การศึกษา (Educational Process) แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) หรือช่วยตนเองได้ (Self-Help) ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ปัญหาตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการการพัฒนาคนและกลุ่มคนในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอ และร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และชุมชนตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังงานของชุมชนและการสนับสนุน ภายนอกชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมือ อย่างจริงจังของประชาชน และควรเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วย แต่ถ้าประชาชนไม่รู้จัก ริเริ่ม ก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่ม ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการนี้ได้รับการตอบสนอง จากประชาชนด้วยการกระตือรือร้นอย่างจริงจัง[๑๒]

ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หรือการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนกำลังเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนาที่พยายาม

---

[๑๑] ประพันธ์ นึกกระโทก, "ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้สู่องค์กรชุมชนพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง", **ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๖๐-๖๑.

[๑๒] พระสมัย สุทฺธิโก (แถมบุญ), "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๓.

ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยการจัดเวทีประชาคมต่างๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ศักยภาพของชุมชนเองในการแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งจะเห็นว่าศักยภาพของชุมชนในวิสัยทัศน์ใหม่ คือ กระบวนการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่เป็นอิสระ การพึ่งพาตัวเองได้อย่างมั่นคงแล้วประสานกันเข้าเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนในทุกระดับ เพื่อร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์และร่วมมือกันวางแผนชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านสังคมความเป็นอยู่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ด้านการปกครอง เป็นต้นในการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้อง พัฒนาในทุกๆ ด้านไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกัน และต้องได้รับความร่วมมือจากทุก ภาคส่วนและกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือ การนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ในการสนับสนุนให้ประชาชนชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งทางจิตใจ มี หลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ดี

ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ เพื่อเป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจของเพื่อนมนุษย์ที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ ในส่วนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้จัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และมีการ พัฒนาอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร การติดตั้ง Internet ในเขตเทศบาล โครงการรณรงค์การจัดการลดปริมาณขยะและคัด แยกขยะมูลฝอย ตลอดถึงการสนับสนุนทางด้านการศึกษา ส่งเสริมในแต่ละโครงการจะต้องมี ภูมิคุ้มกันที่ดีต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า จะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไป พัฒนา เพื่อเสริมศักยภาพให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ คือ หลักธรรมภาวนา ๔ คือควรได้รับการพัฒนา ๔ ด้าน พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา กล่าวคือ หลักธรรมเหล่านี้ สามารถนำไปเป็นกระบวนการในการพัฒนาได้ในทุกระดับ โดยมุ่งการพัฒนา ทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนให้ดำเนินการพัฒนาและ แก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แล้วทำ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่กล่าวมา ข้างต้นนั้น จะสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้เป็นอย่างดี และจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสมัค สมานสามัคคี ความเอื้ออาทร ความมีเหตุมีผลในการทำงานร่วมกัน ความสอดคล้องและครอบคลุม กับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรและประชาชนในชุมชน รู้ ถึงคุณค่าของหลักธรรมในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อประชาชนของ เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายต่อไป

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ การมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ รูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๓.๒ เพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๓.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative research ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ แนวคิดและแนวทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตำรา เอกสารวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ที่เป็นหลักการว่าด้วยการพัฒนาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมและเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนา ชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาวิจัยชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชนใน เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และกลุ่มพระสงฆ์ ภายใน เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้บริหารเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๕ คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ปลัดเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย รองปลัดเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้อำนวยการกองสาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

รวมทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๔๐ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วมเชิงพุทธ หมายถึง ความเป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและร่วมรับประโยชน์ เช่น การในชุมชนของ เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยเข้าไปมีส่วนในการรับรู้สภาพปัญหาร่วมกันในชุมชน และมีส่วนในการตัดสินใจดำเนิน กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธศาสนา

การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการการพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อบ้าน และชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือของราษฎรและภาครัฐ เพื่อพัฒนาการทำให้ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายดีขึ้น ทำให้ก้าวหน้า ยิ่งขึ้น ทำให้มั่นคง เพื่อความยั่งยืนบนพื้นฐานของทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่

เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย หมายถึง พื้นที่ของการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อจัดการปัญหาด้านสังคมความเป็นอยู่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และ ด้านการปกครอง

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๖.๒ ได้รูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑.๖.๓ ได้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร เกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์กับงานวิจัยเพื่อที่จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร เพื่อที่ได้เห็นแนวทางภาพรวมของการวิจัยที่จะใช้เป็นการตั้งข้อสังเกต แบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๒.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม

๒.๒ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

๒.๓ แนวคิดการพัฒนาชุมชน

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการพระพุทธศาสนา

๒.๕ หลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

๒.๖ วิธีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘ กรอบแนวคิด

๒.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนสังคมนั้นๆ ได้มีโอกาสแสดงออกทางด้านความคิดในทางสร้างสรรค์ทั้งในด้านสังคม การเมืองการปกครอง เป็นต้น ตลอดถึงการกำหนดวิถีชีวิตของคนในชุมชนในการประกอบสัมมาอาชีพ ความเป็นอยู่ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของตน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งของคนในชุมชนเพราะเป็นการกำหนดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของ

ประชาชนในชุมชนนั้น เพราะจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีและรวดเร็ว รวมทั้งเป็นวิธีการที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและยังเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต่อไป

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธซึ่งแนวคิดที่สำคัญของการมีส่วนร่วมมีดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์ในโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่มาถึง บทบาทหน้าที่ที่รับจากการยอมรับ บทบาทหน้าที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง เช่น การรับหน้าที่เป็นพอแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ การงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้สอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็น การบริหารจัดการ ตลอดการเสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัยอื่นๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมาย[๑]

การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่อาจกำหนดเป็นคำที่มีความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ อาจมีความแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายแล้ว การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรเฉพาะเจาะจงในประเด็นของระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองเท่านั้น การให้คำนิยามควรครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑) ครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่ให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่การมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

๒) สะท้อนถึงการเข้าร่วมโดยความสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา

๓) การพิจารณาในมิติดังกล่าวนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างในส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงาน ทรัพยากร) เพื่อการพัฒนากับประโยชน์ที่จะได้รับจาการในการลงทุน

---

[๑] ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, **ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะสังคมศาสตร์: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๙.

๔) การมีส่วนร่วมของประชาชน อาจมีความแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และลักษณะเศรษฐกิจ สังคมของประชากร[๒]

การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ต่อประชาชนในมิติดังกล่าว ได้มุ่งเน้นการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ในด้านการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย การวางแผน ปฏิบัติ การสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ การแบ่งสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมจึงมีความหมายของการปลดปล่อยประชาชนจากการเป็นผู้รับผลการพัฒนาเป็นผู้กระทำในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาวะทันสมัยเพราะเป็นการแสดงออกของประชาชนในสิทธิ เสรีภาพ ที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง

กระบวนการที่รัฐบาลได้ทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน เพื่อสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

๑) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

๒) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

๓) ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของชุมชน

๔) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕) ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน เพื่อให้การพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลหน่วยงาน

๖) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามความสามารถของตนเองและของ

๗) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

---

[๒] ปรัชญา เวสารัชช์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันไทยคดีการศึกษา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๓-๕.

๘) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ ส่งเสริมกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป[๓]

พรชัย รัศมีแพทย์ มีทรรศนะไว้ว่า การมีส่วนร่วม มีความหมาย ๒ ประการ คือ

๑) ความหมายอย่างกว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายของประเทศและการบริหารประเทศ โดยผ่านกระบวนการในทางการเมือง ได้แก่ การเป็นผู้บริหารพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเป็นรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี เป็นต้น รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วย

๒) ความหมายอย่างแคบ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปช่วยสนับสนุนงานซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยกรอบของกฎหมายหรือนโยบายของรัฐ[๔]

การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วจำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเป็นสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตน เพื่อกิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้[๕]

แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะหลักเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ ถ้าการตัดสินใจใดก็ตามส่งผลกระทบถึงบุคคลต่างๆ บุคคลเหล่านั้น ควรจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น หมายความว่า หลักการนี้ตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าบุคคลแต่ละคน ย่อมทราบดีว่าตนต้องการอะไร เพราะฉะนั้น การที่เหตุการณ์ใดก็ตามจะส่งผลกระทบถึงบุคคลหนึ่ง บุคคลนั้นย่อมจะทราบว่าเขาต้องการ หรือไม่ต้องการอะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ดั้งนั้น เพื่อความยุติธรรมบุคคลนั้น ควรจะต้องมีสิทธิในการกำหนดให้เหตุการณ์นั้น เป็นไปอย่างที่เขาต้องการ เพื่อให้ผลที่ตามมาเป็นไปตามที่เขา

---

[๓] ไพรัตน์ เตชะรินทร์, **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน**, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภา การพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๓.

[๔] พรชัย รัศมีแพทย์, **หลักกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๔๔๑), หน้า ๒๒๕-๒๒๖.

[๕] เมธี จันท์จารุภรณ์ และคณะ, **การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างประชาชน**, (นครสวรรค์: สำนักพิมพ์ สุขุมและบุตร, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

ต้องการ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสาระสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนา เช่น ทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นระดับนานาชาติ ระดับท้องถิ่นและในระดับชุมชน ก็ตาม[๖]

สมพร แสงชัย ให้ทรรศนะไว้ว่าการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการและเป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาชุมชน เป็นการแสดงการยอมรับศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันของผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมและกิจการ ที่มีผลได้ผลเสียต่อตัวของเขาเองและชุมชนที่เขาสังกัด ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตร เป็นเพื่อน เป็นญาติและเป็นคนในชุมชนเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมและทรัพยากรร่วมกัน เกิดการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (ชุมชน) รู้และตระหนักว่าเป็นหน้าที่ ที่ต้องเข้าไปรับผิดชอบดูแลจัดการให้ดีอยู่เสมอ เพราะตนเองและคนในชุมชนจะได้ประโยชน์ร่วมกันตลอดไป จะส่งผลให้สังคมที่ใหญ่กว่า ได้รับผลดีเชื่อมโยงกันไปด้วย ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน[๗]

ดังนั้นการมีส่วนร่วม จึงหมายถึงการที่ประชาชนร่วมความคิด ร่วมปฏิบัติร่วมรับผลและร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นของบุคคลและของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ การมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยผ่านกระบวนการในการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและการกระตุ้นให้ประชาชนมีบทบาทในการริเริ่มคิด จนสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาและร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาและวางแผนปฏิบัติ หรือกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงาน หรือทำให้โครงการเกิดประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ การมีส่วนร่วมยังหมายถึง การดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อประโยชน์ของตัวเองและส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน การลงมือปฏิบัติงาน ตรวจสอบ ติดตามและการประเมินผล เพื่อเป้าหมายของการทำงานร่วมกันอย่างได้ประสิทธิผลนั่นเอง

๒.๑.๒ รูปแบบการมีส่วนร่วม

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการการพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อบ้าน และชุมชนของตนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐาน

---

[๖] ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๗.

[๗] สมพร แสงชัย, **การวางแผนและโครงการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๔๕.

ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยความร่วมมือของราษฎรที่อยู่ในชุมชนของตน ทั้งภาครัฐและเอกชนอันจะพึงปฏิบัติร่วมกันอย่างเป็นรูปแบบที่ดีและยั่งยืนต่อไป

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ให้ทรรศนะไว้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วม จำแนกได้ ๓ ประการ คือ

๑) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์การที่ได้จัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่างๆ

๒) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่นกรรมการของกลุ่ม หรือชุมชนกรรมการกลุ่มเลี้ยงไหม กรรมการหมู่บ้าน

๓) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช้ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบัน หรือหน่วยงาน เปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามีส่วนร่วมได้ทุกเวลา[๘]

สุพรรณี ไชยอำพร ให้ทรรศนะไว้ว่า การมีส่วนร่วม สามารถแบ่งออกได้ ๒ ประเภท คือ

๑) การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอน

๒) การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง เช่น (Non-Genuine Participation) การร่วมลงแขก ร่วมลงแรงในการทำโครงการร่วมบริจาคเงิน หรือสิ่งของอื่น ๆ บางส่วน หรือร่วมบำรุงรักษา โดยไม่ได้ร่วมขั้นตอนการตัดสินใจ[๙]

กิติ จุ่งดิลก ได้ให้ทรรศนะเอาไว้ว่า รูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนา โดยจำแนกเป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยการอาสาสมัคร หรือการรวมตัวกันขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่มิได้รับความช่วยเหลือ จากภายนอก

---

[๘] นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, **กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน ๑๗๗ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๘.

[๙] สุพรรณี ไชยอำพร, **การวิเคราะห์สังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดวิธีการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์กรการคลังสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗.

๒) การมีส่วนร่วมแบบถูกชักจูง (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบ หรือการสนับสนุนจากรัฐบาล

๓) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercive) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง[๑๐]

ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้ให้ทรรศนะเอาไว้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นระดับ (Degree) ของการมีส่วนร่วมจากน้อยไปหามาก มีรายละเอียด ดังนี้

๑) ถูกบังคับให้ร่วม ประชาชนที่เข้ามาร่วมโครงการเพราะถูกบังคับ โดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง ตัวอย่างเช่น ผู้เช่านาทำกิน ถูกเจ้าของที่ดินบังคับให้ต้องปลูกป่าคืน ตามโครงการแม่บทพลังงานทดแทน มิฉะนั้นแล้ว เจ้าของที่ดินจะยึดไปให้ผู้อื่น ผู้เช่าแทนที่คนนี้ จึงกลายเป็นประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนี้

๒) ถูกหลอกให้ร่วม ลักษณะนี้ประชาชน จะถูกล่อใจ หรือด้วยผลประโยชน์ในรูปของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง แต่ในเบื้องหลังจริงๆแล้ว เป็นเพียงการหาเสียงของนักการเมือง ผู้หยิบยื่นโครงการมาล่อกล่อเท่านั้น

๓) ถูกชักชวนให้ร่วม การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ส่วนมากเป็นโครงการที่ทางราชการคิดขึ้นเองเรียบร้อยแล้ว พยายามชักชวนประชาชนให้ร่วมมือทุกรูปแบบ โดยอาศัยระบบการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนต่างๆ ว่าเป็นโครงการที่ดี ขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

๔) สัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ ลักษณะการมีส่วนร่วมชนิดนี้ จะปรากฏว่าปัญหาความต้องการและเสียงเรียกร้องของประชาชน จะได้รับการเอาใจใส่ขึ้นบ้าง กล่าวคือ ผู้ที่วางโครงการก็จะสำรวจปัญหาความต้องการด้านต่างๆ ของชาวบ้าน ด้วยการเรียกประชุม สอบถาม สัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่า ปัญหาของชาวบ้านคืออะไร ควรจะแก้ไขด้วยวิธีใด จะวางแผนอย่างไรและจะปฏิบัติตามแผนอย่างไร แต่ยังคงเป็นเรื่องของทางราชการ

๕) มีโอกาสเสนอความเห็น ประชาชนจะเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นที่เกี่ยวข้องกับการวางโครงการและการดำเนิน แต่ด้านการตัดสินใจนั้นยังคงเป็นของส่วนราชการอยู่

---

[๑๐] กิติ จุ่งดิลก, **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย**, (ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕.

๖) มีโอกาสเสนอโครงการ ในระดับนี้ทางราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนจะมีโอกาสตัดสินใจว่า ปัญหาของตนคืออะไร จะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดที่ดีที่สุด จนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

๗) มีโอกาสตัดสินใจ ในระดับนี้ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจในทุกเรื่อง ตั้งแต่การวางแผน จนถึงการปฏิบัติตามแผนและการประเมินผลโครงการ การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อ ให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กร เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้น ย่อมจะเกิดความภาคภูมิใจขึ้น จะเกิดพลังในการทำงานมากยิ่งขึ้นไปอีก การขับเคลื่อนงานในเครือข่ายก็จะมีอีกต่อไป[๑๑]

ดังนั้นรูปแบบของการส่วนร่วมของแต่ละบุคคลนั้น จะแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะเกิดจากสถานะทางสังคม กล่าวคือ ความสามารถทางด้านปัญญาของแต่ละคนที่แตกต่างกันนั่นเอง เพราะเหตุนั้น รูปแบบในการที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจึงไม่เหมือนกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากเป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหมายในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม แต่การทำกิจกรรมต่างๆนั้น ต้องมีเงื่อนไขที่จะต้องทำและปฏิบัติร่วมกัน เช่น ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงานต่างๆนั้น ต้องมีกฎเกณฑ์ในการมีส่วนร่วมความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้าง ยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคลให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ให้ได้

๒.๑.๓ ระดับของกระบวนการในการมีส่วนร่วม

ระดับของกระบวนการในการมีส่วนร่วม ได้แก่ วิธีการวิเคราะห์ว่า การมีส่วนร่วมนั้น มีความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจนี้หรือไม่ หรือมีความจำเป็นด้วยเหตุผลอื่น กระบวนการในการตัดสินใจนั้น กล่าวได้ว่า เป็นการกระทำที่อาจเสียเวลาเปล่าของทุกฝ่าย ดังนั้น ทั้งขององค์การและภาคประชาชน ก่อนที่ผู้ดำเนินกระบวนการในการมีส่วนร่วม เริ่มต้นชักชวนใคร หรือหน่วยงานใดที่จะให้มีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจใดๆนั้น โดยมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การโต้แย้งและการอภิปรายอย่างมีคุณค่า โดยที่ผลของการมีส่วนร่วมของพวกเขา ต้องมีประโยชน์ในการตัดสินใจในขั้นตอนสุดท้ายได้อย่างเหมาะสม กระบวนการในการมีส่วนร่วมในทรรศนะต่างๆ มีดังนี้

---

[๑๑] ปรีดี เกษมทรัพย์, **ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง**, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๓๖), หน้า ๒๑-๒๒.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (ศาสตราจารย์) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า ระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกได้ ๖ ประการ คือ

๑) ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ หรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่ม หรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการ หรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการ หรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการ หรือกิจกรรมนั้น รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่างๆ ที่จะนำมาใช้ เพื่อการปูองกันแก้ไขปัญหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม จากโครงการ หรือกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ ถือได้ว่าเป็นสิทธิประการอีกประการ หนึ่งของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้ว ประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการ หรือกิจกรรมนั้น พร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครง หรือกิจกรรม หรือหน่วยงาน หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ นำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

๓) ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับ หรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่ หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจนและไม่เปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย

๔) ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน หรือร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้ อาจจะทำไม่ได้ในทุกประเภทของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ ผู้มีความรู้เฉพาะด้านผู้ช านาญการ หรือเทคโนโลยีชั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่หากเป็นโครงการ หรือกิจกรรมในระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่าลุ่มน้ำ หรือทรัพยากรอื่นๆที่ใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านได้ ชาวบ้าน หรือประชาชนในท้องถิ่น ก็เข้าร่วมดำเนินการได้ หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้น ก็ย่อมถือว่ามีการร่วมดำเนินการได้

๕) ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามโครงการ หรือกิจกรรมนั้นๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นโครงการ หรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว ได้นำมาตรการลดผลกระทบมาใช้ หรือไม่มีการใช้ระบบการติดตามตรวจสอบ เพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้น หรือไม่การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch Dog) การดำเนินงานโครงการ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที ก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้นและเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการ หรือกิจกรรมแล้ว ก็ต้องมีการประเมินผลว่า การดำเนินการนั้นๆบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด เพื่อการพิจารณานำเอามาตรการที่เหมาะสมมาใช้

๖) ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการ หรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้ว ย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบ ทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ ทั้งต่อประชาชนและต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่พ้น ที่จะต้องรับเอาผลที่เกิดขึ้นมานั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๖ ระดับนั้น หากประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุกระดับแล้วย่อมถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน[๑๒]

อรทัย ก๊กผล ได้ให้ทรรศนะเอาไว้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการทำงานเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไข โดยจะต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา/ตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ

๒) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคกันและขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม

๓) การมีส่วนร่วม ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ โดยมีอิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือก หรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมนั้น ต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า[๑๓]

---

[๑๒] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (ศาสตราจารย์ ดร.), **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗-๖๒.

[๑๓] อรทัย ก๊กผล (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.), **คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙.

จินตวีร์ เกษมศุข ให้ทรรศนะไว้ว่า การที่ประชาชนภายในพื้นที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น การมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป สามารถสรุปได้เป็น ๔ รูปแบบ คือ

๑) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจเพื่อการดำเนินโครงการ

๒) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

๓) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อจะให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีอีก ๓ ข้อ ได้แก่

(๑) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยการจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

(๒) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นที่จะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา หรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการต่างๆ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมนั้นต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

(๓) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

๔) การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่[๑๔]

ดังนั้นระดับของกระบวนการในการมีส่วนร่วมนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมี "การตัดสินใจ" (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น อันดับแรก คือ กำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจ "การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน" (Implementation) องค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด "การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์" (Benefits) ในส่วนผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ "การมีส่วนร่วมในการประเมินผล" (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็นความชอบและความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลและที่จะสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้นั่นเอง

๒.๑.๔ จิตสำนึกในการมีส่วนร่วม

จิตสำนึก (Conscious) หมายถึง ความตระหนักรู้ตัวในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งเป็นการกระทำทีดีทั้งตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม รู้ว่าสิ่งไหนควรทำและไม่ควรทำ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมที่แท้จริง ตลอดถึงจิตเป็นสาธารณะฝักใฝ่ในกิจที่ควรกระทำ เพื่อประโยชน์สุขโดยส่วนรวมโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ อันจะเกิดความเจริญงอกงามสู่หมู่ชนต่อไป

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า จิตสำนึกเพื่อส่วนร่วม หรือจิตสำนึกสาธารณะ อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นเรื่องของจิตใจความคิดของคนที่มีความรู้สึกในทางสร้างสรรค์ที่จะทำเพื่อสังคมส่วนร่วมให้ดีขึ้น โดยธรรมชาติคนเราจะมีจิตใจ หรือความคิดทั้งในทางที่เอื้อและไม่เอื้อต่อส่วนร่วม ทั้งนั้น อยู่ที่ว่าจะมีส่วนที่เอื้อไม่เอื้อต่อส่วนร่วม หรือต่อสาธารณะ พอจะนำมากล่าวได้ คือ

๑) มีความเสียสละเห็นแก่ส่วนร่วมเป็นสำคัญ เป็นคนที่ยอมเสียสละความสุขส่วนตัว มาทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นโดยส่วนร่วมหรือยอมลดสิ่งที่เป็นความสุขของตนเองให้น้อยลง เพื่อ

---

[๑๔] จินตวีร์ เกษมศุข, **เอกสารประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓-๔.

แบ่งปันให้คนอื่นได้มีโอกาสหรือเฉลี่ยสุขกันมากขึ้น เช่น การช่วยกันประหยัดน้ำมัน ไฟฟ้าในกรณีที่เกิดวิกฤตน้ำมัน เป็นการลดความฟุ่มเฟือยและประหยัดการใช้จ่ายของประเทศโดยรวมด้วย

๒) มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคม มีจิตสำนึกและพฤติกรรมที่มาในทางคุณธรรม มีความคิดที่เป็นธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ตรงไปตรงมา จิตสำนึกที่ตรงกันข้าม ก็คือ ขี้โกง เอาเปรียบ เบียดเบียนหากสังคมที่มีคนทุจริตส่วนใหญ่ขาดคุณธรรม ชาติก็ย่อยยับ

๓) มีระเบียบวินัย รับผิดชอบ ต่อสาธารณะประโยชน์ ช่วยกันรักษาสาธารณะสมบัติที่เป็นของประชาชนทั่วไป ที่ลงทุนมาจากภาษีของประชาชน ให้สามารถใช้กันได้นานๆช่วยกันเอาใจใส่ดูแล รวมถึงการรักษาความสะอาด ไม่ทิ้งขยะ น้ำเสียในที่สาธารณะ การรักษากฎระเบียบของสังคม เช่น การไม่ผิดกฎจราจรในการขับรถ ไม่ส่งเสียงดังรบกวนชาวบ้าน เป็นต้น ถือว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี จิตสำนึกที่ตรงกันข้าม ก็คือ มักง่าย ละเมิดการทำลายสาธารณะประโยชน์

๔) มีน้ำใจ เอื้ออาทร เมตตากรุณา หากคนส่วนใหญ่มีจิตใจที่อบอุ่นดังกล่าว ก็จะทำให้สังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เห็นแก่ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน คนในสังคมก็จะพึ่งพากันได้เป็นสังคมที่มีความสมานฉันท์ สามัคคี จิตสำนึกที่ตรงข้ามที่เห็นได้ง่าย คือ ใจแคบ

๕) มองไกล หมายถึง ความคิดที่รอบคอบ คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อส่วนร่วมเป็นสำคัญ เช่น การทำโครงการที่เกี่ยวกับสาธารณะต้องดูถึงผลได้ผลเสียให้ละเอียดโดยเฉพาะผลที่จะกระทบต่อสังคม วิถีชีวิต การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ดูแต่ด้านเศรษฐกิจและการเงินเท่านั้น ต้องดูให้เกิดความสมดุล เป็นจิตที่คิดในเรื่องที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน จิตสำนึกที่ตรงกันข้าม คือ ไม่รอบคอบ[๑๕]

อรทัย ก๊กผล ได้ได้ทรรศนะไว้ว่า โครงการแรงงานอาสานั้น เกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจ กันของประชาชนในชุมชน เพื่อช่วยกันระดมแรงงานและความสามารถ เพื่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ให้แก่ชุมชน โดยมีฐานคิดมาจากเรื่องชุมชนเข้มแข็ง ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเป็น “องค์กร ชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วน ร่วมของประชาชนเป็นหลัก โดยโครงการแรงงานอาสานี้จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและมอบหมาย ภารกิจในการดูแลชุมชนของตนเองให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมี

---

[๑๕] สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, **แนวคิดการพัฒนาประเทศ**, (นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔๑-๔๒.

ความรับผิดชอบและมีจิตสำนึก สาธารณะ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการ เพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในที่สุด[๑๖]

สมพล สิงหะพล ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า จิตสาธารณะ หรือจิตสำนึกสาธารณะ มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ

๑) จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self-Consciousness) เป็นจิตสำนักเพื่อพัฒนาตนเองทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้ การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานาน เกิดบ้างและไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย

๒) จิตสำนักเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมหนึ่ง เช่น มีความเห็นอกเห็นใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมจากพื้นฐานเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้ว สร้างได้ไม่ยากนัก

๓) จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือจิตสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยไม่ค่อยมีและขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทยสมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น มีจิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ[๑๗]

อนุชาติ พวงสำลี และคณะ มีทรรศนะไว้ว่า องค์ประกอบของจิตคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งในสังคม ทำให้เกิดประชาสังคม คือ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness Community) ที่สมาชิกของชุมชน ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ อยู่ ๕ ประการ มีดังนี้

---

[๑๖] อรทัย ก๊กผล, **คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหาร ท้องถิ่น**, หน้า ๑๑๕-๑๑๖.

[๑๗] สมพงษ์ สิงหะพล, **ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่**, (สีมาจารย์: ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๗, มิถุนายน-ตุลาคม ๒๕๔๒), หน้า ๑๕-๑๖.

๑) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้องมองอนาคตร่วมกันเรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกัน โดยอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงพร้อมควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

๒) ประชาชนสำนึกถึงพลังของตนเองว่า จะสามารถร่วมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้คือการที่ทำให้เกิดกลุ่มสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคมไม่รอคอยให้ผู้อื่นปัญหาให้กับตัวเอง ซึ่งการที่บุคคลสำนึกถึงพลังของตนต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทางสังคม

๓) ความรักความเอื้ออาทรสามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคม ซึ่งมีความหลากหลายจึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคี ความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งที่ดีและไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การแตกแยกเสมอไป ดังนั้น เงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์ จึงเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

๔) การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน จิตคำนึงถึงการมีส่วนร่วมเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกัน ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดอย่างต่อเนื่อง

๕) การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสื่อสารและเครือข่ายเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดจิตสาธารณะ[๑๘]

ดังนั้นจิตสาธารณะหรือจิตสำนึก จึงเป็นลักษณะอาสาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่นและสังคม มีความเห็นอกเห็นใจและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รวมไปถึงการเสียสละเวลากำลังทางกาย ทางทรัพย์ เพื่อประกอบกิจกรรมที่เป็นสาธารณะ เป็นประโยชน์ส่วนรวม เป็นประโยชน์ต่อสังคม หรือการตระหนักรู้ คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม การปลูกฝังจิตสำนึกให้กับชุมชนนั้น จึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้กับชุมชน กล่าวคือ การมีจิตสำนึกจึงเป็นการมองเห็นประโยชน์ส่วนรวม หรือกล่าวได้อีกอย่างก็คือ เป็นบุคคลที่เสียสละ โดยไม่เห็นประโยชน์ตนนั่นเอง

๒.๑.๕ ประโยชน์ในการมีส่วนร่วม

ประโยชน์ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นในองค์กร หรือในหน่วยงานใดก็ตาม จึงเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา เพราะการมีส่วนร่วมนั้น จะมีคุณประโยชน์หลากหลายประการอย่างไร

---

[๑๘] อนุชาติ พวงสำลี และคณะ, **ประชาสังคม คำ ความคิดและความหมาย**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒-๔๔.

ก็ตาม ประโยชน์ที่จะได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นก็จะขึ้นอยู่กับความจริงจัง หรือการเอาจริงต่อสิ่งที่รับผิดชอบนั้น ประโยชน์ในการมีส่วนร่วมของประชาชน มีทรรศนะไว้ดังนี้

ชิต นิลพานิช และคณะ ให้ทรรศนะไว้ว่า หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ทำให้เกิดประโยชน์มี ๖ ประการ คือ

๑) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานและต่อบุคคล

๒) ขจัดความขัดแย้ง เพราะความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และเรื่องความคิดจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

๓) สร้างอุดมการณ์และค่านิยม ในด้านความขยัน ด้านความอดทน ด้านการร่วมมือ การซื่อสัตย์และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรืองที่จะจูงใจประชาชนให้ความร่วมมือสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานและอาจก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๔) การให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่อง เป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ มีความคิด ของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษาอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสทดลองคิดปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์ เห็นคุณค่าของงานและนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

๕) รู้จักการทำงานเป็นทีม สามารถนำไปใช้แสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้ดี

๖) หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงาน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ[๑๙]

เจมส์ แอล เครย์ตัน ให้ทรรศนะไว้ว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกิดจากประสบการณ์ของผม จำแนกประโยชน์ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ๘ ประการ คือ

๑) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น บ่อยครั้งที่กระบวนการของการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการ หรือนโยบาย สาธารณชนสามารถผลักดันให้เกิดการคิดทบทวนสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งอาจทำให้มองไม่เห็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

---

[๑๙] ชิต นิลพานิช และคณะ, **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๓๖๒.

๒) ใช้ทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การตัดสินใจฝ่ายเดียวอาจจะเร็วที่สุด แต่ในที่สุดแล้วจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ในการดำเนินการบ่อยครั้งที่มีการต่อต้านมากเสียจนไม่อาจดำเนินการได้เลย หรือการตัดสินใจแต่ฝ่ายเดียวอาจเกิดการโต้แย้ง ล่าช้า หรือการฟ้องร้องกัน แม้ว่าการตัดสินใจที่เกิดขึ้นและนำไปปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม ครั้งต่อไปองค์การคงต้องอาศัยบางอย่างในชุมชนนั้น กระบวนการจะเริ่มด้วยความไม่ร่วมมือและความเกลียดชัง

๓) การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่ม ต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

๔) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ก็จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของในการตัดสินใจนั้นและไม่เพียงแต่เกิดการสนับสนุนทางการเมือง เพื่อการนำไปสู่การปฏิบัติแต่กลุ่มต่างๆ และปัจเจกชน แต่ละคนยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นได้อีกทางหนึ่งด้วย

๕) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะทันทีที่ข้อโต้แย้งดุเดือดขึ้นและแบ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน จะทำให้เกิดความยากขึ้นในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆเข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลโดยปราศจากการเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่เริ่มแรก สามารถช่วยลดความน่าจะเป็นที่ชุมชนจะพบกับการเผชิญหน้าที่เจ็บปวด แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยลดการเผชิญหน้ากันลงได้

๖) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิถีทางที่จะบรรลุแ ละคงไว้ซึ่งความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกันก็คือ การดำเนินการตามกระบวนการในการตัดสินใจที่โปร่งใจและมีความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน เมื่อมีสาธารณชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจะช่วยให้ได้รับข้อมูลมากกว่า ถึงเหตุผลเบื้องหลังของการตัดสินใจนั้น

๗) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขององค์การมาทำงานกับสาธารณชนในโครงการในการมีส่วนร่วมของประชาชน พวกเขาจะเริ่มมีความอ่อนไหวมากขึ้นต่อความห่วงกังวลของสาธารณชน มุมมองที่สาธารณชนมองการทำงานขององค์การ มุมมองเหล่านี้ มักเกิดขึ้นจากภายในเพื่อที่เจ้าหน้าที่จะมีความตระหนักมากขึ้นต่อการตอบสนองที่อาจเกิดขึ้นของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์การ

๘) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อีกประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การมีสาธารณชนที่มีความรู้ การมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหา แต่ยังเรียนรู้ว่า การตัดสินใจที่ทำโดยรัฐบาล เกิดขึ้นได้อย่างไรและเพราะเหตุใด การมีส่วนร่วมของ

ประชาชนยังเป็นการฝึกอบรมผู้นำในอนาคตด้วย การประสานงานกันกับประชาชนที่ฝึกอบรมแล้วนั้น จะได้ทำงานอย่างมีประสิทธิผล เมื่อได้เรียนรู้ถึงทักษะของการแก้ปัญหาต่างๆร่วมกัน[๒๐]

อรทัย ก๊กผล ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี ๗ ประการ คือ

๑) เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นต่างๆ ก็จะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วน รอบคอบมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบและได้รับการยอมรับ มากขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบกับประชาชนโดยตรง

๒) ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา หมายถึง เมื่อการตัดสินใจนั้น ได้รับการยอมรับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น รับทราบข้อมูลคำอธิบายต่างๆ เห็นประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ แน่นอนว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าใช้จ่ายและใช้ระยะเวลา แต่เมื่อประชาชนยอมรับ การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ จะรวดเร็วขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นว่า โครงการของภาครัฐที่เร่งการตัดสินใจ หรือปกปิด เมื่อประชาชนนั้นได้ทราบภายหลัง จึงมีการต่อต้านบางโครงการ อันนำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ ล่าช้าหลายปี บางโครงการสามารถก่อสร้างได้เสร็จและประชาชนไม่ยอมให้เข้าไปดำเนินการ กลายเป็นอนุสาวรีย์ร้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย งบประมาณดังกล่าวสามารถนำไปสร้างคุณประโยชน์ได้มากมาย

๓) การสร้างฉันทามติ หมายถึง สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบันการสร้างฉันทามติ อาจเป็นเรื่องยาก สังคมเรานั้นกลายร่างเป็นพหุลักษณ์และต้องยอมรับความหลากหลายแตกต่าง ทางความคิด กลไกที่ช่วยให้ความแตกต่างนั้นได้มีการแลกเปลี่ยน คือ กลไกในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางหลักการ เราเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจช่วยป้องกันความขัดแย้งได้ แต่ในสังคมไทยที่ผ่านมา ภาครัฐมักจะใช้วิธีดำเนินการตัดสินใจไปก่อน เมื่อประชาชนต่อต้านขึ้น จึงจัดกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอาจจะช้าไปแล้ว หากเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น จำเป็นต้องใช้หลักการจัดการความขัดแย้งเข้ามาแทน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔) ร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เมื่อประสบความสำเร็จ จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

---

[๒๐] เจมส์ แอล เครย์ตัน, วันชัย วัฒนศัพท์, และคณะ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑-๒๕.

๕) ช่วยทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดความใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความรู้สึกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นของประชาชน ไม่ใช่เป็นของนักการเมืองเท่านั้น นอกจากนั้นด้วยความใกล้ชิด ผู้บริหารท้องถิ่นจะมีความรู้สึก มีความห่วงกั งวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

๖) ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

๗) ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น หมายถึง การมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชน เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม[๒๑]

โกวิทย์ พวงงาม (รองศาสตราจารย์ ดร.) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า เรื่องการมีส่วนร่วมที่ แท้จริงของประชาชนในการพัฒนานั้น ควรมีขั้นตอน ๔ ประการ คือ

๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท่องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนในชนบทจะไม่เข้าใจ มองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานในงานเหล่านั้น

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตน ที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและการประเมินผลงาน ขาดการมีส่วนร่วมและชาวชนบท ย่อมไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี

---

[๒๑] อรทัย ก๊กผล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๒๘.

และได้ประโยชน์หรือไม่ อย่างใด การดำเนินการในกิจกรรมเพียงอย่างเดียวกัน โอกาสต่อไปจึงอาจประสบความลำบาก[๒๒]

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ให้ทรรศนะไว้ว่า หลักการที่เป็นประโยชน์ขั้นพื้นฐานในการมี ส่วนร่วมของชุมชนที่ควรคำนึงถึง มี ๑๑ ประการ คือ

๑) ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรม ทำให้แต่ละฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนไปสู่การยอมรับความแตกต่างในรูปร่าง ความรู้ นิสัย ค่านิยม ต่างๆ อันเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย

๒) ทำให้งานที่ยากบางอย่างสำเร็จขึ้นมาได้ งานหลายอย่างหากทำเพียงผู้เดียว หรือทำน้อยคนอาจไม่สำเร็จ ต้องให้ผู้มาร่วมงานมากคนจึงจะสำเร็จ เช่น การสร้างบ้าน สร้างเจดีย์ สร้างสิ่งมหัศจรรย์ของโลก เช่น ทัชมาฮาลและกำแพงเมืองจีน หรืองานบางอย่างต้องการความร่วมมือโดยตลอดเช่น การลดปริมาณขยะ จึงต้องให้คนทั้งชุมชนเห็นด้วยและร่วมมือกันปฏิบัติ

๓) ทำให้บุคคลคิดช่วยตนเอง เพราะถ้ารัฐเป็นฝ่ายทำให้ก็ระรอความช่วยเหลือหากมาร่วมกันพิจารณาอาจทำบางสิ่งได้เองและจะร่วมดูแลรักษาสิ่งนั้นมากขึ้น

๔) ทำให้ความช่วยเหลือนั้นตรงกับที่ต้องการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในขั้นการระบุประเด็นปัญหาและความต้องการ จึงไม่เกิดปัญหาที่สร้างไว้เพื่อใช้ แล้วไม่ใช้ให้เกิดประโยชน์

๕) จะทำให้ประหยัดทรัพยากรลงได้ เพราะการช่วยตรงกับความต้องการที่จะใช้ จะทำและยังอาจมีแรงงานจากการมีส่วนร่วมมาช่วยได้ อาจมีบ้างถ้ามีส่วนร่วมจนวุ่นวาย ไม่มีการจัดการที่ดีก็อาจสิ้นเปลืองทรัพยากรมากกว่าที่ควร หรืออาจเกิดความเสียหายก็ได้

๖) ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ การมาร่วมคิดร่วมทำ ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของ ก็มักร่วมกันดูแลรักษา ซ่อมแซมและมีความภูมิใจในสิ่งที่ตนร่วมกันทำขึ้นมา

๗) เพิ่มทางเลือกที่ดีเพื่อการตัดสินใจ การได้รับรู้ในโครงการได้อย่างละเอียด ทำให้ช่วยกันเว้นหาทางเลือก (ทางออก) หลายทางที่สมบูรณ์และเหมาะสมที่สุด ทำให้เกิดผลเสียหายน้อยลง หรือเกิดผลดีมากว่าการไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม

---

[๒๒] โกวิทย์ พวงงาม, **การประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี ๒๕๕๐**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้ ประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

๘) เกิดการสร้างฉันทามติ (Consensus building) หรือการเห็นพ้องต้องกันขึ้นมาได้โดย ในประเทศตะวันตก การมีส่วนร่วมของประชาชน มักทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี เกิดการสร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยงได้

๙) ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เพราะชุมชนที่เข้มแข็ง ควรต้องมีส่วนร่วมกันตัดสินใจร่วมดูแลปกครองพิทักษ์ผลประโยชน์ของชุมชน ทำให้ชุมชนรู้สึกว่า ได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่จะเป็นผู้ช านาญที่อื่นที่เขาไม่รู้จัก หรือไม่ไว้ใจมาควบคุมคอยสั่งการ

๑๐) ทำให้การดำเนินงานของชุมชน หรือสังคมนั้นโปร่งใส เพราะการมีส่วนร่วมเพื่อกิจการสาธารณะอยู่เสมอทำให้ผู้ที่จะทุจริต คดโกงก็หวั่นเกรงกระทำได้ยากขึ้น กลัวพลังการมีส่วนร่วมของประชาสังคม นักการเมือง ข้าราชการที่ไม่ค่อยปฏิบัติงานก็กลัวการเสนอให้ออกจากตำแหน่ง

๑๑) ทำให้บุคคลที่อาจยอมรับยาก ยอมรับโครงการนั้นๆได้ โดยการยอมรับว่าเมื่อมีโครงการแล้ว ตนอาจเสียประโยชน์ไปบ้าง แต่เมื่อมีค่าชดเชยที่เหมาะสมและคนอื่นๆ ยอมรับโครงการนั้น ก็เห็นแก่ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่[๒๓]

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มีประโยชน์หลายประการ เช่น ได้การเข้าถึงข้อมูลซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ได้ก้าวเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆได้ เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การสำรวจความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์และการมีส่วนร่วมยังเกิดความร่วมมือ ซึ่งเป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะ มีส่วนร่วมกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของชุมชน ในลักษณะบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กร จึงเป็นการร่วมตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้งานเกิดผลสำเร็จตามหน้าที่นั่นเอง

๒.๒ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชน หรือชุมชน สามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ มีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ดังนั้น ทฤษฎีการมีส่วนร่วมจึงมีลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมนั้น

---

[๒๓] นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา, **การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๒๗-๒๘.

เป็นแนวทางในการนำไปประพฤติปฏิบัติ เหตุนั้น การโน้มน้าวจิตใจของแต่ละคนให้เห็นด้วยเป็นเรื่องยาก จึงต้องอาศัยทฤษฎี เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำ หลักทฤษฎีมีหลักการต่างๆ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

อำนาจ อนันตชัย ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า ทฤษฎีในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจะช่วย ปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดีขึ้น ทฤษฎีการมีส่วนร่วมมี ๔ ประการ คือ

๑) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (mass persuasion) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้แก้ไขปัญหาการ ขัดแย้งในการปฏิบัติงาน โดยผู้เกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะความรู้ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น การเกลี้ยกล่อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนและถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้น เป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ย่อมส่งผลถึงการมีส่วนร่วมในที่สุด

๒) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆนั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น เมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงาน ทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเรา โดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดี ย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

๓) ทฤษฎีสร้างความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศ หรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีต่อท้องถิ่น

๔) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่าผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำ

ให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ มีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยดีนั่นเอง[๒๔]

อคิน รพีพัฒน์ ได้ให้ทรรศนะไว้ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuation) Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการ เกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้ เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม[๒๕] โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าสำดับขั้น ความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามสำดับจาก น้อยไปมาก มีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

๑.๑ ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

๑.๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๑.๓ ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๔ ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการ ด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

๑.๕ ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความ ต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

---

[๒๔] อำนาจ อนันตชัย, **การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๗), หน้า ๑๒๗-๑๓๐.

[๒๕] อคิน รพีพัฒน์, **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๗-๘.

๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูง ตามไปด้วย แด่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทาง จิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมด่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

๓. ทฤษฎีสร้างความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่นำสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกชาตินิยมให้ เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น

๔. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานควยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ตังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ยอมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

๕. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ง่ายเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างใดก็ตามผลของ ความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่ชุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

ดังนั้นการที่จะทำให้เกิดการส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในชุมชนให้สัมฤทธิ์ผลได้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยหลักทฤษฎีต่างๆ เพื่อโน้มน้าวจิตใจของคนในชุมชนให้คล้อยตาม หรือให้เกิดการยอมรับในแนวทางปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน เพราะการพัฒนาในแต่ระดับนั้น ก็เพื่อต้องการการแก้ไขปัญหา ร่วมสร้างและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน การพัฒนาจะได้สมบูรณ์ได้นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ เกิดความตระหนัก

ร่วมกันแก้ไขปัญหาและความเข้าใจในแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในบางครั้งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็เกิดอุปสรรค กล่าวคือ ไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้น แนวทฤษฎี (แรงจูงใจ) จึงเป็นหลักการในเชิงจิตวิทยาอีกประเภทหนึ่งที่สามารถกระตุ้นคนในชุมชน ให้เกิดแรงผลักดันเพื่อทำให้ให้เกิดการกระทำได้ เพื่อทำให้การปฏิบัติงานให้ได้ผลตามเป้าประสงค์นั่นเอง

๒.๒.๒ ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น จะพิจารณาได้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าจะสนใจศึกษาในประเด็นบ้าง ประเด็นที่น่าสนใจในงานวิจัยครั้งนี้ คือ การเน้นลักษณะการมีส่วนร่วมในประเด็นที่เกิดจากกิจกรรม เช่น การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในประโยชน์สาธารณะ การเข้าร่วมในการตัดสิ นใจ การวางแผน และร่วมตรวจสอบในลักษณะองค์กรชุมชน ฯลฯ และการเน้นการศึกษาในลักษณะของการบริหารที่เกิดจากการดำเนินงานในทางนโยบายและในทางปฏิบัติการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมกับชุมชน ดังมีนักวิชาการได้ให้ความเห็น เช่น Ornstein[๒๖] เห็นว่าการมีส่วนร่วมจะมีลักษณะมากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาว่าผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมใน การใช้อำนาจและมีบทบาทในการควบคุมได้เท่าใด ซึ่งเป็นข้อบ่งบอกถึงภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย ว่า มีสูงหรือต่ำ โดยOrnstein ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ ๑) การมีส่วน ร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม ๒) การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีหรือร่วมเพียงบางส่วน ๓) การมีส่วนร่วม อย่างแท้จริง คือ มีอำนาจและบทบาทมาก สอดคล้องกับ แนวคิดของ Campbell & Ramseyer ได้ แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ๕ ลักษณะ ได้แก่ ๑) ลักษณะที่ไม่มีส่วนร่วม เลย ๒) ลักษณะที่มีส่วนร่วมน้อย ๓) ลักษณะที่มีส่วนร่วมปานกลาง ๔) ลักษณะที่มีส่วนร่วมมาก ๕) ลักษณะที่มีส่วนร่วมมากที่สุด

Huntington & Nelson เห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะพิจารณาจากกิจกรรม และการบริหาร ซึ่งจะต้องมีการศึกษาควบคู่กันไป ในระดับกิจกรรมนั้น จะเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ส่วนในด้านการบริหารนั้น จะเป็นลักษณะของผู้มีอำนาจหน้าที่ที่จะเปิดทางให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกถึงเข้าร่วมในกิจกรรม โดย Huntington & Nelsonได้มีหลักในการพิจารณาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมดังมีรายละเอียด ดังนี้

---

[๒๖] ชูชาติ พ่วงสมจิตร์, การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร, **วิทยานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑๐.

๑) กิจกรรม ลักษณะของการมีส่วนร่วมประเภทนี้ให้ดูจากกิจกรรมที่เข้าร่วม เช่น ด้านการเมือง อาจพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง การลงประชามติ การประท้วง กรณีที่รัฐมีโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน เป็นต้น ว่า สามารถกระทำได้เพียงใด

๒) ระดับการบริหาร โครงสร้างขององค์กรหนึ่งจะต้องมีสายการบังคับบัญชา ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะพิจารณาได้จาก

(๑) ในแนวราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่ง ดังนั้น การมีส่วนร่วมในแนวราบจึงเป็นไปอย่างหลวมๆ ไม่จริงจัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีสถานะหรือตำแหน่งเท่ากัน

(๒) ในแนวดิ่ง เป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา เช่น มีหัวหน้าลูกน้อง มีฝ่ายแผนกต่างๆ ลดหลั่นกันไป เป็นต้น การทำงานจึงมีการตรวจสอบตามลำดับขั้น การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือผู้อื่นจะได้รับการตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา

(๓) การมีส่วนร่วมทั้งแนวราบและแนวดิ่งนั้น ในบางครั้งจะต้องทำงาน ร่วมกันผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในแผนกอื่น จึงต้องแสดงบทบาทตาสถานภาพของแนวราบ และแนวดิ่ง[๒๗]

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรรณทิพย์ เพชรมาก ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไว้ใน เอกสารประกอบการสอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองและชนบท โดยได้ข้อสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น ๖ ลักษณะ ได้แก่

๑) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมแบบนี้ ประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

๒) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวารข้อมูลไปยังประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกการตัดสินใจ

---

[๒๗] Huntington, S. & Nelson, S. (๑๙๗๕). **No easy choice: political participation in developing countries**. New York: Harvard University Press. ๑๙.

๓) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายวิธีการ เช่น การประชุมระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical Meeting)

๔) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการสเนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังขอผู้ที่มีส่วนได้และส่วยของโครงการ การประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน

๕) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้นๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยการเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

๖) การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและการป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะไดรับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้หลักเรื่องการมีส่วนของประชาชนไว้หลายประการ และประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของปัจเจกหรือในรูปแบบกลุ่ม องค์การ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้[๒๘]

ดังนั้นลักษณะการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในระดับกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การประชาพิจารณ์ การลงประชามติ และการมีส่วนร่วมในระดับการบริหาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การใช้กลไกทางกฎหมาย ในประเด็นการมีส่วนร่วมในระดับการบริหารนี้ ยังจะต้องพิจารณาจาก ในแนวราบ ทุกแผนกทุกฝ่ายจะมีความเสมอกันในตำแหน่ง และ ในแนวดิ่งเป็นการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา

๒.๒.๓ รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

วรรณา วงษ์วานิช ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้เป็นลักษณะดังนี้คือ ๑) การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามา เกี่ยวข้องร่วม

---

[๒๘] ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรรณทิพย์ เพชรมาก, **การบริหารสังคม ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. ๒๕๕๑), หน้า ๕๗.

ตัดสินใจในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน จนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลเสร็จสมบูรณ์ ๒) การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะหนึ่งลักษณะใด หรือในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเท่านั้น โดยแท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมไม่อาจสามารถกระทำได้ในทุกประเด็น แต่การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการ พิจารณาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมว่าจะต้องมีอิสรภาพ มีความเสมอภาค และมี ความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โกวิทย์ พวงงาม ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนาควรจะมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

๓ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างใด การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากสำบาก[๒๙]

---

[๒๙] โกวิทย์ พวงงาม, **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**, ม.ป.ท. ๒๕๔๕. (สืบค้นเมื่อ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐), หน้า ๘.

๒.๒.๔ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมี ดังนี้[๓๐]

๑. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดย ยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล

๒. หลักการขจัดความขัดแรง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิด จะมี อิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและลมเหลว

๓. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การ ร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ ร่วม สนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการ ปฏิบัติงาน

๔. การให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิด ของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษาอบรมโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงานและน่าไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

๕. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถน่ามาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้สิ

๖. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการ ทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

อนึ่ง สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการคือ[๓๑]

๑. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑) จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ ร่วมกันในประเด็นต่างๆ

---

[๓๐] ชิต นิลพานิช และกุลธน ธนาพงศธร, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

[๓๑] สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย, **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชนล**, (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พริ้นติ้ง. ๒๕๔๕), หน้า ๑๑๘. สืบค้นเมื่อ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๒) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กร ต่างๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

๓) อบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ ลงมือปฏิบัติจริง

๔) ถ่ายถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุง กระบวนการทำงานที่เหมาะสม

๒. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความและ ความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการ พัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังนี้

๑) แลกเปลี่ยน เรียนfระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

๒) สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนเอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุน ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

๓) แลกเปลี่ยนเรียน! และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำ ให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

๒.๒.๕. กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี ที่สำคัญมี ดังต่อไปนี้[๓๒]

๑. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของ แผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

๒.การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวก และทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

๓. การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการ บริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ลูกผลกระทบ เข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

๔. การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่อง ต่างๆ อย่างทั่วถึง

---

[๓๒] โกวิทย์ พวงงาม, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

๕. การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือก ตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

๖. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

๗. การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำ รวมทั้งประชาชนที่ได้รบผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

๘. การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดง ความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยรวม

๙. การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

๑๐. การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันท่วงที

ชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมาก เท่าใด ก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและสามารถดำเนิน ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของความคิดและสมรรถภาพของคนเรานั้นจะไม่มีความหมาย ถ้าหากขาด การมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น[๓๓]

๒.๒.๖ สรุปวิเคราะห์ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการทางร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน ความต้องการเหล่านี้อันนำไปสู่การมีส่วนร่วม ดังนี้

๑) ความต้องการ (Needs) คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากทางร่างกายและจิตใจ มีความต้องการขึ้นมา เช่น ความต้องการมีชีวิตอยู่รอด หรือบางครั้งคนเราไม่มีเพื่อน ก็พยายามหาเพื่อนด้วยวิธีการต่างๆ เป็นต้น

---

[๓๓] สานิตย์ บุญชู, **การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๒๗), หน้า ๘๗.

๒) แรงผลักดัน (Drives) คือ เมื่อร่างกายและจิตใจของคนเรารู้สึกว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาดหายไป พลังงานที่อยู่ในตัวเราก็จะขับออกมา เพื่อที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นๆได้ เช่น ความต้องการน้ำ อาหาร อาการที่เกิดขึ้นมีความรู้สึกหิวกระหาย นั่นคือแรงผลักดันรูปแบบหนึ่งที่ออกมาจากร่างกาย หรือเมื่อต้องการเพื่อน จะมีแรงผลักดันให้เข้าไปสู่การเป็นสมาชิกของสังคมนั้น

๓) สิ่งจูงใจ (Incentives) คือ สิ่งที่จูงใจขั้นสุดท้ายในการจูงใจ เมื่อร่างกายและจิตใจได้รับการตอบสนองจากแรงผลักดันที่ได้กระทำไปนั้น ความต้องการและแรงผลักดันจะลดน้อยลงคนเราก็จะเข้าสู่สภาพปกติ เช่น ได้ดื่มน้ำ กินอาหาร และการได้มีเพื่อน ดังนั้น น้ำ อาหาร และเพื่อนก็คือสิ่งจูงใจ

๔) การมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นการตัดสินใจเพียงอย่างเดียว แต่ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงานและการตัดสินใจ ยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์ เช่น การประเมินผลในกิจกรรมพัฒนา จะเห็นได้ว่า การตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกันเกือบโดยตรงกับการดำเนินงาน ทั้งยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลอีกด้วย กล่าวคือ ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการดำเนินงานและผลประโยชน์ก็จะมาเป็นตัวกำหนดใหญ่มีการประเมินผล ซึ่งจะได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็มีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผลและการดำเนินงานกลับไปสู่การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมจึงเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน ที่มีความเห็นร่วมกันในเรื่องที่มีผลกระทบต่างๆ แล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เป็นไปตามประสงค์ของกลุ่มและของตน จนนำไปสู่การตัดสินใจกระทำเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์

ความต้องการ Needs	แรงผลัก Drives	แรงจูงใจ Incentives	การมีส่วนร่วม Participation

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดกระบวนการนำไปสู่การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในทุกขั้นตอนของทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เช่น ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน ทฤษฎีการระดมสร้าง

ขวัญของคนในชาติ ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกชาตินิยม ทฤษฎีการสร้างผู้นำ ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร เหล่านี้ เป็นกระบวนการในการพัฒนาในทุกระดับได้เป็นอย่างดี

๒.๓ แนวคิดการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนประกอบด้วย ๒ คำ คือ "การพัฒนาและชุมชน" การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนสภาพปรับปรุงให้ต่างจากเดิม ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคลกลุ่มและองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระดับพื้นฐานที่สุด คือ หมู่บ้าน หรือชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ ที่มารวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน เช่น ชุมชนเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นต้น การพัฒนาชุมชน (Community Development) ตามหลักการพื้นฐานนั้นเป็นกระบวนการให้การศึกษา (Educational Process) แก่ ประชาชน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (Self - Reliance) หรือช่วยตนเองได้ (Self-Help) เช่น ในการ คิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ปัญหา ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการของตนและส่วนรวม ได้เป็นอย่างดีนั่นเอง จำแนกหลักการดังกล่าวได้ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายการพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญยิ่งขึ้น ใช้ในความหมายได้หลายประเภท คือ การพัฒนาคน พัฒนาวัตถุ หรือการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อนำไปสู่มิติที่ดีกว่า ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้าการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพด้านจิตใจจนสามารถทำให้แต่ละบุคคลเจริญขึ้น หรือเพิ่มทับทวียิ่งขึ้น การพัฒนามีทรรศนะต่างๆ คือ

การพัฒนา คือ ต้องทำให้มันเจริญ มันเป็นตัวธรรมะ เพราะธรรมะจะช่วยพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น เมื่อมีจิตใจที่สูงขึ้นแล้ว ก็ย่อมจะทำการพัฒนาไม่ว่าในด้านไหน ก็จะทำให้เกิดผลดี ถ้าจิตใจขาดธรรมะแล้ว ก็ย่อมไม่อาจพัฒนาอะไรได้เลย ธรรมะมันจะช่วยเราให้สามารถพัฒนาจิตได้ เมื่อจิตได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องแล้ว ก็ย่อมจะพัฒนาอะไรก็ได้[๓๔]

---

[๓๔] พระธรรมโกศาจารย์, (พุทธทาสภิกขุ), **สุขภาพทางจิตวิญญาณ**, (กรุงเทพมหานคร: ตถาคตาพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐๖.

การพัฒนา คือ ทำให้มีความเจริญการฝึกอบรม หรือการทำให้เป็น การทำให้มีขึ้น โดยอาศัยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญาหลักการดังกล่าว ได้แก่

๑) อธิศีลสิกขา คือ การฝึกฝนอบรม การพัฒนาด้านความประพฤติ กฎระเบียบวินัย ความสุจริต ทางกาย วาจาและอาชีวะ

๒) อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกฝน การอบรม พัฒนาด้านจิตใจ ที่ปลูกฝังคุณธรรมเพื่อสร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิต

๓) อธิปัญญา คือ การฝึกฝนอบรม พัฒนาด้านปัญญา เพื่อทำให้เกิดความรู้เข้าใจ ในสรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้ตามความเป็นไปตามเหตุปัจจัยอันเกิดขึ้น เพื่อจะช่วยแก้ไขปัญหาที่บังเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง[๓๕]

การที่เรานั้นจะหาจุดอ่อนแล้วนำมาแก้ไขให้ได้ ไม่ยอมท้อถอยเพื่อการบำเพ็ญเพียร ในการทำความดี จะได้มีโอกาสเพื่อแก้ไขปรับปรุงตนเอง สามารถจะพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา หาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ตนให้พบว่า อะไรที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน[๓๖]

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า ความหมายของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับความเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทรรศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปแล้ว ยังหมายถึง เรื่องความก้าวหน้าในทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจเท่านั้น

๒) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ ในทางสังคมก็เช่นกัน เราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคม สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจาก ความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่และในการพัฒนาก็ต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

---

[๓๕] พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), **วิธีคิดแบบหลักพุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒.

[๓๖] พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **การเผยแผ่เชิงรุก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๒.

๓) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึงความเป็นธรรมอีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามีส่วนร่วมและได้รับผลตอบแทน จากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย[๓๗]

สนธยา พลศรี ได้ให้ทรรศนะเอาไว้ว่า การพัฒนา ในภาษาอังกฤษนั้น จะเรียกว่า “Development” แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละน้อยโดยผ่านตามลำดับขั้นตอน เพื่อมุ่งไปสู่ระดับที่สามารถจะขยายตัวให้มากขึ้น ให้เติบโตขึ้น และการปรับปรุงให้ดีขึ้น ให้มีความเหมาะสมมากกว่าเดิม อาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่สมบูรณ์และน่าพอใจ[๓๘]

ดังนั้นการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น การพัฒนาไม่ได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้า หรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายความรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนได้ด้วย จึงกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนในสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับการได้รับปัจจัยทางวัตถุ เพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาและสิ่งแวดล้อมที่ดี ทางวัฒนธรรมและจิตใจนั่นเอง

๒.๓.๒ ความหมายของชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชน หมายถึง อาณาบริเวณแห่งหนึ่งที่มีคนจำนวนหนึ่ง อาศัยอยู่รวมกันเป็นเวลายาวนาน มีความผูกพันต่อสถานที่นั้น มีจารีต ประเพณีและมีความคิดเห็นและความเชื่อไปในทางเดียวกัน ใช้สาธารณสถานและสถาบันต่างๆร่วมกัน สามารถจะร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่งได้สำเร็จ มีที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอาณาเขตในทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอน มีส่วนสำคัญของชีวิตทั่วๆ ไปอย่างเดียวกัน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความหมายของชุมชนมีทรรศนะต่างๆ ดังนี้

กลุ่มทางสังคมที่ตกลงกันที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีความเป็นอันหนึ่งอัน

---

[๓๗] โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, **การพัฒนาประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

[๓๘] สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

เดียวกัน ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ไปจนถึงในระดับชุมชน เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้น ในการดำรงชีวิตภายในชุมชน จึงได้มีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยมีองค์กร หรือสถาบันของชุมชน เช่น ระบบครอบครัว ระบบการศึกษา การศาสนาและการเมือง เพื่อจะเป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆในชุมชน องค์ประกอบของชุมชน ๓ ประการ คือ (๑) มนุษย์ (Human Component), (๒) สิ่งที่มนุษย์คิดค้น หรือมีการประดิษฐ์ขึ้นมา (Man - Made Component), (๓) สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (Natural Component)[๓๙]

๑) กลุ่มทางสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัวละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล

๒) มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกั น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน[๔๐]

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนประกอบไปด้วย ระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ ต่อกันและระหว่างกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีความเชื่อมโยงได้อย่างที่ชนิดไม่สามารถที่จะแยก จากกันได้[๔๑]

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชน คือ การอยู่รวมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ในพื้นที่แห่งหนึ่ง เพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้น ในการดำรงชีวิต โดยเหตุที่มีคนกลุ่มดังกล่าวอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น มีองค์กร หรือสถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่างๆ[๔๒]

---

[๓๙] ไพรัตน์ เตชะรินทร์, **การบริหารการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔), หน้า ๑๖.

[๔๐] สนธยา พลศรี, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

[๔๑] ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง, **การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๗.

[๔๒] ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์, **ชุมชนศึกษา Community Study**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้าน และระดับเกินหมู่บ้าน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการดารงรักษาคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรม และศาสนา และมีการถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย[๔๓]

ดังนั้นชุมชนจะประกอบไปด้วยมนุษย์ (Human Component) เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในชุมชน จากวิวัฒนาการของมนุษย์ มาจนถึงวันนี้ มนุษย์ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีหลากหลายลักษณะและหลายรูปแบบ เช่น การอยู่รวมกันเป็นครอบครัว การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มพ่อค้า เป็นต้น ; สิ่งที่มนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้น (Man-Made Component) สิ่งที่มนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมีหลากหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมและได้นำไปใช้ในชุมชน เช่น โทรทัศน์ ที่อยู่อาศัย รถยนต์ ฯลฯ นอกจากสิ่งที่เป็นวัตถุแล้ว มนุษย์ยังสร้างแนวความคิด ปรัชญา ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นองค์ประกอบดังกล่าวก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ซึ่งมีสภาพและระดับต่างกัน การประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดและสืบต่อกันไปตลอดเวลา ; สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (Natural Component) สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมานั้น จะรวบความหมายเอาไว้ทุกอย่าง เช่น พืช สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งทุกชุมชนจะมีสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นส่วนประกอบอยู่ทั้งนั้น สิ่งต่างๆแต่ละชนิดใน ชุมชนที่ธรรมชาติสร้างขึ้นจะมีความสัมพันธ์ต่อกัน

๒.๓.๓ หลักการพัฒนาชุมชน

หลักการในการพัฒนาชุมชน หมายถึง สาระสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อการปรับปรุงสภาพต่างๆภายในชุมชนนั้นๆ รวมทั้งมาตรฐานความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคม ทางวัฒนธรรมและทางการเมือง ตามแนวทางที่ชุมชนต้องการโดยความคิดริเริ่ม โดยการพึ่งพาตนเอง ความร่วมมือกันของชุมชนและระหว่างรัฐกับราษฎร การพัฒนาชุมชน เป็นการร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้นในทุกด้าน กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมอย่างมีระบบแบบแผนและเป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หลักการดังกล่าวมีดังนี้

---

[๔๓] กาญจนา แก้วเทพ, **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิค แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๕), หน้า ๑๔.

สนธยา พลศรี การพัฒนาชุมชน ไม่เป็นเพียงหลักการเท่านั้น ซึ่งทางองค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาในที่ประชุมเดือนมีนาคม ๒๕๐๐ ไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑) โครงการพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชนเริ่มจากโครงการง่ายๆ ก่อนแล้วค่อยๆไปสู่โครงการที่ยากขึ้น

๒) โครงการพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือปรับปรุงความสุขความเจริญได้ในหลายๆด้านพร้อมๆกัน

๓) การพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องเริ่มการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติประชาชนพร้อมๆกับการพัฒนาชุมชน หรือพร้อมๆกับการดำเนินการของชุมชน

๔) ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในโครงการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและจัดรูปสถานบันหรือหน่วยงานปกครอง หน่วยงานบริหารงานของประชาชนขึ้น

๕) ต้องแสวงหาผู้นำในท้องถิ่นและพัฒนาผู้นำท้องถิ่นขึ้นตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของชุมชน

๖) ให้สตรีและเยาวชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการให้มากที่สุด เพราะสตรีนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของงานแนะแนวความคิดต่างๆ ส่วนเยาวชนสามารถเป็นกำลังรับช่วงงานและขยายผลงานได้เป็นอย่างดี

๗) รัฐบาลจะต้องจัดบริการไว้ให้พร้อมเพื่อสนับสนุนงาน และเป็นหลักประกันในประสิทธิภาพของผลงานและเป็นกำลังใจให้แก่ประชาชน

๘) ต้องมีการวางแผนงานเพื่อการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่นและการบริหารในทุกระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

๙) ในการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนนั้น ควรสนับสนุนให้องค์การของเอกชนและองค์การอาสาสมัคร หรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ในระดับชาติและในระดับนานาชาติ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

๑๐) ในการวางแผนการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องมีการวางแผนให้มีการพัฒนาหรือความเจริญก้าวหน้าไปพร้อมๆกัน ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทั้งนี้นั้น เพื่อให้ได้ระดับกับทุกภาคส่วนของประเทศ[๔๔]

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาชุมชน มีความหมายเป็นได้ทั้งขบวนการ โครงการ วิธีการและกระบวนการ ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน แนวคิดดังกล่าวมีดังนี้

๑) การพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นขบวนการ (movement) ซึ่งหมายถึง "การรณรงค์ (campaign) หรือรวมตัวกันเรียกร้อง (rally) ของมวลชนหรือประชาชน" เพื่อดำเนินการหรือเรียกร้องให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน หรือชุมชน เช่น ความยากจน การถูกกดขี่ข่มเหงเอารัดเอาเปรียบและการด้อยโอกาส ให้ดีขึ้น โดยผู้เข้าร่วมขบวนการเกิดความไม่พอใจอย่างมากหรือรุนแรง ผู้เข้าร่วมขบวนการจะได้รับการกระตุ้น เร่งเร้า หรือปลูกฝังด้านจิตใจ เพื่อเกิดความรู้สึกนึกคิด ในลักษณะที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาชุมชนในฐานะนี้ จึงให้ความสำคัญกับจิตใจโดยเฉพาะอุดมการณ์ และจิตวิญญาณเพื่อส่วนรวม โดยผู้เข้าร่วมขบวนการ จะเชื่อมั่นและศรัทธาว่าการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่สมควรกระทำอย่างยิ่ง เช่น การรณรงค์ต่อต้านการทุจริต การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และการรณรงค์เพื่อละ ลด เลิกอบายมุข เป็นต้น

๒) การพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นโครงการ (program) การพัฒนาชุมชนในฐานะนี้ถือว่ารัฐเป็นผู้จัดเตรียมและให้บริการสาธารณะต่างๆแก่ประชาชน หรือชุมชนในรูปของ “โครงการพัฒนาต่างๆ” เช่น โครงการสร้างงานในชนบทและโครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค เพื่อช่วยกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความต้องการ ในอันที่จะนำบริการเหล่านั้น ไปตอบสนองความต้องการของชุมชน

๓) การพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นวิธีการ (method) มุ่งให้ความสำคัญกับวิธีการปฏิบัติงานพัฒนาเป็นหลัก เช่น ถ้ากิจกรรมพัฒนาทั้งหลายสั่งการ หรือดำเนินงานโดยกลไกของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหมด โดยที่ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย กิจกรรมพัฒนานั้นก็ไม่ถือว่าเป็นกิจกรรมพัฒนาตามวิธีการพัฒนาชุมชน เช่น การทำกิจกรรมที่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานพัฒนาทุกขั้นตอน

๔) การพัฒนาชุมชนในฐานะที่เป็นกระบวนการ (process) หมายถึง การพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับ “การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานผ่านทางกิจกรรมพัฒนาที่ประกอบด้วยหลายขั้นตอนที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ” กระบวนการพัฒนาชุมชนยังต้องเป็น

---

[๔๔] สนธยา พลศรี, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔-๕๕.

กระบวนการต่อเนื่องอีกด้วย กล่าวคือ หลังจากดำเนินงาน หรือปฏิบัติงานผ่านทางกิจกรรมพัฒนาหนึ่งไปแล้ว ก็จะนำไปสู่การเริ่มดำเนินงาน หรือปฏิบัติงานผ่านทางกิจกรรมพัฒนาอื่นต่อไปอีก[๔๕]

การพัฒนาชุมชน มีความเป็นมา ปรัชญา แนวความคิด ความหมายที่เป็นของตนเอง ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในกำหนดลักษณะของการพัฒนาชุมชน ได้ ๙ ประการ ดังนี้

๑) เป็นการดำเนินงานโดยและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชน

๒) เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

๓) การเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย หรือทิศทางสามารถควบคุมได้

๔) เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ ตามแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

๕) เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนให้มีมาตรฐาน

๖) เป็นกระบวนการในการศึกษา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและความพร้อมในการพัฒนา

๗) เป็นกระบวนการจัดองค์กร หรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการผนึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพของชุมชนและนำมาใช้ในกรพัฒนาชุมชนได้

๘) เป็นการนำกลวิธี หรือวิธีการต่างๆมาใช้

๙) มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสรภาพและความเสมอภาค ในชุมชนและเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนนั้นๆ เป็นผู้กำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง[๔๖]

---

[๔๕] วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ฟอร์เพช, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒-๑๘.

[๔๖] สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, **หลักการสื่อสารมวลชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕.

ดังนั้นหลักการในการพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่า เป็นทรัพยากรที่มีความหมายและสำคัญที่สุด มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ถ้ามีโอกาส การพัฒนาทั้งหลาย จะปราศจากผลถ้าหากมองข้ามในเรื่องการพัฒนาบุคคลแต่ละคน ให้มีทรรศนะที่ถูกทางและมีขีดความสามารถสูงขึ้น เช่น ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมในทางสังคม (Social Justice) การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ าต่ำสูงที่เห็นได้ชัดในหมู่มวลชนนั้นเป็นเรื่องที่อารยะสังคมพึงยึดมั่น ดังนั้น การพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ จะต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและการทำงานกับกลุ่ม เพราะมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จะช่วยให้คนได้เจริญเติบโตได้อย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้นนั้นเอง

๒.๓.๔ ประโยชน์การพัฒนาชุมชน

ประโยชน์ของการพัฒนาชุมชนนั้น เป้าหมายสำคัญ ได้แก่ การทำให้สภาพเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเจริญมากยิ่งขึ้น หรือเป็นวิธีการสร้างชุมชนให้เจริญ โดยอาศัยกำลังความสามารถของประชาชนและรัฐบาล กล่าวคือ การร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย จึงจะสามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้ เมื่อรวมความหมายแล้ว คือ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด

การพัฒนาชุมชน (Community development) ไว้ว่ามีประโยชน์ ๔ ประการ ได้แก่

๑) การพัฒนาชุมชน เพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญและยับยั้งความเสื่อมของชุมชน

๒) การพัฒนาชุมชน เพื่อการสร้างชุมชนให้เจริญยิ่งขึ้น โดยจะต้องอาศัยกำลังความรู้และความสามารถของประชาชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลร่วมกัน

๓) การพัฒนาชุมชน เพื่อมุ่งชักจูงและส่งเสริมประชาชนให้มีความกระตือรือร้น สนใจที่จะเข้าร่วมมือดำเนินการในการทำมาหากินและสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น

๔) การพัฒนาชุมชน เพื่อการพัฒนากำลังความคิดและความสามารถของประชาชนในการทำงานร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนด้วยกัน เพื่อปรับปรุงตนเองและชุมชนไปสู่ความเจริญทั้งในทางเศรษฐกิจและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย[๔๗]

---

[๔๗] ทองคูณ หงษ์พันธ์, **แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๓๑.

การพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ดำเนินแบบต่อเนื่องและค่อยเป็นค่อยไปโดยอาศัยหลักความต้องการและการริเริ่มจากประชาชนเป็นหลักเพื่อว่าผลที่ได้รับจะเป็นการแน่นอนและถาวรต่อไป จึงได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

๑) มุ่งที่จะเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน จากสภาพ หรือสถานการณ์อันเก่าแก่ให้หันมาสนใจและทำความเข้าใจกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อทันต่อเหตุการณ์และมีความคิดก้าวหน้า

๒) มุ่งที่จะให้ประชาชนมีความสำนึก ในการที่ตนเป็นสมาชิกของชุมชนรู้จักร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปัญหาและความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อความเจริญของตนเองและชุมชน

๓) มุ่งที่จะให้ประชาชน มีความรับผิดชอบ รู้จักรับผิดชอบในการทำงานกิจกรรมรับผิดชอบในการดำเนินงาน รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อชุมชน และต่อประเทศชาติในที่สุด

๔) มุ่งที่จะให้ประชาชนรู้จักช่วยตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน มีความคิดริเริ่มและปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยรัฐจะเข้าช่วยเหลือเมื่อเกินขีดความสามารถของประชาชนที่จะร่วมมือกันทำเอง[๔๘]

ขอบข่ายของการพัฒนา ประกอบด้วยการพัฒนาในด้านต่างๆ จำแนกจุดประสงค์ของการพัฒนาไว้ ๘ ประการ ดังนี้

๑) การพัฒนาด้านการเมือง ประโยชน์คือ มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิดของสมาชิกในชุมชนตลอดจนแนวปฏิบัติ กลไกและวัสดุอุปกรณ์ทางด้านการเมืองการปกครองในชุมชน

๒) การพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ ประโยชน์คือ มีการเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน การผลิต การแลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย

๓) การพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา ประโยชน์คือ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

๔) การพัฒนาชุมชนด้านสังคม ประโยชน์คือ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแสดงบทบาทตามสถานะต่างๆ เช่น พ่อ แม่ ลูก ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕) การพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทั้งด้านวัตถุและไม่ใช่วัตถุ ประโยชน์คือ การอนุรักษ์ จรรยา ภาษา วรรณคดี ศิลปะ ประเพณีและศีลธรรม

---

[๔๘] สุเทพ เชาวลิต, **หลักการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๒๓-๒๔.

๖) การพัฒนาชุมชนด้านครอบครัวและประชากร ประโยชน์คือ การลดขนาดของครอบครัวและการมีวัฒนธรรมครอบครัวที่ดี

๗) การพัฒนาด้านอนามัยและการพัฒนาด้านสาธารณสุข ประโยชน์คือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาวะแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกสุขลักษณะ

๘) การพัฒนาชุมชนด้านนันทนาการ เป็นเรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและค่อยเป็นค่อยไป โดยอาศัยหลักความต้องการและการริเริ่มจากประชาชนเป็นหลัก เพื่อว่าผลที่ได้รับจะเป็นการแน่นอนและถาวรตลอดไป จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

๑) มุ่งที่จะเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนให้เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์มีความคิดก้าวหน้า

๒) มุ่งให้ประชาชนมีความสำนึกในการเป็นสมาชิกของชุมชน รู้จักร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหาและความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อความเจริญของตนเองและชุมชน

๓) มุ่งจะให้ประชาชนมีความรับผิดชอบ รู้จักรับผิดชอบในการดำเนินงาน รับผิดชอบต่อตนเองชุมชนและประเทศชาติ

๔) มุ่งที่จะให้ประชาชนรู้จักช่วยตนเอง กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาของชุมชน มีความคิดริเริ่มและปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม[๔๙]

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนเป็นการรวบรวมกำลังของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันดำเนินการปรับปรุง สภาพ หรือการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้นให้เกิดมีความเข้มแข็ง โดยมีความร่วมมือกันระหว่างประชาชน เพื่อทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีเจริญขึ้นมากยิ่งขึ้นไปอีก โดยมิติของการพัฒนาชุมชนนั้นก็คือ การมุ่งพัฒนาคนและพัฒนาวัตถุ เช่น การกำหนดกฎกติกาในชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน การกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับปรัชญาและแนวคิดของการพัฒนาชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนาชุมชุมชนอาจทำเป็นโครงการต่างๆ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีควบคู่ไปกลับการพัฒนาวัตถุโดยการใช้วิธีการที่เหมาะสมกับชุมชนนั่นเอง

---

[๔๙] จิตจำนงค์ กิติกีรติ, **การพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุณพิณอักษรกิจ, ๒๕๓๖), หน้า ๕๐.

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนาถือได้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐ สามารถพัฒนาในด้านต่างๆได้เร็วกว่าสัตว์จำพวกอื่น มนุษย์จึงเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา กล่าวคือ มนุษย์นั้นต้องเป็นผู้กระทำด้วยการฝึกฝนอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตน คือ คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิตและทางปัญญาที่ส่งผลไปสู่ภายนอกตน ซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายและวาจา เมื่อมนุษย์ได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วนแล้ว ในทางพระพุทธศาสนาก็จะให้ความสำคัญต่อเรื่องจิต เพราะจิตเป็นผู้บงการให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างๆออกมาทางกายและวาจา ในการพัฒนาจิตตามแนวทฤษฎีของพระพุทธศาสนา จึงเป็นการฝึกให้บุคคลมีจิตใจสงบ จึงถือได้ว่าเป็นการทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาทางคุณธรรมและจริยธรรมตามที่สังคมต้องการ

๒.๔.๑ แนวคิดการพัฒนาตามหลักการพุทธศาสนา

คำว่า ภาวนา เป็นคำนามในภาษาบาลี มีรูปกิริยาศัพท์เป็น ภาเวติ มีความหมายตรงกับคำว่า วฑฺเฒติ หรือวัฒนา หรือพัฒนา ที่ใช้ในภาษาไทย คำว่า ภาวนา ในคำสอนพุทธศาสนา หมายถึง การทำให้มีขึ้นเป็นขึ้น หรือการทำให้เจริญขึ้น การบำเพ็ญ การพัฒนาเพื่อทำสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น โดยเป็นการฝึกอบรมตนให้ดีขึ้นไปกว่าเดิม โดยแก้ไขในสิ่งที่ตนได้กระทำที่บกพร่องไปให้ดีขึ้น หรือภาวนาแปลว่า เจริญ หรือการทำให้เพิ่มพูนขึ้น โดยการฝึกอบรม ตรงกับความหมายว่า สิกขา ฉะนั้น สิกขากับภาวนาเป็นคำที่ใช้อย่างใกล้เคียงกัน หรือใช้แทนกันได้ในบางกรณี การปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามีหลักการในการพัฒนา

ดังที่มีเนื้อความในตอนหนึ่งว่า ในอนาคต ภิกษุทั้งหลายจักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา เมื่อไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา จักให้อุปสมบทกุลบุตรเหล่าอื่น จักไม่สามารถแนะนำแม้กุลบุตรเหล่านั้น ในอธิศีลอธิจิต อธิปัญญา แม้กุลบุตรเหล่านั้น ก็จักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา เมื่อไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญา ก็จักให้อุปสมบทกุลบุตรเหล่าอื่น จักไม่สามารถแนะนำแม้กุลบุตรเหล่านั้น ในอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา แม้กุลบุตรเหล่านั้น ก็จักไม่อบรมกาย ไม่อบรมศีล ไม่อบรมจิต ไม่อบรมปัญญาเพราะเหตุ ดังนี้แล การลบล้างวินัย ย่อมมีเพราะการ ลบล้างธรรม การลบล้างธรรม ย่อมมีเพราะการลบล้างวินัย ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภัยในอนาคตข้อที่ ๑ นี้ ซึ่งยังไม่บังเกิดในบัดนี้ แต่จักบังเกิดในกาลต่อไป ภัยข้อนี้ อันเธอทั้งหลายพึงรู้ไว้เฉพาะ ครั้นแล้วพึงพยายามเพื่อละภัยนั้น[๕๐]

---

[๕๐] องฺ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๗๙/๑๑๔.

ทรงจำแนก ทรงแจกวิเศษ ทรงจำแนกเฉพาะซึ่งธรรมรตนะ เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่าภควา ทรงทำซึ่งที่สุดแห่งภพทั้งหลาย เพราะเหตุนั้น จึงชื่อว่าภควา มีกายอันอบรมแล้ว เพราะเหตุนั้น จึงได้ชื่อว่า ภควา มีศีลอันอบรมแล้ว เพราะเหตุนั้น จึงได้ชื่อว่าภควา มีจิตอันเจริญแล้ว มีปัญญาอันเจริญแล้ว พระผู้มีพระภาคผู้วีระ มีพระวิริยะ จึงชื่อว่า พระวีระ ทรงองอาจ ทรงให้ผู้อื่นพากเพียร ทรงสามารถ ทรงกล้าหาญ ทรงก้าวไปข้างหน้า ไม่ขลาด ไม่หวาดเสียว ไม่สะดุ้ง ไม่หนี ไม่ทรงละ จึงชื่อว่าวีระ[๕๑]

ภาวนา ๔ คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา มีแนวทางอยู่ ๔ ประการ คือ

๑) กายภาวนา หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดีและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ไม่ให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงามและการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในทางกายภาพ

๒) สีลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล การพัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หรือไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายให้กับบุคคลอื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

๓) จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต หรือการฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีความเมตตากรุณา มีฉันทะ มีความอุตสาหะ มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบานภายในจิตใจ กล่าวคือ การเป็นสุขผ่องใสทางจิตใจ เป็นต้น

๔) ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ สามารถทำตนให้เกิดความบริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ โดยมีการแก้ไขปัญหาได้ด้วยปัญญา เป็นต้น[๕๒]

พระสมภพ โชติปญฺโญ ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า การพัฒนา คือ พัฒนากาย ให้พอเหมาะสมที่จะฝึกจิตให้ตั้งอยู่ได้, พัฒนาศีล คือ การอบรมเพื่อให้อยู่ในหมู่คณะและในสังคมได้, พัฒนาจิต คือ จิต

---

[๕๑] ขุ.จู. (ไทย) ๓๐/๖๕/๒๔๕.

[๕๒] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖ (กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗๐.

มีความผ่อนคลาย หรือเพื่อให้คลายจากความฟุ้งซ่านและไม่เกิดความกังวล, พัฒนาปัญญา คือ ทำให้เห็นแจ้ง จนใจแจ่มใส[๕๓]

เอกลักษณ์ของศาสนาพุทธ คือ สร้างปัญญาให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ พอเราจับหลักการนี้ได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องการศึกษาที่มีคำถามต่อไปอีกว่าการศึกษา คืออะไร การศึกษาในพระพุทธศาสนา ได้แก่ การฝึกความเป็นมนุษย์ของตน ด้วยวิธีการเรียนรู้และพัฒนากาย พัฒนาวาจา พัฒนาใจ จะต้องพัฒนาชีวิตในทุกด้าน คือ พัฒนาทั้งพฤติกรรม พัฒนาจิตและปัญญาไปพร้อมๆกัน[๕๔]

ดังนั้นการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนานั้นจะมีหลักการอยู่ ๔ ประการ คือ การพัฒนาในด้านกาย การพัฒนาในด้านศีล การพัฒนาในด้านจิตและการพัฒนาในด้านปัญญา เหล่านี้คือ เป็นหลักการสำคัญที่จะต้องนำมาปรับปรุง มาอบรม เพื่อจะให้เกิดความเจริญมากยิ่งขึ้น หรือการนำเอาหลักการในด้านพุทธศาสนานำมาปรับประยุกต์ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ หรือของชุมชนให้ได้มากที่สุด เช่น การพัฒนาศีล จะสอดคล้องเกี่ยวกับว่า มนุษย์จะต้องรู้เกี่ยวกับกฎกติกาของชุมชน รู้จักรับผิดในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำผิดกฎกติกา หรือการพัฒนาศีลนั้น ก็เพื่อให้เข้าใจถึงข้อกำหนดที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน หรือการอยู่ในกรอบข้อตกลงร่วมกัน การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนานั้น จึงให้ความสำคัญกับมนุษย์เพราะเป็นผู้ที่ฝึกอบรมตนเองได้ เพื่อทำให้เกิดมีมนุษยธรรม กล่าวคือ ให้กุศลธรรมเกิดความงอกงามขึ้น ให้อกุศลเสื่อมสูญสลายไป รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยนั่นเอง

๒.๔.๒ ทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการพระพุทธศาสนา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามความหมายของพระพุทธศาสนา ก็คือ ภาวนา หมายถึง การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนามีอยู่ ๔ ประเภท คือ

๑. พัฒนากาย หลักการนี้จะสอดคล้องกับการพัฒนาอินทรีย์ ๖ และพัฒนาปัจจัย ๔ การพัฒนากายเป็นจุดหมายขั้นตาเห็น เมื่อมนุษย์มีความสำรวมระวังต่อการประพฤติทางกาย ย่อมนำมาซึ่งความสง่างาม แข็งแรงปลอดภัยจากโรคร้าย เช่น ฝึกฝนในแง่การใช้งาน คือ ทำให้อินทรีย์เหล่านี้มีความเฉียบคม มีความละเอียดอ่อน มีความคล่อง เป็นการฝึกในแง่การใช้งานคล้ายกับที่พูดว่าฝึก

---

[๕๓] พระสมภพ โชติปญฺโญ, **ชีวิตที่มีคุณค่า**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๔.

[๕๔] พระชยสาโรภิกขุ, **อาณาจักรแห่งปัญญา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: คิวพริ้นท์ แมนเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔.

ทักษะ ฝึกการทำให้รู้จักเลือก รับสิ่งที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ให้แก่ชีวิต ซึ่งมีหลักทฤษฎีการพัฒนาตามหลักการพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑) การควบคุมอินทรีย์ ๖

(๑) ทางตา คือ เมื่อตาเห็นรูป หากเป็นรูปสวย เป็นที่น่ายั่วยวนใจ น่าหลงใหลโดยเฉพาะเพศตรงข้าม ก็ให้มีสติควบคุม อย่าไปสนใจ อย่าไปใกล้ชิด เป็นต้น ในด้านรูปที่เป็นวัตถุสิ่งของก็เช่นเดียวกัน เมื่อมองเห็นแล้ว ก็ไม่ควรไปใส่ใจในเรื่องสวยงาม ยี่ห้อนั้นยี่ห้อนี้ มีราคามากราคาน้อย ผู้คนเขากำลังนิยมกัน ได้มาแล้วจะทำให้รู้สึกโก้เก๋ เหล่านี้ ให้มีสติอยู่กับตนเอง ควรพิจารณาให้ถ่องแท้ถึงคุณประโยชน์ในของสิ่งนั้น

(๒) ทางหู คือ เมื่อได้ฟังเสียงที่เพราะ หรือไม่เพราะ ให้มีสติ ไม่ไปยึดถือเสียงนั้นโดยรวบรัด คือ ไม่ผูกใจว่า เสียงหญิง เสียงชาย เสียงคนรัก เสียงของศัตรู เป็นต้น พึงพิจารณาให้เห็นว่า ไม่ควรใส่ใจเสียงด่า หรือเสียงชมของคนทั่วไปนัก เพราะคนโดยทั่วไปเป็นพวกที่ขาดสติ หากเขาชอบ เขาก็ชม เขาไม่ชอบ เขาก็ด่า ไม่ได้มีเหตุผล หรือข้อเท็จจริงอะไรมากนัก ผู้ที่ด่านั้นเป็นผู้ขาดสติ หากเราไปใส่ใจ ก็จะโกรธตอบผู้ที่ด่า เราก็จะขาดสติเสียยิ่งไปกว่าเขา

(๓) ทางจมูก เมื่อได้ดมกลิ่น ให้มีสติ ไม่ถือโดยรวบรัดว่า กลิ่นผู้หญิง กลิ่นผู้ชาย กลิ่นหอม กลิ่นเหม็น กลิ่นฉุน กลิ่นเน่า เป็นต้น โดยพิจารณาให้เห็นเป็นสักว่า เป็นกลิ่นที่ลอยมากระทบจมูกเท่านั้น เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน แม้สิ่งที่เป็นต้นตอให้เกิดกลิ่นนั้นก็ไม่มีตัวตน เมื่อไม่ยึดติด ไม่ยินดีในกลิ่นที่น่าพอใจ ไม่หงุดหงิดในกลิ่นที่ไม่น่าพอใจ ชื่อว่าสำรวมอินทรีย์ทางจมูกไว้ได้

(๔) ทางลิ้น เมื่อได้ลิ้มรส ให้มีสติ ไม่ถือโดยรวบรัดว่า รสของคาว ของหวาน เปรี้ยว เค็ม ขม เผ็ด เป็นต้น กล่าวคือ เมื่อบริโภคอาหาร ก็ไม่พึงบริโภคไปตามความอยาก พึงพิจารณาอาหารนั้นว่าเป็นสักว่าธาตุ การบริโภคก็ให้พอสมควรพอประมาณ เพียงเพื่ออัตภาพ ไม่ยินดีในรส ไม่หงุดหงิดในรสที่ไม่น่าพอใจ ไม่เกิดกิเลสขึ้น ชื่อว่าสำรวมอินทรีย์ทางลิ้นไว้ได้

(๕) ทางกาย คือ เมื่อได้รับสัมผัสทางผิวกาย ก็ไม่ถือโดยรวบรัดว่า สัมผัสนี้เย็น ร้อน แข็ง นุ่มนวล เป็นต้น พิจารณาให้เห็นเป็นสักว่า เป็นสัมผัสที่กระทบกับผิวกายเท่านั้น กล่าวคือ ไม่เกิดความซาบซ่านเพราะพอใจ ไม่เกิดความเร่าร้อนเพราะไม่พอใจ ไม่เกิดกิเลสขึ้น ชื่อว่าสำรวมอินทรีย์ กายไว้ได้

(๖) ทางใจ คือ เมื่อใจรับรู้ธรรมารมณ์ ให้มีสติ ไม่ถือโดยรวบรัด คือ ไม่ยึดถือสิ่งที่รับรู้ทางใจว่า นี้เป็นเรื่องเศร้าโศก เรื่องรัก เรื่องเพลิดเพลิน เรื่องน่ากลัว เป็นต้น โดยไม่ถือแยกแยะรายละเอียดต่อไปว่า เรื่องนี้เกิดจากผู้นั้นผู้นี้ เรื่องนี้ดีเพราะอย่างนี้ เป็นต้น พึงพิจารณาให้เห็นว่า สุข ทุกข์ สงบ ฟุ้งซ่าน ฯลฯ ที่จิตไปรับรู้เข้ามา ล้วนเป็นสิ่งที่แปรปรวนไปเป็นธรรมดา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็น

ครั้งๆเท่านั้น เมื่อไม่ยินดีในอารมณ์ที่น่าพอใจ ไม่หงุดหงิดในอารมณ์ที่ไม่น่าพอใจ ไม่เกิดกิเลสขึ้น ชื่อว่าสำรวมอินทรีย์คือใจไว้ได้[๕๕]

๒) การใช้ปัจจัย ๔

(๑) ประโยชน์แท้จริงที่ได้รับจากเครื่องนุ่งห่ม คือ เพื่อป้องกันบรรเทาอันตรายจากธรรมชาติ มีความหนาว มีความร้อน ฝนตก แดดออกและเพื่อช่วยบำบัดบรรเทาอันตรายจากสัตว์จำพวกเหลือบ ยุงและเพื่อปกปิดอวัยวะที่ควรปกปิด การนุ่งห่มตามจุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้ จะช่วยไม่ให้คนเราให้ความสำคัญกับแฟชั่นต่างๆที่มีการประกวดประชันกันหมกมุ่นวุ่นวายกับเครื่องแต่งกายเครื่องประดับที่เป็นไปตามสมัยนิยม ใช้สิ่งของยี่ห้อดังที่ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและราคาแพงฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น จนกลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจของตนเองและประเทศชาติ การรู้จักใช้เครื่องนุ่งห่มตามจุดมุ่งหมายที่แท้จริงเป็นการรู้จักพอประมาณในการดำรงชีวิตและไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมส่วนรวมด้วย

(๒) ให้รู้จักพิจารณาก่อนบริโภคอาหาร จะได้บริโภคตามจุดมุ่งหมาย ไม่ตกเป็นทาสของอาหาร ความผาสุกและกำลังกายย่อมเกิดขึ้น มีกำลังในการสร้างความดี บำเพ็ญธรรมจนสามารถละกิเลสได้ตามลำดับ สำหรับคฤหัสถ์นั้น พระพุทธองค์ได้แสดงหลักพิจารณาให้เป็นประโยชน์ที่แท้จริงจากการบริโภคอาหาร เพื่อทำใจให้หยุดกระวนกระวาย รู้จักประมาณให้การบริโภคอาหาร คือ บริโภคแต่พอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป คนที่บริโภคอาหารเกินความต้องการของร่างกาย ทำให้ รู้สึกอึดอัด ง่วงนอน อย่างที่พระพุทธองค์ทรงประทานแนวคิดให้พระเจ้าปเสนทิโกศลว่า คนที่ หาวนอนด้วย กินจุด้วย มักนอนหลับกลิ้งเกลือกไปมา เหมือนหมูใหญ่ที่เขาเลี้ยงไว้ด้วยอาหาร เขาเป็น คนเขลา ย่อมเข้าสู่ห้องบรรทมบ่อยๆ

(๓) การใช้ที่อยู่อาศัยควรพิจารณาให้ดีว่า เราใช้เพื่อประโยชน์อะไร เมื่อใช้แล้วก็ควรจัดเก็บให้เรียบร้อยเมื่อใช้งานเสร็จ หากเกิดการช ารุดทรุดโทรมก็ต้องรู้จักดูแลรักษาซ่อมแซม ไม่ให้ทิ้ง ให้เกิดความรกร้าง การสร้างที่อยู่อาศัยในลักษณะนี้ จะช่วยให้เกิดการประหยัดในการก่อสร้างโดยไม่ จำเป็นต้องใช้วัสดุที่มีราคาแพงและก็ไม่จำเป็นที่จะต้องสร้างใหญ่โตมากนัก แต่เป็นการสร้างที่อยู่อาศัยเพียงเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ตามความต้องการ ก็เป็นอันใช้ได้แล้ว เพื่อประหยัดงบประมาณในการสร้างและอายุยืนนานในการใช้ที่ทนทานและสะดวกสบายในการรักษาซ่อมแซม แต่ส่วนมากจะ

---

[๕๕] สุภีร์ ทุมทอง, ศึกษาการพัฒนาอินทรีย์สังวรในพระพุทธศาสนาเถรวาท, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓), หน้า ๑๔๙-๑๕๓.

เน้นในการสร้างกุฏิของพระสงฆ์ แต่หลักการนี้สร้างที่อยู่อาศัยในลักษณะนี้ แม้แต่ชาวบ้านทั่วไปก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับความจำเป็น หรือตามรายได้ของตนตามสภาวการณ์ในปัจจุบันได้

(๔) การใช้ยารักษาโรค พระพุทธองค์ก็ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่ายารักษาโรคมีความจำเป็น เพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วยในยามที่เกิดโรคภัย พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ หรือประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้ยา ตามนัยว่า เราพิจารณาโดยแยบคายแล้วรับประทานยา เพียงเพื่อบำบัดเวทนามีอาพาธต่างๆ เป็นมูลอันเกิดขึ้นแล้วเพื่อเป็นผู้หาความลำบากมิได้เป็นอย่างยิ่ง การใช้ยาเพื่อบรรเทาความเจ็บป่วย ต้องเลือกใช้ยาให้ถูกกับโรคจึงจะหายจากการเจ็บป่วยได้[๕๖]

๒. พัฒนาศีล หลักการที่สอดคล้อง คือ "สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ" การพัฒนาในด้านพฤติกรรม ทำให้ชีวิตมีความก้าวหน้า ตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงชีวิตอยู่ นอกจากนี้การกระทำถูกในแง่ของศีลยังประกอบไปด้วย เช่น การไม่ทำร้ายทำลายผู้อื่น ให้ได้รับความเดือดร้อน หรือการก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น เหล่านี้ การพัฒนาพฤติกรรมในแบบของพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นการไม่สร้างอกุศลกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น ศีลในส่วนที่มีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกาย ที่เรียกว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ความสัมพันธ์กับวัตถุ หรือโลกของวัตถุและธรรมชาติ ส่วนอื่น ที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น เรื่องปัจจัย ๔ สิ่งที่เราบริโภคใช้สอยทุกอย่างและธรรมชาติแวดล้อมทั่วๆ ไปส่วนนี้แหละที่แยกออกไปจัดเป็น "กายภาวนา", ศีล ในส่วนที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ บุคคลอื่นในสังคมมนุษย์ด้วยกัน คือ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ร่วมกันด้วยดีในหมู่มนุษย์ไม่เบียดเบียนกัน แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันส่วนนี้แยกออกไปจัดเป็น "ศีลภาวนา" หลักการดังกล่าวมีดังนี้

๑) กายสุจริต ๓ "สัมมากัมมันตะ" คือ

(๑) ละเว้นการฆ่า การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน

(๒) ละเว้นการแย่งชิงลักขโมยและการเอารัดเอาเปรียบ เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน

(๓) ละเว้นการประพฤติผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงแหนผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

---

[๕๖] พระวีรชน อุตฺตโร (ชัชวาลย์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การบริโภคปัจจัย ๔ เพื่อสนับสนุนการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙-๒๒.

๒) วจีสุจริต ๔ "สัมมาวาจา" คือ

(๑) ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ

(๒) ละเว้นการพูดส่อเสียด สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี

(๓) ละเว้นการพูดคำหยาบคาย สกปรก พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง

(๔) ละเว้นการพูดเหลวไหล พูดแต่คำจริงมีเหตุผล มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ[๕๗]

๓) เว้นมิจฉาชีพ "สัมมาอาชีวะ" คือ

(๑) การเลี้ยงชีพชอบทางกาย เรียกว่า มิจฉาวณิชชา คือ การเลี้ยงชีพในทางที่ผิด เพราะเป็นอาชีพที่ส่งเสริมการเบียดเบียนและการทำลายชีวิต สัมมาอาชีวะต้องเว้นจากการประกอบอาชีพทั้ง ๕ ประการ คือ สัตถวณิชชา การค้าศัสตราอันเป็นเครื่องประหาร เช่น ปืน ระเบิด ฯลฯ, มังสวณิชชา การค้าขายสัตว์มีชีวิต, มัชชวณิชชา การค้าขายสิ่งของมึนเมา, วิสวณิชชา การค้าขายยาพิษ เพราะการค้าขายดังกล่าวตามทรรศนะของพระพุทธศาสนา ถือเป็นการประกอบการงานที่มีโทษ คือ มีโทษต่อผู้อื่นและต่อสังคมส่วนรวมด้วย หากอาชีพเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการทางธุรกิจย่อมเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมกระทำผิดทางจริยธรรมได้ง่ายขึ้น

(๒) การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา ตามหลักพระพุทธศาสนา การเลี้ยงชีพชอบทางวาจาจัดเป็นกุศลกรรมและเป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ คือ...การไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ โดยดำเนินชีวิตอย่างมีสัจจะ รักษาความสัตย์, การไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ คือ การเว้นจากการใช้คำพูดยุยงให้คนอื่นแตกแยกกันหรือเข้าใจผิดกัน เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง, การไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ, การไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพ คือ ให้เว้นจากการดำเนินชีวิตด้วยอาศัยวาจาที่ไร้สาระ ไร้แก่นสาร ไม่เป็นธรรมและไม่ประกอบด้วยประโยชน์ เนื่องจากคำพูดที่เพ้อเจ้อนั้นทำให้ผู้ฟังหลงผิด เข้าใจผิดได้, การไม่ประจบเลี้ยงชีพ คือ การเว้นจากการใช้วาจาที่ประจบสอพอผู้อื่น เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง, การไม่บังคับขู่เข็ญเลี้ยงชีพ วาจานั้นย่อมไม่เป็นไปเพื่อการข่มขู่หรือบังคับขู่เข็ญเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นด้วยความไม่ชอบธรรม

(๓) การเลี้ยงชีพชอบทางใจ การเลี้ยงชีพชอบทางใจเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขสงบภายใน เป็นการดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการ คือ การไม่

---

[๕๗] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **วิสัยธรรม เพื่อเบิกนำวิสัยทัศน์**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐-๓๑.

โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ มีสภาพจิตที่สามารถควบคุมความโลภไว้ได้, การไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นการควบคุมสภาพจิตใจต่อความพยาบาท ปองร้ายผู้อื่นเพื่อหวังเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน ให้มีจิตเมตตา คิดเอื้อเฟื้อประโยชน์แก่ผู้อื่น, การไม่คิดเอารัดเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ คือเว้นจากการคิดหาโอกาสเพื่อตักตวงเอาผลประโยชน์จากบุคคลอื่น[๕๘]

๓. พัฒนาจิต หลักการที่สอดคล้อง คือ "สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ" การพัฒนาจิต คือ สร้างจิตให้มีคุณภาพ หรือคุณธรรมต่างๆ ที่ทำให้จิตใจประณีตดีงาม เช่น มีเมตตากรุณา มีศรัทธา มีความกตัญญูกตเวที จิตของเราก็ต้องมีสมรรถภาพเช่นกัน สมรรถภาพของจิตนี้เน้นที่สมาธิ คือ จิตต้องมีสมาธิจึงจะทำงานได้ผลดี หลักการดังกล่าวมีดังนี้

๑) ความเพียร "สัมมาวายามะ" คือ เหมือนการออกแรงก้าวไป หรือแรงขับเคลื่อนผลักดันให้วิ่งแล่นไป...เพื่อให้เกิดความไพบูลย์และความเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อให้ทวียิ่งขึ้น โดยอาศัยหลักการ ๔ อย่าง คือ

(๑) ระวัง แปลว่า ระวังไม่ให้เกิดขึ้น จะกินความหมายไปถึง การป้องกัน หรือเนื่องเป็นอย่างเดียวกันไปหมด หรือเรียกว่า ระวัง หมายความว่า การระวังบาป หรืออกุศลธรรมอันลามก ถ้าแปลเอาความหมาย จะกว้างไปทุกทิศทุกทาง ดูแล้วน่าเกลียด น่าขยะแขยง รวมความ คือ บาปยังไม่เกิดอย่าทำให้มันเกิด ลักษณะนี้เรียกว่า สังวรปธาน

(๒) ละเว้น แปลว่า ความเพียรป้องกันไม่ให้มันเกิด ถ้าเกิดขึ้นแล้ว หรือถ้ามีอยู่ก่อนจะต้องละออก พอจะกล่าวได้ว่า อย่าปล่อยให้มันเกิดขึ้นได้ มันจะสามารถละไปเอง ละความเคยชินที่จะเป็นอย่างนั้น ลักษณะนี้เรียกว่า ปหานปธาน

(๓) สร้างสรรค์ แปลว่า เพื่อการเกิดขึ้นแห่งกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ก็ทำให้ก้าวหน้าขึ้นไปที่เกิดอยู่แล้วก็ไม่สันโดษ คือ ไม่พอใจเพียงเท่านั้น ดังพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า จะไม่รู้จักพอในกุศลธรรม ฉะนั้น เราจึงทำให้เกิดมีอีก พยายามพากเพียรทำให้เกิดสูงขึ้นไป หรือทำให้มากขึ้นไป ในส่วนที่ยังไม่มี ถ้าจะให้ดีจริงๆจะต้องเป็นเรื่องตัดความชั่ว มีแต่กุศล หรือความดี ยังไม่ใช่สิ่งสูงสุดจะมีอีกหลายอย่างตามมา คือ ความดับทุกข์ได้สิ้นเชิง ลักษณะนี้เรียกว่า ภาวนาปธาน

---

[๕๘] พระธานี เขมธมฺโม (จำปา), ศึกษาสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๙-๑๑.

(๔) รักษา แปลว่า รักษากุศลที่เกิดขึ้นอันเป็นกุศลธรรม อย่าให้อกุศลธรรมเข้ามาแทรกแซง ต้องรักษาเอาไว้ เพื่อไม่ให้เลอะเลือน เพื่อไม่ให้เศร้าหมอง ไม่วิปริต เพื่อความเต็มแห่งกุศลธรรมอันจะงอกงามต่อไป ลักษณะนี้เรียกว่า อนุรักขนาปธาน[๕๙]

๒) ควบคุมตน "สัมมาสติ" คือ เหมือนเครื่องบังคับ เช่น พวงมาลัย หางเสือ การระวัง ให้การเดินทางอยู่ในเส้นทาง ถูกจังหวะและหลบหลีกพ้นภัย...สติ คือ การกำหนดรู้ กล่าวคือ รู้เหตุ รู้ผล รู้สึกตัว การกำหนดรู้มีหลักการดังนี้

(๑) รู้สึกตัว คือ การมองดูตัวเองในแง่ธรรมไว้บ่อยๆโดยมองดูว่าเรามีอะไร มีธรรมะประเภทใดอยู่ในใจของเรา ธรรมที่เป็นกุศล หรือว่าธรรมที่เป็นอกุศล มันเกิดมันมีอยู่ในใจของเรา ถ้าเป็นอกุศลก็เป็นไปเพื่อความเป็นทุกข์ เป็นไปเพื่อโทษ ถ้าเป็นกุศลก็เป็นไปเพื่อความสุขและเป็นไปเพื่อความสบายใจ ขั้นนี้เป็นการศึกษาจากตำรา เมื่อรู้ทฤษฎีแล้วก็มามองที่ตัวเราเอง เช่น รู้ว่าความโลภไม่ดี เป็นต้น

(๒) รู้ทันที คือ สิ่งใดที่มันเกิดขึ้นในใจของเรา พอเรารู้มันก็หยุด เพราะใจเราคิดได้ที่ละอย่าง เมื่อคิดอย่างหนึ่ง สิ่งอื่นมันก็หายไป ขณะที่เราโกรธ พอเรารู้ตัวว่าเราโกรธ ความโกรธมันก็หายไป เพราะเมื่อเรารู้แล้ว ไม่สร้างสติให้มันติดต่อไป[๖๐]

๓) อบรมจิต "สัมมาสมาธิ" คือ การฝึกจิต หรือการตั้งใจมั่น คือ การที่กำหนดเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือที่เรียกว่าอารมณ์ แล้วเอาใจจดจ่ออยู่ที่สิ่งนั้นนานๆขณะกำหนดจิตนั้น จิตอาจไม่หยุดนิ่ง แต่เมื่อทำอย่างนี้นานๆ จิตก็จะมั่นคงจนเป็นสมาธิ หลักการเกี่ยวกับการทำสมาธิ นักวิชาการทางพุทธศาสนาได้อธิบายไว้ดังนี้

(๑) ชักจูงเกลี้ยกล่อมจิตใจของเรา คือ การจูงใจเราด้วยตนเอง เช่น เราเจริญเมตตาหนักๆเข้า มันก็จูงใจเราให้เป็นคนเมตตา หรือจูงให้ไปรักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่เป็นการจูงใจตัวเองให้ไปในทางที่สบาย สงบเย็นอยู่เรื่อย การเจริญเมตตา โดยตั้งความปรารถนาว่า "สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงจงเป็นผู้มีสุข อย่าเบียดเบียนแก่กันเลย" อย่างนี้ไม่ต้องถึงกับเป็นฌานเป็นอัปปนาอะไร มันมีความรู้สึกอยู่เต็มที่ แต่ความรู้สึกนั้นถูกบรรจุเข้าไว้ด้วยสิ่งที่เรียกว่าเมตตา

---

[๕๙] พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **โพธิปักขิยธรรมประยุกต์**, (สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕๑-๒๕๔.

[๖๐] พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), **สติ ธรรมะที่ใช้แก้ไขปัญหาชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖-๑๗.

(๒) การพิจารณาพอที่จะเป็นทางเปลี่ยนอารมณ์ร้าย คือ ถ้าเราโมโหโทโส กลัดกลุ้มอยู่อย่างนี้ พอมาลงมือเจริญเมตตาภาวนา หรือเจริญพุทธานุสสติ มันก็เปลี่ยนอารมณ์ร้ายกลัดกลุ้มนั้นให้สงบเย็น เป็นอารมณ์ที่ไม่เป็นทุกข์ อย่างนี้ไม่ต้องถึงกับเป็นฌานเป็นอัปปนาอะไร ทำได้ด้วยความรู้สึกธรรมดาสามัญ

(๓) การอธิษฐานจิตให้แน่วแน่ไปในทางใดทางหนึ่ง เราทำซ้ ำๆกันอยู่อย่างนี้ เหมือนกับอธิษฐานจิตให้มั่นคงแน่วแน่ อยู่ในทางใดทางหนึ่ง เช่น ให้รักศีล ให้รักการทำงาน หรือเพื่อให้น้อมไปเพื่อจะรักพระนิพพาน หรือที่เรียกว่า จาคานุสสติ สีลานุสสติ อุปสมานุสสติ[๖๑]

๔. พัฒนาปัญญา หรือการคิดให้เป็นระบบ หลักการที่สอดคล้อง คือ "สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ" การพัฒนาปัญญา ล้วนมีผลมาจากการพัฒนาข้างต้นทั้งหมด คือ การมองโลกตามความเป็นจริง ส่วนการใช้ความคิดให้ถูกทางเป็นแนวทางในการฝึกคนให้คิดเป็น กระทำเป็น เพื่อช่วยกระตุ้นและเร้าให้คิดหาเหตุผลอย่างเป็นระบบ หลักการดังกล่าวมีดังนี้

๑) สัมมาทิฏฐิ คือ ทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้อง หรือต้นทางของปัญญาและความดีงามทั้งปวง...สัมมาทิฏฐิ หมายถึง ความเห็นแจ้งที่ถูกต้อง จำแนกย่อยได้ ๕ ประเภท คือ

(๑) โลกิยสัมมาทิฏฐิ คือ สัมมาทิฏฐิที่ยังเนื่องอยู่กับวิสัยโลก หรือจะแก้ปัญหาของโลกใน ขั้นต้นๆ เช่น การให้ การบูชา การบวงสรวง ข้อนี้มีความหมายพิเศษ สำหรับการให้ที่บริสุทธิ์ คือ การ ให้ชนิดที่มีเจตนาจะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับจริงๆและมีผล ถ้าคนที่ไม่มีสัมมาทิฏฐิ เขาก็ไม่เห็นว่ามันเป็นสิ่งที่มี หรือควรจะกระทำ ถ้าเราจะมีการให้ชนิดที่บริสุทธิ์เกิดขึ้นในโลก มันก็เต็มไปด้วยความ เมตตา มีความกรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โดยบริสุทธิ์

(๒) กัมมสัมมาทิฏฐิ คือ มีสัมมาทิฏฐิในเรื่องของกรรม ได้แก่ มีดีมีชั่ว มีบุญมีบาป ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แล้วผู้ทำนั่นแหละจะต้องได้รับผลของการกระทำ ถ้าว่าจะยิ่งไปกว่านั้นอีกต้องศึกษาให้ สูงขึ้น คือ อริยมรรค กล่าวคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในพระพุทธศาสนา ให้จิตใจมันหลุดพ้นจากกรรมชั่ว และกรรมดีไปเสียอีกทีหนึ่ง นั้นต้องไปศึกษาเรื่องโลกุตตระ

(๓) อิทัปปัจจยตาสัมมาทิฏฐิ คือ ความที่ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้นๆ มันมีตัวบทว่า อย่างนี้ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้ก็มี เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้ก็เกิดขึ้น (นี้คู่หนึ่ง), เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี เมื่อสิ่งนี้ ดับไป เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้ก็ดับไป (คู่ที่สอง), ถ้าเราใช้กฎเกณฑ์อันนี้ไปในทางที่ถูกที่ควร จะทำให้โลกนี้ มีสันติภาพ แต่ถ้าเราใช้ในทางที่เอาเปรียบและทำลายผู้อื่น โลกนี้ก็มีวิกฤตการณ์ ส่วนผู้มี

---

[๖๑] พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **หลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทาน ศีล ภาวนา**, (กรุงเทพ มหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๙๕.

มิจฉาทิฏฐิก็ มองเห็นอย่างแจ่มแจ้งก็เข้าใจไปต่างๆ หรือแล้วแต่จะเข้าใจ เช่น ว่าเป็นตัวเป็นตนเป็นคน เป็นสัตว์ก็มี หรือถือว่าไม่มีอะไรเลยก็มี แต่ถ้าโลกมีสัมมาทิฏฐิที่เกี่ยวกับอิทัปปัจจยตา เรียกว่า เป็นโลกของคน ฉลาด ก็ต้องถือว่า สัมมาทิฏฐิจะช่วยแก้ไขโลก ไม่ให้เป็นโลกของคนโง่และงมงาย

(๔) อริยสัจสัมมาทิฏฐิ คือ สัจจะนี้แปลว่าความจริง คือคนในโลกนี้เขาถือกันว่าความทุกข์ ในโลกนี้มันเกิดจากเศรษฐกิจไม่ดี ก็ไปยุ่งกันในปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้โลกนี้ดับทุกข์ ยิ่งไปยุ่ง ทางเศรษฐกิจมันก็เห็นแก่ตัวมันก็มีตัณหามากขึ้น เมื่อไม่มีความอยาก ไม่มีตัณหาอย่างเขลา ก็สามารถ จะรู้จักทำให้มันถูก ทำด้วยความอยากที่ไม่ต้องมีตัณหา ก็ไม่มีผิดโลกนี้ก็จะมีสันติสุข

(๕) อัตถิตานัตถิตาสัมมาทิฏฐิ คือ อัตถิ แปลว่า ความมี และนัตถิ แปลว่า ความไม่มี เกี่ยว กับทิฏฐิของคนที่เป็นนักคิด นักวิพากษ์วิจารณ์อย่างละเอียด มีผลทำให้พวกหนึ่งแล่นไปสุดเหวี่ยงฝ่าย โน้นว่ามี ทุกอย่างมี มีเป็นเที่ยง เป็นแน่นอน เป็นตายตัว ทีนี้อีกพวกหนึ่งก็มีวิธีคิดไปอย่างอื่น มันก็ แล่นไปสุดโต่งอีกฝ่ายหนึ่งว่าไม่มี ถ้าเราไม่เคยศึกษาในเรื่องนี้ เราก็ต้องพูดว่ามี หรือไม่มี เพราะมันเป็น ความเห็นอย่างเด็กๆ เช่น ก้อนหินนี้มี มันเข้าใจผิดว่าเป็นก้อนหิน ถ้าเห็นจริงก็เห็นว่าเป็นเพียงกระแสของการปรุงแต่งเปลี่ยนแปลง ถ้าเรามีความเห็นที่ถูกต้องในสิ่งทั้งปวง สันติภาพในโลกก็เกิดขึ้นเพราะ สัมมาทิฏฐิ[๖๒]

๒) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ หมายถึง ความคิดที่จะทำให้มันดี ทำให้มันถูก ทำให้มันตรง ทำให้ไม่เดือดร้อนแก่ใครๆ ในทางพระพุทธศาสนา มี ๓ ประการ คือ การคิดออกจากกาม หรือเนกขัมมสังกัปป์ คือ ความคิดในการออกบวชถือเพศพรหมจรรย์ การคิดไม่พยาบาทใครหรืออพยาบาทสังกัปป์ คือ ความในการละความเคียดแค้น ชิงชังการจองเวร ความขัดเคือง ความโกรธ ความเกลียด เป็นต้น การคิดที่จะไม่เบียดเบียนผู้ใด หรืออวิหิงสาสังกัปป์ คือ ความคิดที่จะไม่ทำลายใครด้วยความโกรธ ด้วยความคึกคะนองกาย และวาจาต่อผู้หนึ่งผู้ใด...การออกบวชนี้ก็เพื่อจะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ เหมือนสังข์ที่เขาขัดดีแล้ว อย่างอื่นดูไม่มีความสำคัญเท่า การบวชมีหลักการและมีผลดีต่อตนเองดังนี้

(๑) ซื่อตรงต่อตนเอง คือ นึกคิดอะไรออกไปมันก็ต้องรู้ตัวว่า สิ่งนี้ผิด หรือสิ่งนี้ถูก สิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ การเป็นคนคดจึงเป็นการหลอกลวงตัวเอง มันก็เลยไม่รู้ว่า อะไรที่จะไม่ควรทำ อะไรควรทำ เพราะมันอยากทำตามกิเลส อำนาจกิเลสมันมีมากกว่าความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มันก็ตัดสินใจไปในทางที่ว่า คือ จะทำตามกิเลสทำ

---

[๖๒] พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **สัมมาทิฏฐิ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

(๒) จิตแจ่มใส คือ ความคิดที่จะเอียงไปในทางกามารมณ์นั้นไม่มีแน่ ความคิดเกลียดชังพยาบาท โกรธแค้นใครก็ไม่มีแน่ มันรู้ได้ด้วยสามัญสำนึก ฉะนั้น เราจึงถือหลักรวมเสียว่า ความไม่สะอาดในทางจิต ความไม่สะอาดของจิตนี้ จะต้องสลัดไปให้หมดด้วยสามัญสำนึกก็ทำได้ ขอให้มันมีใจซื่อตรงบริสุทธิ์

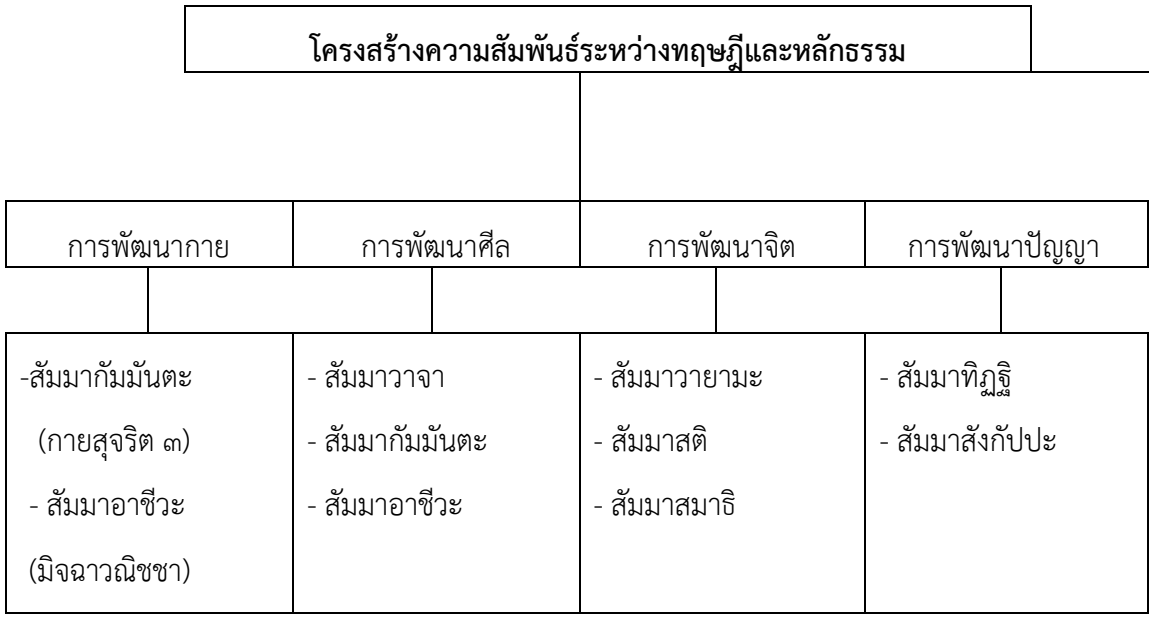
(๓) ปฏิบัติให้ถูกให้ตรง คือ การระวังกายและวาจา ไม่ให้ความสกปรกเข้า จิตไม่ให้ความสกปรกเข้า ทิฏฐิความคิดความเห็นก็ไม่ให้ไปสกปรกเข้า คำว่าทิฏฐิ หมายความว่า ไปยึดมั่นความดีเข้าก็เป็นทุกข์เพราะความดี อย่างนี้ไม่ผิดในทางศีล ไม่ผิดในทางสมาธิ แต่ผิดในทางปัญญา ถ้าพูดเป็นภาษาชาวบ้านก็คือ ความถูกต้องทางกายทางวาจา นี้เรียกว่าศีล, ความถูกต้องในทางจิตนี้เรียกว่าสมาธิ, ความถูกต้องทางความเข้าใจ ความคิดเห็น เรียกว่าปัญญา สามอย่างนี้ คือ พรหมจรรย์

(๔) ไม่ประมาท คือ ความมีสติ ความไม่ประมาทนี้ก็จะรวมอยู่ในพวกปัญญา ความไม่ประมาทมันก็มีความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง ตั้งความมุ่งหมายไว้ถูกต้อง ด้วยอาศัยสามัญสำนึกว่านี้สกปรก ก็มองเห็นที่กายวาจานั้นประเภทหนึ่ง ตัวจิตส่วนที่เกี่ยวกับจิตตามธรรมชาตินี้ส่วนหนึ่ง จิตส่วนนี้มันเนื่องอยู่กับกายวาจา ส่วนสติปัญญาความคิดเห็นนั้นอีกส่วนหนึ่ง ก็ไม่สกปรก เห็นดีเป็นชั่ว เห็นชั่วเป็นดี นี้เรียกว่าสกปรก[๖๓]

ดังนั้นทฤษฎีการพัฒนา จึงมีเป้าหมายไปที่การฝึกอบรม ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ ปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ หรือเพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน เพื่อเกิดความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีการเมตตา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ เป็นสุขผ่องใส ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือการรู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ได้ในที่สุด

---

[๖๓] พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **นวกานุสาสน์ เล่ม ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๖-๓๑.

แผนภาพที่ ๒.๒ โครงสร้างทฤษฎีการพัฒนากับความสัมพันธ์กันกับอริยมรรค ๘

๒.๕ หลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนนั้น เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาแก้ปัญหาในเชิงจริยธรรม เนื่องจากทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีให้แก่ผู้นำและชุมชน หรือผู้ปกครอง และยังนำไปประยุกต์เพื่อใช้ในการบริหารองค์กรต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น องค์กรต่างๆ ที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา เพื่อเพิ่มศักยภาพให้ตัวเองและองค์กร ทั้งการทำงาน ทางร่างกาย ทางจิตใจ เพิ่มความรู้และความสามารถ พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องและชาญฉลาด หลักธรรมที่สำคัญที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนมีดังนี้

๒.๕.๑ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านสังคม

สังคม คือ การที่มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมาอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ มีจุดมุ่งหมายบางอย่างร่วมกัน ตลอดจนมีการสร้างรูปแบบของพฤติกรรมร่วมกัน แต่บางครั้งก็เกิดมีปัญหาขัดแย้งกันขึ้น อาจมีสาเหตุหลายประการ เช่น ปัญหาด้านส่วนตัว ครอบครัว สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาที่สำคัญจะเป็นเรื่องส่วนบุคคล เพราะเป็นรากฐานของครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนย่อยของสังคมไทยส่วนใหญ่ หลักธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาในด้านสังคม คือ พรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม มี ๔ อย่าง คือ

๑) เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

๒) กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

๓) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำ ดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน

๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามเป็นจริง มีจิตมั่นคง เที่ยงตรงดุจตาชั่ง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมที่จะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผลและความเที่ยงธรรม

พรหมวิหารมีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ด้วยสังคหวัตถุเป็นต้น อนึ่ง ในการที่จะเข้าใจและปฏิบัติพรหมวิหาร ๔ ให้ถูกต้อง พึงทราบรายละเอียดบางอย่างโดยเฉพาะสมบัติและวิบัติของธรรม ๔ ประการนั้น ดังนี้

ก. ความหมายโดยวิเคราะห์ศัพท์

๑) เมตตา = มีน้ำใจ เยื่อใยใฝ่ประโยชน์สุขแก่คนสัตว์ทั้งหลาย หรือมีน้ำใจปรารถนาประโยชน์สุขที่เป็นไปต่อมิตร

๒) กรุณา = ทำความสะเทือนใจแก่สาธุชน เมื่อคนอื่นประสบทุกข์ หรือถ่ายถอนทำทุกข์ของผู้อื่นให้หมดไป หรือแผ่ใจไปรับรู้ต่อคนสัตว์ทั้งหลายที่ประสบทุกข์

๓) มุทิตา = โมทนายินดีต่อผู้ประกอบด้วยสมบัติหรือผลดีนั้นๆ

๔) อุเบกขา = คอยมองดูอยู่ โดยละความขวนขวายว่าสัตว์ทั้งหลายจงอย่าผูกเวรกัน เป็นต้นและโดยเข้าถึงความเป็นกลาง

ข. ลักษณะ หน้าที่ หรือกิจ (รส) ผลปรากฏ (ปัจจุปัฏฐาน) และปทัสถาน (เหตุใกล้)

๑) เมตตา = ในสถานการณ์ที่คนอื่นอยู่เป็นปกติ

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเกื้อกูลแก่คน สัตว์ทั้งหลาย

หน้าที่ = น้อมนำประโยชน์เข้าไปให้แก่เขา

ผลปรากฏ = กำจัดความอาฆาตแค้นเคืองให้ปราศไป

ปทัสถาน = เห็นภาวะที่น่าเจริญใจของคน สัตว์ทั้งหลาย

๒) กรุณา = ในสถานการณ์ที่คนอื่นตกทุกข์เดือดร้อน

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการปลดเปลื้องทุกข์แก่คน สัตว์ทั้งหลาย

หน้าที่ = ไม่นิ่งดูดาย / ทนนิ่งอยู่ไม่ได้ต่อทุกข์ของคน สัตว์ทั้งหลาย

ผลปรากฏ = ไม่เบียดเบียน / อวิหิงสา

ปทัสถาน = เห็นภาวะไร้ที่พึ่ง / สภาพน่าอนาถของคนและสัตว์ที่ถูกทุกข์ครอบงำ

๓) มุทิตา = ในสถานการณ์ที่คนอื่นมีสุขสำเร็จ หรือทำอะไรก้าวไปด้วยดี

ลักษณะ = พลอยยินดี / ยินดีด้วย

หน้าที่ = ไม่ริษยา / เป็นปฏิปักษ์ต่อความริษยา

ผลปรากฏ = ขจัดความริษยา ความไม่ยินดี ทนไม่ได้ต่อความสุขสำเร็จของผู้อื่น

ปทัสถาน = เห็นสมบัติ / ความสำเร็จของคน สัตว์ทั้งหลาย

๔) อุเบกขา = ในสถานการณ์รักษาธรรมตามความรับผิดชอบต่อกรรมที่เขาทำ

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเป็นกลางต่อคน สัตว์ทั้งหลาย

หน้าที่ = มองเห็นความเสมอภาคกันในสัตว์ทั้งหลาย

ผลปรากฏ = ระงับความขัดเคืองเสียใจและความคล้อยตามดีใจ

ปทัสถาน = มองเห็นภาวะที่ทุกคนเป็นเจ้าของกรรมของตน ว่าสัตว์ทั้งหลายจักได้สุขพ้น ทุกข์ไม่เสื่อมจากสมบัติที่ได้ที่ถึง ตามใจชอบได้อย่างไร

ค. สมบัติ (ความสมบูรณ์ หรือความสัมฤทธิ์ผล) และวิบัติ (ความล้มเหลว หรือการ ปฏิบัติผิดพลาด ไม่สำเร็จผล)

๑) เมตตา

สมบัติ = สงบหายไร้ความแค้นเคืองไม่พอใจ

วิบัติ = เกิดเสน่หา

๒) กรุณา

สมบัติ = สงบหายไร้วิหิงสา

วิบัติ = เกิดความโศกเศร้า

๓) มุทิตา

สมบัติ = สงบหายไร้ความริษยา

วิบัติ = เกิดความสนุกสนาน

๔) อุเบกขา

สมบัติ = สงบหายไม่มีความยินดียินร้าย

วิบัติ = เกิดความเฉยด้วยไม่รู้ (เฉยโง่ เฉยเมย เฉยเมิน)

ง. ข้าศึก คือ อกุศลซึ่งเป็นศัตรูคู่ปรับที่จะทำลายหรือทำธรรมนั้นๆ ให้เสียไป

๑) เมตตา

ข้าศึกใกล้ = ราคะ

ข้าศึกไกล = พยาบาท คือ ความขัดเคืองไม่พอใจ

๒) กรุณา

ข้าศึกใกล้ = โทมนัส คือ ความโศกเศร้าเสียใจ

ข้าศึกไกล = วิหิงสา

๓) มุทิตา

ข้าศึกใกล้ = โสมนัส (เช่นดีใจว่าตนจะพลอยได้รับผลประโยชน์)

ข้าศึกไกล = อรติ คือ ความไม่ยินดี ไม่ใยดี ริษยา

๔) อุเบกขา

ข้าศึกใกล้ = อัญญาณุเบกขา (เฉยไม่รู้เรื่อง เฉยโง่ เฉยเมย)

ข้าศึกไกล = ราคะ(ความใคร่)ปฏิฆะ(ความเคือง)ชอบและขัดใจ[๖๔]

ดังนั้นพรหมวิหารมีลักษณะของการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขให้กับสังคม หรือเป็นการกระทำที่นำไปสู่ความสมดุลของการอยู่ร่วมกัน เพราะเมตตาจะทำให้สังคมมีความปรารถนาดี ความเป็นมิตรต่อกัน กรุณาทำให้คนในสังคมอยากช่วยเหลือกัน มุทิตาทำให้กิจกรรมที่ดีงามต่างๆ ในสังคมดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น มุทิตาเป็นแรงจูงใจให้คนในสังคมมีการสร้างสรรค์สิ่งดีงามในสังคม อุเบกขาจะเป็นองค์ธรรม ซึ่งทำให้กลไกของสังคมนั้นดำเนินไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

---

[๖๔] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔-๑๒๖.

๒.๕.๒ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือ สิ่งที่อยู่รอบตัวเรามีทั้งส่วนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ อากาศ หรือทรัพยากรต่างๆ ส่วนสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ส่วนสาธารณะและมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สิ่งแวดล้อมทุกชนิดมีผลโดยทางตรงและโดยทางอ้อม "หลักธรรมอย่างหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและปกป้องคุ้มครองโลก ไม่ให้ถูกทำลายไปมากกว่านี้ คือ หิริ ได้แก่ ความละอายต่อบาปและโอตตัปปะ ได้แก่ ความเกรงกลัวต่อบาป คนเราเมื่อกระทำต่อกัน กระทำต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยปราศจากความละอายใจและความเกรงกลัวต่อบาปกรรมที่จะเกิดต่อตนเอง ทำให้การทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดวิกฤตภาวะโลกร้อน" ดังนั้น หิริ โอตตัปปะ จึงมีส่วนช่วยยับยั้งพฤติกรรมของมนุษย์ที่ไม่มีความละอายได้ในระดับหนึ่ง กล่าวคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมในทางที่ไม่ดี เปลี่ยนมาทำความดีได้[๖๕] หลักการดังกล่าวมีทรรศนะต่างๆ ดังนี้

๑. หิริ หมายถึง ความละอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว โดยหลักการดังกล่าวมีนักวิชาการแสดงทรรศนะไว้หลายประการ เช่น...หิริ (อ่านว่า หิ-ริ, หิ-หริ) แปลว่า ความละอายแก่ใจ หรือความละอายต่อบาป หิริ มีแนวคิดอยู่ ๓ ประการ คือ

๑) หิริ หมายถึง ความละอายใจตัวเองต่อการทำความชั่ว ต่อการทำความผิดและต่อการประพฤติทุจริตทั้งหลาย ความละอายใจตัวเองที่จะละเว้น ไม่ทำความดีซึ่งควรทำให้เกิดมีในตน เช่น บิดามาดามีความละอายใจที่จะไม่ดูแลบุตรธิดาของ เช่นนี้เรียกว่ามีหิริ

๒) หิริ เกิดขึ้นได้ด้วยการคิดถึงการศึกษา ฐานะ ยศศักดิ์ ชาติตระกูลของตน คิดถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น รวมกับความแกล้วกล้าของจิตใจที่จะไม่ทำชั่วเช่นนั้น

๓) หิริ เป็นธรรมรักษาคุ้มครองโลก ทำให้โลกเกิดสันติ ทำให้คนเราอยู่กันอย่างสงบสุ ข เพราะคนที่มีหิริจะเกลียดความชั่วและละอายที่จะทำความชั่ว ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำให้ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่โลก คือ แผ่นดินและสรรพสัตว์ทั้งปวง[๖๖]

---

[๖๕] รวมบทความประชุมวิชาการทางพระพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ ๘, **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ**, (กรุงเทพมหานค: บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๕๒๙.

[๖๖] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ คำวัด**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เลี่ยงเชียง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗๒.

๒. โอตตัปปะ หมายถึง ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่ว โดยหลักการดังกล่าวมีนักวิชาการแสดงทรรศนะไว้หลายประการ เช่น...โอตตัปปะ (อ่านว่า โอดตับปะ) แปลว่า ความเกรงกลัว หมายถึง ความสะดุ้งกลัวต่อผลของความชั่ว ต่อผลของทุจริตที่ทำไว้ โอตตัปปะมีแนวคิดอยู่ ๒ ประการ คือ

๑) โอตตัปปะ เป็นอาการของจิตที่หวั่นไหว เมื่อจะทำชั่ว เพราะกลัวความผิดที่จะตามให้ผลในภายหลัง เกิดขึ้นได้เพราะคิดถึงโทษ หรือความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นจากการทำความชั่ว จากการประพฤติทุจริตของตน เช่น ตัวเองต้องเดือดร้อน เกิดความเสียหาย เสียทรัพย์สินเงินทอง เสียอิสรภาพ หรือถูกคนอื่นตำหนิติเตียน ถูกสังคมรังเกียจ ทำให้สังคมเกิดความไม่ไว้วางใจและในที่สุดก็เกิดความเดียดให้กับตนเอง เป็นต้น

๒) โอตตัปปะ เป็นธรรมคุ้มครองโลกคู่กับหิริ เพราะคนที่มีโอตตัปปะ ย่อมกลัวที่จะทำความผิด ทำให้งดเว้นจากการประพฤติผิดต่างๆได้ อันเป็นเหตุให้โลกเกิดความร่มเย็นเป็นสุข เกิดสันติภาพขึ้น[๖๗]

ดังนั้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งเตือนใจในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองโลกให้รอดปลอดภัย จะทำให้มนุษย์ไม่กล้าทำร้ายกันไม่กล้าทำลายธรรมชาติ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันปกป้องดูแลกัน แล้วจะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาตินั้นถ้าหากมนุษย์ไม่เข้าไปทำลายสิ่งต่างๆก็จะเกิดความสมดุลทางธรรมชาติ ประเทศชาติก็จะน่าอยู่เพราะมีสิ่งแวดล้อมที่ดี กล่าวคือ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมต้องอิงอาศัยต่อกันอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราไม่รู้จักรักษาสิ่งแวดล้อมก็จะทำให้เกิดผลร้ายทางธรรมชาติตามมานั่นเอง

๒.๕.๓ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้แก้ความเสื่อมทางศีลธรรม แต่ไม่มองข้ามปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ สอนให้แก้ความชั่วด้วยความดี สอนให้แก้ที่ตัวเองก่อน เพราะปัญหาที่สำคัญยิ่งในชีวิตมนุษย์ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ การใช้จับจ่ายใช้สอยบำบัดความต้องการต่างๆ เพราะจุดประสงค์ของเศรษฐกิจนั้น ได้แก่ การพยายามบำบัด หรือสนองความต้องการของมนุษย์ คำสอนที่เป็นหลักเศรษฐกิจในบางครั้งพระพุทธองค์ก็จะสอนให้ตั้งเนื้อตั้งตัวให้ได้ในทางเศรษฐกิจพยายามยกฐานะของตนให้สูงขึ้นด้วยความขยัน เป็นต้น หลักธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ หรือสังวัตตนิกธรรม หมายถึง คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์

---

[๖๗] พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๒๖.

หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง หลักการดังกล่าวมีดังนี้

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความช านิช านาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาวิธีการที่เหมาะที่ดี จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บ รักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ทำการงานหาทรัพย์โดยถูกต้องตามหลักศีลธรรมและกฎหมายที่กำหนดแล้ว ทรัพย์สมบัติ เงินทองที่ตนได้มาโดยสุจริตนั้นย่อมเป็นผลที่ดีทำให้ชีวิตประสบสุข

๓. กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้น่าเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

๔. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เป็นอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

ผลจากการปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวก็จะทำให้เกิดมีความสุข ตามหลักธรรมที่เรียกว่า "สุขของคฤหัสถ์ หรือคิหิสุข เรียกได้อีกอย่างว่า "กามโภคีสุข ๔" หรือสุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี มีอยู่ ๔ ประการ คือ[๖๘]

๑. อัตถิสุข ได้แก่ สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ ความเอิบอิ่มใจ ว่าตนมีโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม

๒. โภคสุข ได้แก่ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์

๓. อนณสุข ได้แก่ สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มใจ ว่าตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

---

[๖๘] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวยการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๑.

๔. อนวัชชสุข ได้แก่ สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครๆติเตียนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ[๖๙]

ดังนั้นทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์นั้น มีหลักธรรมที่มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการทำงานและการดำรงชีวิตและยังช่วยลดปัญหาทางสังคมได้อีกทางหนึ่งด้วย

๒.๕.๔ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านการปกครอง

ทศพิธราชธรรม คือ มีคุณธรรมของผู้ปกครอง หรือราชธรรม ๑๐ ประการ เป็นคุณธรรมที่โบราณบัณฑิตได้บัญญัติไว้ก่อนสมัยพุทธกาล พระมหากษัตริย์ในอดีต ได้ทรงถือปฏิบัติมาเป็นพระราชจริยาวัตร แม้บุคคลผู้มิใช่พระเจ้าแผ่นดินก็ควรเจริญรอยตาม โดยนำเอาหลักธรรม ๑๐ ประการนี้ มาปฏิบัติในการบริหารการปกครอง เพื่อให้เกิดความสวัสดีในสังคม ตามอุดมการณ์แห่งการปกครองยิ่งๆขึ้นไป คุณสมบัติของนักบริหาร หรือนักปกครอง หรือผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ นักบริหารและนักปกครองทั่วไป ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ หลักการดังกล่าวมีดังนี้

๑. ทาน นักบริหาร หรือนักปกครองต้องรู้จักบำเพ็ญตนเป็นผู้ให้ เป็นนักเสียสละ โดยมุ่งปกครอง หรือทำงานเพื่อให้เขาได้ มิใช่หมายจะเอาจากเขา รู้จักเอาใจใส่ดูแลและจัดสรรสงเคราะห์อนุเคราะห์ให้ประชาชน ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับประโยชน์สุข ได้รับความสะดวกปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อน แม้หากผู้น้อยผิดพลาดไปบ้าง โดยมิได้ตั้งใจ ผู้ใหญ่ก็ต้องรู้จักให้โอกาสแก้ไข ให้อภัยให้น้ำใจ เป็นเหตุนำมาซึ่งความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะถ้าไม่มีการให้อภัยผิดและไม่คิดที่จะลืมซึ่งความหลัง จะหาสามัคคียากลำบากจัง ความพลาดพลั้งย่อมมีทั่วทุกตัวคน

๒. ศีล ผู้ปกครองต้องมีความประพฤติดีงาม รู้จักรักษาความซื่อสัตย์ รักษาเกียรติคุณประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน รวมความว่า การรักษาศีลโดยเฉพาะศีลห้านั้น ความมุ่งหมายก็คือรักษาตนเองไว้ไม่ให้เสียหาย เป็นการปิดช่องทางที่จะนำความเสียหายมาสู่ตนได้ถึง ๕ ทาง ด้วยกัน คือ

๑) ศีลข้อที่ ๑ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหายเพราะความโหดร้าย

๒) ศีลข้อที่ ๒ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหายเพราะความใจอยาก

---

[๖๙] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๗.

๓) ศีลข้อที่ ๓ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหายเพราะความมากรัก

๔) ศีลข้อที่ ๔ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหายเพราะความปากชั่ว

๕) ศีลข้อที่ ๕ ป้องกันทางที่ตนจะเสียหายเพราะความมัวเมา

หมายความว่า ชีวิตของผู้คนทั้งหลายไม่ว่าผู้ใหญ่และผู้น้อย มักจะพังทลายไปเพราะ ๕ เรื่องเหล่านี้ คือ

๑) ความโหดร้ายในสันดาน

๒) ความอยากได้ในทรัพย์สินของผู้อื่นในทางที่ผิดๆ

๓) ความฟุ้งซ่านในทางกามเกี่ยวกับเพศตรงข้าม

๔) ความไม่มีสัจจะประจำใจ

๕) ความประมาทขาดสติสัมปชัญญะ

รวมเรียกง่ายๆว่า โหดร้าย ใจอยาก มากรัก ปากชั่ว มัวเมา หรือโหดร้าย มือไว ใจเร็ว ขี้ปด หมดสติ แต่ถ้ามีศีลกำกับควบคุมแล้ว กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ก็จักไม่นำความวิบัติเสียหายมาให้แก่ตน ทั้งผู้นำและผู้ตาม

๓. บริจาค การบำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ คือ สามารถเสียสละความสุข ความสำราญตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง นักบริหารและนักปกครองนั้น หากเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนก็เป็นคนสกปรก ไม่สามารถทำงานเพื่อบ้านเมืองได้กว้างขวาง เพราะคนเห็นแก่ตนแก่ตัวนั้น เป็นผู้มีจิตใจคับแคบ หากผู้นำเป็นนักเสียสละ ย่อมสามารถที่จะบันดาลประโยชน์สุขให้เกิดได้อย่างไพศาล วิญญาณของผู้นำ จึงหมายถึง ความเป็นนักเสียสละ สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสไว้ว่า “พึงสละทรัพย์เพื่อรักษาอวัยวะ พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต พึงสละชีวิตเพื่อรักษาธรรม” นี่เป็นยอดของนักเสียสละ

๔. อาชชวะ การปฏิบัติภาระโดยซื่อตรง ไม่เสแสร้งหาผลประโยชน์ แต่ปฏิบัติโดยสุจริต ข้อนี้สมเด็จบรมบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท ในการเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล พระราชพิธีเฉลิมพระชนม์พรรษา ๕ ธันวามหาราช พุทธศักราช ๒๕๕๒ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยความตอนหนึ่งว่า "ความเจริญมั่นคงทั้งนั้นจะสำเร็จผลเป็นจริงได้ ก็ด้วยทุกคนทุกฝ่ายในชาติ มุ่งปฏิบัติหน้าที่ของตน ให้เต็มกำลัง ด้วยสติรู้ตัว ด้วยปัญญารู้คิด และด้วยความสุจริตจริงใจ โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนอื่นๆ" ความสะอาดในการปฏิบัติหน้าที่ก็ดี ความซื่อตรงในการปฏิบัติหน้าที่ก็ดี ฝรั่ง เรียกว่า "คลีน" และ "เคลีย" ได้แก่ สะอาดโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความจริงใจต่อประชาชนและประเทศชาติ ความซื่อสัตย์ซื่อตรงที่ผู้นำทุกชั้นจะพึงระวัง คือ

๑) ซื่อตรงต่อบุคคล ได้แก่ ไม่คิดคดทรยศต่อมิตรและผู้มีพระคุณ

๒) ซื่อตรงต่อเวลา ได้แก่ การทำงานตรงกับเวลานาที ที่กำหนดหมาย ไม่เอาเวลาราชการไปเป็นประโยชน์ส่วนตน

๓) ซื่อตรงต่อวาจา ได้แก่ รับปากกับใครอย่างไร ก็พยายามปฏิบัติให้ได้ตามนั้น

๔) ซื่อตรงต่อหน้าที่ ได้แก่ ตั้งใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้เกิดผล ไม่ละทิ้ง

๕) ซื่อตรงต่อความดี ได้แก่ รักษาความดีที่เรียกว่าธรรม มิให้เสียหาย เช่น ความเที่ยงธรรม ความยุติธรรม ความชอบธรรมและความเป็นธรรม

๖) ซื่อตรงต่อตนเอง ได้แก่ การไม่โกหกตนเอง ซื่อสัตย์สุจริตต่ออุดมการณ์ของตน เอาเหตุผลเข้าปรับปรุงกับเหตุการณ์อันเป็นแนวความคิดของตน ไม่ฝืนใจประพฤติปฏิบัติสิ่งที่ไม่ดีงาม ผิดจากปฏิญาณของตน

๕. มัททวะ การแสดงกิริยาอ่อนโยน อ่อนน้อม เป็นคนไม่แข็งกระด้าง ปราศจากมานะทิฐิ มีอัธยาศัยไม่เย่อหยิ่ง หรือหยาบคาย ไม่เป็น "ท้าวพระยาลืมกัน ต้นไม้ลืมดิน ปักษินลืมไพร"

๖. ตบะ การใช้ความเพียร เพื่อเผาผลาญกิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำจิต เห็นผิดเป็นชอบ รู้จักระงับยับยั้งชั่งใจได้ ไม่หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่อย่างสม่ำเสมอ มุ่งมั่นในอันที่จะบำเพ็ญเพียร ทำกิจในหน้าที่ให้สมบูรณ์

๗. อักโกธะ รู้จักใช้เหตุผล ไม่เกรี้ยวกราดปราศจากเหตุผลและไม่ทำการด้วยอำนาจความโกรธ มีเมตตาธรรมประจำใจ รู้จักระงับความขุ่นเคืองแห่งจิตและมีวินิจฉัย ตลอดถึงการกระทำด้วยจิตอันสุขุม รอบคอบ เยือกเย็น

๘. อวิหิงสา ความเป็นผู้ไม่หลงระเริงในอำนาจ ไม่บีบคั้น กดขี่ มีความกรุณา ไม่หาเหตุเบียดเบียนลงโทษด้วยอาชญาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือประชาราษฎร์ ด้วยอำนาจความอาฆาต ด้วยความเกลียดชัง

๙. ขันติ ความเป็นผู้อดทนต่อกระแสอกุศลที่มากระทบ ตลอดถึงอดทนต่องานที่ตรากตรา ต่อความเหนื่อยยาก ถึงจะลำบากกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อแท้ ไม่ท้อถอยไม่หมดกำลังใจ ไม่ละทิ้งกิจการงานที่ทำโดยชอบธรรม

๑๐. อวิโรธนะ ความเป็นผู้ประพฤติมิให้ผิดพลาดจากศีลธรรม กฎหมาย ระเบียบวินัย ขนบประเพณี อันดีงามของบ้านเมือง ถือประโยชน์สุขความดีงามของรัฐและประชาราษฎร์ เป็นที่ตั้ง สถิตมั่นในธรรมทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรมก็ดี นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการ

ปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามดังกล่าวแล้วก็ดี ไม่ประพฤติให้พลาด ไม่ปฏิบัติให้เคลื่อน จนกลายเป็นวิปริตผิดเพี้ยนไป[๗๐]

ดังนั้นทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ กล่าวได้ว่า เป็นหลักธรรมของผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ผู้นำและผู้ปกครองรัฐ ตั้งแต่พระเจ้าจักรพรรดิ พระมหากษัตริย์ ตลอดจนนักปกครองโดยทั่วไป ถือได้ว่าเป็นธรรมที่สุดยอดของนักบริหาร ถ้าบุคคลใดสามารถนำเอาไปใช้ได้ครบทุกข้อ หรือข้อใดข้อหนึ่งย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนรวมและส่วนของแต่ละบุคคลและยังเป็นธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีทั้งของชาติและคนดีของสังคมอีกด้วย เช่น ให้ปันช่วยประชาด้วยการบำเพ็ญตนเป็นผู้ให้ โดยมุ่งปกครอง เอาใจใส่อำนวยบริการ จัดสรรความสงเคราะห์และให้การอนุเคราะห์ให้ประชาราษฎร์ได้รับประโยชน์สุขรักษาความสุจริต เป็นต้น มีอัธยาศัยไม่เย่อหยิ่งหยาบคายกระด้างถือองค์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวล ไม่หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอหรืออยู่อย่างง่ายๆ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เหล่านี้เป็นคุณสมบัติของนักปกครองที่ดีนั่นเอง

๒.๕.๕ หลักธรรมเพื่อพัฒนาด้านวัฒนธรรม

กตัญญูกตเวทิตา หมายถึง ผู้รู้อุปการะ ผู้รู้จักคุณค่าแห่งการทำความดีของผู้อื่น และแสดงออกเพื่อเชิดชูความดีนั้น หลักการดังกล่าวมีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาแสดงทรรศนะไว้อย่างหลากหลาย เช่น ความกตัญญูกตเวทีเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม วัฒนธรรมไทยได้สอดแทรกความกตัญญูกตเวทีไว้เกือบทุกเรื่อง เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย การบวช วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น ความกตัญญูกตเวทีทำให้สถาบันครอบครัวและสังคมมั่นคง ซึ่งนับว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่อันเหมาะสมของตนเอง ความกตัญญูช่วยให้โลกอยู่รอดไม่มีปัญหา ปัญหาคนชราไม่มีคนเลี้ยง ปัญหาสงครามปัญหาความโหดร้ายทารุณ ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ ก็จะหมดไป[๗๑] คนไทยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมอยู่เสมอ วิถีในการดำเนินชีวิตก็จะสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเกือบทั้งหมด กล่าวคือได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนานั่นเอง หลักการดังกล่าวมีดังนี้

---

[๗๐] พระชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺโน, **๙๙ ธรรมวาทะ - ข้อคิด**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เลี่ยงเชียง, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗-๒๐.

[๗๑] พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), **กตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี**, (กรุงเทพ มหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๖-๗.

๑. อาศัยประเพณี ๑๒ เดือน ได้แก่ "ฮีต ๑๒" ที่ชาวพุทธได้ถือปฏิบัติกันอยู่ แม้ว่าไม่สามารถไปครบทุกเดือนก็ตาม ที่ว่าอาศัย คือ การถือปฏิบัติ หรือมีสัญญากับตัวเองว่า หากทางบ้านมีการทำบุญก็จะอาศัยเทศกาลงานบุญนี้ เป็นเหตุต้องกลับบ้าน นอกจากไปร่วมทำบุญแล้วที่สำคัญคือการได้ไปดูแล หรือปรนนิบัติพ่อแม่ ด้วยการให้ข้าวน้ำ อาหารการกิน เงินและอื่นๆ ตามสมควร เรียกได้ว่าเดือนหนึ่งไปร่วมรับประทานอาหารกับพ่อแม่

๒. ประสานสัมพันธ์กับลูกหลาน หมายความว่า ก่อนเดินทางไปจะต้องบอกลูกหลาน ผู้อยู่ใกล้ทราบและบอกกล่าวกับพ่อแม่และตายายได้ทราบ เวลาไปถึงบ้านก็จะให้ลูกหลานได้ช่วยจัดสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ให้ดูดีเพื่อนำไปมอบให้พ่อแม่ ทำแบบนี้เป็นการสร้างความตระหนักได้เป็นอย่างดี

๓. ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ทุกวันนี้คิดอยู่เสมอว่า หากเราไม่ทำแล้วใครจะทำ โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ ที่ทำอยู่ทุกวันนี้เป็นแรงผลักดัน หรือเป็นแรงกระตุ้นให้ตระหนักอยู่เสมอว่าต้องปฏิบัติตนให้เสมอต้นเสมอปลายจนกลายเป็นปกติของชีวิตไปแล้ว มีบางเดือนที่ยุ่งกับงานไม่มีเวลาไปจะรู้สึกขัดเคืองตัวเอง แต่ได้ให้ลูกหลานที่อยู่ใกล้ได้ทำหน้าที่แทนการที่ให้ลูกหลานทำแทนเราก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยพัฒนา หรือสร้างความตระหนักต่อการบำรุงพ่อแม่ได้เป็นอย่างดี[๗๒]

ดังนั้นความกตัญญู เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ มีบิดามารดา ครูอาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น นอกจากนั้นต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งเหล่าอื่นอีก เช่น อาศัยปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ ในส่วนจิตใจ มนุษย์ก็ได้รับการปลูกฝังอบรมลักษณะคุณค่าทางจิตใจจากบุคคลอื่น มีบิดามารดา เป็นต้นให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม อันเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตให้ความเจริญรุ่งเรืองซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติ

๒.๖ วิธีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

วิธีการพัฒนา เป็นขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดและการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ทั้งในเชิงนามธรรมและรูปธรรม เพื่อให้มีความเจริญขึ้น โดยมีการวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้

---

[๗๒] นัยนา นามเข็ม, “ศึกษาวิเคราะห์การบำรุงบิดามารดาตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๔.

เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีทิศทาง หรือมีเป้าหมายในการพัฒนาที่แน่นอน เพื่อให้มนุษย์มีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่าสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ดี สิ่งไหนเป็นสิ่งที่ไม่ดี สิ่งใดควรกระทำ มีขั้นตอนดังนี้

๒.๖.๑ การอบรม

การฝึกอบรมเป็นวิธีการพัฒนาบุคคลและหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างกำลังใจแก่คนปฏิบัติงาน สามารถป้องกันปัญหา ลดภาวะเสี่ยง ประหยัดเวลา และแรงงาน รวมถึงการเสริมความรู้และประสบการณ์ที่จะช่วยให้ก้าวหน้าไปในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองลงไปสู่การพัฒนางานและหน่วยงานตามต้องการได้

การอบรมเป็นวิธีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ เพื่อให้เกิดความชำนาญและเป็นการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของชุมชน หรือแม้แต่ในองค์การทุกระดับ การอบรมจึงเป็นการกระตุ้นเพื่อให้มีความคิดริเริ่มและเพื่อหาข้อบกพร่องในชุมชน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันนั่นเอง หลักการดังกล่าวมีดังนี้

เสนาะ ติเยาว์ ให้ทรรศนะไว้เกี่ยวกับการอบรมว่า ประโยชน์การฝึกอบรมมีหลาย ประการด้วยกัน มีดังนี้

๑. ผลผลิตในการทำงานก็จะสูงขึ้น การฝึกอบรมจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่และผู้ที่มีประสบการณ์มาแล้วทำงานได้ดีขึ้น ทั้งทางคุณภาพและปริมาณงาน

๒. ช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมคนงานในระดับต่างๆช่วยลดปัญหาในการปฏิบัติงานลง เพราะทุกคนเข้าใจงานดี

๓. ทำให้ขวัญของคนงานดีขึ้น คนงานที่ทำงานอย่างมีความรู้ถูกวิธี ย่อมมีความเชื่อมั่นในตัวเองทางด้านกำลังใจในการทำงาน สำหรับคนงานที่เข้าใหม่ก็มีความสบายใจที่จะทำงาน เพราะได้รับการอบรมมาก่อน

๔. การควบคุมลดลง คนงานที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี จะสามารถควบคุมตัวเองในการปฏิบัติงาน ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการควบคุมน้อยลงไป

๕. อุบัติเหตุในการทำงานลดลง โดยปกติอุบัติเหตุอันเนื่องจากการทำงานเกิดจากผู้ปฏิบัติงานมากกว่าจากเครื่องอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน หรือสภาพการทำงาน ฉะนั้น การฝึกอบรมที่ดีจึงเท่ากับลดอุบัติเหตุได้ส่วนหนึ่ง

๖. เป็นประโยชน์ต่อคนงานโดยตรง เนื่องจากคนงานได้รับความรู้ความชำนาญจากการฝึกอบรม จึงทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ซึ่งมีผลทำให้รายได้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้คนงานมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งและฐานะการงานให้สูงขึ้น

๗. ส่งเสริมความมั่นคงและความยืดหยุ่นให้องค์การ ในแง่ความมั่นคง คือ หากองค์การขาดแคลนคนงานในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ก็อาจคัดเลือกจากบุคคลในตำแหน่งรองลงไป ซึ่งมีความรู้ในการปฏิบัติงานดี เพราะได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว หากองค์การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงใดในทางธุรกิจ ก็สามารถสับเปลี่ยน เพิ่มลดกำลังแรงงานจากหน่วยงานหนึ่งไปยังหน่วยงานที่ต้องการแรงงานแทน เพื่อผลิตสินค้าบางอย่างเพิ่มขึ้นและลดการผลิตสินค้าบางอย่างลงให้พอเพียงกับการเปลี่ยนแปลงในตลาด

๘. ส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อองค์การ จุดประสงค์อย่างหนึ่งขององค์การในการฝึกอบรมคนงานก็เพื่อปรับท่าทีของคนงานที่มีต่อหน่วยงาน ให้เป็นไปในทางที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือ ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปในแนวเดียวกัน

๙. ลดการสิ้นเปลืองต่างๆ ลง ได้แก่ การขาดงานน้อยลง งานเสียมีน้อย อัตราการหมุนเวียนของแรงงานไม่มาก ความไม่พอใจต่างๆ ระหว่างคนงานไม่เกิดขึ้น[๗๓]

พัฒนา สุขประเสริฐ ให้ทรรศนะไว้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการสำคัญที่จะ ช่วยพัฒนา หรือการฝึกฝนเจ้าหน้าที่ หรือเป็นแนวทางในพัฒนาบุคลากรใหม่ที่จะเข้ามาทำงาน หรือปฏิบัติงานประจำอยู่แล้วในหน่วยงาน ให้มีเกิดมีความรู้ มีความสามารถ เพื่อเสริมทักษะ หรือความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ให้เหมาะสมกับการทำงาน รวมถึงก่อให้เกิดความรู้สึก เช่น ทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน อันจะส่งผลให้บุคลากรแต่ละคนในหน่วยงานนั้นๆ หรือในองค์กรมีความสามารถเฉพาะตัวสูงขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ก็จะทำให้หน่วยงาน หรือองค์กรมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น[๗๔]

ดังนั้นประโยชน์ของการฝึกอบรมเกิดประโยชน์ได้หลายประการ คือ เกิดประโยชน์ต่อตนเอง เพราะทำให้ได้รับความรู้และมีความเข้าใจในสิ่งที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้น หรือมีทักษะเพิ่มยิ่งขึ้นและมีประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงมีทัศนคติ มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น การอบรม

---

[๗๓] เสนาะ ติเยาว์, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

[๗๔] พัฒนา สุขประเสริฐ, **กลยุทธ์ในการฝึกอบรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้บังคับบัญชา เพราะจะทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ปัญหาในการทำงานที่ผิดพลาดลดลง เสริมสร้างการพัฒนาพนักงานให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นและหน่วยงานหรือองค์การ ลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ของหน่วยงานลง แต่จะทำให้ผลผลิตของหน่วยงานเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ ช่วยส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าแก่ตนเอง ช่วยทำให้เกิดผลงานที่ดีขึ้น เมื่อ ตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบมนุษย์สัมพันธ์เพื่อความสำเร็จของงาน โดยทำให้เกิด ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

๒.๖.๒ การจัดกิจกรรม

กิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ดังนั้น การจัดกิจกรรมจึงมีวิธีต่างๆหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตนและสั่งสมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติ แนวทางดังกล่าวมีดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีรายละเอียดดังนี้

๑. กิจกรรมนันทนาการ คือ การที่เราจะสามารถจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องมีกระบวนการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ ว่ามีรูปแบบและลักษณะใด เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อันเป็นผลต่อการพัฒนาบุคลากรองค์กรและการอบรมสัมมนา

๒. การติดต่อเกี่ยวข้องกันระหว่างบุคคลในสังคมทั้งที่เป็นส่วนตัวและที่เกี่ยวข้องกับงาน ทั้งที่เป็นส่วนตัวและที่เกี่ยวข้องกับงาน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้ตนเองเป็นสุขผู้อื่นเป็นสุขและสังคมมีประสิทธิภาพ

๓. ได้ศึกษาตนเองและผู้อื่น ต้องใจกว้างสำรวจตนเองพบข้อบกพร่องแล้ว ต้องยอมรับตนเองและตั้งใจที่จะปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่สมควรของตนเอง ศึกษาผู้อื่นว่านิสัยใจคออย่างไร ชอบอย่างไร แก้ไขปรับปรุงตนเอง เมื่อพบข้อบกพร่องแล้ว ต้องตั้งใจแก้ไข

๔. เป็นกิจกรรมที่ให้กลุ่มเรียนรู้ถึงพฤติกรรมทัศนคติและการเข้าใจคน เป็นกิจกรรมที่กลุ่มรู้วิธีแก้ไขปัญหายอมรับพัฒนาตนและรับรู้ตนเอง เป็นการเรียนรู้ปฏิกิริยาภายในกลุ่ม กระตุ้นในบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อการอยู่ในสังคม เป็นการใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อการพัฒนาองค์กร[๗๕]

---

[๗๕] พระเลื่อน อมโร (สิงห์เจริญ), “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดบางนานอก เขตบางนา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒.

การจัดกิจกรรมจำแนกได้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. กิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาตนเอง เป็นกิจกรรรมที่มุ่งสร้างเสริมความรู้สึกและเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสำรวจ วิเคราะห์ประเมินตนเองตามความเป็นจริง จนกระทั่ง รู้จัก เข้าใจยอมรับ ควบคุมและพัฒนาตนเอง สร้างสิ่งที่ดีงามให้แก่สังคมและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

๒. กิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม เป็นกิจกรรรมที่มุ่งพัฒนาวุฒิทางอารมณ์ เชาว์ปัญญาในการแก้ปัญหาทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ กาย อารมณ์และสังคม ทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์

๓. กิจกรรมพัฒนาทักษะการคิด เป็นกิจกรรรมที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ผู้ศึกษามีทักษะด้านรู้จักตนเอง การแสวงหาและใช้ข้อมูล การคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การวางแผนการจัดการ การมีวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการปรับตัวอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้

๔. กิจกรรมเสริมสร้างการแสวงหาความรู้ เป็นกิจกรรมมุ่งเสริมสร้างประสิทธิภาพ เห็นคุณค่าของการแสวงหาความรู้ มีเทคนิคและวิธีการเรียนที่ดีรู้ปัจจัยส่งเสริมการเรียนที่ ได้ผลและวางแผนการศึกษาและอนาคตของตนได้

๕. กิจกรรมเสริมนิสัยรักการทำงาน เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างนิสัยรักการทำงาน เพื่อช่วยให้เข้าใจตนเอง ปลูกฝังค่านิยมนิสัยรักการทำงาน แสดงถึงความพึงพอใจมุ่งมั่นที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จและมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

๖. กิจกรรมผู้บริโภค เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม พัฒนาการคิด วิเคราะห์ตัดสินใจ เลือกบริโภคโดยยึดหลักประโยชน์ ประหยัดและปลอดภัยเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้มาใช้เป็นประโยชน์ต่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน

๗. กิจกรรมนักอ่าน เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมในการักการอ่าน หรือเพื่อให้รู้ข่าวสารต่างๆและการอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง

๘. กิจกรรมเพื่อน เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม พัฒนาให้มีความสามารถปรับปรุงตนเองในการปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนได้

๙. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคม เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคมและปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม

๑๐. กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริม สนับสนุนให้เยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกันและฝึกทักษะในการเป็นผู้ช่วยเหลือ แสดงความเมตตา กรุณา ทุกคนร่วมกันปฏิญาณตนเพื่อ

ปฏิบัติตามกฎ ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่มในการอยู่ร่วมกันสามารถค้นพบความสามารถ สนใจและเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ[๗๖]

ดังนั้นการจัดกิจกรรมนั้นเป็นกระบวนการในการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการทำงานของคน ทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความรับผิดชอบต่างๆที่บุคคลพึงมีต่อหน่วยงานและสิ่งอื่นๆที่แวดล้อมเกี่ยวข้องกับตัวผู้ปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นนั้น จึงมีจุดมุ่งหมายหลายประการ เช่นเพื่อให้คนเปลี่ยนแปลงการกระทำ หรือเรียกได้อีกอย่างว่า เพื่อเป็นการละลายพฤติกรรมเชิงลบ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งการฝึกอบรมเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการศึกษาและการสื่อความหมายในการจัดกิจกรรมั่นนเอง

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์กับงานวิจัยเพื่อที่จะได้เป็นการทบทวนผลงานวิจัยทางวิชาการเพื่อที่จะถอดบทเรียนของการวิจัยที่จะใช้เป็นการศึกษาเป็นองค์ความรู้ของการวิจัย และใช้ในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยในประเทศ

พระครูปลัดสังวาลย์ เทวสโร (ศรีสุข)[๗๗] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการบริหารการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของวัดในกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์ SWOT พบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ประกอบหลักการ ๑) หลักการพัฒนารูปแบบการบริหาร ๒) รูปแบบการวางแผน ๓) รูปแบบการจัดองค์กร ๔) รูปแบบการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหาร ๒. การศึกษารูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ๑) สภาพการบริหารการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม และแนวคิดทฤษฎีการเผยแผ่ ๒) พัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธบูรณาการ ยึดหลักทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดสมัยใหม่ ๓) การวางแผน โดยการ

---

[๗๖] สุขพัชรา ชิ้มเจริญ, **การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ประสานมิตร, ๒๕๕๔), หน้า ๒๕.

[๗๗] พระครูปลัดสังวาลย์ เทวสโร (ศรีสุข), รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพุทธบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า บทคัดย่อ.

เชื่อมโยง แนวคิดสมัยใหม่ และหลักการทางพระพุทธศาสนา ๔) บริหารงานและองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพแบบองค์รวม และ ๕) รูปแบบการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา เน้นแนวทางพระพุทธศาสนาดำเนินการเผยแผ่ ๓. ได้รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร ๔ รูปแบบ ๑) สันทัสสนา ชี้แจง และแสดงเหตุผลให้ชัดเจน ๒) สมาทปนา ให้คำแนะนำให้เห็นคุณค่า และความสำคัญ ฝึกฝน จิตใจ ยอมรับ และพร้อมปฏิบัติตาม ๓) สมุตเตชนา สร้างแรงจูงใจ ปลุกเร้า กระตือรือร้น ให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นในใจที่จะทำให้สำเร็จ ๔) สัมปหังสนา สร้างอารมณ์สุนทรีย์ จิตใจเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ และแนวทางที่จะก้าวหน้าสู่ความสำเร็จตามที่คาดหวังในอนาคต

พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยว์โส)[๗๘] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบลหนเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า ความดีและความมีคุณธรรมนั้น เป็นรากฐานสำคัญของสังคม เป็นอุดมการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ทุกฝ่าย ไม่มีความรุนแรง ล้างผลาญ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน สามารถพัฒนาบุคลากรในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ทั้งทางร่างกายจิตใจ และสติปัญญา พระพุทธศาสนามีหลักการในการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมที่มีคุณธรรม ๘ ประการ คือ ความถูกต้อง ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความสันติ ความพอเพียง สามัคคีธรรม การพึ่งพาอาศัย การมีศรัทธาและปัญญา ซึ่งถ้าสังคมใดมีธรรมเหล่านี้ทั้งหมด สังคมนั้นก็จะมีความสงบสุข มีการเกื้อกูลแบ่งปัน และช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความสุจริต สามารถก้าวข้ามไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลส ตัณหา ความอยากต่าง ๆ ได้ หรือสามารถเข้าถึงธรรมได้ การจัดตั้งกลุ่มธนาคารความดีของชุมชนวัดศรีเมืองมูลตำบลหัวง้ม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เกิดขึ้นภายใต้หน่วยงานที่เรียกว่า “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” มีแนวคิดในการจัดตั้งธนาคารความดี ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณภาพ สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างสงบสุข ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนความดี โดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในลักษณะของคะแนนความดี โดยมีเป้าหมายหลัก คือเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเสริมสร้างความดีและสังคมคุณธรรม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ผลจากการดำเนินการธนาคารความดี สามารถทำให้คนในชุมชนมีความสุข มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยได้รับค่าความดีเป็นสิ่งตอบแทนแล้วสามารถนำมาแลกเป็นสิ่งของได้ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ

---

[๗๘] พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยว์โส), กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สาหรับหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล หนเหนือ, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ ๘ ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการคือเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน และ การสงเคราะห์ชุมชน การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาชีวิต และสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำความดี มีการช่วยเหลือแบ่งปันสร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิถีการปฏิบัติ และมีการฝึกตามหลักไตรสิกขาและหลักภาวนา ๔ เพื่อให้บุคคลทำประโยชน์ตนสมบูรณ์ พึ่งพาตนเองได้ในทุกทาง ให้มีความพร้อมที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ จากนั้นควรมีการพัฒนาสังคมให้ไปสู่สังคมคุณธรรมที่เกิดประโยชน์และความสุขของทุกคนในสังคม

พระครูประทีปวีรธรรม (ปัญญา ปณฺญาปทีโป)[๗๙] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยหลักเศรษฐกิจเชิงพุทธของกลุ่มเกษตรกร ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า หลักเศรษฐกิจในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในงานวิจัยมีอยู่ ๓ ประการ คือ การผลิต การจำหน่ายและการบริโภค ที่เน้นการมีสัมมาทิฏฐิ ความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม มีเหตุ มีผล ในการผลิตมีการจำหน่ายและบริโภควัตถุเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติให้คุ้มค่าด้วยปัญญา ไม่ส่งเสริมการผลิตแบบทุนนิยมและบริโภคด้วยตัณหา แต่เน้นให้ผลิตด้วยปัญญาค่อยเป็นค่อยไปตามเหตุปัจจัยและรู้จักประมาณในปัจจัย ๔ ที่สำคัญต้องตั้งอยู่บนประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่น อย่างถูกต้องและเป็นธรรม สภาพทั่วไปของกลุ่มเกษตรในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ได้มีการแบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็น ๕ กลุ่มคือ กลุ่มบำนาญชาวนา กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มทำเครื่องจักสาน และกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทุกกลุ่มล้วนมีหลักการและวิธีการในการทำงาน กลุ่มบำนาญชาวนาเน้นเรื่อง ดิน นา ป่า น้ำ กลุ่มโรงปุ๋ยจะเน้นปุ๋ยที่เป็นชีวภาพ กลุ่มเครื่องจักสาน จะเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิต กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จะเน้นในเรื่องของการผลิตผ้าไหมส่งออก ทุกกลุ่มล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยปัญหาที่พบแต่ละกลุ่มนั้นส่วนมากจะเป็นในเรื่องของภัยธรรมชาติ แหล่งน้ำมีสารเคมีตกค้างจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืช เรื่องของการขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐและ

---

[๗๙] พระครูประทีปวีรธรรม (ปัญญา ปณฺญาปทีโป), การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยหลักเศรษฐกิจเชิงพุทธของกลุ่มเกษตรกร ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

เอกชน การเสริมสร้างความเข็มแข็งด้วยหลักเศรษฐกิจเชิงพุทธของกลุ่มเกษตรกรในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเกษตรกรได้นำหลักสัมมาอาชีวะ หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ ๔, นาถกรณธรรม ๑๐, สังคหวัตถุ ๔, การละเว้นอคติ ๔, มัตตัญญุตา, โภควิภาค ๔ ซึ่งสิ่งสำคัญสุดของกลุ่มเกษตรกรคือการดำรงชีวิตตามหลักสันโดษและหลักมัตตัญญุตา ตรงกับหลักเศรษฐกิจเชิงพุทธที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การผลิตและจำหน่ายให้กับผู้บริโภคเพื่อหวังผลกำไรเท่านั้น แต่หมายเอาการได้พัฒนาองค์ประกอบทุกอย่างของชีวิต เช่น การรู้จักประมาณ การไม่เอารัดเอาเปรียบกันไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และไม่ใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตน

พระใบฎีกาเอกวัฒน์ ธมฺมานนฺโท (เป็งปลูก)[๘๐] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงเชิงพุทธบูรณาการ ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านแม่ฮาว ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง คณะผู้บริหาร มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมให้เกิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยหลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ยึดหลักความพอดี มีการวางแผนกำลังคน มีการแสวงหาคนเข้าทำงาน คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีการกำหนดมาตรการหรือกติกาการใช้บริการศูนย์เรียนรู้ชุมชน มีการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเสริมทักษะด้านการประกอบอาชีพ เน้นกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา การแก้ไขปัญหา ส่วนประชาชนในชุมชนบ้านแม่ฮาว เห็นว่า การจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนดังกล่าว มีการรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักใช้จ่ายพอประมาณ รู้จักประหยัดโดยการตัดทอนรายจ่ายและลดความฟุ่มเฟือย เจ้าหน้าที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน มีวินัยในการทำงาน ตรงต่อเวลานัดหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีการแบ่งปัน ส่วนการประสานประโยชน์ มีการจัดฐานกิจกรรม และมีสื่อประกอบการเรียนรู้ประจำฐานกิจกรรม และให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ทางด้านการศึกษาเรียนรู้ เจ้าหน้าที่ศูนย์เรียนรู้ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในหลักการทำงานอย่างถูกต้อง แนวทางการจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงเชิงพุทธบูรณาการ บ้านแม่ฮาว ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมให้เกิดการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยหลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ยึดหลักความพอดี มีการรณรงค์ให้ประชาชนรู้จักใช้จ่ายพอประมาณ อันเป็นไปตามหลัก “สมชีวิตา” คือ ความเป็นอยู่แต่พอควร มีการ

---

[๘๐] พระใบฎีกาเอกวัฒน์ ธมฺมานนฺโท (เป็งปลูก), การจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงเชิงพุทธบูรณาการ ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒), หน้า บทคัดย่อ.

วางแผนกำลังคน มีการแสวงหาคนเข้าทำงาน คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม สามารถบริหารจัดการเพื่อรอง รับการขอศึกษาดูงานจากสถานอื่น และให้ความสนใจและมีร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา การแก้ไขปัญ หา ซึ่งเป็นลักษณะของหลัก “อัตถจริยา”คือ การประสานประโยชน์ มีการกำหนดมาตรการหรือกติกาการใช้บริการศูนย์เรียนรู้ชุมชน สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเสริมทักษะด้านการประกอบอาชีพ มีวินัยในการทำงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นไปตามหลัก “สัจจะ” ความซื่อตรง มีการส่งเสริมชุมชนให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง อันเป็นไปตามหลัก “พาหุสัจจะ คือ การศึกษาเรียนรู้

พระมหาวัฒนา ปญฺญาทีโป (คำเคน)[๘๑] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมสมัยใหม่ตามแนวเกษตรเชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า เกษตรแนวพุทธ หรือพุทธเกษตร หมายถึง การทำเกษตรกรรม โดยยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักศีล ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีเมตตากรุณา แบ่งปันกัน และเป็นสัมมาอาชีวะ เป็นพื้นฐานการประพฤติธรรม ส่วนเกษตรแนวใหม่มีทั้งเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน เกษตรพอเพียง ล้วนมุ่งเพิ่มผลผลิตลดรายจ่ายเพิ่มรายได้พึ่งพาตนเอง และไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม มุ่งไปในเรื่องของเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก การถอดบทเรียนพุทธเกษตรกรรมของพระสงฆ์ที่สอนประชาชน พบว่าปัจจุบันพระสงฆ์สอนธรรมะหลากหลายวิธีการเพื่อเข้าถึงประชาชน การสอนธรรมะผ่านกิจกรรมเกษตรเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพแทนการสอนธรรมะแบบจารีตที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต พระสงฆ์ที่สอนธรรมะผ่านการทำเกษตรกรรมในประเทศไทยมี ๔ สำนัก คือ (๑)กลุ่มสันติอโศก โดยสมณะเสียงศีลชาตวโร (๒)กลุ่มวัดสวนแก้ว โดยพระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) (๓) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยพระสุบิน ปณีโต และ (๔)กลุ่มโรงเรียนชาวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ทั้ง ๔ กลุ่มนี้มีแนวคำสอนเรื่องพุทธเกษตรกรรม คล้ายกันคือ สอนให้คนรู้จักความขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด สามัคคี แบ่งปันกัน และคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับหลักธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถธรรม โภควิภาค กามโภคีสุข อปริหานิยธรรม พรหมวิหาร สัมมาอาชีวะ รูปแบบพุทธเกษตรกลุ่มตามคำสอนของพระสงฆ์ทั้ง ๔ กลุ่มนี้ เรียกว่าพุทธเกษตรกลุ่มสีขาว (white Buddhist agriculture) นอกจากนั้นยังมีหลักพุทธเศรษฐศาสตร์เข้ามากำกับเพื่อให้การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับสภาพสังคมยุคใหม่ ในส่วนของชาวเกษตรกรผู้รับแนวทางการทำเกษตรเชิงพุทธไปปฏิบัติ พบว่าผู้ประสบ

---

[๘๑] พระมหาวัฒนา ปญฺญาทีโป (คำเคน), รูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมสมัยใหม่ตามแนวเกษตรเชิงพุทธบูรณาการ, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒), หน้า บทคัดย่อ.

ความสำเร็จด้านอาชีพเกษตรกรรม ล้วนแต่มีศีลธรรม มีศีล ๕ เป็นพื้นฐาน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา แบ่งปันผลผลิต ไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสในการทำเกษตรกรรม ซื่อสัตย์สุจริต การบูรณาการหลักพุทธเกษตรกรรมเข้าไปในวิถีชีวิตเพื่อให้เกิดการพัฒนาการทางด้านศีลธรรมควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพ เป็นการสอนธรรมะในรูปแบบของการปฏิบัติได้ผลคือ กลุ่มชาวเกษตรกร ชาวนา ชาวสวน และชาวไร่ ที่รับเอาแนวคำสอนหลักธรรมะที่ผสมอยู่กับการประกอบอาชีพ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างดีทั้งในแง่ปัจเจกที่ก่อให้เกิดศีลธรรม การตระหนักรู้ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งเป็นจุดแข็งทำให้ชุมชนหรือสังคมเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เกิดกัลยาณมิตรพึ่งพาอาศัยกัน

พระปลัดธนากร สนฺตมโน (เพราะถะ)[๘๒] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง มีอยู่ ๕ ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ยาเสพติด ลักขโมย อาชญากรรม, ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขยะเป็นพิษส่งกลิ่นเหม็น, ปัญหาด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การแต่งกายเลียนแบบต่างชาติ การดื่มสุราในสถานที่อันไม่สมควร เช่นในวัด เป็นต้น , ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ขาดการเก็บออมทรัพย์ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย, ปัญหาด้านการปกครอง ได้แก่ ขาดเสรีภาพในความคิด การแสดงออกทางการเมืองในท้องถิ่น ผู้มีอิทธิพลครอบงำผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น ๒) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ปัญหาด้านสังคมผู้บริหารเทศบาลตำบลปะโคมีการนำหลักศีลภาวนาไปพัฒนาสังคมด้วยการฝึกอบรมศีล ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเสียหาย อยู่กับผู้อื่นได้ มีความเกื้อกูลต่อกัน, ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมีการนำหลักหิริคือความละอายใจที่จะไม่ทำความชั่วและนำหลักโอตตัปปะคือความรู้สึกเกรงกลัวต่อการทำชั่วทั้งปวง, ปัญหาด้านเศรษฐกิจมีการนำหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ คือการมองเห็นประโยชน์สุขสามัญได้แก่ การมีรายได้พอใช้กับค่าใช้จ่าย มีปัจจัย ๔ ที่พอเหมาะแก่การดำรงชีวิตประจำวัน รู้คุณค่าของการออม และระมัดระวังในการใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น, ปัญหาด้านวัฒนธรรมมีการนำหลักกตัญญูกตเวทิตา คือชาววังสะพุงมีความภาคภูมิใจรู้คุณค่าต่อวัฒนธรรมดั้งเดิม เกิดความหวงแหน รักษาวัฒนธรรมไว้ด้วยความเพียรพยายาม, และปัญหาด้านการปกครองมีการนำหลักทศพิธราชธรรม คือผู้นำหรือผู้บริหารเทศบาลตำบลปะโคต้องเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความประพฤติดีงาม เป็นผู้เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุข

---

[๘๒] พระปลัดธนากร สนฺตมโน (เพราะถะ), รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

ส่วนรวม ๓) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย มีอยู่ ๕ รูปแบบ ได้แก่ (๑) รูปแบบตามหลักศีลภาวนา เป็นรูปแบบที่เน้นการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน สังคมด้วยการให้ประชาชนชาววังสะพุงเจริญศีลด้วยการนำหลักการของศีลไปพัฒนาความประพฤติทางกายทางวาจา การฝึกอบรมศีลตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเสียหาย อยู่กับผู้อื่นได้ มีความเอื้อเกื้อกูลกันต่อกันอยู่เสมอ, (๒) รูปแบบตามหลักหิริคือชาววังสะพุงจะต้องมีความละอายใจที่จะไม่ทำความชั่วและนำหลักโอตตัปปะคือความรู้สึกเกรงตัวต่อการทำชั่ว เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง, (๓) รูปแบบตามหลักหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์คือชาววังสะพุงมีการมองเห็นประโยชน์สุขสามัญของวิถีชาวบ้าน ได้แก่ การมีปัจจัย ๔ ที่พอเพียงในการดำรงชีวิตประจำวัน ชุมชนรู้จักประหยัด และระมัดระวังในการใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น, (๔) รูปแบบตามหลักกตัญญูกตเวทิตา คือชาววังสะพุงมีความภาคภูมิใจ รู้คุณต่อวัฒนธรรมเดิมมีความหวงแหน รักษาวัฒนธรรมไว้ด้วยความเพียรพยายาม, (๕) รูปแบบตามหลักทศพิธราชธรรม คือผู้นำหรือผู้บริหารเทศบาลตำบลปะโคต้องเป็นผู้มีความอ่อนโยนหรือเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความประพฤติดีงาม เป็นผู้เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวม และมีความหนักแน่นในธรรม ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ดีร้าย มีความเที่ยงธรรม เป็นธรรมกับชาวบ้านผู้มารับบริการอยู่เสมอ

นายธีรวิทย์ ทองนอก[๘๓] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรีมีการนำหลักพุทธธรรมาบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการเทศบาลเมืองหนองปรือให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (๑) การบริหารจัดการองค์การด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของเทศบาลเมืองหนองปรือให้มีการยึดมั่น และประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ ๔ หลักอิทธิบาท ๔ และหลักโลกบาลธรรม (๒) การบริหารจัดการองค์การแบบมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม โดยการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอปริหานิยธรรม ๗ หลักสัปปุรสธรรม ๗ และหลักอริยสัจ ๔ (๓) การบริหารจัดการองค์การด้วยการเสริมสร้างจริยธรรม โดยกำหนดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมไว้ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ และต่อเนื่องตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร ๔ สำหรับองค์ความรู้ที่ได้

---

[๘๓] นายธีรวิทย์ ทองนอก, การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ผลสำเร็จที่เทศบาลเมืองหนองปรือได้รับนั้นมาจากการที่เทศบาลเมืองหนองปรือได้มีการนำหลักโลกบาลธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการองค์การให้สามารถปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุด

พระทองเจริญ อุปสนฺโต (โคตรดินขาว)[๘๔] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โปรแกรมการพัฒนาจิตสำนึกและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตามหลักภาวนา ๔ ด้วยนิเวศวิทยาเชิงพุทธของประชาชนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าการสร้างโปรแกรมการพัฒนาจิตสำนึกและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะตามหลักภาวนา ๔ ด้วยนิเวศวิทยาเชิงพุทธนั้น มี ๘ ขั้นตอนคือ ๑) หลักการของโปรแกรม ๒) เป้าหมายของโปรแกรม ๓) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม ๔) เนื้อหาสาระของโปรแกรม ๕) ระยะเวลาที่ใช้ของโปรแกรม ๖) การเลือกผู้ทำหน้าที่แสดงธรรม ๗) สื่อและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ๘) การประเมินผลโปรแกรมเครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบการประชุมสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อสร้างโปรแกรม คือ สงฆ์ผู้เชี่ยวชาญในการเทศน์ในตำบลคลองหก เข้าร่วมประชุมจำนวน ๑๒ รูป เชิงปริมาณ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ยอมเข้าร่วมทดลองโปรแกรม เลือกแบบบังเอิญจาก ๖๐ รูป/คน แบ่งกลุ่มทดลอง ๓๐ รูป/คน และกลุ่มควบคุม ๓๐ รูป/คน เก็บข้อมูลจากวัด ก่อน หลัง และวัดเมื่อผ่าน ๑ เดือน อีกครั้ง ด้วยแบบสอบถามประเมินความรู้ด้านภาวนา ๔ จิตสำนึกในการจัดการขยะและพฤติกรรมในการจัดการขยะ วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า (๑) กลุ่มทดลองหลังเข้าอบรมโปรแกรม มีคะแนนความรู้ด้านภาวนา ๔ จิตสำนึกในการจัดการขยะและพฤติกรรมในการจัดการขยะมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๒) กลุ่มทดลองหลังเข้าอบรมโปรแกรมแล้ว มีคะแนนมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๓) กลุ่มทดลองวัดหลังการอบรม ๑ เดือนมีคะแนนความรู้ด้านภาวนา ๔ จิตสำนึกในการจัดการขยะและพฤติกรรมในการจัดการขยะมากกว่าก่อนและหลังทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผลการเสนอโปรแกรม พบว่าจากการทดลองโปรแกรมการพัฒนาจิตสำนึกและพฤติกรรมในการจัดการขยะได้ ๖ ด้าน ๑) ด้านโปรแกรมเป็นโปรแกรมที่ดี ทั้งการเทศน์ ส่วนเนื้อหาต้องมีการเพิ่มเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ๒) ด้านบุคลากรควรมีวิทยากรผู้ช่วย ๓) ด้านคำสอน ของภาวนา ๔ ควรมีการปฏิบัติตามให้ครบทั้ง ๔ ด้าน ๔) ด้านสื่ออุปกรณ์ควรมีภาพ คำสุภาษิตที่สื่อสารเข้าใจง่าย ๕) ด้าน

---

[๘๔] พระทองเจริญ อุปสนฺโต (โคตรดินขาว), โปรแกรมการพัฒนาจิตสำนึกและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตามหลักภาวนา ๔ ด้วยนิเวศวิทยาเชิงพุทธของประชาชนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

วิธีการบรรยายควรมีการบรรยายจากสิ่งใกล้ตัว ๖) ด้านระยะเวลา ควรเพิ่มจำนวนครั้งในการบรรยายตามเนื้อหาให้ชัดเจนขึ้น

นายประวิทย์ เฮงพระธานี[๘๕] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ในสมัยพุทธกาลมีการสร้างและส่งเสริมวัดให้เป็นสถานที่มีความสะดวกสบาย ๓ ประการ คือ (๑) สถานที่อยู่ที่เหมาะสม (๒) บุคลากรที่มีความรู้และความประพฤติดี (๓) เป็นสถานที่เหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติธรรม การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดเจติยภูมิและวัดหนองแวงพระอารามหลวง มีลักษณะสอดคล้องกับวัดในสมัยพุทธกาล กล่าวคือวัดทั้งสองแห่งมีการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีความสงบ ร่มรื่น สะอาด บุคคลากรทั้งสองของวัดเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม และเป็นสถานที่ที่เหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติธรรม ส่วนการจัดการวัดในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ เน้นการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชน โดยการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา

นางสาวอรทัย มีแสง[๘๖] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีบูรณาการเป็นทฤษฎีใหญ่ ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ และทุกศาสตร์เข้าด้วยกัน มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า มณฑลทัศน์ ๔ ด้าน หรืออะ-คว่า เมื่อมณฑลทัศน์ที่ ๑ คือ ด้านฉันหรือเจตนา มณฑลทัศน์ที่ ๒ คือ ด้านพฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏภายนอก หรือกายภาพ มณฑลทัศน์ที่ ๓ คือ ด้านวัฒนธรรมและประเพณี และมณฑลทัศน์ที่ ๔ คือ ด้านสังคม นิเวศวิทยา จนถึงจักรวาลวิทยา แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากศาสตร์หลายสาขา ทั้งอิทธิพลของปรัชญาและศาสนาด้านตะวันออกและตะวันตก เช่น พุทธศาสนามหายาน วัชรยาน เซน เวทานตะ ฮินดู เป็นต้น รวมถึงทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของฌอง เพียเจต์ ทฤษฎีลาดับขั้นของความต้องการของมาสโลว์ แนวคิดเชิงโครงสร้างนิยม แนวคิดหลังสมัยใหม่ และทฤษฎีเกลียวพลวัตด้วย โฮลอนคือหน่วยที่ใช้วิเคราะห์และอธิบายความจริงที่เกิดขึ้นในทุกสรรพสิ่ง โฮลอน ไม่ใช่วัตถุ ไม่ใช่วิธีการ แต่เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง โฮลอนเป็นทั้งส่วนรวมและส่วนย่อย ซึ่งเกิดจากการก้าวข้ามและหลอมรวม โฮลอนจะปรากฏอยู่ในทุกที่ กระจายไปทุกภาคส่วน ทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การเกิด

---

[๘๕] นายประวิทย์ เฮงพระธานี, การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า บทคัดย่อ.

[๘๖] นางสาวอรทัย มีแสง, ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

ของโฮลอนจะเป็นระบบและเป็นระดับขั้น และสรรพสิ่งก็เกิดเป็นระบบและลำดับขั้นเช่นเดียวกัน จิตในทัศนะของเคน วิลเบอร์และของพุทธศาสนาต่างกัน จิตของเคน วิลเบอร์ เป็น นิรันดร์ เกิดแต่ไม่ดับ ในขณะที่จิตของพุทธศาสนา เกิดและดับ จิตของมนุษย์ก็คือโฮลอนอย่างหนึ่งคุณลักษณะบางประการของโฮลอนมีทั้งความเหมือนและความต่างกับจิตในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องอัตตา อนัตตา นิพพาน และการตรัสรู้ มีความแตกต่างหรือคลาดเคลื่อนกับพุทธศาสนาเถรวาท เคน วิลเบอร์ ได้นำเสนอการฝึกปฏิบัติตามแนวทฤษฎีของตนเองเรียกว่า การพัฒนาจิตปัญญาอย่างบูรณาการ ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยทำให้ศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในมนุษย์มีการเติบโตและพัฒนาได้เต็มรูปแบบ การพัฒนาจิตปัญญาอย่างบูรณาการมีทั้งหมด ๙ ด้าน คือ แกนหลักของการพัฒนาอยู่ ๔ ด้าน และมีด้านเสริมอยู่ ๕ ด้าน การฝึกปฏิบัติในหัวข้อหลัก มีความสอดคล้องกับภาคปฏิบัติของไตรสิกขาในพุทธศาสนาเถรวาทด้วย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ ทั้งส่วนที่เป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภาคทฤษฎีจะได้ประยุกต์หลักธรรมจากพุทธศาสนาเรื่องนิยาม ๕ และหลักอิทัปปัจจยตา ได้แนวคิดใน ๓ มิติ คือมิติของปัจเจก มิติของสังคม และมิติของความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยกัน สำหรับภาคปฏิบัติ ได้ประยุกต์ทฤษฎีบูรณาการกับหลักคาสอนในพุทธศาสนาเถรวาท เช่น จิตวิทยาเชิงพุทธบูรณาการ ได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องเงาหรือสิ่งที่ซ่อนเร้นในใจ โดยใช้หลักธรรมเรื่องสัมมาทิฏฐิ และพรหมวิหาร ๔ เป็นต้น พฤติกรรมเชิงพุทธบูรณาการเสนอการปรับปรุงพฤติกรรมด้วยกรอบแนวคิด ๓ ประการ คือ ศีล จริต ๖ และเสขิยวัตร วัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ได้ประยุกต์หลักคำสอนเรื่องสัปปุริสธรรม ๗ และสังคมเชิงพุทธบูรณาการ นำเสนอในเรื่องมิติของจิตสำนึกเพื่อสังคม หรือจิตวิวัฒน์เพื่อสังคม ด้วยจิตวิญญาณบูรณาการ อิทัปปัจจยตา และอัปปมัญญา ๔ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เสนอการพัฒนาจิตและสังคมด้วยไตรสิกขาโดยใช้กรอบทฤษฎีบูรณาการด้วย ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาตนเองและสังคม เช่น การส่งเสริมให้เยาวชนทำกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการส่งเสริมความรู้เรื่องความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยเพื่อให้เกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เป็นต้น การพัฒนาตนเองจะทำให้เกิดความสุข ความสงบ และสามารถพัฒนาตนเองสู่ขั้นสูงสุดคือการหลุดพ้นได้ นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปพัฒนาเพื่อความสงบสุขของสังคมได้อีกด้วย

นายพรเมธินท์ ฐิติพงษ์วรภัทร[๘๗] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มเชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างการคิดเร้ากุศลของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า

---

[๘๗] นายพรเมธินท์ ฐิติพงษ์วรภัทร, ผลการใช้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มเชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างการคิดเร้ากุศลของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔), หน้า บทคัดย่อ.

โปรแกรมคือ สร้างบรรยากาศของกัลยาณมิตร สร้างพื้นที่ปลอดภัยเพียงพอทำให้ผู้เข้าร่วมกล้าแสดงออกในความเป็นตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยใช้กระบวนการ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม รับฟัง สังเกต สะท้อน ถาม ตั้งประเด็น เสริมพลังบวก ทำให้กลุ่มทดลองได้ รับฟัง ตระหนักรู้ เรียนรู้เชื่อมโยง วิเคราะห์ ไตร่ตรอง จากประสบการณ์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลที่ได้นำไปสู่การคิดเร้ากุศลทั้ง ๕ องค์ประกอบคือ ความสามารถในการจัดการอารมณ์ ยอมรับความจริง การเห็นคุณค่าในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง คิดแก้ปัญหาด้วยปัญญา ซึ่งผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลอง พบว่าคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

นายชัยยา ทองอาบ[๘๘] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลาการต่อการใช้หลักมนุษย์สัมพันธ์เชิงพุทธในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าบุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นในการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน พบว่า บางครั้งการทำงานมีปัญหา จะได้รับคำปรึกษาน้อย และการทำงานเกิดความผิดพลาดมักจะถูกตำหนิ มากกว่าการให้คำแนะนำ นอกจากนี้บุคลากรบางคน พูดจาทักทายด้วยน้ำเสียงดูเหมือนไม่จริงใจเท่าที่ควร รวมถึงการทำงานที่รู้สึกเครียดหรือสับสน ทำให้มีการอธิบายข้อมูลข่าวสารที่ไม่ค่อยสุภาพ ความผูกพันน้อยและความเอาใจใส่ ยังมีอยู่บ้างบางครั้งยังยึดติดกับตัวบุคคลมากเกินไป ยังมีมาตรฐานที่ไม่แน่นอน มีการมุ่งมั่นต่อการทำงานมากเกินไป โดยไม่ได้คำนึงถึงขอบเขตของกฎระเบียบในการทำงาน นอกจากนี้การทำงานบางอย่าง มีอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักมนุษย์สัมพันธ์เชิงพุทธในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน พบว่า ควรให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนร่วมงานที่เดือดร้อน ด้วยคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ มีการให้อภัยอยู่เสมอ เมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงานร่วมกัน มีความเป็นกัลยาณมิตร พูดจาทักทายด้วบน้ำเสียงที่จริงใจ พูดอธิบายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยความสุภาพ ถึงแม้จะประสบกับภาวะเครียด หรือสับสน รวมถึงความสัมพันธ์ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต้องไม่ยึดติดกับบุคคลหรืองานนั้น แต่ควรคำนึงถึง ผลประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก มีบรรทัดฐาน หรือกฎเกณฑ์ ที่ทุกคน

---

[๘๘] นายชัยยา ทองอาบ, การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

ยอมรับ และส่งเสริมให้ทุกคนปฏิบัติตาม ทำงานโดยยึดหลักกฎระเบียบ มากกว่ายึดติดกับผลของงาน และการมีคุณธรรมประจำใจในการปฏิบัติงาน รวมถึงสนับสนุนให้มีการแนะนำเทคโนโลยีและอุปกรร์ที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงาน

นางบุญฤดี อุดมผล[๘๙] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพสมรรถนะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีดังนี้๑) นักศึกษาครูขาดความเชื่อมโยงเนื้อหากับวิธีการจัดการเรียนรู้ ๒) นักศึกษาขาดจิตวิญญาณความเป็นครูและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ๓) นักศึกษาครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดและทักษะในศตวรรษที่๒๑ ๔) นักศึกษายังขาดการมีจิตอาสา ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชนและการสร้างเครือข่าย ๕) สมรรถนะความเป็นครูที่นักศึกษาควรได้รับการเสริมสร้างมี ๕ องค์ประกอบ จำนวน ๘๘ ตัวแปร ได้แก่องค์ประกอบที่ ๑ ด้านครูต้องรอบรู้ มีจำนวนตัวแปร ๑๗ ตัวแปร องค์ประกอบที่ ๒ ด้านครูต้องจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียน มี จำนวนตัวแปร ๑๔ ตัวแปร องค์ประกอบที่ ๓ ด้านเป็นครูผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจำนวนตัวแปร ๑๘ ตัวแปร องค์ประกอบที่ ๔ เป็นครูผู้พัฒนาตนและวิชาชีพมีจำนวนตัวแปร ๑๗ ตัวแปร และองค์ประกอบที่ ๕ เป็นครูผู้สร้างสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีจำนวนตัวแปร ๑๙ ตัวแปร ๒. ผลการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏโดยการนำไปทดลองใช้พบว่านักศึกษามีสมรรถนะความเป็นครูหลังการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓.รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏประกอบด้วย ๕ส่วนคือ ๑. หลักการ ๒. วัตถุประสงค์ ๓. กระบวนการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครู ประกอบด้วย ๑) องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นครู ๒) ขั้นตอนการพัฒนาและบ่มเพาะสมรรถนะความเป็นครู ๓) หลักธรรมในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครู ๔) โครงการกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะความเป็นครู ๔. การนำรูปแบบไปใช้ และ ๕. เงื่อนไขและข้อจำกัดของรูปแบบ

---

[๘๙] นางบุญฤดี อุดมผล, การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า บทคัดย่อ.

นายชลากร เทียนส่องใจ[๙๐] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ : หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง” ผลการวิจัยพบว่า ๑.ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งตามปัจจัยภายนอกได้เป็น ๕ ประเภทด้วยกัน คือ ๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล ๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ๔) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และ ๕) ความขัดแย้งด้านคุณค่าและค่านิยม การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ถือได้ว่า อีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีบุคคลที่สามหรือคนกลางเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา บทบาทหน้าที่ของคนกลางจะเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำ และพร้อมทั้งเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง เพื่อที่จะให้คู่กรณีสามารถบรรลุข้อตกลงได้โดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้คนกลางไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามคำแนะนำแต่อย่างใด ๒.ในทัศนของพระพุทธศาสนา รากเหง้าที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากเหตุปัจจัยภายใน คืออกุศลธรรมและปปัญจธรรม โดยทิฏฐิซึ่งเป็นหนึ่งในปปัญจธรรมนั้น ถือว่าเป็นแกนกลางที่อยู่ลึกที่สุด เพราะเป็นการยึดมั่นในอุดมการณ์ของแต่ละคน ยิ่งถ้าทิฏฐุนั้นประกอบไปด้วยอกุศลมูล อันได้แก่ โลภะ โทสะและโมหะ ทิฏฐินั้นก็จะกลายเป็นมิจฉาทิฏฐิเหตุปัจจัยภายในรวมทั้งเหตุปัจจัยภายนอก จะกลายเป็นแรงผลักดันที่ทำให้เกิดสภาวะของความขัดแย้งขึ้น จนนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด ในการปฏิบัติการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนานั้นแบ่งออกเป็น ๓ วิธี คือ (๑) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (๒) อภัยทาน และ (๓) ทางเลือกอื่นตามแนวทางแห่งพระวินัย ซึ่งได้แก่ การไต่สวน การประนีประนอม การใช้เสียงข้างมากและการพิจารณาตัดสินโดยสังฆสภา ๓.หลักการและวิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธประกอบไปด้วย ๙ ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ (๑) คุมสติ -Mindfulness Control (๒) ทำหน้าที่กัลยาณมิตร -Education Process (๓) สื่อสารอย่างลึกซึ้ง -Deep communication (๔) วิเคราะห์เรื่องราว -Issues Analysis (๕) เขาถึงวิธีการ-Approaching to Strategies (๖) คิดอย่างแยบคาย -คิดอย่างแยคาย- Thinking Wisely (๗) หาจุดสนใจ Interest Finding (๘) เสนอทางเลือก-Option Creating และ (๙) สร้างสัมพันภาพอัน-New Relation ship Building ทั้ง ๙ ข้อที่กล่าวมานี้ สามารถสรุปได้เป็นรูปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ใหญ่ ๆ คือ (๑) ขั้นตอนกัลยามิตร (๒) ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ และ (๓) ขั้นตอนการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ในขั้นตอนกัลยาณมิตรนั้น คนกลางจะต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่โดยตรง แต่ในขั้นตอนที่ ๒ และ ๓ ทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง

---

[๙๐] นายชลากร เทียนส่องใจ, การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ : หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

และคู่กรณีทั้งสองฝ่าย จะต้องมีบทบาทหน้าที่ร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เกิดสัมมาทิฏฐิ ในการหาจุดสนใจอย่างแท้จริงของคู่กรณี และส่งเสริมความเข้าใจอันดีของทั้งสองฝ่ายกล่าวโดยสรุป การเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ เป็นหนึ่งในพุทธสันติ ที่ใช้นำมาเป็นรูปแบบสำหรับจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแล้วยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ยั่งยืนดังเช่นการให้อภัยทาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนา

๒.๗.๒ เอกสารและงานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีผู้ที่เคยศึกษา ดังนี้

วิลเลี่ยม เออร วิน (William Erwin) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการพัฒนา ร่วมคิด รวมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวของ[๙๑]

ซิดนีย์ เวอร์บา (Sydncy Verba) ได้ให้ นิยามว่าการมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมของประชาชนตามสิทธิที่กฎหมายกำหนดโดยเฉพาะสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคม หรือจัดตั้งการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ และสิทธิอุทธรณ์ ต่อรัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด ชุมนุม และการพิมพ์ อย่างอิสระ และเป็นกิจกรรมซึ่งมุ่งหมายเพื่ออิทธิพลต่อรัฐบาลในการเลือกตั้งเจ้าที่หนเาของรัฐ[๙๒]

เฮอร์เบิร์ต แม็คคลอสกี้ (Herbert Mcclosky) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจของสมาชิกในสังคมเพื่อที่คัดเลือกผู้ปกครองและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งทางตรง และทางออมกิจกรรมเหล่านี้ คือการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารการเมือง การช่วยเหลือทางการเงินแก ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร[๙๓]

---

[๙๑] William, Erwin, **Participation Managament: Concept Theory and Implementation Atlanta**, (Georgia State Unversity, ๑๙๗๖), P. ๖๘.

[๙๒] Sydncy, Verba, Norman Nie, Fae-On kim, **Participation and Political Equality A Seven Nation Comparison**, (Melbourne: Cambridge University Press, ๑๙๗๘), p. ๔๖.

[๙๓] Herbert, McClosky, “Political Participation”, **International Employee of The Social Science**, (NORC at the University of Chicago, ๑๙๖๘), pp. ๒๕๒-๒๕๓.

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษาประเด็นนี้มีผู้ศึกษาค่อนข้างมาก ส่วนให้ญ่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมประเด็นต่างๆ และประเด็นการพัฒนาชุมชนก็มีผู้ศึกษามากเช่นกัน ในส่วนที่ศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมเชิงพุทธมาปรับใช้พัฒนาชุมนแบบมีส่วนร่วมยังไม่มีผู้ศึกษามากนัก จากข้อจำกัดดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่แท้จริง สามารถนำหลักธรรม ทางพุทธศาสนาพัฒนามาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน กระบวนการกิจกรรมต่างๆ ประชาชน ทุกคนมีส่วนร่วมได้ทุกกระบวนการ

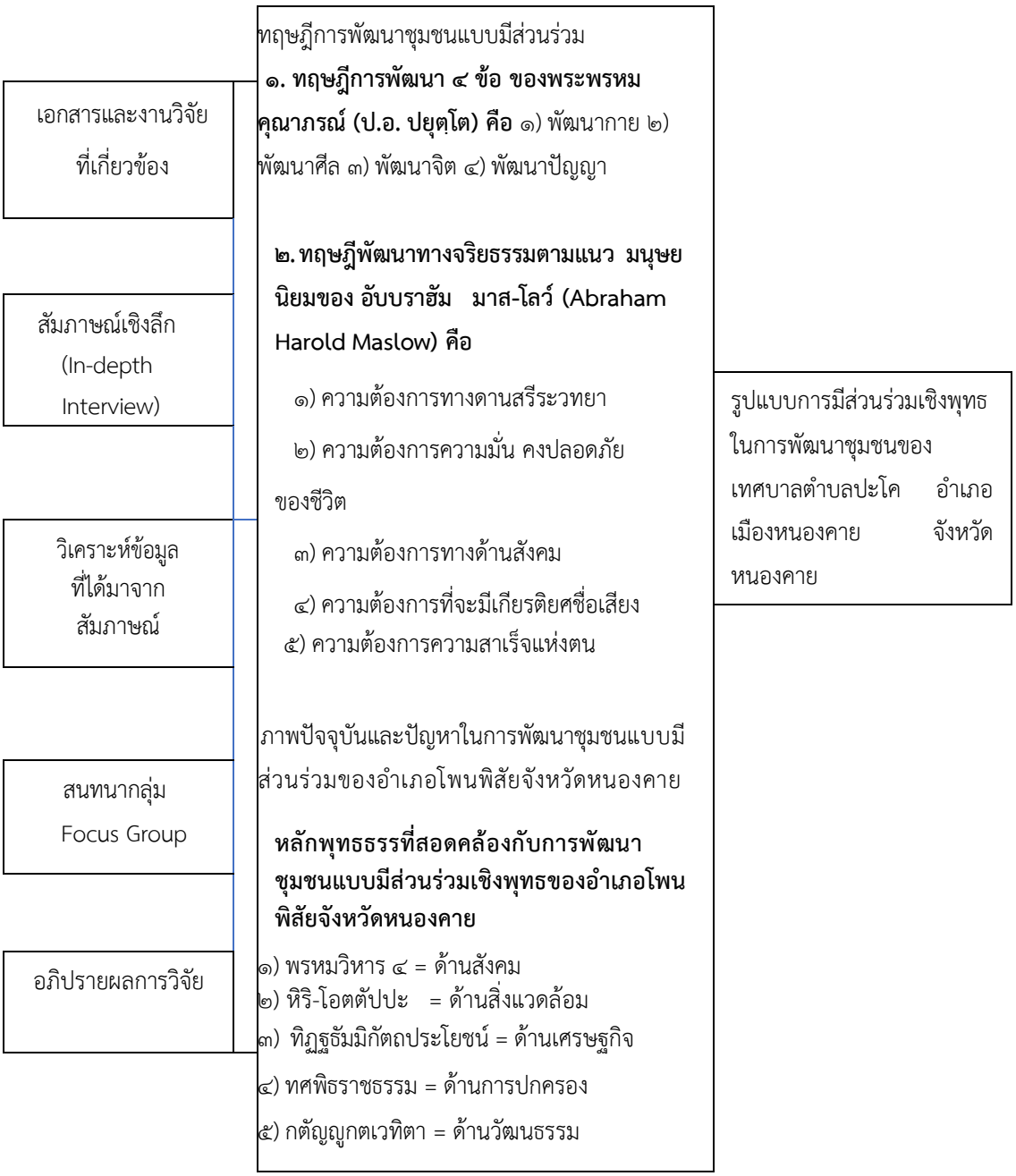
เจมส์ แอล เครย์ตัน ให้ทรรศนะไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนสร้างความเชื่อมโยงโดยตรงใหม่ ระหว่างสาธารณชนและผู้มีอำนาจตัดสินใจในทางราชการในระดับพื้นฐานที่สุด การมีส่วนร่วมของสาธารณชนเป็นวิธีการของการสร้างความมั่นใจว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตของประชาชน มีการเสวนากับสาธารณชนกลุ่มนั้น ก่อนที่จะมีการตัดสินใจจากมุมมองของสาธารณชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มการมีอิทธิพลของพวกเขาต่อการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขา จากมุมมองของข้าราชการ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่ปัญหาโต้เถียงกัน ได้รับการแก้ไข จะเป็นวิธีการที่สร้างความมั่นใจว่า มีปฏิสัมพันธ์ที่แท้จริงเกิดขึ้นและสร้างความมั่นใจต่อสาธารณชนว่ามุมมองต่างๆของประชาชนจะได้รับการนำมาสู่การพิจารณาด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนจะให้ข้อมูลแก่ผู้มีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับความสำคัญที่สัมพันธ์กับสาธารณชนในมุมมองทางเลือกที่มีคุณค่าที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจนั้นๆ[๙๔]

---

[๙๔] เจมส์ แอล เครย์ตัน, วันชัย วัฒนศัพท์ (ศาสตราจารย์ นายแพทย์), และคณะ เรียบเรียง, **การมีส่วนร่วมของประชาชน**, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐.

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดของการวิจัย รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๓ : กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ในบทนี้ผู้วิจัยได้สรุปวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อที่จะได้รูปแบบ และกระบวนการวิจัยที่เห็นภาพรวมของการวิจัยตั้งแต่ต้น จนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนในเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๓.๒ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative research ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๒.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ แนวคิดและแนวทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตำรา เอกสารวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๒.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เป็นหลักการว่าด้วยการพัฒนาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม และเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๓.๒.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาวิจัยชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๓.๒.๔ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชนใน เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และกลุ่มพระสงฆ์ ภายใน เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และกลุ่มประชาชนภายในเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๖ คน

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้บริหารเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๕ คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ปลัดเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย รองปลัดเทศบาลเทศบาล

ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผู้อำนวยการกองสาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

รวมทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๔๐ รูป/คน

๓.๓ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัยดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์มาสร้างเป็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน

๒) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓) นำแบบสัมภาษณ์ และร่างวิจัย ๓ บท เพื่อของหนังสือจริยธรรมการวิจัย ในการตรวจสอบ แบบสัมภาณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงแบบสัมภาษณ์

๔) ปรับแบบสัมภาษณ์ตามที่คณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยคอมเม้น

๕) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

๖) นำแบบสัมภาษณ์ลงใช้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง รวมทั้งเป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายให้ได้มีโอกาสคุ้นเคยกันมากขึ้น เสมือนผู้วิจัยเป็นคนในชุมชนและเนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ๒ ประเด็นหลัก คือ การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และเขียนงานวิจัย พร้อมความเห็นของผู้วิจัย ทั้งนี้ มุ่งตอบวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๔.๑ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ บทความ วารสารวิชาหาร การสืบค้นข้อมูลจากสื่ออิเลคทรอนิค (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของ เทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

โดยการทำเรื่องขอหนังรับรอง และแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้จึงนำมาดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

๑) ผู้วิจัยกำหนด วัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๒) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)และบันทึกเสียง

๓) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำมาวิเคราะห์พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลนั้น เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๔) ผู้วิจัยดำเนินการการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน

๕) วิเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านเอกสารและทั้งข้อมูลภาคสนาม

๓.๔.๓ ขั้นลงภาคสนามเพื่อการสัมภาษณ์ข้อมูล

๑) ดำเนินการประสานงาน และสำรวจชุมชนในเขตเทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย รวมถึงเตรียมกำหนดช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม

๒) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกลุ่มบุคคลที่กำหนด ตามวันเวลาที่ประสานงาน

๓) เก็บรวบรวมข้อมูลและจัดเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการดำเนินการวิจัย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดการวิจัย และนำไปใช้ประกอบการอภิปราย

ผลร่วมกับข้อมูลอื่นๆ เพื่อสรุปผลการวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แล้วนำมาเขียนสรุปผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา ดังนี้

๑. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เกี่ยวกับพุทธวิธีการพัฒนาชุมชนตามแนวกูฏทันตสูตร ทั้งใน ด้านสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง และคุณธรรมจริยธรรม

๒. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ ตำรา เอกสาร งานนิพนธ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดถึงสิ่งพิมพ์หรือแหล่งข้อมูลจาก Internet เป็นต้น

๓. การจัดทำเครื่องมือการวิจัย ตามขั้นตอน ของหนังสือจริยธรรมการวิจัย และกระบวนการวิจัย

๔. การสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือ การสัมมนาย่อย (Seminar) ประชากร กลุ่มตัวอย่าง จากภาคสนามในการลงพื้นที่ของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๕. การนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นวิจัยภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น

๖. เมื่อได้ผลสรุปของการวิจัยแล้ว จากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยมาเขียนสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลของการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาความ

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ในบทนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมชุมชน ในการสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลของการวิจัยให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑. สภาพการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๒. รูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๓. รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๔. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

งานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย" ในบทนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ และปัญหาที่ต้องการทราบบทที่ ๑ ดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ ๒ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพ และปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย ไว้ดังนี้ ๑. สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒. สภาพปัญหาในการ

พัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก และ ๓. สรุปสภาพปัญหาจากการวิเคราะห์เก็บข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

๔.๑.๑ สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

สภาพปัญหาทั่วไปของการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ผู้วิจัยได้เคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านการพัฒนาจากการวิจัยเอกสาร ซึ่งจะเห็นได้ว่าสังคมมนุษย์ทุกสังคมมักจะมีปัญหาอยู่ในทุกระดับ ตามสภาพแวดล้อมของสังคม บางครั้งก็เป็นปัญหาที่รุนแรงซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวมบางครั้งปัญหาก็ไม่รุนแรง เพราะเหตุใดปัญหาเหล่านั้นจึงเกิดขึ้นถ้าเรานำปัญหาเหล่านั้นมาพิจารณาอย่างรอบด้าน ก็จะพบว่าปัญหาทุกอย่างมันเกิดขึ้นจากตัวของมนุษย์เอง เพราะมนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกันหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ไม่เหมือกัน เหล่านี้ จึงเป็นขาดการไตร่ตรอง ขาดการพิจารณา กล่าวได้ว่า การขาดแนวทางและทฤษฎีที่ถูกต้อง เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือสังคมก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมในการกระทำต่าง ๆ ที่แสดงออกมาในหลาย ๆ ด้านเช่น ทางกาย ทางวาจาและทางใจสภาพปัญหาดังกล่าวจำแนกได้ ดังนี้

ถ้ามนุษย์สนองความต้องการประเภทสิ่งเสพปรนเปรอตนนี้มาก ก็จะทำลายคุณภาพชีวิตไปเรื่อยไม่เฉพาะในการบริโภคอาหารเท่านั้น ในกิจกรรมของมนุษย์ทุกอย่าง แม้แต่การใช้เทคโนโลยีก็เหมือนกัน จะต้องแยกให้ได้ว่าอันไหนเป็น "ความต้องการคุณภาพชีวิต" อันไหนเป็น "ความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอตน"และเอาสองด้านนี้มาพิจารณาโดยแยกได้ ดังนี้

๑) คุณค่าแท้ คือคุณค่าที่สนองความต้องการคุณภาพชีวิต และมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง และครอบครัวได้อย่างมีความสุข

๒) คุณค่าเทียม คือ คุณค่าเพื่อสนองความอยากเสพสิ่งปรนเปรอตนถ้าเราจะมีจะใช้อะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งนั้นอาจจะมีคุณค่าที่แท้แก่เราส่วนหนึ่ง แต่มักจะมีคุณค่าเทียม ที่เกิดจากตัณหาและมานะ เพื่อให้ได้อร่อย เพื่อให้ได้โก้เก๋ เพื่อแสดงความมีฐานะ ตลอดจนค่านิยมทางสังคมอะไรต่ออะไรพรั่งพรูเข้ามาจนกลบคุณค่าแท้นั้น[๑]

ปัญหาความขัดแย้งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์เรามีความต้องการที่แตกต่างกันแต่ไม่สามารถต้อบสนองความต้องการได้ จึงคิด หาทาง เพื่อให้ความต้องการของตนเองนั้นได้รับการตอบสนองความต้องการโดยที่ไม่สนใจ คุณธรรม จริยธรรมทางสังคม หรือหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนา ความขัดแย้งเป็นมาของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ เมื่อกล่าวถึงปัจจัย ๔ ซึ่ง

---

[๑] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ได้แก่เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ถือได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์อย่างยิ่ง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งคือ อาหาร พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ความหิวเป็นโรคอย่างหนึ่ง" ซึ่งความหิว หรือความต้องการนั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัย หรือตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมมนุษย์ ความขัดแย้งจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะของความไม่เป็นมิตรกันหรือการไม่ลงรอยกันเช่น เป้าหมาย ความคิด ทัศนคติ ความรู้สึก ค่านิยม ความสนใจ ความสัมพันธ์ดังจะเห็นได้จากกรณีการแย่งข้าวสาลีตามที่ปรากฏในอัคคัญญสูตร หรือการที่ภิกษุใส่ร้ายพระทัพพมัลลบุตรในข้อหาจัดวาระในลำดับสุดท้ายจนทาตัวเองได้อาหารไม่ประณีต ก็เกิดจากความต้องการทางอาหาร[๒]

ในสังคมปัจจุบัน มนุษย์ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมอย่างมหาศาลและนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากผลของการจัดการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มนุษย์ยังไม่สามารถพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ตามเป้าประสงค์ที่ชาติต้องการ กล่าวคือ ยังมีปัญหาในเรื่องของการพัฒนาสติปัญญา ขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ไม่สามารถใช้กระบวนการคิด เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม การศึกษาที่ไม่ถูกต้องยังส่งเสริมให้มนุษย์ศึกษาเพื่อให้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการไต่ระดับชนชั้นทางสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านสติปัญญาเป็นสำคัญมากกว่าการพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์และวุฒิภาวะทางคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไปอย่างเท่าเทียมกัน จึงทำให้มนุษย์ถูกครอบงาความคิดเป็นอย่างมาก[๓]

ดังนั้น ปัญหาของมนุษย์จะสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ คือ "ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา" เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ความต้องการทางด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค "ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต"คือ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน ความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม "ความต้องการทางด้านสังคม"คือ ความต้องการความรักความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม, "ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง"คือ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น "ความต้องการความสำเร็จแห่งตน" เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการเหล่านี้เมื่อมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอก็จะเกิดปัญหาตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ไม่ตรงจุดหรือไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ดังนั้น ผู้บริหารทุก

---

[๒] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ระดับจะต้องจัดโครงการเอนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลาย ๆ ด้านและต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนตามหลักการได้ ดังนี้

ปัญหาทางด้านการพัฒนาคือ การขาดความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางด้านต่าง ๆ ไม่ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย จนเกิดความเดือนร้อนในสังคม การไม่รู้จักการตั้งอยู่ในระเบียบวินัย เช่น การประกอบอาชีพที่ทุจริต มีสภาพจิตใจไม่เข้มแข็ง การมีทัศนคติที่ผิด ปัญหาดังกล่าววิเคราะห์ได้ดังนี้

๑. ปัญหาทางด้านการพัฒนากาย

๑) ปัญหาด้านการบริโภคปัจจัย ๔ วิเคราะห์ได้ว่า มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างน้อยก็ต้องอาศัยปัจจัย ๔ คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ดังนั้นการมีระบบเศรษฐกิจที่ดี ย่อมจะทำให้สังคมในครอบครัวและสังคมส่วนใหญ่มีความมั่นคง แต่ถ้าแต่ละคนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมส่วนใหญ่มีความเดือนร้อนในเรื่องดังกล่าว ย่อมจะเป็นสาเหตุแรกที่จะนำความอ่อนแอมาสู่สังคมนั้นได้ ในสังคมนั้นย่อมจะมีความเดือดร้อนเกิดขึ้นเช่น ทาผิดทางกฎหมายบ้านเมืองมากยิ่งขึ้น

๒) ปัญหาด้านการใช้อินทรีย์ ๕ ผลกระทบ คือ ไม่สามารถควบคุมสติได้ จนเกิดความประมาท เหตุนั้น การขาดสติ จึงเกิดความประมาทได้ง่ายหรือขาดความระวัง ไม่รอบคอบในสิ่งที่ควรกระทำความเลินเล่อ ความเผลอ เป็นต้น

๒. ปัญหาทางด้านการพัฒนาศีล

ปัญหาด้านกายทุจริต วจีทุจริตและการประกอบมิจฉาชีพวิเคราะห์ได้ ดังนี้

๑) กายทุจริต ผลกระทบ คือ การประพฤติชั่ว ๓ ข้อ คือ การทำปาณาติบาต อทินนาทานและกาเมสุมิจฉาจาร เช่น การเบียดเบียนสิทธิของบุคคลอื่น การปล้น การคอร์รัปชั่น การสาส่อนทางเพศ เป็นต้น

๒) วจีทุจริต ผลกระทบ คือ การประพฤติชั่วด้วยวาจา มี ๔ข้อคือ มุสาวาท ปิสุณาวาจาผรุสวาจาและสัมผัปปลาปะเช่น การเป็นพยานเท็จ การพูดยุแย่ส่อเสียดเพื่อแตกความสามัคคี การพูดคำหยาบเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความโกรธ การพูดเพ้อเจ้อ การพูดล่วงเกิน เพื่อจะทำให้เกิดการติเตียนและขาดความเชื่อถือ เช่น นาเรื่องส่วนตัวซึ่งเป็นความลับของคนอื่นมาเล่า เป็นต้น (ศีล ในส่วนที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ บุคคลอื่นในสังคมมนุษย์ด้วยกัน คือ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ร่วมกันด้วยดีในหมู่มนุษย์ไม่เบียดเบียนกัน แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันส่วนนี้แยกออกไปจัดเป็น ศีลภาวนา)

๓) มิจฉาชีพ ผลกระทบ คือ การทำผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เช่น การค้าขายสิ่งของมึนเมา การค้ายาเสพติด การค้าอาวุธสงคราม เป็นต้น การประกอบมิจฉาชีพทางวาจา เช่นการพูดหลอกลวงเป็นหวังผลประโยชน์ตอบแทน เป็นต้น

๓. ปัญหาทางด้านการพัฒนาจิต

๑) ขาดความเพียร ผลกระทบ คือ ขาดการสร้างจิตให้มีคุณภาพ ไม่รู้จักการระวังบาป ไม่รู้วิธีการป้องกันความชั่ว ไม่มีความพยายามที่จะทำความดีและไม่มีวิธีการรักษาเอาไว้

๒) ขาดวิธีการควบคุมสติ ผลกระทบ คือ ไม่สามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งไหนดี สิ่งไหนชั่ว หรือธรรมที่เป็นกุศล หรือว่าธรรมที่เป็นอกุศล

๓) ขาดการอบรมจิต ผลกระทบ คือ เป็นเหตุจูงใจให้ทำความชั่วได้ง่าย เพราะไม่รู้จักคิดพิจารณาให้เหตุนั้น ๆ สาเหตุหลักคือไม่มีสภาพจิตที่มั่นคง

๔. ปัญหาทางด้านการพัฒนาปัญญา

๑) ปรโตโฆสะแบบมิจฉาทิฏฐิ หมายถึง เสียงที่ได้รับจากภายนอกที่เป็นสิ่งไม่ดีงาม หรือไม่ถูกต้องเป็นฝ่ายอกุศลหรือมีความเห็นที่ผิด ผลกระทบ คือ การยึดติดที่ในสิ่งที่ผิด หรือการหลงผิด โดยไปยึดติดในสิ่งที่เชื่อแล้วนำมาเพื่อปฏิบัติตามความเชื่อของตน เช่น การบูชา การบวงสรวง การที่ตนไม่เชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

๒) อโยนิโสมนสิการ หรือจะมีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า "โยนิโสมนสิการ" กล่าวคือ หมายถึง การไม่รู้จักกระทำใจโดยอุบายอย่างแยบคาย การไม่รู้จักพิจารณาโดยแยบคาย คือ พิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริงโดยสืบค้นหา ไม่รู้จักตริตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีที่ชั่ว ยังอกุศลธรรม หรือตัณหาให้เกิดขึ้นไม่รู้จักคิดเพื่อหาวิธีการ เช่น (๑) โลภะ คือ ความอยากได้กำหนัดยินดีในคน สัตว์สิ่งของโดยวิธีทุจริตหรือการแสวงหาในทางที่ไม่ถูกต้องคนที่มีความโลภ จึงมีตัณหา มีความทะยานอยากได้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้จิตหิวโหยอยากได้ เกิดความดิ้นรน อยู่ไม่เป็นสุข หากหยุดยั้งไม่ได้ก็จะเป็นต้นเหตุให้ดิ้นรนแสวงหาสิ่งที่อยากได้มาสนองความต้องการ (๒) โทสะ คือ ความประทุษร้าย ความไม่ชอบใจ ความคิดร้าย คนทีมีโทสะ จึงเกิดจากมานะคือความถือตัวถือตน ความรู้สึกว่าตัวเด่นกว่าเขา ตัวด้อยกว่าเขาหรือตัวเสมอกับเขา เมื่อถูกกระทบเข้าก็เกิดความไม่พอใจ และ (๓) โมหะ คือ ความหลง เป็นอาการที่จิตมืดมน ความไม่รู้ ความหลงเข้าใจผิด ดังนั้น การมีความคิดที่ผิด จึงมีผลกระทบหลายประการ เช่นจะทำกิจใดก็จะขาดการกลั่นกรองด้วยปัญญา หรือขาดการพินิจพิเคราะห์ จึงมีความคิดที่มีลักษณะพยาบาท คิดเคียดแค้นชิงชังต่อบุคคลอื่น กล่าวคือ มีทัศนคติและมีค่านิยมต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง หรือการมองสิ่งทั้งหลายไม่มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นปัญหาดังกล่าวจึงเป็นเหตุปัจจัยต่อกระบวนการพัฒนาในทุกองค์การนั่นเอง

๔.๑.๒ สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

๑. สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม จากการวิเคราะห์วิเคราะห์สภาพและปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายโดยวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค ว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมมีรากฐานมาจากคนชุมชนที่เป็นปัญหาสำคัญ หลายประการ เช่น ปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของท่านในปัจจุบัน ปัญหาการบุกรุก และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าที่เป็นป่าชุมชน การเลี้ยงปลากระชังที่เป็นการสร้างสถานที่เก็บอาหารปลาที่ดูไม่สวยงาม และด้านอื่น ๆ ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากร และโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางการเกษตร ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านวัฒนธรรม หรือแบบวิถีพุทธการบริโภคนิยม ปัญหาองค์การของรัฐ หรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการปกครอง อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของชุมชน จิตสำนึกให้เคารพกฎระเบียบ กติกาสังคมและวินัย ปัญหาดังกล่าววิเคราะห์ได้ ดังนี้

๑.๑ สภาพปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโค จากสภาพปัญหาในการดำเนินการด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคายซึ่งมีอยู่ ๕ ประการ เช่น สภาพปัญหาในด้านสังคม สภาพปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาในด้านเศรษฐกิจ สภาพปัญหาในด้านการปกครองและสภาพปัญหาในด้านวัฒนธรรม สภาพปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มีดังนี้

๑. ปัญหาด้านสังคม

ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของท่านในปัจจุบัน เช่น ด้านสาธารณสุขปัญหาด้านยาเสพติดปัญหาคอร์รัปชั่น สภาพและสาเหตุปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค เช่น มียาเสพติดชนิดยาบ้า มีอย่างแพร่หลายในชุมชน[๔] การเข้าถึงยาเสพติดของกลุ่มเด็ก และเยาวชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เพราะในพื้นที่ส่วนมากติดกับแม่น้ำโขงที่ติดกับประเทศลาว ทำให้ง่ายต่อการซื้อขาย และหลบหนีของผู้กระทำความผิดในเรื่องของยางเสพติด เป็นต้น หน่วยงานของรัฐควรหาทางป้องกันและ

---

[๔] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

แก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน มาตรการสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สิ่งแรกที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ บทบาททางสังคมไทยในระดับรากหญ้า เพราะเป็นแนวทางการปฏิบัติอย่างมีระเบียบและระบบ เกิดจากการอยากทดลองสูบและมาจากเพื่อนชักชวน เพราะธรรมชาติของวัยรุ่น มักจะมีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองโดยปราศจากการไตร่ตรอง ไม่คำนึงถึงผลร้ายของการกระทำตามความต้องการของตนเอง คนในชุมชนชอบเล่นการพนัน ส่วนกลุ่มที่เป็นปัญหา หรือที่เรียกว่านักพนัน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่หมกมุ่น หรือใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการเล่นพนัน แสวงหาที่จะเล่นพนันตลอดเวลา ในชุมชนจะมีกลุ่มที่เป็นปัญหาหรือเรียกว่านักพนันมีเพียงไม่กี่คน ไม่ค่อยเกิดปัญหาแบบรุนแรงมากนัก เพราะเล่นเพื่อความสนุกสนาน สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน หรือเล่นเพื่อเสี่ยงโชคเท่านั้น[๕]

ความยากจน เกิดจากการที่ประชาชนในพื้นที่ไม่สามรถสร้างรายได้ในยุคสังคมออนไลน์ได้ เพราะอาจจะไม่มีความร็เรื่องการค้าขายสมัยใหม่ หรือการผลิตสินค้าสมัยใหม่ รวมทั้งความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการบูรณาการและเงินทุนในการลงทุนทำสิ่งต่างๆ เพื่อการจัดจำหน่าย และสร้างผลิตผลของชุมชน การขาดแคลนปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ทำให้เกิดปัญหาสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองตามมา "สาเหตุของปัญหา" คือ ทางองค์กรของรัฐไม่ค่อยเอาใจใส่ในเรื่องดังกล่าว หรือไม่มีความรับผิดชอบต่อปัญหาเท่าที่ควร[๖] ในด้านเกษตรกรรม เช่น ข้าวไม่มีราคาหรือราคาตกต่ำไม่คุ้มค่าในการลงทุน "สาเหตุของปัญหา" คือ เทคโนโลยีที่จะเข้ามาช่วยในการเพิ่มผลผลิตมีน้อย บางปีฝนแล้งและแรงบีบจากพ่อค้าคนกลาง มักจะซื้อผลผลิตจากชาวนาในราคาถูก[๗]ปัญหาสังคมในปัจจุบันที่รุนแรงมากที่สุดในยุคนี้น่าจะเกี่ยวกับยาเสพติด มีทั้งเป็นวัยการทำงานและวัยรุ่น ที่รุนแรงมากสุด คือ วัยรุ่น หรือเยาวชน คือ ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นผู้มีปัญหาชีวิตอาจจะตกงาน ความยากจน หนี้สินมาก ปัญหาทางครอบครัว ถูกเพื่อนชักชวนส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น[๘]

ดังนั้น สภาพปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาความยากจน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่นั้นจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัญหาดังกล่าวอาจมีหลายประการ เช่น ปัญหาแหล่งน้ำในการผลิตปัญหา

---

[๕] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ด้านการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับที่ดินปัญหาด้านทุนดำเนินงานในการผลิตของเกษตรกรหรือปัญหาหนี้สิน และการขาดแคลนทุนดำเนินการปัญหาการเก็บรักษาผลผลิต และปัญหาด้านสังคมในชุมชน อีกประการหนึ่งคือ ปัญหาด้านยาเสพติด เช่น อยากลอง อยากรู้ อยากเห็น อยากสัมผัส ซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยคิดว่าไม่ติดแต่เมื่อลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติดถูกเพื่อนชักชวน ส่วนใหญ่พบในกลุ่มเยาวชน ทำตามเพื่อน เพราะต้องการ การยอมรับจากเพื่อนฝูง หรือใช้แล้วทำให้ขยันจึงเหมาะแก่การเรียน หรืออันเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บ จนเกิดการติดยา เพราะใช้เป็นประจำ เกิดจากขาดสติยั้งคิด ภาวะสิ่งแวดล้อมรอบตัว เอื้ออำนวยที่จะส่งเสริม และผลักดันให้หันเข้าหายาเสพติด เช่น ครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจกัน ภาวะเศรษฐกิจบีบบังคับให้ทำเพื่อความอยู่รอด อยากรวยเร็ว หรือพักอาศัยอยู่ ในแหล่งที่มีการเสพและค้ายาเสพติด

๒. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาการบุกรุก และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าชุมชน การเลี้ยงปลากระชัง และปัญหาอื่น ๆ สภาพและสาเหตุของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคเช่น ปัญหาขยะมูลฝอยสิ่งกลิ่นเหม็นรบกวน โดยเฉพาะในฤดูฝนจะมีปัญหามาก ทางเทศบาลไม่มีแหล่งกาจัดขยะ เพราะไม่รู้ว่าจะชี้แจงยังไงให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจ จึงต้องนาขยะไปทิ้งในพื้นที่ห่างไกล นอกพื้นที่ ในป่า สถานที่รกร้าง จึงสร้างปัญหาให้กับชุมชนและการเก็บรวบรวมได้ไม่หมดก็จะเกิดเป็นกลิ่นรบกวน กระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนนอกจากนั้นฝุ่นละอองที่เกิดจากการเก็บรวบรวมการขนถ่าย และการกาจัดขยะก็ยังคงเป็นเหตุราคาญที่มักจะได้รับการร้องเรียนจากประชาชนในชุมชนอยู่เสมออีกทั้งอุดจาดตาน่าขยะแขยง[๙] ปัญหาขยะโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ ไม่มีการคัดแยกขยะให้ชัดเจน การกาจัด หรือการนำมารีไซเคิลแบบไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้สารพิษรั่วไหลปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม เกิดสารพิษตกค้างและสะสม ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน[๑๐] การบุกรุกพื้นที่ป่าและลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำมาเผ่าถ่านเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่ป่าในชุมชนลดลงอย่างต่อเนื่อง การบุกรุกเพื่อขยายพื้นที่การเกษตร การบุกรุกจับจองของนายทุนผู้มีอิทธิพล การออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย การขาดจิตสำนึกสาธารณะและการบริหารจัดการของหน่วยงานที่รับผิดชอบขาดประสิทธิภาพ หรือไม่รับผิดชอบ โดยผู้กระทำผิดได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการที่สลับซับซ้อนมากขึ้น[๑๑] การเลี้ยงปลากระชังที่ส่งผลกระทบต่อ

---

[๙] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ประชาชนริมแม่น้ำโขงเช่น สร้างความสกปรกให้กับหน้าบ้านดูแล้วไม่สวยงาม ไม่มีระเบียบ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศผลกระทบด้านความเป็นอยู่ที่ไม่สวยงามให้กับชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบทางสังคมในพื้น ไม่มีการใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับประชาชนที่มีการปลูกสร้างที่เก็บอาหารปลาในพื้นที่ต้องห้ามเช่น ริมแม้น้ำโขงที่มีหน้าบ้านของประชาชน เป็นต้น การให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างถูกต้องและเป็นจริง การรับรู้ข้อมูลในการตรวจสอบและเฝ้าระวังอย่างโปร่งใส รวมถึงการสร้างความน่า เชื่อถือของข้อมูลนอกจากนี้ ภาครัฐไม่มีมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาและแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการเลี้ยงปลากระชัง[๑๒] การขาดแคลนน้ำหน้ำแล้งและจนเกิดมลพิษทางน้ำ เช่น การปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำเลย ทำให้น้ำเสียได้ง่ายขึ้น "สาเหตุของปัญหา" คือ ไม่มีโครงการจัดการอย่างเป็นระบบไม่มีวิธีการกักเก็บน้ำไว้ใช้หน้ำแล้ง กล่าวคือ ไม่มีฝ่ายกักเก็บน้ำ เทศบาลตำบลปะโคเป็นชุมชนขนาดกลาง ควรมีจัดการระบบน้ำให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้[๑๓]

ดังนั้น ปัญหาที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโคนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต้องเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงนอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการแย่งชิงเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เหลืออยู่ สร้างปัญหาความขัดแย้งขึ้นในสังคม ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ หากทุกคนในชุมชนร่วมในกันเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งที่ลงมือกระทำด้วยตนเองและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถฟื้นฟูบูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นกลับคืนสู่สภาพมาอย่างเดิมได้

๓. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรและโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางการเกษตร ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ และปัญหาด้านอื่น ๆ สภาพและสาเหตุปัญหาด้านเศรษฐกิจในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค เช่น

การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมานั้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้า และการบริการอย่างมาก ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น เช่น การซื้อโทรศัพท์มือถือที่มีราคาแพง เพราะมีค่านิยมที่ผิด ๆ พ่อแม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว เพราะมีรายได้ไม่มากนัก แต่ต้องรับภาระการเลี้ยงดูลูก คือ โดยมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ[๑๔] ส่วนใหญ่คนใน

---

[๑๒] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ไม่มีองค์กรใดรับผิดชอบ และรับประกันเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของชาวนาเลย และอาชีพประมงน้ำจืด หนำซ้ำยังต้องเป็นหนี้สินชักหน้าไม่ถึงหลัง จนทำให้ลูกหลานชาวนา ชาวสวน ชาวประมง ไม่มีคนไหนอยากจะสืบทอดอาชีพต่อจากบรรพบุรุษ เพราะไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ไม่มีสวัสดิการเพื่อประโยชน์สำหรับสมาชิกที่ประกอบอาชีพทำนา ชาวสวน ชาวประมง โดยเฉพาะและมีรายได้แน่นอน เช่น การจัดหาปัจจัยการผลิตและอื่น ๆ ให้กับผู้ประกอบอาชีพทำนา ชาวสวน ชาวประมง ไม่มีกองทุนเพื่อทำให้เกิดความมั่นคง และยั่งยืนในแก่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม[๑๕] การไปยึดติดกับค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยรุ่นที่ขาดสติปัญญาในการไตร่ตรองในการใช้เงิน หรือการใช้จ่ายเงินเกินรายได้ เหล่านี้ จึงเป็นภาระของพ่อแม่ เช่น การซื้อโทรศัพท์ที่มีราคาแพงโดยขาดการพิจารณา สถาบันครอบครัวไม่ปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้เยาวชนได้ พ่อแม่อบรมเลี้ยงดูเป็นแบบปล่อยไปตามใจเด็กมากเกินไป ขาดการอบรมสั่งสอนในด้านความรู้ ด้านความคิดขาดการมีคุณธรรมและจริยธรรม ควรปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลแห่งความถูกต้อง[๑๖] ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต ปัจจัยที่จำเป็นและเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลิต ได้แก่ ที่ดิน เงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ปัญหาการถือครองที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองปัญหาภัยธรรมชาติ ในช่วงภัยแล้ง เกษตรกรก็จะไม่สามารถทำการผลิตได้ เนื่องจากระบบชลประธานไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตรปัญหาเหล่านี้จึงเป็นการบั่นทอนทางเศรษฐกิจของชุมชน หน่วยงานภาครัฐไม่ค่อยรับผิดชอบในปัญหาดังกล่าว อย่างเต็มที่ ไม่มีโครงการแห่งชาติเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง[๑๗] ในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมแต่ปัจจุบันราคาตกต่ำมาก ผลผลิตมีมากก็จริง แต่ชาวบ้านไม่ได้รับผลประโยชน์ในการขายผลผลิตจากการเกษตรได้ราคาน้อย ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาสินค้า หน่วยงานของรัฐและองค์กรที่รับผิดชอบ ไม่รับผิดชอบต่อผลกระทบจากเรื่องดังกล่าว[๑๘]

ดังนั้น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโคมีหลายประการ เช่น การผลิตสินค้าและการบริการอย่างมาก ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น เพราะมีค่านิยมที่ผิด ๆ พ่อแม่ต้องรับผิดชอบทั้งที่มีรายได้ไม่มาก ปัญหาการ

---

[๑๕] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๖] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๗] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๘] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ขาดแคลนปัจจัยการผลิต ปัจจัยที่จำเป็นและเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลิต ได้แก่ ที่ดิน เงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ และปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ราคาการเกษตรตกต่ำเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขให้ถูกวิธีการต่อไป

๔. ปัญหาด้านการปกครอง

องค์การของรัฐ หรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการปกครอง อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของชุมชน จิตสำนึกให้เคารพกฎระเบียบ กติกาสังคมและวินัย สภาพและสาเหตุปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค เช่น ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอ และมีช่องว่างของสังคมสูงภาคการเกษตรมีความอ่อนแอ และมีความเสียเปรียบจึงทำให้คนรวยยิ่งรวยเพิ่มขึ้น แต่คนจนยิ่งจนลง ต้องยอมรับว่าวัฒนธรรมอำนาจเชิงอุปถัมภ์ยังมีอยู่ในสังคมไทยกล่าวคือ กำหนดให้ฐานะของผู้คนไม่เท่าเทียมกัน มีความคิดหวังพึ่ง ไม่เชื่อมั่นในอำนาจของตนเอง ไม่สามัคคีรวมกลุ่มกันและเมื่อมีการรับอิทธิพลของทุนนิยม ยิ่งมาเสริมให้ระบบโครงสร้างและระบบเศรษฐกิจไปรวมศูนย์ที่ตัวเมือง[๑๙]" ภาคประชาชนและชนชั้นกลางยังอ่อนแอ ไม่มีการรวมตัวเป็นองค์กรของตนที่จะคัดเลือกและตรวจสอบนักเลือกตั้งได้ ทำให้ผู้กุมปัจจัยและผูกขาดทางด้านเศรษฐกิจ เข้ามามีบทบาทในอำนาจรัฐ กลุ่มผู้มีอำนาจอิทธิพลท้องถิ่น ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้เข้ามาครอบครอง และกุมอำนาจของสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น[๒๐]" พรรคการเมืองและนักธุรกิจการเมือง ได้ใช้อำนาจรัฐและกลไกของกระทรวงมหาดไทยสมคบกับนักเลือกตั้ง และนายทุนท้องถิ่น แปรเจตนารมย์ของประชาชนที่หวังจะให้มีการปกครองท้องถิ่นของประชาชนเป็น สภาผู้รับเหมาท้องถิ่น "สาเหตุของปัญหา" คือ เพื่อรับช่วงผลประโยชน์จากงบประมาณของท้องถิ่น ต้องการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อการร่วมมือกันของนักเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นโดยไม่ได้คิดถึงผลประโยชน์ของชุมชน[๒๑] รัฐเกิดความขัดแย้งกับประชาชน เช่น การเลี้ยงปลากระชังในเขต ตำบลปะโค อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ที่ชาวบ้านไม่เชื่อฟังอำนาจของภาครัฐ โดยการที่ชาวบ้านสร้างสิ่งปลูกสร้างเพื่อไว้อาหารปลา โดยที่ไม่สนใจคำสั่งของภาครัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจของภาครัฐของกรมเจ้าท่า และในเทศบาลตำบลปะโค ในการมีส่วนร่วมตัดสินใจที่ไม่เท่ากัน "สาเหตุของปัญหา" คือ มีความโลภ หรือเจ้าหน้าที่รัฐที่ตามหน้าที่ แต่อำอะไรมากไม่ได้เพราะประชาชนนั้นมีความต้องการ มากจึงไม่สนใจการตักเตือนของภาครัฐ[๒๒] เมื่อภาครัฐไม่เข็มงวดก็จะทำ

---

[๑๙] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๐] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๑] สัมภาษณ์ นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๒] สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ให้สภาพชุมชนนั้นไม่มีความเรียบร้อย และสวยงาม เป็นเพียงการขายฝันที่ในช่วงหาเสียง แต่กลับทำให้ชุมชนพัฒนาไม่ได้ดีเท่าที่ควร[๒๓] เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่สมควรจากการที่การเลือกตั้งทำให้เกิดการถือพรรคถือพวก มากกว่าที่จะมุ่งทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนเป็นส่วนรวม จึงสร้างความเสียหายให้ชุมชน มากกว่าสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ความทับซ้อนกันในทางอำนาจในการบริหารราชการระหว่างส่วนภูมิภาคกับส่วนท้องถิ่น[๒๔]

ดังนั้นปัญหาและสาเหตุในการปกครองชุมชนเทศบาลตำบลปะโคไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอภาคการเกษตรมีความอ่อนแอและมีความเสียเปรียบต่อกลุ่มนายทุน หรือแม้แต่การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่เท่าเทียมกัน เช่น การบุกรุกป่าอุทยานแห่งชาติการเลี้ยงปลากระชัง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้หน่วยงานของรัฐไม่ค่อยเอาใจใส่ในปัญหาดังกล่าว กล่าวได้ว่าเหมือนกับว่า ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ปัญหาทั้งหลายควรได้รับการดูแลอย่างเอาจริงเอาจังเพราะถ้าปล่อยให้ปัญหาเกิดขึ้นบ่อย ๆ อาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อชุมชน และยังเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติและของชุมชนนั่นเอง

๕. ปัญหาด้านวัฒนธรรม

ความเสื่อมถอยในด้านวัฒนธรรม หรือแบบวิถีพุทธ การบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมประเพณีในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค สภาพและสาเหตุปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค เช่น สิ่งแวดล้อมทางสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ในปัจจุบันภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป มีผลต่อขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่าง เช่น ค่านิยมของคนไทยในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งแสดงออกถึงการมีน้ำใจ และความสามัคคี มีการแข่งขันต่อสู้เพื่อการอยู่รอดในสังคมมีมากขึ้น หรือการชิงความได้เปรียบในสังคมมีมากขึ้น ดังนั้น คนจึงมุ่งคำนึงถึงตนเองก่อนผู้อื่น สังคมจึงเปลี่ยนรูปแบบจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง โดยเหตุดังกล่าววัฒนธรรมจึงมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ไม่ถึงกับรุนแรง[๒๕] การที่กลุ่มคนรุ่นใหม่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนก็จะมีแค่กลุ่มผู้สูงอายุที่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมเท่านั้น ซึ่งกลุ่มคนรุ่นใหม่นั้นจะติดปัญหาในเรื่องของไม่ค่อยมีเวลาเพราะความเร่งรีบในสังคมปัจจุบันจึงเกิดปัญหาการมีส่วนร่วมกับกลุ่มคนร่นใหม่[๒๖] เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวความคิด ความรู้สึก วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เริ่มแนวคิดใหม่ว่า ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคเท่าเทียมกัน ควรมีสิทธิมีเสียงในด้านต่าง ๆ

---

[๒๓] สัมภาษณ์ นางสาวจิดาภา โคตะเสนา, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๔] สัมภาษณ์ นายณัฐชนน พุทธจง, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๕] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๖] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

เท่าเทียมกัน ย่อมมีอิสระและสิทธิในการตัดสินชีวิตของตัวเอง ความคิดเห็นจึงขัดกับผู้ใหญ่หรือคนรุ่นเก่าที่ยังถือว่าเด็กควรเชื่อฟังผู้ใหญ่จึงเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยขึ้น[๒๗] คนรุ่นใหม่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอย่างเพียงพอ ไม่เคยเข้าวัดเข้าวา เลยไม่ได้รับการอบรมบ่มนิสัย อีกประการหนึ่งคือ คนในยุคปัจจุบันไม่นิยมที่จะบวช จึงเป็นสาเหตุของการไม่รู้จักศีลธรรม จึงเป็นคนขาดคุณธรรม[๒๘] ความเจริญทางวัตถุมีความก้าวหน้ามากกว่าความเจริญทางด้านศีลธรรม ปัญหาสำคัญคือคนที่จะสืบทอดวัฒนธรรม ได้แก่ วัยรุ่นในชุมชนผู้ที่จะสอบทอดเจตนารม ไม่ค่อยเอาใจใส่ "สาเหตุของปัญหา" คือ ความนิยมทางด้านวัตถุ หรือไปนิยมวัฒนธรรมทางตะวันตกมากกว่า โดยได้รับข้อมูลจากอินเตอร์เน็ตและสื่อต่าง ๆ ที่ไหลบ่าเข้ามา ในปัจจุบันมีจำนวนมาก ผู้มีอำนาจไม่ควบคุมเพียงพอจึงเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น[๒๙] มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตามสถานภาพทางสังคม โดยเฉพาะทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการเพิ่มของประชากร ฯลฯ มีส่วนทำให้สภาพแวดล้อม สภาพจิตใจ ทางความเชื่อและทางทัศนคติเกิดการเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมจึงต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อสอดคล้องตามไปด้วย[๓๐] การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก หรือวัฒนธรรมสมัยใหม่ความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น อินเตอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ นับเป็นสื่ออันสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ จึงเกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมท้องถิ่น[๓๑] สังคมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค มีการขยายตัวอย่างขวางขวางคนส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเยาวชน หันไปสนใจเศรษฐกิจมากขึ้น จึงเกิดการแข่งขันทำให้เกิดการหลงลืมวัฒนธรรมท้องถิ่น ขาดการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เพราะเยาวชนถือว่าการเข้าวัดเป็นความเบื่อหน่ายและไม่สนุก จึงขาดสืบสานด้านวัฒนธรรมแบบต่อเนื่อง หรือการทำให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยคนไทยสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น เป็นผู้มีเหตุผล ร่วมใจกันพัฒนาภูมิปัญญาไทย ควบคู่กับการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง[๓๒]

ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับเยาวชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากค่านิยม ความเชื่อ ในปัจจุบันภาวะแวดล้อมต่าง ๆ จากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้

---

[๒๗] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๘] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๒๙] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๐] สัมภาษณ์ พระครูอุดมฐิติคุณ, เจ้าอาวาสวัดชุมแพ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๑] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๒] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

แนวความคิด ความรู้สึก วิถีการดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามาเช่น อินเตอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ คนรุ่นใหม่ หรือเยาวชนจึงไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอย่างเพียงพอ เหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโค ซึ่งต้องหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป

๔.๑.๓ วิเคราะห์สภาพ และปัญหาของเทศบาลตำบลปะโค

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัฒน์หรือเป็นโลกแห่งข่าวสารที่ไร้พรมแดน มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็ว ความทันสมัยก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์นั่นเอง ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้มนุษย์ชิงความได้เปรียบกันในสังคม เพื่อสนองความต้องการของตน และพวกพ้อง ดังนั้น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ เช่น การไม่มีระเบียบวินัยขาดความมีคุณธรรมและขาดการพัฒนาอย่างถูกต้อง จึงมีผลกระทบต่อสังคม เพราะเหตุว่ามนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอนั่นเอง

ชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่รวมกันเป็นชุมชน และอาศัยอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มคนวัยทำงาน กลุ่มคนสูงวัยและกลุ่มเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ก็ได้รับผลกระทบที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าวกล่าวคือ ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอ โดยชุมชนเทศบาลตำบลปะโคและหน่วยงานของรัฐในบางส่วนยังขาดการพัฒนาที่ถูกต้อง เพราะเหตุนั้น การประพฤติการปฏิบัติ จึงเป็นการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่ดีงามและไม่ถูกต้องเหมาะสม ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ขาดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีเหตุมีผล ขาดความกตัญญูกตเวที การรักษาระเบียบวินัยมีน้อย การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันขาดความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่เคารพสิทธิของบุคคลอื่น ขาดการประหยัด ไม่มีความมัธยัสถ์ ขาดความยุติธรรม ความอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียรมีน้อย คอยเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทัศนคติ ความเชื่อและมีพฤติกรรมในการปฏิบัติที่เอนเอียงไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีความรู้สึกนึกคิดแปรปรวน มีความก้าวร้าวจนเกิดความรุนแรง การดำรงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม หรือเน้นความเป็นวัตถุนิยมมากจนเกินไปหรือตกอยู่ในอบายมุขต่าง ๆ ค่านิยมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติจึงถูกลืมเลือนอย่างน่าเสียดาย ขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนร่วม มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่

สภาพปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชน จากการศึกษาสภาพปัญหาทั่วไป การวิจัยเอกสารและจากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากคนในชุมชนและหน่วยงานของรัฐที่ใช้อำนาจในทางที่ผิด โดยสภาพแวดล้อมของชุมชนเทศบาลตำบลปะโคที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติของชุมชน ซึ่งปัญหาที่ค้นพบจึงสรุปได้ ดังนี้

๑) ปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค สามารถสรุปประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

(๑) ปัญหาด้านสังคม

๑) สภาพปัญหาในชุมชนได้แก่ ปัญหาด้านยาเสพติดชนิดยาบ้าเล่นการพนันการขาดแคลนปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต

๒) สาเหตุของปัญหาได้แก่ ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นผู้มีปัญหาชีวิต อาจจะตกงานความยากจน มีหนี้สินมาก ปัญหาทางครอบครัว ปัญหาราคาเกษตรกรรมตกต่ำ

(๒) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

๑) สภาพปัญหาในชุมชน ได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอยสิ่งกลิ่นเหม็นรบกวน ปัญหาการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำหน้ำแล้ง

๒) สาเหตุของปัญหา ได้แก่ไม่มีการคัดแยกขยะให้ชัดเจนไม่มีโครงการจัดการอย่างเป็นระบบ หรือไม่มีการเฝ้าระวังเพื่อฟื้นฟูและการแก้ไขสภาพปัญหา

(๓) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

๑) สภาพปัญหาในชุมชน ได้แก่การยึดติดกับค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่ขาดสติในการไตร่ตรองในการใช้เงินปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิตทางเกษตรกรรม

๒) สาเหตุของปัญหา ได้แก่ไม่มีกองทุนเพื่อทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในแก่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมปัญหาพ่อค้าคนกลางกดราคาสินค้าการเกษตร หน่วยงานภาครัฐไม่ค่อยรับผิดชอบในปัญหาดังกล่าวอย่างเต็มที่

(๔) ปัญหาด้านการปกครอง

๑) สภาพปัญหาในชุมชน ได้แก่ปัญหาชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอและมีช่องว่างของสังคมสูง

๒) สาเหตุของปัญหา ได้แก่อำนาจเชิงอุปถัมภ์ยังมีอยู่ในสังคมไทย หรือความทับซ้อนกันในทางอำนาจในการบริหารราชการระหว่างส่วนภูมิภาค

(๕) ปัญหาด้านวัฒนธรรม

๑) สภาพปัญหาในชุมชน ได้แก่ค่านิยม ความเชื่อ ในปัจจุบันภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป หรือความเจริญทางวัตถุมีความก้าวหน้ามากกว่าความเจริญทางด้านศีลธรรม

๒) สาเหตุของปัญหา ได้แก่วัฒนธรรมสมัยใหม่ ความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น อินเตอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ หรือขาดการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่ดีงามเอาไว้

๒) ปัญหาที่เกิดจากบุคคลในชุมชนสรุปได้ ๔ ประการ คือ

(๑) ปัญหาที่เกิดจากขาดการพัฒนากาย เช่น การพัฒนาด้านปัจจัย ๔ อินทรีย์ ๕ หลักสัมมาชีพ หรือมิจฉาวณิชชา

๑) ปัญหาที่เกิดจากขาดการพัฒนาศีลเช่น ขาดการพัฒนาด้านวจีสุจริต ๔ กายสุจริต ๓ การเลี้ยงชีพที่สุจริต การคอรัปชั่น

๒) ปัญหาที่เกิดจากขาดการพัฒนาจิตเช่น ขาดความขยันหมั่นเพียร ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ขาดสติและมีความประมาท มีจิตใจไม่มั่นคง

๓) ปัญหาที่เกิดจากขาดการพัฒนาปัญญาเช่น ขาดชุดความคิดที่เป็นระบบ ไม่รู้จักพิจารณาเพื่อหาเหตุผล ติดอยู่ในความโลภ โกรธและหลง

๓) ปัญหาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสรุปได้ ๒ ประการ คือ

(๑) ขาดการอบรมเช่น ด้านทักษะ หรือความสามารถของบุคคลในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคให้มีเทคนิคในการทำงาน จึงไม่เกิดการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานและขาดการอบรมด้านคุณธรรมและศีลธรรมในชุมชน

(๒) ขาดการจัดกิจกรรมเช่น กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพัฒนาตนเองกิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรมกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดกิจกรรมเสริมนิสัยรักการทำงาน กิจกรรมผู้บริโภคกิจกรรมสร้างเสริมนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๔.๒ รูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ตามวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบในข้อที่ ๒ คือ "รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๓ จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview)จำนวน ๒๕ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๕ คน และได้ดำเนินการด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๔ โดยนำผลการศึกษาในขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ ขั้นที่ ๓ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และนำเสนอผลจากการศึกษาวิจัยจาก

เหตุผลดังกล่าว อธิบายเป็นประเด็นที่สำคัญได้ ดังต่อไปนี้ ๑. สังเคราะห์สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิจัยจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒. สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค และ ๓. หลักธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย

๔.๒.๑ สังเคราะห์สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

สภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคายจากการศึกษาสภาพปัญหาทั่วไป โดยจากการวิจัยเอกสารและจากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สภาพปัญหาที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยตามประเด็นที่ค้นพบได้ ดังนี้

๑) ปัญหาด้านสังคม เพราะขาดการพัฒนาศีล ปัญหาที่เกิดจากการขาดการพัฒนาศีล คือ ขาดการระวังทางกายและวาจา กล่าวคือ ศีลจะควบคุมได้ ๒ อย่างดังกล่าว ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกายเป็นปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ โดยแสดงออกด้วยการกระทำต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐและคนในชุมชน โดยจะเป็นการตั้งใจปฏิบัติ หรือไม่ตั้งใจปฏิบัติก็ตาม เช่น ความรับผิดชอบต่อองค์กร ในครอบครัว หรือคนในชุมชน จะมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการเลียนแบบในสิ่งที่ไม่เหมาะสม เช่น การทะเลาะวิวาทในชุมชน การเสพสื่อทางด้านเทคโนโลยีในทางที่ผิด มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ติดสารเสพติด ก้าวร้าว ชอบให้ความรุนแรง และการก่ออาชญากรรม หรือการที่ไม่มีระเบียบวินัยในเรื่องต่าง ๆ คิดพิจารณารับผิดชอบได้น้อย หลงใหลในวัตถุนิยม ส่วนปัญหาทางวาจา ได้แก่ ใช้ภาษาที่หยาบคาย เพ้อเจ้อ ชอบพูดโกหก กล่าวนินทาว่าร้ายผู้อื่นด่าทอบิดาและมารดา ชอบดูถูกเหยียดหยามคนอื่น รวมถึงใช้คำพูดที่ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ที่สูงวัยกว่าตนเอง ปัญหาดังกล่าวนั้นยังมีอยู่ในเทศบาลตำบลปะโค จึงนำปัญหาดังกล่าวมาแก้ไข เพื่อให้ชุมชนอยู่ในกฎกติกาของสังคม กล่าวคือ ชุมชนยังขาดความรับผิดชอบร่วมกัน หรือยังขาดศีลธรรมที่ดีงาม

๒) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพราะขาดการพัฒนาจิต เมื่อได้พัฒนาจิตแล้วก็ไม่ทำชั่วเพราะนึกถึงชาติ คือ การเกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม ย่อมเป็นผลของกุศลกรรมและรู้ได้ว่าบุญกิริยาวัตถุ หรือการทำความดีประการต่าง ๆ เป็นมนุษยธรรม เพราะฉะนั้น ขณะใดที่มีการระลึกถึงชาติ คือ การเกิดเป็นมนุษย์ ในขณะนั้นก็เป็นเหตุที่จะให้ละการกระทำทุจริต เพราะเห็นว่าการกระทำทุจริต เป็นการกระทำที่ต่ำทราม ไม่ใช่เป็นธรรมของมนุษย์ เมื่อระลึกได้อย่างนี้ก็จะไม่ทำทุจริตอีกประการ คือ การไม่กระทำชั่ว เพราะระลึกถึงความแกล้วกล้า เพราะเหตุว่า คนขลาดย่อมทำอกุศล แต่ว่าคนแกล้วกล้าจะทำกุศล เพราะคนกล้าหาญ แม้ว่าจะลำบาก แม้ว่าจะขัดสน ก็จะไม่ทำทุจริต คน

แกล้วกล้านั้น กล้าละเว้นทุจริตได้ โดยไม่กลัวความลำบาก เพราะเห็นว่าคนทำชั่วเป็นคนไม่ฉลาด บุคคลใดที่ทำชั่ว บุคคลนั้นเป็นผู้ไม่ฉลาด ถ้าทุกคนคิดได้อย่างนี้ ระลึกได้อย่างนี้ ก็จะไม่มีการทำทุจริตใด ๆ ไม่ไปตัดไม้ทำลายป่า ไม่ไปรุกอุทยานแห่งชาติ ไม่ไปฆ่าเสือดำที่เป็นข่าวในปัจจุบัน ซึ่งปัญหาเหล่านั้น เป็นคนที่ขาดการพัฒนาจิต กล่าวคือ ไม่มีความละอายใจในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปดังนั้น ปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคไม่ค่อยนำเอาปัญหาดังกล่าวมาพิจารณา เพื่อให้เกิดมีการพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อชุมชนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เหล่านี้ ต้องได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว

๓) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เพราะขาดการพัฒนากาย ปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะเกิดความเจริญ หรือความทันสมัยในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุ เป็นเครื่องช่วยทำให้วิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์สะดวกขึ้น แต่ในความเจริญเหล่านั้นก็มีความเสื่อมโทรมตามมา เช่น การบริโภคปัจจัย ๔ อย่างไม่ระมัดระวังในการใช้จ่าย หรือวางแผนการใช้จ่ายไม่สอดคล้องกับรายได้ เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และความยากจนรุนแรงขึ้น ภาระการว่างงานเพิ่มขึ้น และมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยมีแนวโน้มลดลง เพราะชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้านการผลิตและการบริโภคจึงเกิดมาตามมา ดังนั้น เทศบาลตำบลปะโคเมื่อเห็นปัญหาดังกล่าวแล้ว ต้องหาวิธีการเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าวให้ลงตัวเพื่อพัฒนาชุมชนให้อยู่ในกรอบ ปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ยังมีความประมาทในการใช้จ่าย โดยไม่รู้จักการวางแผนชีวิตให้ถูกต้อง จึงมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในครอบครัว และชุมชน

๔) ปัญหาด้านวัฒนธรรม เพราะขาดการพัฒนาปัญญา วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคน จะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้น ๆ เช่น วัฒนธรรมในการพบปะทักทายของไทยใช้ในการสวัสดีของชาวตะวันตกทั่วไปใช้ในการสัมผัสมือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมสังคม สร้างความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ให้แก่สังคม เพราะในวัฒนธรรมจะมีทั้งความศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ตลอดจน ผลตอบแทนในการปฏิบัติและบทลงโทษเมื่อฝ่าฝืน ผลกระทบทางด้านลบนั้นก็จะก่อให้เกิดการรับวัฒนธรรม หรือการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนในสังคมโลก ทำให้พฤติกรรมที่แสดงออก ด้านการแต่งกายและการบริโภคเปลี่ยนแปลงไป เกิดการกลืนวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ เช่น พฤติกรรมการเล่นน้ำสงกรานต์ที่อันตรายมาจากหลากหลายสาเหตุ โดยกลุ่มผู้เล่นน้ำสงกรานต์ตามจุดต่าง ๆ มีการปิดถนน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากทางเจ้าหน้าที่ ปัญหาดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องตามประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม เพราะวันสงกรานต์เป็นวันแสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตาต่อผู้ให้เราก่อน

กล่าวคือ พ่อแม่ ปัญหาในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเพียงพอ หรือไม่ได้พัฒนาทางด้านจิตใจ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ ความเชื่อ ค่านิยม จึงทำให้ประเพณีที่ดีงามบางอย่างจึงสูญหายไป

๕) ปัญหาด้านการปกครอง เพราะขาดการพัฒนาศีล ปัญหาด้านการปกครอง กล่าวได้ว่า ยังขาดศีลธรรมที่ดีงาม นักปกครองถ้าขาดศีลธรรมก็อาจอนุมานได้เลยว่า ไม่อยู่ในกฎกติกา ไม่รับผิดชอบต่อหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบ ต่อมาก็เกิดการคอรัปชั่น ผลตามมาก็คือ ชุมชนในท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอและมีช่องว่างของสังคมสูงนักเลือกตั้งกุมปัจจัยและผูกขาดทางด้านเศรษฐกิจหรือแม้แต่รัฐเกิดความขัดแย้งกับประชาชน ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ถ้าปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวลุกลาม หรือปล่อยไว้เป็นเวลายาวนาน ย่อมมีผลกระทบแบบรุนแรง จนไม่สามารถแก้ไขได้ดังนั้น นักปกครองที่ดี เพราะการปกครองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจบังคับ ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของรัฐ การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของการตัดสินใจตกลงใจ หรือกำหนดนโยบาย เพื่อแก้ปัญหาสังคมและจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม เช่น อำนาจหน้าที่ตำแหน่ง เศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม ตลอดจนการใช้ทรัพยากร เหล่านี้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเพียงพอ จะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ซึ่งอธิบายรายละเอียดของปัญหา เหตุนั้น ต้องหาวิธีแก้ปัญหาที่ได้รับอย่างถูกต้องนั่นเอง

๔.๒.๒ สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ในบทที่ ๒ พบว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางด้านความคิดและพฤติกรรมของชุมชน กล่าวคือ เพื่อให้มนุษย์มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ด้านทักษะและความสามารถ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาต้องมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพหลักการดังกล่าว มีดังนี้

๑. แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม จากการสังเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ในบทที่ ๔ นี้ พบว่าพฤติกรรมในการกระทำของมนุษย์จะขึ้นอยู่ลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของอับราฮัมมาสโลว์ (Abraham H Maslow) โดยมีอยู่ ๕ ขั้นตอนคือความต้องการทางด้านร่างกายความต้องการความปลอดภัย ความต้องการทางสังคม ความต้องการมีเกียรติยศมีศักดิ์ศรีในสังคม และความต้องการความหวังในชีวิต แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าว มีทรรศนะที่นักวิชาการกล่าวไว้ ดังนี้

มนุษย์มีความต้องการทั้งหมด ๕ ขั้น (ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ "Maslow" (Maslow, s Hierarchy of Needs Theory) มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นต่ำสุดก่อน เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นนี้เป็นที่พึงพอใจแล้ว ก็จะเกิดความต้องการในขั้นสูงต่อไป เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปยังสูงสุดดังนี้

๑. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นแรกหรือขั้นต่ำสุดหรือเรียกว่าขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งความต้องการดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่รอดของชีวิตมนุษย์ที่จะขาดเสียมิได้ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคนทำให้มนุษย์จำเป็นต้องใฝ่หาสิ่งเหล่านี้มาตอบสนองก่อนสิ่งอื่นใด ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการตอบสนองความต้องการของร่างกายก็จะเป็นสิ่งหนึ่งที่จูงใจให้มนุษย์เราได้ ส่วนสิ่งที่เกี่ยวกับจิตใจหรือความนึกคิด จะมีอิทธิพลก็ต่อเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองเป็นที่เรียบร้อยแล้วเท่านั้นความจำเป็นทางด้านร่างกายเป็นความต้องการลำดับแรกที่มนุษย์จะต้องมีเป็นพื้นฐานก่อนจึงจะมีความต้องการลำดับต่อไป

๒. ความต้องการด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Safety or Security Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกายแล้วตามสมควร มนุษย์ก็จะต้องการในขั้นที่สูงขึ้นต่อไป คือความต้องการความปลอดภัย หรือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงาน คนงานจะต้องไม่ถูกปลดให้ออก หรือถูกย้ายออกไปง่าย ๆ แต่เขาและเพื่อนร่วมงานจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมทัดเทียมกัน เวลาเจ็บป่วยก็มีคนรักษาพยาบาลให้ได้รับการเอาใจใส่ดูแล เมื่อออกจากงานก็จะต้องได้รับบำเหน็จบำนาญเป็นการตอบแทน นอกจากนี้ยังต้องความมีรายได้ดีพอสมควรหรืออย่างน้อยก็พอเพียงแก่การดำรงชีวิตอย่างสุขสบาย มีหลักประกันต่าง ๆ ในการทำงานอย่างเพียงพอตลอดทั้งครอบครัวเป็นสุขปลอดภัยด้วย ในฐานะที่ผู้บริหารเป็นผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานผู้บริหารจำเป็นต้องสนองสิ่งต่าง ๆ กับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้เขามีความรู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งจะมีผลทำให้ระดับความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานสูงยิ่งขึ้น

๓. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองตามลำดับความต้องการ ๒ ขั้น ดังกล่าวแล้ว คือทั้งทางกายภาพและความปลอดภัย ความต้องการทางด้านสังคมซึ่งเป็นขั้นที่สูงกว่าตามมานั่นคือ ความต้องการสังคม หมายถึง ความต้องการเข้าสู่สังคมต้องการความรัก ความห่วงใย ความผูกพันจากผู้อื่นในสังคม ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ หรือต้องการที่จะเข้าพวกเข้าหมู่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ความต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การต่าง ๆ รวมทั้งมิตรภาพและความเห็นใจจากเพื่อนมนุษย์ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม โดยธรรมชาติมนุษย์จึงต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นเสมอ ในจิตสำนึกจึงมีความกลัวที่จะถูกทอดทิ้งความต้องการขั้นนี้มักจะมองในแง่ที่เกิดความรู้สึกแก่ตนองว่าเป็นผู้มีความสำคัญคนหนึ่งในกลุ่มและมีบุคคลรักใคร่

เชื่อถือตนเอง ผู้บังคับบัญชาจะต้องทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ทำหรือหน่วยงานนั้น โดยให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานทั้งในด้านการทำงานและด้านสังคมเช่น ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นต่าง ๆ ในการทำงานให้ได้รู้สึกว่าตนเป็นส่วนประกอบสำคัญในความสำเร็จของงาน ตลอดจนให้ได้เข้าร่วมในงานสังคมต่าง ๆ เป็นต้น

๔. ความต้องการการยกย่องและยอมรับนับถือ (Esteem Needs) หรือเรียกว่า ความต้องการการยอมรับในสังคม ซึ่งความต้องการด้านนี้จะมีความต้องการสูงกว่าความต้องการด้านสังคม คือนอกเหนือจากมีเพื่อนร่วมกลุ่มในสังคมแล้วยังต้องการให้ตนมีฐานะเด่นในสังคมนั้นด้วย โดยเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น และมีบุคคลอื่นสรรเสริญยกย่องนี่คือความต้องการที่จะมีความมั่นใจเชื่อมั่นในเรื่องของความรู้ ความสามารถของตน และความสำคัญของตนเองมากขึ้น เมื่อได้รับการยกย่องเขาก็จะเกิดความภาคภูมิใจเมื่อจะชักชวนให้ทำสิ่งใดก็มักจะร่วมมือด้วยเสมอ

๕. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ (Needs for self-actualization) หมายถึง ความต้องการแสดงศักยภาพภายในออกมาให้ปรากฏ และพยายามมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่เป็นความมุ่งหวังให้สำเร็จหรือทำในสิ่งที่เป็นความหวังสูงสุดในชีวิตให้ประสบความสำเร็จ เป็นความต้องการของบุคคลที่จะบรรลุถึงความสำเร็จในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถในระดับที่มนุษย์พึงกระทำได้ ความต้องการขั้นนี้จะเกิดขึ้นหลังจากความต้องการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทุกขั้นได้รับการตอบสนองแล้ว ถ้าหากขาดการตอบสนองความต้องการดังกล่าวข้างต้น โอกาสที่จะทำให้บุคคลนั้น สามารถเข้าสู่ศักยภาพสูงสุดในตนเองไม่มี

ดังนั้นการที่มนุษย์จะคิดจะทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองความต้องการนั้นองค์กรใดที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอจะเกิดปัญหาตามมา จากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์งานวิจัยในครั้งนี้ เห็นได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค เกิดจากภายในตัวบุคคลเป็นสำคัญโดยเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวของชุมชน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของคนในชุมชน กระบวนการในการมีส่วนร่วม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชน เพื่อให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ทักษะความสามารถโดยผ่าน ๒ ขั้นตอน คือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคและการส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน หรือกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วม ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเทศบาลตำบลปะโค

๑. ความต้องการดังกล่าว จำแนกเป็น ๕ ประการ คือ

๑) ความต้องการด้านสังคม คือต้องการความรัก ความนับถือและการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการอำนาจ เกียรติยศและชื่อเสียงมีทรัพย์สมบัติและการมีครอบครัวที่อบอุ่น การได้รับสิ่งซึ่งสนองความต้องการทางจิตใจ จะสร้างเสริมให้สมาชิกมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

๒) ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม คือความต้องการสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมมี ๒ ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา ดิน น้ำ อากาศ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ชุมชนเมือง สิ่งก่อสร้างโบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมมนุษย์ดำรงอยู่ตลอดไป

๓) ความต้องการด้านเศรษฐกิจ คือความต้องความมั่นคงในชีวิต เพื่อทำให้ตนและครอบครัว เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นความต้องการที่มีความยุติธรรมในการกระจายรายได้หรือความต้องการความมั่นคงทางการเงิน ความต้องการได้รับการศึกษา และมีสุขภาพแข็งแรง

๔) ความต้องการด้านวัฒนธรรม คือความต้องการแบบแผนที่ดีงามในการดำเนินชีวิตหรือแนวทางที่สามารถเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตให้เจริญขึ้นไป หรือที่เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชุมชนและความเจริญก้าวหน้าของชาติ เป็นศีลธรรมอันดีที่น่านำเอาไปประพฤติปฏิบัติ

๕) ความต้องการด้านการปกครอง คือมีความต้องการความเป็นธรรม ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรมความถูกต้อง และความไม่เป็นสองมาตรฐานเพื่อให้พรรคพวก หรือคณะตลอดไปจนถึงความต้องการในการบังคับใช้กฎหมาย หรือสิทธิของปวงชน และเอกชนให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย

๒. ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมในชุมชน จำแนกได้ ๒ ประการ คือ

๑) ด้านการอบรมเช่น การอบรมด้านศีลธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกในชุมชน เพื่อสร้างระเบียบวินัย เพื่อให้รู้จักควบคุมตัวเองและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน

๒) ด้านการจัดกิจกรรมภายในชุมชนเช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมการ การปลูกป่า การรักษาความสะอาดภายในชุมชนและกิจกรรมด้านศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชุมมีส่วนร่วมทั้งด้านความคิดและลงมือทำ เคารพในกติกาในชุมชน

๓. ปัญหาที่เกิดจากบุคคลในชุมชน จำแนกได้ ๔ ประการ คือ

๑) ปัญหาด้านพัฒนากาย

๑) สัมมากัมมันตะได้แก่ การพัฒนาปัจจัย ๔ และอินทรีย์ ๕

๒) สัมมาอาชีวะ ได้แก่ หลักสัมมาชีพ หรือมิจฉาวณิชชา

๒) ปัญหาด้านพัฒนาศีล

๑) สัมมาวาจา ได้แก่ วจีสุจริต ๔

๒) สัมมากัมมันตะได้แก่ กายสุจริต ๓

๓) สัมมาอาชีวะได้แก่ ไม่คดโกง ไม่คอรัปชั่น มีความยุติธรรม

๓) ปัญหาด้านพัฒนาจิต

๑) สัมมาวายามะได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียร มีความคิดสร้างสรรค์

๒) สัมมาสติได้แก่ มีสติและไม่ประมาท สามารถควบคุมตนเองได้

๓) สัมมาสมาธิ ได้แก่ มีความมั่นคง มีความเมตตา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

๔) ปัญหาด้านพัฒนาปัญญา

๑) สัมมาทิฏฐิได้แก่ มีความคิดที่เป็นระบบ รู้จักพิจารณาแล้วค่อยทา

๒) สัมมาสังกัปปะ ได้แก่ คิดออกจากอกุศล คือ โลภ โกรธและหลง

ดังนั้น จากสภาพปัญหาในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ที่เกิดจากบุคคลในชุมชนซึ่งเป็นผลมาจากการขาดเรียนรู้เกี่ยวกับการอบรม และขาดการจัดกิจกรรมภายในชุมชม เพราะกระบวนการดังกล่าว สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนได้การเรียนรู้ที่ผ่านการอบรม หรือผ่านการฝึกฝน และจัดกิจกรรม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิด และทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของ "Maslow" (Maslow, s Hierarchy of Needs Theory)ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้ด้วย ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับปัญหา และในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีประเด็นในการสัมภาษณ์คือพื้นฐานความต้องการที่มีผลต่อพฤติกรรมในการปฏิบัติของชุมชนเทศบาลตำบลปะโคจังหวัดหนองคาย ว่ามีความต้องการอย่างไรบ้างจากการสัมภาษณ์พบว่าความต้องการของชุมชนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีอยู่ ๕ ประการคือ ความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านเศรษฐกิจ ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม ความต้องการด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม ความต้องการเหล่าจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลนำมาสังเคราะห์ได้ ดังนี้

๑. ความต้องการด้านสังคม เช่น ความต้องการขจัดปัญหาความยากจน เป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องการความช่วยเหลือ องค์กรของรัฐจะต้องให้ความสำคัญเข้ามาแก้ไขในส่วนของ

เศรษฐกิจและสังคม เช่นให้การศึกษา เพราะการศึกษาจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพที่มีความก้าวหน้าตลอดจนการสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน[๓๓] ปัญหาการว่างงานของคนในชุมชน เพราะการว่างงานนั้นจะก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว ผู้ที่ว่างงานอาจจะเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อไม่มีงานทำก็จะส่งผลให้รายได้ผู้ที่เคยมีงานทำมักจะคิดฟุ้งซ่านจนเกิดปัญหาเครียดตามมาจึงทำให้เสียสุขภาพจิต และมีผลเสียต่อร่างกาย[๓๔] ความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น ผู้ด้อยโอกาสในสังคม เพราะบุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอในการใช้จ่ายเพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานที่ทุกคนในสังคมควรได้รับเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามอัตภาพ[๓๕] ควรปรับปรุงลักษณะรูปแบบการให้บริการด้านสวัสดิการ และสวัสดิการสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้นควรเร่งรัด และฟื้นฟูสถาบันในระดับครอบครัว ชุมชนและโรงเรียน ให้มีบทบาทในการสร้างค่านิยมจริยธรรม ความมีระเบียบและการรักษาหน้าที่ของเด็กและเยาวชน[๓๖] ควรพัฒนาคุณภาพคนในชุมชน หรือการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของชุมชน เช่น การพัฒนาระบบและพัฒนากลไกในการส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การอาชีพ การออม และการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชนเพื่อเป็นการสร้างเสถียรภาพในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จัดทายุทธศาสตร์ชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนมีเข้มแข็ง[๓๗]

ดังนั้น ความต้องการในระดับต่ำสุดของมนุษย์ที่ต้องการได้มาในสิ่งที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตอยู่รอดจะเกี่ยวข้องกับความต้องการทางด้านร่างกายและปรารถนาอยากมีสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย ความต้องการที่จะอยู่รวมกันในสังคม และความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ ยกย่องสรรเสริญความต้องการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เพื่อต้องการดำรงชีวิตของตนและครอบครัวให้อยู่รอดได้ในสังคมนั่นเอง

---

[๓๓] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๔] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๕] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๖] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๗] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

๒. ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ต้องฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ยั่งยืน รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยการกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ด้วยการตกแต่งด้วยวัสดุที่ไม่เป็นอันตรายและภาระต่อสิ่งแวดล้อม หรือการใช้วัสดุที่สามารถใช้ได้หลายครั้งและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพราะถ้าใช้วัสดุที่เป็นพลาสติก จะส่งผลให้เกิดขยะเพิ่มยิ่งขึ้น เหตุผลดังกล่าวจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่งได้ด้วย[๓๘] ควรจะเพิ่มความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยใช้กระบวนการชุมชนเข้มแข็งขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนน่าอยู่ รวมทั้งปรับระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดมีประสิทธิภาพ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เช่น สถานที่ท่องเที่ยวกิจกรรมและวัฒนธรรม ประเพณีในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค การมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ทรัพยากรท้องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน[๓๙] ควรเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์และรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวการบริหารจัดการปัญหามลพิษให้มีประสิทธิภาพ[๔๐] การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและมีความเกื้อกูล[๔๑] หน่วยงานของรัฐและในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ควรช่วยกันปกป้องสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนเพื่อชนรุ่นหลัง เพราะเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งเป็นการจุดประกายแห่งการรักษามรดกทางทรัพยากรทางธรรมชาติ การทำให้คุณภาพของชีวิตมนุษย์ดีขึ้นอย่างแท้จริง[๔๒]

ดังนั้นความต้องการทางด้านสิ่งแวดล้อม จึงหมายถึง การช่วยกันรักษาสภาพธรรมชาติให้คงความสมบูรณ์ไว้มากที่สุด การรณรงค์ส่งเสริม และฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชมเทศบาลตำบลปะโค การป้องกันปัญหาขยะในชุมชน เช่น ลดวัสดุในการใช้ที่ทำลายได้ยาก เช่น พลาสติก ลดการนำขยะเข้าบ้าน ก่อนซื้อของเข้าบ้านทุกครั้ง ควรพิจารณาว่ามีความต้องการและจำเป็นหรือไม่ เพราะของที่เหลือใช้จากการใช้ นั้นคือปริมาณขยะชุมชนที่เพิ่มยิ่งขึ้น การณรงค์ให้เกิดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน สามารถกระตุ้นให้ชุมชนเกิดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมได้นั่นเอง

---

[๓๘] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๓๙] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๐] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๑] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๒] สัมภาษณ์ นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

๓. ความต้องการด้านเศรษฐกิจ เช่น ต้องการพัฒนาขีดความสามารถของคนในครอบครัวและชุมชนด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ตามศักยภาพของตนเอง และในชุมชนมีความอยู่ดีกินดีอย่างถ้วนหน้า[๔๓] ต้องการในการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ เช่นกลุ่มอาชีพกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกลุ่มสะสมทุนกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค[๔๔] การส่งเสริมการพัฒนาระบบตลาด เช่น ตลาดในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคหากชุมชนมีศักยภาพสูงก็สามารถพัฒนาไปถึงตลาดในระดับจังหวัด และรับดับประเทศส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตกับตลาดปลายทาง เช่น ระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภค กลุ่มผู้ผลิตกับโรงงานแปรรูป[๔๕] ควรส่งเสริมให้มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพื่อฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาให้เป็นสถานที่ดูงานของชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องการเข้ามาศึกษาดูงาน หรือต้องการเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้[๔๖] ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพราะในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมดังนั้น ควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิตคัดคุณภาพการเก็บรักษาการแปรรูปการบรรจุหีบห่อของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคสามารถผลิตขึ้นมาได้ด้วยทรัพยากรของตนเอง

ดังนั้นการสร้างเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม การคิดและการทำร่วมกัน โดยได้รับประโยชน์โดยชุมชนเพราะเศรษฐกิจมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ เศรษฐกิจชุมชนจึงมีลักษณะสำคัญคือ ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยการผลิตแรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวดังนั้น รัฐควรเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร เร่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชุมชนต่อไป

---

[๔๓] สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๔] สัมภาษณ์ นางสาวจิดาภา โคตะเสนา, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๕] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๖] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

๔. ความต้องการด้านการปกครอง เช่น ต้องการให้หน่วยงานของรัฐกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน และสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางสังคม[๔๗]เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าตนมีความเกี่ยวพัน หรือการมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง เหล่านี้ก็จะเกิดความรับผิดชอบ และหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด[๔๘] ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารส่วนท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบการบริหารแล้ว ผู้บริหารในท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่นและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหาร่วมกันและเพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตน[๔๙] ควรมีการกระจายอำนาจ เนื่องจากภารกิจของรัฐมีอยู่มากมาย ในขณะที่แต่ละท้องถิ่นมีปัญหาและมีความต้องการที่แตกต่างกัน ประชาชนจึงเป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพราะกิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่น จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นบริหารด้วยตนเอง ต้องการมีส่วนร่วมในการปกครอง หรือการมีอำนาจในการออกความคิด ในการตัดสินใจในการบริหารได้ หรือดำเนินการดังกล่าวภายในชุมชนเอง ซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระในทำงานของรัฐ อันจะทำให้รัฐมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญ[๕๐]

ดังนั้นการปกครอง คือการใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหารและจัดการประเทศ การปกครองมีหลายรูปแบบ เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตยและการปกครองแบบเผด็จการ นอกจากนี้การปกครองยังมีได้หลายระดับ เช่น การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ปัญหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับกระจายอำนาจ เพื่อต้องการให้เกิดการพัฒนาชุมชน และสามารถพึ่งตนเองได้นั่นเอง

๕. ความต้องการด้านวัฒนธรรม เช่น หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องสนับสนุนและส่งเสริมองค์ด้วยการรณรงค์ เพื่อการอนุรักษ์ โดยการอบรมให้ความรู้ประชาสัมพันธ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นการดำรงไว้ การรักษาวัฒนธรรม ประเพณีและขนบธรรมเนียม เพราะสิ่ง

---

[๔๗] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๘] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๔๙] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๕๐] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

เหล่านี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่หล่อหลอมให้คนในชาติสามัคคีกัน[๕๑] ควรมีการปรับปรุงและเผยแพร่งานทางวัฒนธรรมไทย โดยสร้างความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยสื่อต่าง ๆ โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน[๕๒] ควรมีการถ่ายทอดเพื่อสืบสานวัฒนธรรม โดยการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ครอบครัว ผู้ใหญ่หรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้ อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการตั้งชมรมวัฒนธรรมในเทศบาลตำบลปะโค ซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามนำมาปฏิบัติ เพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมสืบต่อไป[๕๓]

ควรมีการสั่งสมวัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์ โดยการประพฤติ ปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามตามหลักศาสนาและมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม[๕๔] หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานที่มีอำนาจ ควรให้การบริการทางด้านวัฒนธรรมอย่างทั่วถึง โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและการพัฒนาร่วมกันสร้างสรรค์วัฒนธรรม ให้ตะหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมเผยแพร่ความรู้ผสมผสานกับภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เพื่อการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน[๕๕]

ดังนั้นความต้องการทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จะมีแนวคิดที่หลากหลายด้วยกัน แต่จุดประสงค์หลักก็คือ การพัฒนาและการสืบทอดในด้านวัฒนธรรมไทย มีความต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ดีงามสืบไป โดยการเรียนรู้และการฝึกตนเองให้เห็นคุณค่าจึงเป็นวิธีการที่ดีและด้วยการปลูกจิตสำนึก ต้องการปลูกฝังค่านิยมที่ดี ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านวัฒนธรรมและประเพณีไทยด้วยการส่งเสริมให้สถาบันในทางพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมแหล่งความรู้แขนงต่าง ๆ เช่นวัด หรือพระสงฆ์ ซึ่งมีส่วนในการช่วยปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม ช่วยส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเทศน์ การอบรมและการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศีลธรรม เพื่อให้ชุมชนมีระเบียบวินัยและรักถิ่นบ้านเกิดของตนเอง เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คนรุ่นหลังต่อไปและจากสภาพปัญหาในการดำเนินการพัฒนาชุมชนเทศบาลแบบมีส่วนร่วม ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมในการกระทำของมนุษย์ ซึ่งอยู่ลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นไปตามแนวคิดของอับราฮัมมาสโลว์ (Abraham H Maslow) โดยมีอยู่ ๕ ขั้นคือ (๑) ความต้องการทางด้านร่างกาย, (๒) ความต้องการ

---

[๕๑] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๕๒] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๕๓] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๕๔] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๕๕] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ความปลอดภัย, (๓) ความต้องการทางสังคม, (๔) ความต้องการมีเกียรติยศมีศักดิ์ศรีในสังคม, และ(๕) ความต้องการความหวังในชีวิตและมนุษย์จะคิดทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองแต่คนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอยิ่งมีความต้องการมากเท่าใดปัญหาก็ยิ่งตามมามากเท่านั้น

๔.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค ซึ่งอยู่ในบทที่ ๒ พบว่าการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์นั้น หลักการใหญ่ คือ เพื่อเป็นแนวทางและการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมแต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้

ดังนั้นการนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม นำมาบูรณาการปรับประยุกต์เพิ่มเติมจากการนำแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นไปการนำหลักธรรมจึงต้องมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโคเพื่อนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้ได้เป็นรูปธรรมผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๒๕ รูป/คน เพื่อค้นหาวิธีการที่จะทำให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคมีพัฒนาอย่างถูกต้องโดยประเด็นในการสัมภาษณ์ "การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธโดยการฝึกอบรมและจัดกิจกรรม ควรเป็นอย่างไร" มีประที่น่าสนใจและนำมาสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

๑. การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านสังคม

๑) การอบรม เช่น การฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพและด้านคุณภาพชีวิต โดยเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ทักษะ ได้สมรรถนะอาชีพตามความต้องการของชุมชน เมื่อชุมชนมีงานทำ มีรายได้ ก็สามารถลดปัญหาด้านต่าง ๆ ได้โดยไม่ยาก[๕๖] อบรมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากการป้องกันปัญหายาเสพติดในระดับตนเองก่อนโดยการตระหนักรู้ในโทษและภัยของยา

---

[๕๖] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

เสพติด การอบรมจะทำให้รู้เท่าทันปัญหาที่จะเกิดขึ้น[๕๗] อบรมปัญหาด้านสุขภาพในชุมชน หรือความขัดข้องทางสุขภาพนั้นเกิดจากการเจ็บป่วยและความไม่ปลอดภัยในชีวิต ปัญหาสุขภาพในชุมชนมีหลายด้าน เช่น ปัญหาโรคติดต่อและไม่ติดต่อในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนควรได้รับการอบรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อป้องกันป้องกันจากโรคติดต่อและโรคไม่ ติดต่อ[๕๘] การอบรมในด้านการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว หรือระหว่างพ่อกับแม่ สิ่งสำคัญที่ทำให้สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่มั่นคง ก็คือความรัก พ่อแม่ต้องพยายามเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ปรับตัวเข้าหากัน รู้จักการให้อภัย ให้เกียรติซึ่งกันและกันเมื่อได้อบรมจนเกิดความเข้าใจกันแล้ว ปัญหายาเสพติด ปัญหาความขัดแย้งก็ไม่เกิดขึ้น[๕๙] การฝึกอบรมที่ได้รับความรู้ เช่น ด้านทักษะในการประกอบอาชีพ เพราะชุมชนเทศบาลตำบลปะโคส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม การฝึกทักษะเพื่อเรียนรู้อย่างถูกต้องย่อมจะได้รับผลผลิตที่เพิ่มขึ้น[๖๐]

๒) การจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมกัลยาณมิตร ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคร่วมกิจกรรมเป็นหมู่คณะโดยการทำบุญตักบาตร ในวันธรรมะสวนะ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมจากการได้เข้าอบรมเป็นผู้มีจิตใจอ่อนโยนมีเมตตากรุณาจากการฟังธรรมะจากพระสงฆ์ มีความสุขในการได้ทำบุญให้ทานในวันสำคัญทางศาสนา[๖๑] กิจกรรมชุมชนคุณธรรม เช่น ส่งเสริมให้คนในชุมชนรักษา ศีล ๕ ในวันพระและวันสำคัญทางศาสนา เช่น มีความขยันหมั่นเพียร ประหยัดซื่อสัตย์ มีความสุจริต เสียสละอดทนไม่ทะเลาะวิวาทและลด ละเลิก ยาเสพติดและอบายมุขกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนปฏิบัติตามหลักคาสอนทางพุทธศาสนา หรือข้อปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา อาจจะกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชาและวันวิสาขบูชา[๖๒] การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวินัยทางสังคม หรือวินัยในหมู่คณะ หมายถึง การใช้ระเบียบ หรือข้อบังคับกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ เพื่อเป็นเครื่องมือรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขในสังคม[๖๓] กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพในชุมชนเช่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนแต่เดิม ควรส่งเสริมลักษณะแบบต่อเนื่องเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เมื่อสังคมมีอาชีพปัญหาในสังคมย่อมลดน้อยลง

---

[๕๗] สัมภาษณ์ พระครูอุดมฐิติคุณ, เจ้าอาวาสวัดชุมแพ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗.

[๕๘] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๕๙] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๐] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๑] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๒] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๓] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

๓) ประยุกต์พรหมวิหาร ใช้ในด้านสังคม เช่น มีความสงสารผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนชรา หรือบุคคลอื่นความเมตตาอาจจะเกิดมาจากความสงสารที่บุคคลอื่นที่กำลังตกอยู่ในความทุกข์ หรือคนที่ตำแหน่งต่ำกว่า ความเมตตาจะทำให้เรามีพลังดึงดูดและรักใคร่จากคนรอบข้างได้และทำให้สังคมสงบสุข ไม่เกิดความขัดแย้งกัน[๖๔] ถ้าในสังคมเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้น ย่อมได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นรอบตัว การเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เช่น ผู้ประสบภัย เพื่อให้รอดพ้นจากความทุกข์นั้นล้วนเป็นบุญจากความกรุณา การช่วยเหลือนั้นไม่ใช่แต่เพียงผู้มีบุญคุณคนนั้นอาจเป็นคนดีและไม่ดี ก็ปล่อยวางอคติ ลดความถือตัว หากผู้นำของรัฐและผู้บริหารองค์กร ยึดหลักธรรมนี้ไว้รับรองได้เลยว่าในสังคมก็จะมีแต่คนรักใคร่แม้แต่ศัตรูยังให้อภัยได้[๖๕] การเป็นผู้นำที่แท้จริงควรจะวางตัวเองให้ไร้ซึ่งการอิจฉา ริษยา แต่ต้องคอยสนับสนุนให้กำลังใจกับเพื่อนร่วมงานและคนในสังคมในยามที่คนในสังคมทาพลาดก็พร้อมน้อมรับและให้อภัยคอยตักเตือนแก้ไขไม่ใช่โกรธเป็นฟืนเป็นไฟ[๖๖] การวางใจให้เที่ยงธรรม หรือวางใจให้เป็นกลาง ไม่เอียงซ้ายเอียงขวา หากได้ยินการติฉินนินทาก็ให้ถือเสียว่าเราเคยทากรรมมากับเขา และเราก็ได้ชดใช้กรรมแล้ว สิ่งที่ควรกระทำที่สุดก็คือการอภัยให้กับความโกรธ ความริษยา[๖๗] สังคมจะเกิดความสงบสุขได้จะต้องมีหลักเมตตา มีไมตรีจิตต่อกัน การปกครองก็ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตนที่ทำอยู่และต้องรู้จักช่วยเหลือสังคมเมื่อเกิดมีภัยต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น วาตภัย ภัยแล้ง ต้องมีจิตอาสาสังคมก็จะมีแต่ความสามัคคีและเกิดความสุขที่ยั่งยืน[๖๘]

ดังนั้นจากการสัมภาษณ์ชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ส่วนใหญ่ต้องการฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ด้านอาชีพ และด้านคุณภาพชีวิต โดยเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมทักษะด้านอาชีพ และต้องการให้ประชาชนรู้จักการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับตนเอง กล่าวคือ ให้เข้าใจภัยที่เกิดจากการเสพยาเสพติด ส่วนในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ให้ชุมชนได้รับตามจุดประสงค์ได้นั้น คนในชุมชนต้องนำหลักธรรมไปใช้ โดยกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันมาฆบูชา ฯลฯ หรือเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับปัญหาที่

---

[๖๔] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๕] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๖] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๗] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๖๘] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

เกิดขึ้น ซึ่งมีหลักธรรมอยู่หลายประการ เช่น ความมีเมตตาและกรุณา ชุมชนก็จะเกิดความสามัคคีกันนั่นเอง

๒. การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านเศรษฐกิจ

๑) การอบรม เช่น ฝึกอบรมให้คนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพของตนเอง เพราะปัญหาสุขภาพทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมมักเกิดจากสุขนิสัยและสุขปฏิบัติที่ไม่ดีของประชาชน อาจเป็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสมด้านสุขภาพ[๖๙] การอบรมเกี่ยวกับทัศนคติต่อการป้องกันและการรักษาโรค เพราะในชุมชนบางกลุ่มมีความเชื่อผิด ๆ ในการรักษาสุขภาพ หรือการอาศัยความเชื่อส่วนตัวที่ลึกลับในการรักษา ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้ประชาชนไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการป้องกันโรค และส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนไม่ให้ความร่วมมือที่ดีแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงส่งผลให้เจ็บป่วยได้ง่าย ทำให้เสียเวลาและเสียเงินในการรักษาการรักษาโรคภัยในบางครั้งมีค่าใช้จ่ายมาก[๗๐] ฝึกอบรมส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยเฉพาะทางโรงเรียนควรมีการจัดอบรมให้กับนักเรียน หรือเยาวชน เกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ คือ การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และโทษ รวมทั้งแนวทางในการตัดสินใจบริโภคอาหารได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย วัยรุ่นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริโภคให้มาก ซึ่งปัจจุบันพบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่มีพฤติกรรมไม่รับประทานอาหารเช้า แต่หันมารับประทานขนมขบเคี้ยว น้ำอัดลม ชา กาแฟ และอาหารจานด่วนหรืออาหารประเภทอื่น ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น[๗๑] การฝึกอบรมชุมชนเทศบาลตำบลปะโคให้รู้เกี่ยวกับด้านศีลธรรม เพราะในชุมชนมีปัญหาเรื่องการดื่มสุราเยอะพอสมควรส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่น สาเหตุน่าจะเกิดจากผู้ปกครองทะเลาะกันเป็นประจำ หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ทำให้บุตรหลานมีจิตใจว้าวุ่น สับสน จึงหาทางออกด้วยการดื่มสุรา ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองเงินโดยใช่เหตุ อบรมด้านงานอาชีพให้ชุมชน ด้วยการพัฒนาอาชีพในลักษณะแบบยั่งยืน เช่น การแปรรูปสินค้า การจัดโครงการตลาดชุมชนเทศบาลตำบลปะโค เพื่อให้คนระดับรากหญ้ามีรายได้[๗๒]

๒) การจัดกิจกรรม เช่น จัดกิจกรรมค่ายเด็กและเยาวชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของเด็ก และเยาวชน และการจัดกิจกรรมค่ายครอบครัวเพื่อส่งเสริม และสร้าง

---

[๖๙] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๐] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๑] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๒] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ความสัมพันธ์สายใยในครอบครัว เพื่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่น ดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน และสร้างความสามัคคีภายในครอบครัว ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาเมื่อบุตรหลานมีปัญหา[๗๓] การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้นำชุมชนหรือชุมชนต้นแบบเช่น ปัจจัยด้านสื่อ คือ เครื่องมือหรือสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอาหาร เช่น สื่อบุคคลและสื่อโฆษณาที่ได้รับจากทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีส่วนชักนาให้ชุมชนมีการเลือกบริโภคอาหารตามกระแส โดยสื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมของคนในชุมชนได้การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง อยู่ ๓ ประการ คือมีจิตอาสา การมีสำนึกรักษ์บ้านเกิด และการมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชน การมีจิตอาสา ผู้นำชุมชนมีความตระหนักในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มกองทุนชุมชน เช่น ให้มีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้[๗๔] การทำกลุ่มออมทรัพย์ หรือธนาคารเกษตรเพื่อชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีการออมเงินและมีแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำสำหรับนำไปทำการเกษตร การเสริมสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การเก็บออมเงิน เช่นเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์,สหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มสวัสดิการชุมชน กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่น ๆ และธนาคาร[๗๕]กิจกรรมที่น่าจัดในชุมชน คือ เริ่มต้นมีการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานโครงการที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ เช่นโครงการกองทุนสามัคคีโครงการผลิต และแปรรูปวัตถุดิบภายในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคและโครงการเกษตรอินทรีย์ชีวภาพในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ฯลฯ เพราะกิจกรรมเหล่านี้ สามารถสร้างรายได้ในครอบครัวและในชุมชนได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนได้อีกทางหนึ่ง[๗๖]

๓) ประยุกต์ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ใช้ในด้านเศรษฐกิจ เช่น ในชุมชนต้องมีความเพียรขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราและหาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดีการประกอบอาชีพการงานนั้น ต้องทำเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง และครอบครัวมีความขยันในการทำงานตามหน้าที่[๗๗] ต้องรู้จักประหยัดทรัพย์ให้เป็นคนมัธยัสถ์ รู้จักจ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ ไม่ใช่นำไปใช้เพื่อการใช้จ่ายในทางอบายมุข จนทำ

---

[๗๓] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๔] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๕] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๖] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๗] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ให้ทรัพย์นั้นหมดไปโดยไม่ทำให้ตนและครอบครัวเจริญขึ้นเลย[๗๘] รู้จักเลือกบุคคลที่จะคบหาว่าจะนำชีวิตของเราไปในทิศทางใด เพราะถ้าคบมิตรที่ผิดอาจทำให้เราเสียทรัพย์ได้ เช่น เพื่อนที่ชอบเที่ยว ดื่มสุราเล่นการพนันเพราะหากเราไม่รู้จักเลือกคบบัณฑิตคือกัลยาณมิตรแล้ว ย่อมเป็นเหตุที่ทำให้เราต้องเสียทรัพย์และเสียชื่อเสียงได้[๗๙] รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย ให้เหมาะสม หรือแบบพอดี สมกับรายได้ไม่ให้เกิดฝืดเคืองหรือไม่ใช้จ่ายเงินจนฟุ่มเฟือย ให้มีรายได้เหนือรายจ่าย[๘๐] ซื่อสัตย์ในการทำงาน มีความขยันในการทำงาน ไม่บริโภคสิ่งที่ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเงินทองในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ไม่ฟุ้งเฟ้อตามสมัยนิยม ต้องรู้จักอดออมทรัพย์ และต้องรู้จักคบมิตรที่ดีด้วย ถ้ามีเพื่อนที่ไม่ดีเขาอาจจะนำเราไปสู่ความเสียหายได้[๘๑]

ดังนั้นจากการสัมภาษณ์การพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโคแบบเชิงพุทธ พบว่า สิ่งที่จะต้องพัฒนาเริ่มแรก คือ คนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคนั้น จะต้องเป็นคนมีความเพียร มีความขยันในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และประกอบอาชีพ อีกประการหนึ่ง คือ การอบรมเกี่ยวกับทัศนคติต่อการป้องกันและการรักษาโรค เพราะในชุมชนบางกลุ่มมีความเชื่อผิด ๆ ในการรักษาสุขภาพ เรื่องการรักษาโรคเป็นเรื่องสำคัญ เพราะถ้าสุขภาพไม่มีย่อมส่งผลต่อเศรษฐกิจภายในครอบครัวได้ ส่วนการจัดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนนั้น คือ ปัจจัยด้านสื่อที่เป็นสิ่งเร้าและมีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคอาหาร เช่น สื่อบุคคลและสื่อโฆษณา เหล่านี้ ต้องมีระบบจัดการอย่างถูกต้องและเป็นในลักษณะเชิงบวก ส่วนหลักธรรมที่สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว คือ ต้องรู้จักประหยัดทรัพย์ให้เป็นคนมัธยัสถ์ รู้จักจ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ ไม่ใช่นำไปใช้เพื่อการใช้จ่ายในทางอบายมุข เป็นต้น

๓. การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านสิ่งแวดล้อม

๑) การอบรม เช่น ในเทศบาลตำบลปะโค เป็นอำเภอที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องมีการอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น อบรมเรื่องขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมเช่นอากาศเสีย มีกลิ่นเหม็น เป็นต้น สภาพปัญหาดังกล่าว ย่อมจะทำให้เกิดการระบาดของโรคได้ ถ้าไม่รู้จักวิธีการแก้ไขอย่างถูกต้อง[๘๒] การฝึกอบรม ได้รับความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด

---

[๗๘] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๗๙] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๐] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๑] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๒] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

หลักการ และเกิดแนวทางปฏิบัติด้าน การจัดการ ขยะมูลฝอยโดยชุมชนเกิดความร่วมมือและเครือข่ายการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบรมในด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม[๘๓] การฝึกอบรมความสามารถนำหลักการคิดบวกเป็นเครื่องมือในการจัดทาแผน และวิธีการปฏิบัติตนตามศักยภาพและความถนัดหรือมีความเข้าใจตัวตน และศักยภาพของตนเองที่แท้จริง เช่น การประเมินตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดของตนเองการชนะใจตนเองต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดของตนเองการชนะใจผู้อื่นต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดของตนการอบรมที่โครงสร้างใหญ่ ๆ ในชุมชน คือ การอบรมเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติในเทศบาลตำบลปะโค เพราะมีผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อมแบบรุนแรง เช่น การเลี้ยงปลากระชัง ซึ่งในปัจจุบันมีปัญหาทางด้านกฎหมายกันอยู่ จุดประสงค์หลัก คือ เพื่อรักษา และอนุรักษ์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน หน่วยงานของรัฐควรขาดการอบรมในเรื่องนี้ หรือยังขาดการบริหารในการจัดการที่ดีพอ[๘๔]

๒) การจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมอาสาสร้างฝายแม่น้ำเลยหรือฝายชะลอน้ำเป็นโครงการที่สามารถลดความสูญเสียจากปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งได้ น้ำเพิ่มความชุ่มชื่นให้ผืนป่า การจัดกิจกรรมดังกล่าว เพราะมีประชาชนถูกน้ำท่วมบ่อย ทำให้ทรัพย์สินเสียหายการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำและเพื่อใช้ในฤดูแล้ง ยังพัฒนาทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อีกด้วย[๘๕] กิจกรรมเก็บขยะกิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อปลูกฝังจิตสำนึก และขยายเครือข่ายด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนี้ด้วย นอกจากจะเป็นการทำกิจกรรมจิตอาสา และยังช่วยให้ชุมชนเป็นเมืองที่น่าอยู่ และเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นต่อไป เพื่อพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโคแบบยั่งยืน[๘๖] การจัดกิจกรรมเพื่อทดลองทำปุ๋ยน้ำชีวภาพจากการหมักเศษผลไม้ ใบไม้ให้ลูกช่วยทำด้วยการหยิบ เศษผลไม้ ใบไม้ น้ำ กากน้ำตาล กรรมวิธี เช่น หมักไว้อย่างน้อย ๓ เดือนให้นำมาผสมกับน้าและนำไปรดต้นไม้ที่เพาะปลูกได้ซึ่งเป็นการลดการใช้สารเคมีได้เป็นอย่างดี การใช้สารเคมีมากเกินไปทำเป็นมลพิษต่ออากาศ[๘๗] การทำกิจกรรมในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมให้ชุมชนเพื่อตระหนักและร่วมกันบำรุงและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการ

---

[๘๓] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๔] สัมภาษณ์ นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๕] สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๖] สัมภาษณ์ พระครูอุดมฐิติคุณ, เจ้าอาวาสวัดชุมแพ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๗] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ปลูกต้นไม้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคปลูกและดูแลบำรุงรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความร่มเย็นให้กับชุมชน และรอบตลิ่งบริเวณแม่น้ำเลยและยังสามารถเป็นแหล่งดูดซับกาซเรือนกระจกและตกแต่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวการออกกำลังกายได้อีกด้วย[๘๘] ในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคควรการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างยั่งยืน จัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนในเทศบาลตำบลปะโค สามารถสร้างเครือข่ายเยาวชนในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป้าหมายหลัก คือให้เยาวชนจิตอาสา หรือที่เกิดจากความสมัครใจของตนเอง ซึ่งจะสามารถทำงานในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีอย่างมีประสิทธิภาพต่อชุมชน[๘๙]

๓) ประยุกต์หิริ-โอตตัปปะ ใช้ในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น จัดให้ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารชุมชน หรือแม้แต่บุคคลในชุมชน ได้เข้าร่วมอบรม หรือการปฏิบัติธรรม เพื่อขัดเกลาตนเอง ด้วยเหตุผลว่า หากคนกลัวแต่กฎหมาย ไม่กลัวกฎแห่งกรรม สังคมก็จะมีแต่ความวุ่นวาย เพราะหาช่องโหว่ในทางกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เหมาะสม[๙๐] การอยู่ร่วมกันในสังคมควรมีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน หรือต้องมีความละอายบาปคนในสังคมควรยกย่องผู้กระทำดี มีศีลธรรม และตำหนิผู้ประพฤติชั่ว ไม่ใช่ยกย่องผู้มีเงินและมีอำนาจ โดยไม่สนใจที่มาของเงิน และอำนาจหากสังคมให้ยอมรับผู้มีศีลธรรมเป็นสำคัญ สังคมนั้นก็สงบร่มเย็น[๙๑] การทำให้บุคคลในชุมชนให้มีมารยาททางใจ คือ เป็นผู้ที่ได้มีการปรับปรุงทางจิตใจและให้ฝักใฝ่ในศีลธรรม หรือความใฝ่ในคุณงามความดีการปรับปรุงความประพฤติทางกายและวาจา จึงเป็นทั้งเครื่องประคับประคองใจของเราให้เที่ยงตรงต่อจุดหมาย คือความดีงามตามสมควรแก่เหตุ เมื่อคนมีจิตสำนึกต่อสังคม หรือมีสภาพจิตที่ดีที่ได้เกิดจากการอบรมด้านศีลธรรมแล้ว ย่อมจะรักธรรมชาติ ไม่ไปทำลายธรรมธรรมชาติ[๙๒] การส่งเสริมองค์กรของรัฐให้มีคุณธรรมภายในจิตใจ เพราะผู้บริหารของรัฐ เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ จะต้องแสดงออกภายนอกให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์หนักแน่นและจริงจังนอกจากนั้นต้องฝึกฝนจิตให้มีความสันโดษ คือ ยินดี พึงพอใจแต่ในลาภผลซึ่งเกิดจากผลงานที่

---

[๘๘] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๘๙] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๐] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๑] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๒] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ตนแสวงหามาได้โดยชอบธรรม กำหนดจิตให้มีสติ หรือไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติ[๙๓]ส่งเสริมเยาวชนเข้าวัด เพื่อการปลูกฝังในเรื่องศีลธรรมและคุณธรรม เพราะเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในอนาคต ปลูกฝังจิตใต้สำนึกในการละอายและเกรงกลัวต่อบาป เพื่อช่วยกันสร้างเครือข่ายคนดีขึ้นในสังคม เพื่อให้มีแบบอย่างที่ดี[๙๔]

ดังนั้นในเทศบาลตำบลปะโค เป็นอำเภอที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว การอบรมเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิงปฏิกูลเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมจึงเป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนน่าอยู่ การอบรมเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติและช่วยกันฟื้นฟูธรรมชาติ เช่น กิจกรรมอาสาสร้างฝายแม่น้ำเลย หรือฝายชะลอน้ำเป็นโครงการที่สามารถลดความสูญเสียจากปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งได้ การสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำและเพื่อใช้ในฤดูแล้ง กิจกรรมนี้จะส่งผลดีต่อชุมชนเป็นอย่างมาก หลักธรรมที่สอดคล้องกับการรักษาสิ่งแวดล้อมก็คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมควรมีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน โดยไม่เอารัดเอาเปรียบกัน หรือต้องมีความละอายบาปในการที่จะทำลายธรรมชาตินั่นเอง

๔. การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านการปกครอง

๑) การอบรม เช่น อบรมด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดี และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคทุกคนรักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิเสรีภาพในสังคม มีหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หากทุกคนเข้าใจและตระหนักการรู้จักใช้สิทธิเสรีภาพ และทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเคารพกฎกติกา การอยู่รวมกันตามระบอบประชาธิปไตยก็จะทำให้ชุมชนมีความสุข[๙๕] ควรอบรมด้านการสร้างจิตสำนึกต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเมื่อชุมชนมีจิตสำนึกต่อระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยจนเกิดเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตย หากผู้นำ และผู้มีอำนาจในสังคมประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีก็จะช่วยให้การสร้างจิตสำนึกต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบผลตามเป้าหมายได้ง่ายขึ้น[๙๖] ด้านการสร้างความรักสามัคคีในสังคมและกระบวนการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ถ้าชุมชนใดการขาดความสามัคคีก็จะทำ

---

[๙๓] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๔] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๕] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๖] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ให้การบริหารในด้านต่าง ๆ เกิดความชะงัก เกิดความแตกแยกกัน ทำให้บ้านเมืองวุ่นวาย ไม่เกิดความเจริญ ดังนั้น ความสามัคคีจึงเป็นการประสานความร่วมแรงร่วมใจได้เป็นอย่างดี[๙๗] อบรมด้านอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และการมีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนเช่นการเลือกตั้งการแสดงความคิดเห็นความต้องการการแสดงประชามติการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบหรือถอดถอน เพราะในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้กฎหมายเพียงพอ[๙๘] การอบรมด้านระเบียบวินัยชุมชน เริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัว เช่น การฟังความคิดเห็นกันในครอบครัวและรวมไปถึงความคิดเห็นของคนในชุมชนประชาชนจะได้รู้หน้าที่และอำนาจของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย[๙๙]

๒) การจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การสอดคล้องกับบริบทของชุมชนเทศบาลตำบลปะโค เช่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจัดให้สถานศึกษาและวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการสร้างบรรยากาศการถกเถียง เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย เราต้องฟังเสียงของประชาชนเพื่อตรวจสอบว่ารัฐกิจใด ๆ ต้องตามความต้องการของคนส่วนใหญ่[๑๐๐] กิจกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน โดยร่วมในการประชุมหรือกิจกรรมของชุมชนอย่างเต็มใจ รับฟังความคิดเห็นของทุกคน และไม่ถือโทษโกรธเคืองกันแม้จะมีความเห็นขัดแย้งกัน ตัดสินใจโดย ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มีการปรึกษาหารือกันในขณะทำงาน ร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่อง ต่าง ๆ มากกว่าที่จะคอยซ้ำเติม เคารพกฎระเบียบของชุมชนและกฎหมาย ติดตามข่าวสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ ตัดสินปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีการแสดงความเห็นอย่างกว้างขวาง ไม่ควรรีบร้อนให้มีการลงมติ[๑๐๑] การส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในครอบครัว โดยสมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่ปรองดอง กันเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ในฐานะที่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และเป็นผู้รับผิดชอบต่อครอบครัว พ่อแม่ ยอมรับฟังความเห็น ความต้องการของลูก ตัดสินปัญหาต่าง ๆ โดยใช้เหตุผลมากกว่าที่จะใช้อารมณ์ ปรึกษาหารือกันในเรื่องที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับผู้นั้น พ่อแม่ลูกรู้จักหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติ หน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบ[๑๐๒] กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์เชิญชวนสนับสนุนให้ชุมชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สนับสนุนให้ผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการในการเลือกตั้งทุกระดับ ส่งเสริมให้ชุมชนรับผิดชอบด้านสิทธิของตน โดยเข้าร่วม

---

[๙๗] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๘] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๙๙] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐๐] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐๑] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐๒] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ประชุมกับชุมชนให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิดและผู้บริหารชุมชน หรือหน่วยของรัฐที่รับผิดชอบ ควรเข้าไปเป็นที่ปรึกษาให้แก่ชุมชน เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในชุมชน[๑๐๓]

๓) ประยุกต์ทศพิธราชธรรม ใช้ในด้านการปกครอง เช่น นักปกครองต้องรู้จักการสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความประพฤติที่ดีงาม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนทั่วไปได้ ในหมู่คณะใดสังคมใดก็ตาม ถ้าคนส่วนใหญ่ไม่ตั้งอยู่ในศีล มีแต่ทุจริตเบียดเบียนกัน สังคมนั้นจะอยู่ไม่ได้ จะต้องถึงความหายนะในที่สุด นักปกครองนั้นอยู่บนที่สูง ใคร ๆ ก็เห็นได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นด้านดีด้านชั่ว[๑๐๔] มีความการเสียสละความสุขสาราญของตน เพื่อประโยชน์สุขของหมู่คณะ ผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือผู้ปกครอง ย่อมมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบมาก ต้องใช้เวลากับงานหน้าที่ของตน หมั่นสอบถามความทุกข์ความสุขและจะทำตัวเป็นคนเจ้าสาราญไม่ได้ เพราะคนอื่นจะเอาอย่าง สังคมหรือหมู่คณะจะเจริญได้ยาก เหตุนั้น นักปกครองที่ดีต้องมีความซื่อตรง ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่หลอกลวงประชาชนหรือสมาชิกของหมู่คณะ มีความจริงใจ ปากกับใจตรงกัน ไม่ทำตนเป็นคนเจ้าเล่ห์กับประชาชน คุณธรรมข้อนี้สำคัญมากเพราะถ้านักปกครองไม่ซื่อตรงแล้วสังคม และหมู่คณะนั้นจะระส่ำระส่ายและปั่นป่วนอย่างที่สุดมีกิริยาสุภาพ มีวาจาอ่อนหวาน ไม่เย่อหยิ่ง ไม่หยาบคาย มีความนุ่มนวล ผู้คนได้พบได้เห็นมีแต่ความสบายใจ แต่ความอ่อนโยนมิได้หมายความว่าอ่อนแอ นักปกครองที่ดีต้องมีทั้งความอ่อนโยนและเข้มแข็งในเวลาเดียวกัน แต่ไม่ใช่แข็งกระด้าง[๑๐๕] มีจิตใจมั่นคง ไม่ฉุนเฉียว สามารถอดกลั้นความไม่พอใจไว้ได้ นักปกครองที่ดี จะต้องรับฟังคาวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างใจเย็น เมื่อคนพูดเสียดสีก็ข่มใจไว้ ไม่แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบด้วยอารมณ์ แต่ใช้เหตุใช้ผลพูดจากัน ไม่กดขี่ข่มเหงคนอื่น ไม่หลงระเริงในอำนาจและควรใช้อำนาจด้วยความเมตตากรุณา สังคมจะสงบสุข ความสามารถทนต่องานหนักได้ สามารถเผชิญกับความยากลำบาก ได้อย่างเข้มแข็ง เมื่อพบอุปสรรคในการทำงานก็ยิ่งเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวไม่ท้อแท้ ความอดทนยังหมายถึง ทนต่อคาเสียดสีถากถางได้ ไม่กล่าวรุนแรงตอบ นักปกครอง หรือผู้มีอำนาจต้องมีความตั้งมั่นในธรรม ไม่หวั่นไหวในเรื่องดีและเรื่อง

---

[๑๐๓] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐๔] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐๕] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ร้าย ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความดีงาม ไม่ประพฤติผิดทานองคลองธรรม หรือมีจิตใจที่ดีงาม จึงจะสมควรเป็นนักปกครอง[๑๐๖]

ดังนั้นการที่ประชาชนมีความเข้าใจในการปกครอง จะต้องมีการอบรมด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การสร้างจิตสำนึกต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเมื่อชุมชนมีจิตสำนึกต่อระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็จะประสบผลตามเป้าหมายได้ง่ายขึ้น ชุมชนมีบทบาทในการเลือกตั้งการแสดงความคิดเห็นความความต้องการการแสดงประชามติการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เหล่านี้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน กิจกรรมด้านการปกครองที่น่าจะได้ผลอย่างรวดเร็ว ก็คือ กิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์เชิญชวนสนับสนุนให้ชุมชนให้มีส่วนร่วม ซึ่งการชักชวนมีหลายแบบ เช่น ทางไลน์ (line) ทางเฟสบุ๊ค (Face book) ทางโทรศัพท์ ส่วนนักปกครองที่ดีนั้น ต้องรู้จักการสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความประพฤติที่ดีงามและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป

๕. การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธด้านวัฒนธรรม

๑) การอบรม เช่น อบรมในด้านหลักการของ "บวร" หรือบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานชุมชนคุณธรรม โดยคนในชุมชนสมัครใจและเข้าใจที่จะสร้างสรรค์ให้เป็นชุมชนคุณธรรม[๑๐๗] ส่งเสริมและอบรมให้คนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ยึดมั่นในหลักธรรมทางพุทธศาสนา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและร่วมสืบสานประเพณี วิถีถิ่นวิถีไทย และวัฒนธรรมที่ดีงามอบรมด้านจิตสำนึกเพื่อเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น ช่วยกันคิดร่วมกันทำร่วมรับผลประโยชน์พึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองได้ รวมพลังพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเทศบาลตำบลปะโค[๑๐๘] ต้องมีการส่งเสริมอบรมให้คนในชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดหนองคายนาทุนทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสริมสร้างรายได้แก่ชุมชน เช่น ผ้าไหม ฯลฯ เพราะวัตถุดิบในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคสามารถผลิตได้มีระบบการขยายเครือข่ายชุมชนคุณธรรมโดยใช้หลักการสร้างชุมชนเทศบาลตำบลปะโคด้านคุณธรรม เป็นต้นแบบหรือเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย

---

[๑๐๖] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐๗] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๐๘] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

มีพื้นที่กว้างและเป็นทางผ่าน เพื่อไปสู่อำเภออื่น ๆ เหตุนั้น จึงเหมาะต่อดำเนินการในการเป็นศูนย์เผยแพร่ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี[๑๐๙]

๒) การจัดกิจกรรม เช่น จัดตลาดผลิตภัณฑ์ที่มาจากชุมชนเทศบาลตำบลปะโคโดยให้ชุมชนนาผลิตผลทางการเกษตร ทางวัฒนธรรม ทางภูมิปัญญา เพื่อนำมาแลกเปลี่ยน หรือมาจำหน่ายในราคาถูกภายในวัดหรือบริเวณที่ได้จัดเตรียมไว้ เช่น ผ้าไหม เครื่องจักสาน การเก็บผักริมรั้ว นำผักที่คนในชุมชนปลูกเอง นำมาจำหน่ายเพื่อเสริมสร้างรายได้[๑๑๐] ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมส่งเสริมสืบสานประเพณี และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอันดีงามของไทยแก่เด็ก และเยาวชนเช่นประเพณีการสรงน้ำวันสงกรานต์ "กิจกรรมรดน้ำดำหัว" ซึ่งเป็นกิจกรรมในการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมทางด้านการให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่ และบรรพบุรุษจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงธรรมะ เพื่อเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ในจังหวัดหนองคายมีสถานที่ทางพุทธศาสนามากพอสมควร การกิจกรรมในเรื่องดังกล่าวยังส่งเสริมด้านคุณธรรมอและยังสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนนั้นได้อีกด้วย[๑๑๑] จัดกิจกรรมเข้าวัดปฏิบัติธรรมการจัดค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เพื่อขัดเกลากิเลสของเยาวชนอและคนในชุมชนการส่งเสริมให้ลูกได้ปฏิบัติ และทำกิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังให้เกิดความกตัญญูกิจกรรมด้านการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่นกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมเรื่อง ความพอเพียง มีวินัยใจสุจริต มีจิตอาสาในพุทธสถาน และสถานศึกษา การจัดกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยปราชญ์ชาวบ้าน การจัดตลาดนัดภูมิปัญญา[๑๑๒]

๓) ประยุกต์กตัญญูกตเวทิตา ใช้ในด้านวัฒนธรรม เช่น หลักธรรมดังกล่าวทำให้สถาบันครอบครัวและสังคมมั่นคง ซึ่งนับว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่อันเหมาะสมของตนเอง โดยเริ่มจากความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในสถาบันครอบครัว โดยบิดามารดาทำหน้าที่ในฐานะบุพการี และบุตรธิดาปฏิบัติหน้าที่ต่อบิดามารดาในฐานะผู้มีความกตัญญูกตเวที ความกตัญญูช่วยให้โลกอยู่รอดไม่มีปัญหา[๑๑๓] เป็นคุณธรรม หรือข้อปฏิบัติที่คู่กับบุญคุณ หรืออุปการคุณที่ท่านได้ทำอุปการคุณให้ก่อน ไม่ว่าท่านผู้กระทำอุปการคุณนั้น จะมีความประพฤติปฏิบัติเช่นไรก็ตาม ก็ชื่อว่าบุพการีของผู้ได้รับอุปการคุณนั้น ความกตัญญูกตเวทีนั้นเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทยได้สอดแทรกความกตัญญูกตเวทีไว้

---

[๑๐๙] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑๐] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑๑] สัมภาษณ์ นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑๒] สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑๓] สัมภาษณ์ นางสาวจิดาภา โคตะเสนา, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

เกือบทุกเรื่อง เช่น การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย การบวช วันสงกรานต์ วันลอยกระทงความกตัญญูกตเวทีเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้มีความสัมพันธ์กันในสังคมมนุษย์ และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์ เพราะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นศัตรูสำคัญของความดี[๑๑๔] การมีความกตัญญูยังช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เป็นเครื่องกำกับตลอดชีวิต ด้วยคุณธรรมความดีงามทั้งหลายจะเกิดกับชุมชน และเยาวชนได้แบบถาวร เพราะความกตัญญูจะทำให้ชุมชนช่วยเหลือกันอยู่กันด้วยดี มีความร่มเย็นเป็นสุข[๑๑๕]

ดังนั้นการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมขั้นตอนแรกนั้น ต้องสร้างจิตสำนึกเพื่อเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น ช่วยกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมรับผลประโยชน์พึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองได้ โดยมีหลักการของ "บวร" หรือการรวมกันทั้งสามด้าน คือ "บ้าน วัด โรงเรียน"เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานชุมชนคุณธรรม จัดกิจกรรมด้านการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่นกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมเรื่อง ความมีวินัย ใจสุจริต มีจิตอาสาในพุทธสถานและสถานศึกษา ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมไทยได้สอดแทรกความกตัญญูกตเวทีเช่น การบวช วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทยที่สืบทอดกันมายาวนาน ควรส่งเสริมให้เกิดความเจริญต่อไป

๔.๓ รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค ในบทที่ ๒ โดยการศึกษาวิเคราะห์จากสภาพปัญหาทั่วไป จากการวิจัยเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๒๕ รูป/คน พบว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคมีอยู่ตลอดเวลา นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์มีไม่เพียงพอ ทำให้มนุษย์ชิงความได้เปรียบกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้มาซึ่งความต้องการของตนเอง เมื่อมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอย่อมจะเกิดปัญหาขึ้น ปัญหาจะรุนแรง หรือเบาบางก็จะขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละคนว่ามีกิเลสมากน้อยเพียงใด จากการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จำแนกปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

๑. ปัญหาที่เกิดจากความต้องการของชุมชน มีองค์ประกอบ ๕ ด้าน คือ

---

[๑๑๔] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑๕] สัมภาษณ์ นายณัฐชนน พุทธจง, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

๑) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคม

๒) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

๓) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสิ่งแวดล้อม

๔) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางการปกครอง

๕) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางวัฒนธรรม

๒. ปัญหาที่เกิดจากบุคคลในชุมชน มีองค์ประกอบ ๔ ด้าน คือ

๑) ขาดการพัฒนากาย

๒) ขาดการพัฒนาศีล

๓) ขาดการพัฒนาจิต

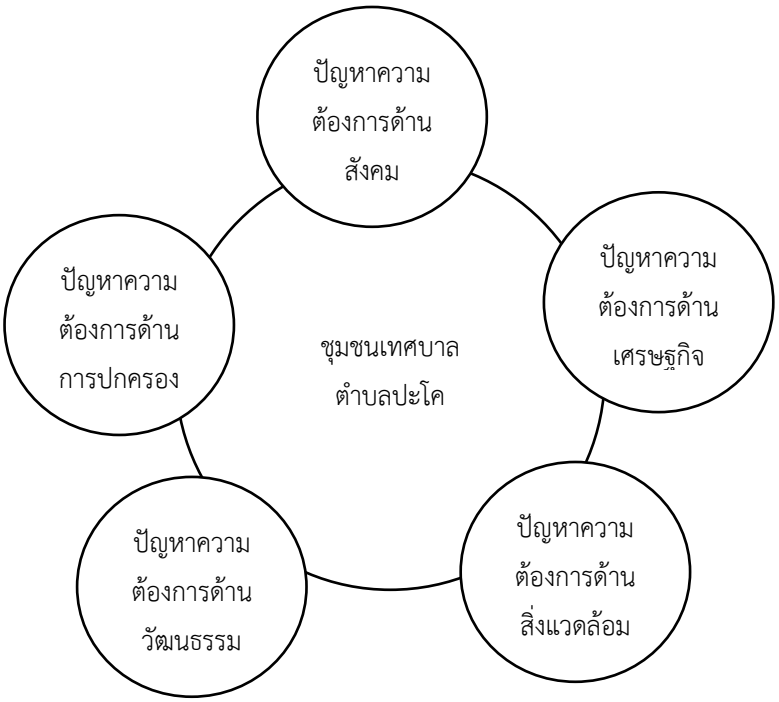
๔) ขาดการพัฒนาปัญญา

๔.๓.๑ สังเคราะห์สภาพปัญหา

จากการศึกษาและวิเคราะห์ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างของชุมชนเทศบาลตำบลปะโค การบริหารงานในองค์กร ยังไม่สามารถตอบความของชุมชนเพียงพอ การอบรมชุมชนเพื่อให้การดำเนินชีวิตอย่างความสุข หรือปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของบุคคลในชุมชน ได้แก่ด้านสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม การปกครองและวัฒนธรรม ปัญหาที่ขาดการพัฒนามากที่สุดเกิดจากโครงสร้างของชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตนในการครองชีพ ความไม่เข้าใจทางด้านกฎหมาย ขาดการนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้วิจัยขอสรุปสังเคราะห์เป็นประเด็นปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ โดยมุ่งเน้นไปที่ตัวของบุคคลในชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งเป็นปัญหาใหญ่ ๆ ได้ ๕ ด้าน ตามภาพโครงสร้างต่อไปนี้

๔.๓.๑.๑ ภาพโครงสร้างสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเทศบาลตำบลปะโค

สภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค โดยมุ่งเน้นที่โครงสร้างความต้องการของบุคคลภายในชุมชนโดยมีสภาพปัญหาดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ โครงสร้างสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลภายในชุมชน

๑. ปัญหาความต้องการด้านสังคม คือ ความต้องการอยู่เย็นเป็นสุขในสังคม หรือเป็นเป็นความต้องการที่จะนำไปสู่ความสมดุลของการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความปรารถนาดี ความเป็นมิตรต่อกัน อยากให้สังคมมีการช่วยเหลือกัน โดยการสร้างกิจกรรมที่ดีงามต่าง ๆ ในสังคมดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น เป็นแรงจูงใจให้คนในสังคมมีการสร้างสรรค์สิ่งดีงามในสังคมและทำให้กลไกของสังคมนั้นดำเนินไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสร้างความเข้มแข็งและความอบอุ่นให้กับสถาบันครอบครัว และชุมชนให้สามารถดูแลตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ สร้างสวัสดิการและความมั่นคงในชีวิตและรายได้ให้กับผู้ด้อยโอกาส

๒. ปัญหาความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมคือ ต้องการอนุรักษ์ธรรมชาติให้อยู่รอดและปลอดภัย โดยองค์กรของรัฐและคนในชุมชนผ่านการอบรมด้านศีลธรรม ก็จะทำให้มนุษย์ไม่กล้าไปทำลายธรรมชาติ ต้องการให้ชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจกันปกป้องดูแลกัน เหล่านี้ ก็จะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาตินั้นถ้าหากมนุษย์ไม่เข้าไปทำลายสิ่งต่าง ๆ ก็จะเกิดความสมดุลทางธรรมชาติ ในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคก็จะน่าอยู่เพราะมีสิ่งแวดล้อมที่ดี การอนุรักษ์ใช้ประโยชน์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติทั้งดินน้ำ และป่าไม้ในลุ่มแม่น้ำเลย โดยเน้นการลดปัญหาการแพร่กระจายดินเค็ม การชะล้างพังทลายของหน้าดิน ลดการพังทลายของตลิ่งริมแม่น้ำจัดทำฝายเพื่อกักเก็บน้ำ ทำการเกษตร และทำการท่องเที่ยว เพื่อลดปัญหาน้ำท่วมและฝนแล้ง โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้

ในเขตต้นน้ำ และป่าสงวนเสื่อมโทรมรวมทั้งการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่ โดยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมทั่วถึง พอเพียง เพื่อให้เป็นฐานการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลตำบลปะโคหรือชุมชนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรับผิดชอบร่วมกัน

๓. ปัญหาความต้องการด้านเศรษฐกิจคือ ความต้องการทำให้ชุมชน สามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง ต้องการมีรายได้ หรือการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดปัญหาหนี้สิน และส่งเสริมการออมในครัวเรือนให้สามารถพึ่งตนเองได้ปรับโครงสร้างการผลิตให้หลากหลายและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงานทั้งภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ได้รับการพัฒนาต่อยอดทั้งในเชิงพาณิชย์และใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อการดำรงชีวิตที่สงบสุขอย่างมีคุณค่าตามวิถีไทย

๔. ปัญหาความต้องการด้านการปกครอง คือ ต้องการให้หน่วยงานของรัฐ หรือนักปกครอง เอาใจใส่ชุมชน หรือการอำนวยบริการที่ดีโดยจัดสรรความสงเคราะห์และการอนุเคราะห์ ให้ชุมชนได้รับประโยชน์สุขรักษาความสุจริต คือ ประพฤติดีงามทั้งกาย วาจาและใจ ประกอบแต่การสุจริต บำเพ็ญกิจด้วยความเสียสละ สามารถเสียสละความสุขของตนได้ มีอัธยาศัยไม่เย่อหยิ่งหยาบคายกระด้างมีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวล ไม่หลงใหลในอำนาจ ไม่หมกมุ่นในความสุขสาราญ และการปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอหรืออยู่อย่างง่าย ๆ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว หรือต้องมีความยุติธรรม เหล่านี้ คือคุณสมบัติของนักปกครองที่ดี

๕. ปัญหาความต้องการด้านวัฒนธรรมคือต้องการให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคเป็นคนที่มีคุณธรรม เพราะพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งอื่น ชีวิตด้านกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ เช่น มีบิดามารดา มีครูอาจารย์ มีญาติพี่น้อง นอกจากนั้นต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งเหล่าอื่นอีก เช่น อาศัยปัจจัย ๔ เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิตจึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ ปัญหาเหล่านี้ จึงต้องปลูกฝังจิตใจของมนุษย์ให้มีคุณธรรม โดยการฝึกอบรม เพื่อให้มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและยังช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ โดยการปลุกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ อนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อศึกษาความเป็นมาของชุมชนเพื่อสร้างความรู้ และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่น

๔.๓.๒ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ พบว่า แรงจูงใจที่สามารถผลักดันให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคมีความต้องการมีหลายแบบด้วยกัน ตามปกติ คนเราจะทำอะไรได้ จะต้องมีแรงจูงใจในการกระทำและแกนสำคัญของแรงจูงใจทั้งหลายก็คือ ความปรารถนา ความต้องการ ซึ่งควรจะรวมอยู่ในคำว่าตัณหามิใช่แต่ความอยากความปรารถนาเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจ แม้ความคำนึงเหตุผลก็เป็นแรงจูงใจได้เช่นกันดังจะเห็นได้ในปุถุชนเมื่อจะทำการบางอย่าง บางคราวมีการต่อสู้กันภายในจิตใจระหว่างพลังสองฝ่าย คือ ระหว่างความปรารถนำผลประโยชน์ส่วนตัว กับความรู้เหตุรู้ผลรู้ดีรู้ชั่วบางคราวเขาก็ทำตามความอยากได้ บางคราวเขาก็ทำตามเหตุผล[๑๑๖]

มนุษย์จะแสดงถึงความต้องการออกมาหลายแบบ เช่น ความต้องการในการดำรงชีวิต คือ ต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย เป็นต้นความต้องการความปลอดภัย หรือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงานความต้องการเข้าสู่สังคมต้องการความรัก ความห่วงใย ความผูกพันจากผู้อื่นในสังคม ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ หรือต้องการที่จะเข้าพวกเข้าหมู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ต้องการให้ตนมีฐานะเด่นในสังคมนั้นด้วย โดยเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นและมีบุคคลอื่นสรรเสริญยกย่องและต้องการแสดงศักยภาพภายในออกมาให้ปรากฏและพยายามมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่เป็นความมุ่งหวังให้สำเร็จเหตุนั้น การพัฒนาชุมชนต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนในการทำวิจัยในครั้งนี้มีอยู่๔ ทฤษฎี คือ "ภาวนา ๔ หมายถึง การเจริญการทำให้เป็นให้มีขึ้นการฝึกอบรมซึ่งมีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. การพัฒนากายคือการฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒. การพัฒนาศีล คือ พัฒนาความประพฤติหรือการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

๓. การพัฒนาจิต เช่น การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส

---

[๑๑๖] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๓๖๒.

๔. การพัฒนาปัญญาเช่น การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทาจิตใจให้เป็นอิสระ ทาตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา"[๑๑๗]

จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) "รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย" สามารถแบ่งเป็นรูปแบบในการพัฒนาออกได้เป็น ๔ รูปแบบ แนวทางดังกล่าวมี ดังนี้

๑. รูปแบบการพัฒนา ๔ ด้าน แบบ"In-depth Interview"

๑.๑ รูปแบบการพัฒนากาย

๑) สัมมากัมมันตะหรือการบริโภคปัจจัย ๔ เช่น เทศบาลตำบลปะโค กำหนดนโยบายวางแผนเกี่ยวกับผู้บริโภคอย่างเป็นระบบและประหยัดและที่ผลิตเองในชุมชน เช่น อาหารไร้สารพิษโดยผลิตได้เองภายในชุมชน[๑๑๘] ส่งเสริมให้เกิดการสร้างรายได้และทุนหมุนเวียนภายในชุมชน ไม่ฟุ้งเฟ้อกับการบริโภคนิยม เพื่อให้ชุมชนมีระบบการบริหารจัดการที่ดีในกลุ่มอาชีพจัดเทศกาลอาหารในชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมอาชีพในชุมชน เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนให้แข็งแกร่งส่งเสริมให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคมีคุณภาพชีวิตด้านสาธารณสุข เพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องใช้ยาเพื่อบรรเทาอาการเมื่อเจ็บป่วย เพื่อซ่อมแซมสิ่งที่เสียหาย ผุพังไปและนำกลับมาใช้ได้เหมือนปกติ[๑๑๙] ในยุคปัจจุบันนี้ เสื้อผ้าไม่ได้ใช้เพื่อป้องกันสภาพอากาศ และอันตรายอย่างอื่นเท่านั้น แต่ยังใส่เพื่อบ่งบอกวัฒนธรรมประเพณี ความเจริญก้าวหน้าของผู้ผลิตและสวมใส่ ไว้บ่งบอกชื่อสถานที่ทำงาน โรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ไว้ใส่เพื่อให้เข้ากับงาน กิจกรรมและสภาพแวดล้อมเพื่อโอ้อวดฐานะกันในปัจจุบัน เสื้อผ้าที่ถูกออกแบบเพื่อการณ์นั้นเรียกว่า เสื้อผ้าแบบสมัยนิยม ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชน และพัฒนากลุ่มอาชีพเดิมหรืออาชีพเดิมที่มีอยู่ในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้[๑๒๐]

๒) สัมมาอาชีวะ หรือมิจฉาวณิชชา เช่น อาจเป็นเรื่องยากที่เทศบางเทศบาลตำบลปะโคจะส่งเสริมอาชีพที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมให้ชุมชน แต่ควรมีการละเว้นในอาชีพบางอย่าง อาชีพด้วยการค้าขายสัตว์ ค้าขายเนื้อสัตว์ต้องห้ามที่ผิดต่อหลักกฎหมาย หรือพุทธศาสนาอาชีพที่ไม่ส่งเสริม

---

[๑๑๗] สัมภาษณ์ พระครูอุดมฐิติคุณ, เจ้าอาวาสวัดชุมแพ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑๘] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๑๙] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๐] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

อย่างเด็ดขาด คือ สารเสพติดการประกอบอาชีพด้วยการค้าขายยาหรือสารสำหรับการทำพิษต่อคนหรือสัตว์[๑๒๑] ต้องเป็นการทำมาหาเลี้ยงชีพที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสิ่งมีชีวิต และต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประกอบอาชีพที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุข ความสำเร็จตามอัตภาพของบุคคลของแต่ละคน ที่เป็นลักษณะไม่ไปเบียดเบียนอาชีพของใครการเลี้ยงชีพที่สุจริต การแสวงหาปัจจัยมาบริโภคที่ถูกกฎหมายไม่ได้มาด้วยการโกงหรือการหลอกลวง เว้นการประจบสอพลอและไม่ไปการบีบบังคับขู่เข็ญกับใคร[๑๒๒]ไม่ประกอบอาชีพที่มีเจตนาเพื่อจะทำร้ายกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการทำลายล้างซึ่งกันและกัน สังคมจะไม่เกิดสันติสุขได้เลย ส่งเสริมอาชีพที่ประกอบที่มีหลักศีลธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่ไปค้าขายน้ำเมา ตลอดจนการค้าสารเสพติดทุกชนิด รวมถึงการเสพเอง ไม่ค้าขายยาพิษ ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ใช้รวมทั้งเป็นอันตรายต่อสัตว์ ปัจจุบันปัญหาการค้าที่ผิดศีลธรรมที่เป็นปัญหาระดับชาติก็คือ การยาบ้าหน่วยของรัฐควรมีมาตรการจัดการเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน[๑๒๓]

ดังนั้นการพัฒนาการในระดับนี้ ยังเป็นปัญหาในระดับธรรมดา หรือในระดับความต้องการของปุถุชน การบริโภคปัจจัย ๔ เป็นสิ่งที่จำเป็นของมนุษย์ เพราะการบริโภคนั้นก็จะเสริมโภชนาการให้แก่ร่างกาย อาหารมักมาจากพืชและสัตว์มนุษย์ในยุคปัจจุบันไม่ได้สร้างบ้านติดแม่น้ำเพื่อการเกษตรอีกต่อไป แต่ใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยในครอบครัว เป็นแหล่งที่ประกอบอาชีพและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้น วิถีชีวิตในการบริโภคจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ถ้าเรารู้จักพัฒนากายโดยการจัดสรรในการใช้ปัจจัย ๔ ได้อย่างถูกต้อง ก็คาดคะเนได้ว่า เราเริ่มรู้จักวางแผนในการใช้ชีวิตให้ตนเองแล้วนั่นเอง

๑.๒ รูปแบบการพัฒนาศีล

๑) สัมมาวาจา เช่น ไม่โกหกหลอกลวงเพื่อเลี้ยงชีพ ต้องดำเนินชีวิตอย่างมีสัจจะหรือต้องมีสุจริตทางวาจา ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ไม่พูดโกหกหลอกลวง กล่าวแต่คาสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใด ๆ [๑๒๔] ไม่พูดส่อเสียด หรือยุยงให้เกิดการแตกความสามัคคีในชุมชน ไม่พูดแตกแยก หรือพูดให้เข้าใจผิดเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง[๑๒๕] ไม่พูดคำหยาบคาย เพราะ

---

[๑๒๑] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๒] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๓] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๔] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๕] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

คนที่พูดคำหยาบจะเป็นทำลายตัวเอง คือ มีแต่คนเกลียด ไม่คบหา ควรพูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะไม่พูดคำเท็จ คำหลอกลวง เพราะคนที่พูดลักษณะนั้นก็จะไม่มีใครเชื่อถือ หรือเป็นคำที่ไม่เป็นจริง พูดเพียงเพื่อหวังประโยชน์แก่ตนและยังให้ผู้อื่นเสียหาย[๑๒๖] เว้นการพูดส่อเสียดเพื่อให้ผู้อื่นเจ็บใจและการพูดยุแย่เพื่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะหรือความแตกร้าว ส่วนใหญ่ไม่มีใครชอบคนมีลักษณะแบบนี้ หรือสังคมรังเกียจ เพราะชอบยุแยงตะแคงรั่ว หรือแม้แต่การพูดเพราะความคึกคะนองก็ไม่ควร เพราะหาสาระไม่ได้ หรือไม่มีประโยชน์ต่อการฟังใด ๆ [๑๒๗]

๒) สัมมากัมมันตะ เช่น การประพฤติชอบด้วยกาย ด้วยการละเว้นการบีบคั้น เบียดเบียน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน หรือไม่ไปล้างผลาญชีวิตกัน สัตว์ที่มีคุณก็คือมนุษย์และมนุษย์เป็นสัตว์ที่ฉลาด ดังนั้น ควรไม่ไปเบียดเบียนใครเคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ไม่ประพฤติผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลคนอื่น[๑๒๘] ไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิด ไม่เป็นขโมย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไปเบียดเบียนคนอื่น หรือการถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ไม่เป็นคนเจ้าชู้ เพราะผิดศีลข้อที่ ๓ คือ ประพฤติผิดในกาม[๑๒๙] ไม่ใช้อำนาจของตนโดยมิชอบธรรม หรือไม่ยึดถือเอาสมบัติอันอยู่ในสิทธิครอบครองของบุคคลอื่น แม้แต่การถือเอาโดยวิสาสะคือการถือเอาสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่มีเจตนาก็ไม่สมควรทำให้มีเมตตากรุณาต่อสัตว์ทั่วไปให้มีการเผื่อแผ่แบ่งปันลาภผลที่หามาได้โดยชอบธรรมให้ความสันโดษ คือ พอใจในคู่ครองของตนย่อมเป็นไปเพื่อความสุข ความเจริญของตนและสังคม[๑๓๐]

๓) สัมมาอาชีวะ เช่น ไม่ส่งเสริมอาชีพการค้าขายสัตว์มีชีวิต เพราะว่า สัตว์ก็รักชีวิตของตนเองเหมือนกัน การแสวงหาการเลี้ยงชีพจากการขายสัตว์เป็นบ่อเกิดของการเบียดเบียนและการทำลายชีวิตเป็นการดำรงชีวิตตนเองให้อยู่รอดบนความทุกข์ของสัตว์อื่น[๑๓๑] ไม่ค้าขายสัตว์เป็นสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหารเป็นการส่งเสริมให้ทาผิดศีลข้อที่ ๑ คือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเว้นการประกอบอาชีพที่

---

[๑๒๖] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๗] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๘] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๒๙] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๐] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๑] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

เป็นภัยต่อสังคมอย่างรุนแรง ได้แก่ การปล้น การโจรกรรม การลักทรัพย์ หรือการละซึ่งการพรากชีวิตสรรพสัตว์และชีวิตผู้อื่นการค้าขายชีวิตมนุษย์ไม่ลักขโมย การทุจริต หรือคดโกงคนอื่น เพราะเป็นการเบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อน ทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุข คนในชุมชนอยู่อย่างรู้สึกว่าไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน[๑๓๒] ดำเนินชีวิตให้อยู่ในหลักศีลธรรม ไม่แสวงหาการเลี้ยงชีพที่ผิดกฎหมายบ้านเมือง หรือดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนมีความเกื้อหนุนการพัฒนาอาชีพให้อยู่ในระบบของจริยธรรม หรือส่งเสริมให้สังคมประกอบอาชีพที่สุจริตไม่คดโกงกัน[๑๓๓] การประกอบอาชีพที่ถูกต้องทางศีลธรรม จะปลอดภัยทั้งทางกฎหมายบ้านเมือง คือ ปลอดภัยจากการลงโทษและปลอดภัยจากบาปกรรม ซึ่งจะส่งผลทางด้านจิตใจ เพราะคนที่ประกอบอาชีพทุจริต มักจะมีจิตที่เศร้าหมอง มีอาการหวาดระแวง เพราะกลัวกฎหมายบ้านเมือง[๑๓๔]

ดังนั้นสัมมาอาชีวะเป็นหลักการในการดำเนินชีวิตที่ประกอบไปด้วยจริยธรรม กล่าวคือ มีคุณภาพชีวิตทั้งทางกาย ทางวาจาและใจ อีกทั้งเกิดคุณค่าต่อการพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต สัมมาอาชีวะยังส่งเสริมเกื้อหนุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลอื่น เพราะไม่ไปเบียดเบียนคนอื่นให้เดือดร้อนและยังมีความเกื้อหนุนการพัฒนาในระบบอื่นให้เข้มแข็งมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่ก่อให้เกิดความสุขมวลรวมของคนในชุมชนได้มากยิ่งขึ้นนั่นเอง

๑.๓ รูปแบบการพัฒนาจิต

๑) สัมมาวายามะ เช่น มีความเพียรในการงานหรือความเพียรในการประพฤติต่อคุณงามความดี ไม่เกียจคร้านในการทำความดี มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถ และความชำนาญในงานที่สุจริตเป็นประโยชน์ต่อสังคม[๑๓๕] เพียรป้องกันไม่ให้ตนประพฤติอยู่ในอกุศลกรรม หรือเป็นการกระทำที่เป็นความชั่วโฉดเขลาเพียรละให้หมดไปจากตนการเพียรสร้างกุศลกรรมอันที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้นแก่ตนและผู้อื่น หรือการลด การละและการเลิก[๑๓๖] การเพียรรักษาสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วให้ยังคงอยู่เป็นนิจ หรือรักษาความดีที่เกิดมีขึ้นในตนไว้ไม่ให้เสื่อมสูญไปและเพียรส่งเสริมพัฒนาให้สิ่งนั้นดียิ่ง ๆ ขึ้นไปผู้สร้างคุณงามความดีคือสร้างกุศลทั้งปวงนั้น เรียกว่าสะสมคุณงามความดีไม่เป็นคนขี้เกียจ หาทรัพย์ได้มาโดยอาศัยกำลังแห่งสติปัญญาและแรงกายของตนไม่มีความโลภจนเกินเหตุ ไม่ไปเบียดเบียนใคร ไม่ไปทำลายสิ่งแวดล้อม

---

[๑๓๒] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๓] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๔] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๕] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๖] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

และสร้างความวุ่นวายในสังคมรู้สึกละอายใจในการทำความชั่ว หรือสามารถควบคุมจิตใจของตนเองได้ ไม่คิดเอารัดเอาเปรียบคนอื่น ไม่ประพฤติที่ไม่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต[๑๓๗]

๒) สัมมาสติ เช่น การตั้งสติได้ การระลึกได้ ไม่ฟั่นเฟือน ไม่เลื่อนลอย สามารถระวังตัวมิให้ประพฤติตนหลงเข้าไปในวังวนของกิเลสทั้งหลาย อะไรควรทา อะไรไม่ควรทา รวมถึงการตื่นตัวในหน้าที่ การสำนึกในหน้าที่อยู่เสมอ สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีประโยชน์หรือไม่ เป็นเรื่องดีหรือเรื่องชั่วระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำเหมาะกับตนหรือไม่ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีผลดีหรือร้ายระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำเป็นเรื่องงมงายหรือไม่ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีโอกาสสำเร็จหรือไม่[๑๓๘] การมีสติทำให้เข้าใจชีวิต และจิตใจของเราทำให้พัฒนางานและสิ่งที่ทำให้ดีขึ้นทำให้จิตใจมีความสุข ไม่มีความวิตกกังวลทำให้ทำงานที่ทำอยู่ได้ดีขึ้นทำให้พูดถูก ทำถูก ไม่ลืมตัว เผลอตัว รู้ผิดชอบชั่วดีรู้ทันอารมณ์และความคิด ทำให้ไม่โมโหง่าย และควบคุมความคิดได้ การมีสติจะไม่เกิดความประมาท เป็นคนรอบคอบขึ้น ความประมาทเป็นกิริยาที่กระทำลงโดยมิได้ตั้งใจจนเกิดผลอันเนื่องจากการกระทำนั้น เช่น การขับรถยนต์ถ้าไม่มีสติย่อมจะเกิดอุบัติเหตุขึ้นได้สติเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนวัยทำงานนั้นเป็นวัยที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นมากขึ้น หากยิ่งมีตำแหน่งเป็นหัวหน้างานด้วยแล้ว การฝึกสติสมาธิจะทำให้เราเข้าใจตนเองได้มากขึ้น เช่น รู้ว่าจิตใจเรากำลังขุ่นมัว รู้ว่าตัวเองกำลังทุกข์ เมื่อรู้ทันอารมณ์ความรู้สึกก็จะช่วยให้เรามองทุกปัญหาในเชิงบวกมากขึ้น[๑๓๙]

๓) สัมมาสมาธิ เช่น การตั้งมั่นในจิต การมีจิตแน่วแน่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ มีจิตเป็นหนึ่งรวมกับสิ่งใด ๆ สมาธิชั่วขณะ เป็นสมาธิที่เกิดขณะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในการดำเนินชีวิต เช่น การทำงาน การท่องหนังสือ การรับประทานข้าว ถ้าเราไม่มีสมาธิก็จะเกิดความผิดพลาดได้[๑๔๐] มีความตั้งมั่นอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เรากำหนดจะกระทำ ถ้าอยากให้งานนั้นเสร็จ เราก็ควรมีสมาธิอยู่กับงาน ไม่วุ่นวายคิดเรื่องอื่น เพราะนอกจากจะทำให้เสียเวลาในการทำงานแล้ว การที่กระแสจิตซัดส่ายไปมายังทำให้จิตขาดพลังในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อีกด้วย การฝึกสมาธิเป็นสิ่งสำคัญก็คือ เวลาเราทำงานก็ไม่ทำให้เกิดความกระวนกระวายใจการฝึกสมาธินอกจากจะช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็

---

[๑๓๗] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๘] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๓๙] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔๐] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ยังทำให้สุขภาพจิตของคุณดีตามไปด้วย[๑๔๑] ฝึกสมาธิด้วยการทำกิจกรรมบางอย่าง เช่น การเล่นเกม เล่นฟุตบอล หมากรุกเพื่อฝึกสมาธิ หรือที่ต้องใช้สมาธิและความคิด ก็จะช่วยพัฒนาสมาธิและช่วยให้มีความจำดีขึ้น ซึ่งมีผลดีต่อการทำงานได้อย่างมีคุณภาพอีกด้วย คนที่มีสมาธิ ในการทำงานนั้น เมื่อจะทำงานอันใด ก็คิดอยู่ในเรื่องเดียวย่อมทำให้เกิด คุณประโยชน์อย่างมาก เพราะ จะทำให้ สามารถคิดได้อย่างรวดเร็ว และไม่เหน็ดเหนื่อยง่าย คนที่ฝึกตัวเองได้แบบนี้ บางคนอาจมีพื้นฐานมาแต่เกิด คือ สามารถสารวมจิตใจ ให้เป็นหนึ่งเดียวได้ในทันทีที่ต้องการแต่บางคน ที่ไม่มีสมาธิมาแต่เกิด ก็อาจจะฝึกฝนให้มีได้เช่นกัน[๑๔๒]

ดังนั้นสมาธิมีประโยชน์หลายอย่าง เพราะสามารถขจัดความเหน็ดเหนื่อย หรือความเกียจคร้านได้ เมื่อเรารู้สึกเหน็ดเหนื่อยและไม่อยากทำงาน แต่เกิดมีงานที่มีความจำเป็นที่จะต้องทำในทันทีทันใด ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ วิธีที่ดีที่สุด ที่จะขจัดความเหน็ดเหนื่อย หรือเกียจคร้านนั้น คือการทำสมาธิ ตั้งใจให้แน่วแน่ อยู่ในงานเฉพาะหน้าเพียงอย่างเดียว เลิกคิดถึงสิ่งอื่นให้หมดเราอาจทำงานอันนั้นได้สมาธิจึงหมายถึง ความตั้งใจ หรือ ความมุ่งมั่นในการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นในการเรียนหรือการทำงาน สมาธิเราสามารถที่จะฝึกฝนและฝึกหัดกันได้ ไม่ใช่สิ่งที่เหลือวิสัย

๑.๔ รูปแบบการพัฒนาปัญญา

๑) สัมมาทิฏฐิ เช่น ความเห็นชอบที่มาจากปัจจัยรอบด้าน ที่เกิดจากคาบอกเล่า ข่าวสาร คำสั่งสอน ตำรา สิ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของความรู้ที่ประกอบขึ้นจากภายนอกที่เราต้องขวนขวายหาแต่ความรู้เหล่านี้จำเป็นต้องกรองหรือต้องรู้จักใช้วิจารณญาณให้เกิดความเข้าใจอย่างท่องแท้เสียก่อนการใช้วิจารณญาณ เรียกว่าความรู้ที่ได้จากปัญญา[๑๔๓] ประโยชน์ของสัมมาทิฏฐิ คือการรู้จักคิดวิเคราะห์ในเหตุและผล อันนำมาซึ่งปัญญา คือ การรู้แจ้ง โดยใช้ข้อมูลข่าวสารหรือแหล่งความรู้มาประกอบการเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม คือ เห็นว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว มารดา บิดามีกล่าวคือมีคุณความดี ควรแกฐานะหนึ่ง มีความเห็นชอบหรือความเห็นที่ถูกต้องและมีความเข้าใจที่ถูกต้องมีความรู้และความเชื่อที่ถูกต้องหรือความรู้สึกนึกคิดที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณทุกแงทุกมุม ไม่ใช่เห็นเพียงมุมใดมุมหนึ่ง หรือเห็นจากจุดยืนที่ยึดตัวตนเป็นศูนย์กลาง[๑๔๔] การดำเนินชีวิตก็จะเป็นไปอย่างถูกทาง

---

[๑๔๑] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔๒] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔๓] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔๔] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

เช่น ความคิด คำพูดและการกระทำ ก็จะปรากฏออกมาในทางที่ดีงาม การเข้าใจในวิชาการทางโลกมีความเข้าใจในเรื่องโลก เรื่องชีวิตอย่างถูกต้องมีความคิดเห็นที่ถูก หรือความเข้าใจถูกต้องที่เกี่ยวกับโลกและชีวิต เมื่อความเห็นที่ถูกต้องไปอยู่ในใจของบุคคลอย่างมั่นคงก็จะกลายเป็นอุดมการณ์ ทัศนคติ หรือทฤษฎีชีวิตประจำใจ อันเป็นเหตุให้บุคคลนั้นคิดถูกต้องและเขาจะทำหน้าที่การงานด้วยความสุจริต[๑๔๕]

๒) สัมมาสังกัปปะ เช่น การติดในกาม อันเป็นความอยาก ความต้องการของตนในทุกด้าน โดยไม่สนใจเรื่องศีลธรรมอันดี จนนำไปสู่การแสวงหาแนวทางเพื่อให้บรรลุซึ่งความอยากเหล่านั้น ไม่คิดพยาบาท ที่ประกอบขึ้นด้วยจิตที่มีความขุ่นเคือง ความเคียดแค้น และความอาฆาตต่อผู้อื่นการไม่คิดเบียดเบียน อันประกอบขึ้นจากพยาบาทสังกัปปะที่ฝังอยู่ในจิตใจจนนำไปสู่การคิดเพื่อแสวงหาทางที่จะเบียดเบียนหรือทำร้ายผู้อื่นให้เกิดความเสียหาย[๑๔๖] ความคิดที่จะปลอดจากโลภะ ความนึกคิดที่ปลอดโปร่งจากกาม ไม่ติดข้องในสิ่งสนองตน มีความคิดปราศจากความเห็นแก่ตัว เป็นคนที่มีความคิดเสียสละ และมีความคิดที่เป็นคุณเป็นกุศลไม่มีความเคียดแค้น ชิงชัง ขัดเคือง หรือเพ่งมองในแง่ร้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะมุ่งเอาธรรมที่ตรงข้าม คือเมตตา กรุณาซึ่งหมายถึงความปรารถนาดี ความมีไมตรีต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข[๑๔๗] ไม่มีการคิดทำร้ายหรือทำลายด้วยความไม่รู้ เพราะคึกคะนอง ทำโดยไม่มีความโลภหรือความโกรธมาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะมุ่งเอาธรรมที่ตรงข้าม ปัญญาคือเข้าใจโลกนี้ตามความเป็นจริง หรือมีจิตสำนึกในสิ่งที่ถูกต้องดีงามปราศจากโมหะ[๑๔๘]

ดังนั้นการที่จะมองเห็นสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ตามที่มันเป็นได้นั้น จะต้องใช้โยนิโสมนสิการ คือ ขณะความนึกคิดดำริต่าง ๆ จะต้องปลอดโปร่ง มีอิสระ ไม่มีทั้งความชอบใจ ความยึดติดพัวพัน เป็นปฏิปักษ์ต่าง ๆ ด้วย นั่นคือ จะต้องมีสัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองอย่างนี้ ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ความคิดตรงข้ามกันก็คือ มิจฉาทิฏฐิ คือ ความเข้าใจผิดพลาดไม่มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จึงทำให้เกิดมิจฉาสังกัปปะ คือ ดำริ นึกคิดและมีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายผิดพลาดมิจฉาทิฐิจะมองเห็นสิ่งทั้งหลาย อย่างผิดพลาดและบิดเบือนยิ่งขึ้นไปอีกนั่นเอง

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อทราบถึงวิธีการดำเนินการของรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบ

---

[๑๔๕] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔๖] สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔๗] สัมภาษณ์ นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๔๘] สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

มีส่วนร่วมเชิงพุทธในเทศบาลตำบลปะโค ซึ่งมีรูปแบบอยู่ ๔ ด้านคือ(๑) การพัฒนากาย เพื่อส่งเสริมในการพัฒนาเศรษฐกิจ, (๒) การพัฒนาศีล เพื่อส่งเสริมในการพัฒนาสังคมและการปกครอง, (๓) พัฒนาจิต เพื่อส่งเสริมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม, (๔) พัฒนาปัญญา เพื่อส่งเสริมในการพัฒนาวัฒนธรรมและเข้าใจถึงความสำคัญในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งหมด แนวทางมีดังนี้

๒. รูปแบบการพัฒนา ๔ ด้าน แบบ "Focus Group Discussion"

๒.๑ รูปแบบการพัฒนากาย

ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม : การพัฒนากาย เช่น การบริโภคปัจจัย ๔ คือ การแต่งกายที่เป็นไปตามสมัยนิยม บริโภคอาหารเกินความต้องการของร่างกาย เช่น ทานอาหารแพงเกินเหตุ การดื่มสุราการรักษาซ่อมแซมที่อยู่อาศัยด้านสาธารณสุข หรือยารักษาโรคด้วยการฝึกอบรมการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ตามหลักธรรมดังนี้

๑) สัมมากัมมันตะหรือกายสุจริต ๓ เช่น การกระทำในสิ่งต่าง ๆ จะไม่ให้เกิดผลกระทบกับใคร ไม่เบียดเบียนคนและสัตว์ ไม่กระทำผิดจารีตทางสังคม เป็นคนที่มีลักษณะของการประคองตนเพื่อไม่ให้เผลอ หรือไปพลาดทำในสิ่งที่เป็นกายทุจริต หรือไม่ทำในสิ่งที่ไปเบียดเบียนใคร ถือว่าเป็นกิจสำคัญของชีวิตเป็นการทำหรือการสร้างสรรค์ชีวิตให้เป็นไปเพื่อต้องการที่จะฝึกตนและสร้างบารมีธรรม เพื่อให้สมกับที่ได้เกิดเป็นคน[๑๔๙] การพยายามไม่ให้กิจของตนเองไม่ไปกระทบหรือไปเบียดเบียนต่อผู้อื่น แต่ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมให้มากที่สุดทำสิ่งใด หรือประกอบกิจใด ๆ ก็เป็นไปในทางสุจริต หรือทำกิจใดก็ให้เกิดผลกระทบกับคนอื่นให้น้อยที่สุด[๑๕๐]

๒) สัมมาอาชีวะ หรือมิจฉาวณิชชา เช่น ไม่ประกอบอาชีพในทางทุจริต หรือผิดกฎหมาย แต่ควรเลี้ยงชีวิตที่เรียบง่าย หรือการเลี้ยงชีวิตด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคที่หามาได้โดยสุจริต ไม่มีความฟุ้งเฟ้อไม่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับอบายมุข ไม่หลงมัวเมาในอบายมุข ด้วยการประกอบเป็นอาชีพด้วยการเสพสิ่งเหล่านั้น โดยเว้นออกห่างสิ่งเหล่านั้น[๑๕๑] ไม่ประกอบอาชีพที่เป็นอันตรายต่อคนอื่นเช่น การค้ายาบ้า การขายสุรา การขายยาพิษ แต่ประกอบสัมมาชีพได้อย่างถูกหลักศีลหลักธรรมการเสพบริโภคปัจจัย ๔ อย่างถูกหลักการของชีวิต หรือให้เหมาะของรายได้ ไม่หลงวัตถุนิยมทางโลกสมัยใหม่จนลืมตัว จนไม่สามารถประคับประคองตนเองได้ แล้วหันไปประกอบอาชีพที่ทุจริต หรือการประกอบอาชีพที่ไม่ไปเบียดเบียนใคร การประกอบอาชีพ ควรเป็นไปในทางสุจริต เพราะถ้าเราเป็นคนทุจริต

---

[๑๔๙] สัมภาษณ์ นางสาวจิดาภา โคตะเสนา, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๕๐] สัมภาษณ์ นายณัฐชนน พุทธจง, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๕๑] สัมภาษณ์ พระครูอุดมฐิติคุณ, เจ้าอาวาสวัดชุมแพ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗.

คนอื่นก็ไม่พอใจต่อสิ่งนั้น กรณีศึกษา เช่น ถ้าเราไปซื้อสิ่งของที่มีราคาแพงมาใช้ แต่มารู้ทีหลังว่าเป็นของปลอม เราก็ความไม่พอใจ ดังนั้น การประกอบอาชีพต่าง ๆ นั้น เราควรคำนึงถึงคำว่า เอาใจเขามาใส่ใจเรา[๑๕๒]

๒.๑.๑ รูปแบบการอบรม เช่น ฝึกอบรมให้คนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพของตนเอง เพราะปัญหาสุขภาพทั้งส่วนบุคคล และส่วนรวมมักเกิดจากสุขนิสัย และสุขปฏิบัติที่ไม่ดีของประชาชน อาจเป็นเพราะขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง และเหมาะสมด้านสุขภาพ ทัศนคติต่อการป้องกัน และรักษาโรคที่ไม่ถูกต้อง มีความเชื่อผิด ๆ ในเรื่องสุขภาพ ตลอดจนไม่ให้ความร่วมมือที่ดีกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงส่งผลให้เจ็บป่วยได้ง่าย ฝึกอบรมส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยเฉพาะทางโรงเรียนจัดอบรมให้กับนักเรียน หรือเยาวชน เกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ คือ การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และโทษ รวมทั้งแนวทางในการตัดสินใจบริโภคอาหารได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย[๑๕๓] การฝึกอบรมชุมชนเทศบาลตำบลปะโคให้รู้เกี่ยวกับด้านศีลธรรม เพราะในชุมชนมีปัญหาเรื่องการดื่มสุราเยอะพอสมควร ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่น สาเหตุเกิดจากผู้ปกครองทะเลาะกันประจำ หย่าร้างหรือแยกกันอยู่ทำให้บุตรหลานมีจิตใจว้าวุ่น สับสน จึงหาทางออกด้วยการดื่มสุรา ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองเงินโดยใช่เหตุสร้างทัศนคติที่ว่าปัจจัย ๔ เป็นเพียงความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตด้วยแนวคิดนี้ จะช่วยให้คนในชุมชนได้ปรับวิธีใช้ใหม่ มาเป็นการใช้ด้วยความแยบคาย โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้และมีความรอบคอบระมัดระวังในการใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ควรมุ่งใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ โดยรักษาเสื้อผ้าของตนให้สะอาด นุ่งห่มแล้วสุภาพเรียบร้อย ด้านอาหาร โดยการเน้นที่ความครบถ้วนทางโภชนาการ มากกว่ารับประทานอาหารที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ตามชอบใจที่อยู่อาศัย ควรอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ใกล้แหล่งอาหาร และผู้คนในบริเวณที่อาศัยเป็นคนดี มีศีลธรรมและต้องหมั่นดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง หมั่นออกกำลังกายเป็นประจำและตรวจสุขภาพประจำปี[๑๕๔]

๒.๑.๒ รูปแบบการจัดกิจกรรม เช่น จัดกิจกรรมค่ายเด็กและเยาวชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน กิจกรรมค่ายครอบครัวเพื่อส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์สายใยในครอบครัว เพื่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่น ดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน และสร้างความสามัคคีภายในครอบครัว ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาเมื่อบุตรหลานมีปัญหาการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้นำชุมชนโดยเทศบาลตำบลปะโคเป็นต้นแบบ โดยเน้นผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางแห่งการ

---

[๑๕๒] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๕๓] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๕๔] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

พัฒนา เช่น ปัจจัยด้านสื่อ หรือสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภคได้แก่ สื่อโฆษณาที่ได้รับจากทางวิทยุโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีส่วนชักนาให้วัยรุ่นมีการเลือกบริโภคอาหารตามกระแส โดยสื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมของวัยรุ่น ส่งเสริมสนับสนุนการปลูกผักและผลไม้ไว้บริโภคและมีเหลือก็นำไปขาย หรือแปรรูปไว้บริโภคและจำหน่ายและมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยชีวภาพ น้าส้มควันไม้ในการไล่แมลง เพื่อเป็นลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ยังเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด รณรงค์การลด ละ เลิก อบายมุขและมีการจัดทาบัญชีรายรับรายจ่ายภายใน[๑๕๕] ส่งเสริมอาชีพในครัวเรือน เช่น กลุ่มสตรีกลุ่มปุ๋ยน้าหมักชีวภาพ กลุ่มทาน้าพริก การปลูกผักในครัวเรือน หรือเพื่อจำหน่ายในชุมชน และมีการส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรใช้พันธ์ข้าวและเมล็ดพันธ์ที่ดีมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยคนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคร่วมกันเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมเงินสัจจะออมทรัพย์กลุ่มอาชีพแม่บ้านเพื่อส่งเสริมรายได้ภายในครอบครัว[๑๕๖]

ดังนั้นการพัฒนากายจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางชุมชน และภายในครอบครัว ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะส่งเสริมในด้าน การปศุสัตว์ ซึ่งมีลักษณะการประกอบการปศุสัตว์และการปลูกพืช หรือเป็นแบบผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการบริโภค และใช้จ่ายให้กับครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคหรือใช้งานแล้วจึงนำมาจำหน่ายเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนกิจกรรมในการบริการ คือ การประกอบการค้าในเขตเทศบาลตำบลปะโค เป็นร้านค้าเกี่ยวกับการอุปโภคการค้าผลผลิตทางการเกษตร เหล่านี้ เป็นแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวเป็นหลัก ด้านเศรษฐกิจหลายประเภท ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารได้ทาโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชนนั่นเอง

๒.๒ รูปแบบการพัฒนาศีล

ข้อมูลที่สัมภาษณ์เฉพาะกลุ่ม : การพัฒนาศีล เช่น การละเว้นจากการฆ่า การเอารัดเอาเปรียบกัน การประพฤติผิดล่วงละเมิดทางเพศ การพูดเท็จพูดส่อเสียด และการประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรม ด้วยการฝึกอบรม และการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคที่เหมาะสม

๑) สัมมาวาจา เช่น ไม่พูดโกหก การพูดเท็จหรือพูดโกหกนั้นเป็นการพูดที่มีเจตนาไม่ดีมุ่งหวังที่จะคดโกง หลอกลวงคนที่ฟัง สัมมาวาจาจึงเป็นคาจริง กล่าวคือข้อมูลที่ถูกต้องมีหลักฐานอ้างอิงได้ไม่ปั้นแต่งขึ้นมาเองเพื่อหวังผลประโยชน์ไม่ใช้วาจาที่เป็นลักษณะการด่าทอ สาปแช่งต่าง ๆ

---

[๑๕๕] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๕๖] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

อันจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกเศร้าเสียใจ เดือดร้อน ผลเสียของการพูดคำหยาบจะยิ่งเป็นบาปมาก หากด่าคนดีมีศีลธรรมและผู้มีพระคุณ เช่น ลูกด่าพ่อแม่ของตนเอง ก็จะได้รับผลบาปทันทีอย่างน้อยก็เกิดความเศร้าใจ ไม่เบิกบานผ่องใสทั้งยังถูกผู้คนติเตียนนินทา[๑๕๗] ไม่พูดยุยงให้คนเกิดการทะเลาะกัน เพื่อให้เข้าใจผิดกัน เกิดการแตกแยกกันไม่พูดเพื่อทำลายประโยชน์สุขของคนอื่น การกล่าววาจาที่ทำลายประโยชน์ความสุขต่าง ๆ ด้วยเจตนาที่หาสาระและไม่เกิดประโยชน์ใดเลยการพูดด้วยภาษาที่สุภาพพูดแล้วมีประโยชน์คือมีประโยชน์ต่อผู้ฟังมีความจริงใจต่อผู้ฟัง

๒) สัมมากัมมันตะ เช่น ไม่เอารัดเอาเปรียบกับคนอื่นเพราะลำเอียงความชอบพอกันของตนเอง ก็ไม่ไปสร้างประโยชน์ให้กับญาติพี่น้อง พวกพ้องและคนสนิท หรือเมื่อมีอำนาจก็ไม่ใช้อำนาจไปในทางที่ผิด ไม่มองเห็นประโยชน์ตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม[๑๕๘] เมื่อมีอำนาจก็มีใจไม่เป็นกลางการปฏิบัติต่อทุกคนอื่นก็ให้เกิดความเหมาะสมหรือมีความเท่าเทียมกัน ไม่ลุแก่อำนาจเพราะความโทสะ ไม่ทำร้ายคนที่ตัวเองเกลียดชัง โดยไม่แยกแยะเรื่องความถูกต้อง ระเบียบและประเพณีที่พึงปฏิบัตินักปกครองที่ดีจะไม่ความหลงอำนาจ เพราะเป็นเหตุแห่งความไม่รู้ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะความสะเพร่า ความไม่ละเอียดถี่ถ้วน มองโลกมองคนในแง่ร้าย ตัดสินใจโดยไม่พิจารณาให้ดี หรือไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น[๑๕๙] นักบริหารทุกหน่วยงานต้องมีความกล้าหาญในทางจริยธรรม คือ กล้าคิด กล้าพูดในสิ่งที่ดีงาม ไม่ใช่เพราะความหวาดกลัว หรือกลัวภัยอันตราย ก็เลยตัดสินใจไม่กระทำ หรือกระทำอย่างขาดความกล้าหาญ คนมีอคติไม่ควรมีอำนาจในทุกระดับเพราะจะทำให้ส่งผลเสียให้เกิดขึ้นต่อองค์กร เมื่อบุคคลใดมีจิตใจลำเอียงการกระทำย่อมมีความลำเอียงไปด้วย หรือเป็นคนที่ทำความชั่วได้ง่าย กล่าวคือ มองเห็นประโยชน์ของตนมากกว่า ประโยชน์ของส่วนตัว หรือเป็นคนที่เห็นแก่ตัว[๑๖๐]

๓) สัมมาอาชีวะ เช่น ไม่เบียดบังทรัพย์สินของทางราชการเป็นของตนหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต หรือการทุจริตโดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่อำนาจและอิทธิพลที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นนักการเมืองในทุกระดับ ถือได้ว่าเป็นอาชีพอีกประเภทหนึ่ง ดังนั้น ต้องมีความเที่ยง

---

[๑๕๗] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๕๘] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๕๙] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๖๐] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ธรรมในการประกอบอาชีพ เช่น ไม่ทุจริตในการซื้อจัดจ้าง การทุจริตในเรื่องเหล่านี้ก็จะมีตั้งแต่การเรียกรับเงินสินบน ค่านายหน้าหรือการตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ ในการอนุมัติคาร้องเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ หรือการคอรัปชั่น เพราะไม่ทำหน้าที่ถูกต้องเที่ยงธรรม[๑๖๑] การทุจริตโดยการยักยอกทรัพย์ของทางราชการหรือการทุจริตในการเบิกค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ค่ารักษาพยาบาลและค่าเช่าบ้าน เช่น การใช้พาหนะของทางราชการ โดยเบิกค่าพาหนะหรือการเบิกเบี้ยเลี้ยงเกินวันเวลาที่ปฏิบัติจริง หรือการเบิกค่าเช่าบ้าน แต่ไม่ได้เช่าบ้านจริง เหล่านี้ คือ การทุจริตในหน้าที่ หรือผิดกฎหมายและศีลธรรมที่ดีงามการทุจริตโดยการเรียกรับเงินหรือผลประโยชน์อื่นในการแต่งตั้งข้าราชการ ในการเลื่อนตำแหน่งหรือการโยกย้ายไปในพื้นที่ที่อยากไป โดยการให้ค่าตอบแทนหรือเรียกว่าการซื้อตำแหน่ง ปัจจุบันนี้มีเยอะมากการเป็นข้าราชการเป็นอาชีพอีกประเภทหนึ่ง ควรมีจริยธรรมมากกว่าชาวบ้าน เพราะมีโอกาสมากกว่าคนอื่น ดังนั้น ควรวางตัวให้เหมาะสมกับอาชีพ ไม่ใช้อำนาจไปในทางที่ผิดศีลธรรม[๑๖๒]

๒.๒.๑ รูปแบบการอบรม เช่น จัดอบรมในด้านคุณธรรมและจริยธรรมโดยนิมนต์พระคุณเจ้ามาเทศนา เพื่อปลูกฝังให้ชุมชนให้เห็นคุณค่าของชีวิตและกรณีศึกษายกจากเหตุการณ์จริงที่มีเพื่อให้เข้าใจว่าการเบียดเบียนชีวิตกันของมนุษย์ซึ่งจะส่งผลเสียต่าง ๆ อย่างชัดเจนชี้ให้เห็นผลของการกระทำว่าจะเป็นกรรมเป็นบาปหรือเกิดผลตามอย่างไรโดยให้ปฏิบัติกิจกรรมอื่นแทน เช่น การเลี้ยงสัตว์และสอนให้มีความเมตตา มีความกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ในด้านสังคมควรอบรมเกี่ยวกับการใช้อารมณ์ เพื่อลดความรุนแรงในสังคม โดยศึกษาจากกรณีศึกษาจาก VDO โดยจัดการอบรมภายในวัดและในสถานที่เทศบาล ในเนื้อหาระบุถึงการละเว้นจากการพูดจาเสียดสีกัน เพื่อลดการทะเลาะกันในชุมชนและในครอบครัวอบรมด้านคุณค่าของชีวิต เพื่อให้เข้าใจว่าควรมีเมตตาต่อกัน โดยพิจารณาว่าถ้าเป็นชีวิตของเราที่ถูกทำลายจะมีความรู้สึกอย่างไรและให้คิดว่า เมื่อตนเองสร้างเหตุปัจจัยไว้อย่างไรผลจากการฆ่ากฎแห่งกรรมนั้นก็สะท้อนผลกลับมาหาตนเองแน่นอน อบรมด้านศีล ๕ เพราะสร้างสันติภาพในชุมขนไม่ฉกฉวยหรือข่มขู่บังคับเอาทรัพยากรเพื่อผลประโยชน์ใส่ตน เป็นการป้องกันการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีไม่ก้าวก่ายแทรกแซงข้อมูลข่าวสาร หรือไม่ปล่อยข่าวลวงเพื่อให้เกิดความสับสนและป้องกันอบายมุข ความเสื่อมทรามทางสังคมการรักษาระเบียบวินัย เป็นการอบรมด้านความประพฤติ เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยามารยาท หรือข้อบังคับ ข้อตกลง

---

[๑๖๑] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๖๒] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

กฎหมายบ้านเมืองและเป็นคนมีศีลธรรม เช่น การมีระเบียบวินัยต่อตนเองและบุคคลอื่น ต่อสถานที่ต่อบรรทัดฐานทางสังคม[๑๖๓]

๒.๒.๒ รูปแบบการจัดกิจกรรม เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาล โดยการส่งเสริมให้มีเวทีในการแสดงความคิดเห็น เช่น การจัดทาโครงการสภาเทศบาลตำบลปะโคและสามารถตรวจสอบในการทำงานได้ เมื่อชุมชนเห็นว่ามีการคอรัปชั่น หรือมีข้อผิดพลาด กิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนด้านการปกครอง คือ การเปิดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาเทศบาลให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยความเห็นชอบร่วมกันของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จัดให้มีสถานที่ในการรวมกลุ่มของชุมชน ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลส่วนหนึ่งมาจากประชาชนซึ่งมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจร่วมกัน[๑๖๔] กิจกรรมด้านสังคม คือ การเข้าค่ายพุทธบุตรในวัด ที่มีโรงเรียนในพื้นที่ตำบลปะโคนั้นได้มีส่วนร่วมกับวัดในชุมชนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อจัดกิจกรรมในด้านพุทธศาสนา เพื่อลดความรุนแรงในสังคม หรืออาจจัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชาการจัดกรรมในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคายที่ได้ผลก็คือ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ซึ่งมีหลายหมู่บ้านที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งเป็นการลดความวุ่นวายภายในชุมชนได้พอสมควรชุมชนเทศบาลตำบลปะโคส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา ดังนั้น กิจกรรมจึงสอดคล้องการกับอิทธิพลในด้านความเชื่อด้วย เช่น การจัดกิจกรรมการเข้าค่ายและการจัดกิจกรรมในวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ควรจัดกิจกรรมภายในวัด เพราะจะมีความสะดวกในหลาย ๆ ด้าน[๑๖๕]

ดังนั้นการพัฒนาศีล ซึ่งมีองค์ประกอบแยกเป็น ๒ ประการ คือ ทางด้านสังคมและการปกครองด้านสังคมทางเทศบาลตำบลปะโค จะส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรมและจริยธรรมส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างหลากหลายและทั่วถึงกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีวินัยรวมถึงโครงการต่าง ๆ อีกมากมาย โครงการจัดกิจกรรมของเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ส่วนการปกครองก็ส่งเสริมให้ประชาขนได้มีส่วนร่วมตรวจสอบการทำงานร่วมกับเทศบาล โดยเทศบาลตำบลปะโคได้ดำเนินโครงการและกิจกรรมร่วมกับชุมชนต่าง ๆ โดยการประสานงานกับประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการตรวจสอบการทำงานของเทศบาล

๒.๓ รูปแบบการพัฒนาจิต

---

[๑๖๓] สัมภาษณ์ พระครูอุดมฐิติคุณ, เจ้าอาวาสวัดชุมแพ, ๑๕ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๖๔] สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๖๕] สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ข้อมูลที่สัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ : การพัฒนาจิต เช่น เพียรระวังบาปไม่เกิดขึ้นในใจ เพียรป้องกันไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นในใจ สร้างสรรค์จิตใจให้แข็งแกร่ง การรักษาความดีของตน การควบคุมตนเองด้วยการมีสติและการฝึกจิต เพื่อให้เกิดความมั่นคง ด้วยการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค

๑) สัมมาวายามะ เช่น คนที่ไม่มีความขยัน คือ คนที่เกียจคร้าน ไม่ปรารถนาทาอะไรที่เป็นประโยชน์แก่ตนและคนอื่น แม้ร่างกายไม่ได้เหน็ดเหนื่อย ไม่ได้เจ็บป่วย แต่ก็ไม่ทำงาน เอาแต่กินแล้วก็นอน แล้วก็เที่ยวไปทั่ว ประกอบกรรมอันเป็นโทษต่าง ๆ เช่นความเป็นนักเลงต่าง ๆ อย่างนักเลงผู้หญิง นักเลงการพนัน นักเลงสุรา เป็นต้น[๑๖๖] มีความพยายามอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ คนที่มีความเพียรแบบเหยาะแหยะ ขาดความทรหดอดทน แล้วมานั่งบ่นด้วยความน้อยใจภายหลังว่าทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป จึงเป็นลักษณะของคนละความเพียร ไม่มีความตั้งใจที่แท้จริง[๑๖๗] ความขยันในการทำงานแล้วประสบผลสำเร็จได้นั้นเป็นเรื่องซึ่งเกิดขึ้นง่ายมากสำหรับคนที่มีความตั้งใจอันแน่วแน่การที่คนยังไม่ประสบผลสำเร็จในชีวิตได้ นั่นอาจเป็นไปได้ว่าเรายังมีความตั้งใจยังไม่มากพอหลักการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เราประสบความสำเร็จได้นั้น ก็คือความเพียรพยายามอย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แน่นอนว่าในการทำงานเราต้องเจองโจทย์ยาก ๆ ที่อาจทำให้เราท้อแท้หรือล้มเหลวหลายครั้ง หากเพียรพยายาม ก็จะทำให้เราประสบความสำเร็จได้ในสักวันอาจกล่าวได้ว่าทุกคนต่างก็มีเป้าหมายในการทำงาน ว่าจะไปให้ถึงจุดไหน บางคนอาจยังมองไม่เห็นหนทางที่จะไปยังจุดนั้น บางคราวที่หลงทาง หรือต้องล้มลุกคลุกคลาน แต่หากเรามีความเพียร มีความอดทนและมีความเชื่อมั่นว่าเราทำได้ การให้กำลังใจตนเองอยู่เสมอ ก็จะทำให้เรามีพลังในการฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ได้โดยไม่ยาก[๑๖๘]

๒) สัมมาสติ เช่น สติ คือ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่ประมาท การคุมใจไว้กับกิจนั้น ๆ หรือกุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติในปัจจุบันนี้โลกที่หมุนไปทุกขณะ ย่อมมีสิ่งใหม่เราได้เรียนรู้ หากเรามีสติ ไม่ปิดหูปิดตา ไม่ตีกรอบความคิดเกินไป หรือไปติดในกับดักของสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาหาเราเสียก่อน เราจะมองเห็นมุมมองใหม่ ๆ มุมมองที่เปิดกว้างได้ไม่ยากการมีสติ สามารถทำให้เราไม่จมอยู่กับปัญหานั้น เพราะธรรมชาติของมนุษย์คือ เมื่อเกิดปัญหา มักจะคิดวนไปวนมา หรือมีอาการจมอยู่กับปัญหานั้น แม้ว่าใจจะคิดหาทางแก้ปัญหาแต่ก็เหมือนมืดไปหมดทุกทาง เพราะขาด

---

[๑๖๖] สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๖๗] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๖๘] สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สติปัญญาในการไตร่ตรองคนที่ควบคุมสติได้มักจะแก้ปัญหาได้ก่อนที่คนอื่นถ้าเราทุกคนเรียนรู้ถึงการแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ จึงกล่าวได้ว่าแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด เพราะมีความรอบคอบ มีความตั้งใจในการแก้ไขปัญหา[๑๖๙] ถ้าเรามีการฝึกสติ ก็จะสามารถทำให้เราเห็นประสบการณ์ภายในตามจริงอย่างที่เป็นประสบการณ์ภายใน ได้แก่ การรับรู้รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความรู้สึก ความนึกคิด ถ้าไม่ฝึกสติ เราก็จะรับรู้ตามความเคยชินคือ การตีความ การใส่ความเห็น ความจำได้หมายรู้เข้าไปหรือเรียกว่าปรุงแต่งและก็หลงเชื่อยึดถือตามที่ปรุงแต่งขึ้น จึงเกิดเป็นความพอใจและไม่พอใจ ปัญหามีทางแก้ไขแต่ประการแรกที่เราต้องทำคือการตั้งสติก่อน เพราะการที่เราใช้ชีวิตแบบเร่งรีบขาดสติในปัจจุบันนี้ทำให้จิตใจว่าวุ่นและสับสนพอเราสงบนิ่งหลับตาตั้งสติ จิตใจก็สงบ มีสติปัญญาก็เกิดตามมาการแก้ไขปัญหาก็ย่อมสำเร็จตรงตามเป้าหมายได้โดยง่าย[๑๗๐]

๓) สัมมาสมาธิ เช่น คนที่ฝึกสมาธินั้นจะช่วยกล่อมเกลาจิตใจเราในตัว ทำให้เราเป็นคนสุขุมนุ่มลึก ใจเย็น อ่อนโยนและมองโลกรอบตัวในแง่ดีงามมากขึ้น อารมณ์ก็จะแจ่มใสและยังส่งผลให้สุขภาพดีตามมาอีกด้วย การมีสมาธิจะทำให้เรารู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองได้ดี เพราะจิตเราจะอยู่กับลมหายใจตลอดเวลา หรือมีสติอยู่เสมอ เมื่อไรที่เราเริ่มโกรธใครหรือกำลังโมโหร้ายหงุดหงิด ไม่เกรี้ยวกราดง่ายและเป็นคนที่ใจเย็นลงได้มากขึ้นคนที่มีสมาธิเป็นคนที่บุคลิกภาพดีเพราะสมาธิจะทำให้มีสติกับตัวอยู่ตลอดเวลาและทำให้ใจเย็นและรอบคอบมากขึ้น การแสดงออกก็จะมีลักษณะอ่อนโยน สง่า ไม่รีบร้อนหรือแสดงท่าทีแบบคนหุนหันพลันแล่นคนที่มีสมาธิมาก ย่อมผ่อนคลายได้มาก สุขสงบมาก และย่อมทำให้เราพึงพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ โดยไม่ต้องดิ้นรนออกไปไขว่คว้าหาความสุขนอกบ้านอีก ฉะนั้น หากต้องการใช้ชีวิตอยู่บนโลกท่ามกลางความผาสุกต้องฝึกสมาธิให้กับตนให้ได้นักบริหาร หรือคนวัยทำงานที่จะต้องใช้สมองในการคิด การวางแผนมาก ๆ ควรหมั่นทำสมาธิบ่อย ๆ ย่อมช่วยเสริมสร้างทั้งความจำดี ทำให้สมองทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ[๑๗๑]

๒.๓.๑ รูปแบบการอบรม เช่น ในเทศบาลตำบลปะโค เป็นอำเภอเมืองจังหวัดหนองคายที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีการอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น อบรมเกี่ยวกับการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิงปฏิกูลเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อม เมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงสภาพแวดล้อมบางอย่างจึงเสียไป เช่นอากาศเสีย มีกลิ่นเหม็น เป็นต้น สภาพปัญหาดังกล่าว ย่อมจะ

---

[๑๖๙] สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๗๐] สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๗๑] สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ทำให้เกิดการระบาดของโรคได้ ถ้าไม่รู้จักวิธีการแก้ไขอย่างถูกต้องการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกและทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยให้ชุมชนมีการปลูกป่าทดแทนของเดิม และหน่วยงานของรัฐมีระเบียบการรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคร่งครัด ไม่เอื้อต่อนายทุน อนุรักษ์และฟื้นฟู หรือการช่วยดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างเมืองสะอาด น่าอยู่ น่าท่องเที่ยว อบรมด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การเก็บขยะมูลฝอยให้ถูกวิธีการอบรมด้านจิตสำนึก การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดประสงค์ คือ เพื่อสร้างมาตรฐานให้กับเด็กเยาวชนและประชาชน มีคุณธรรมจริยธรรมประชาชนมีความตระหนักและมีจิตสำนึกการส่งเสริมคุณธรรมแก่เยาวชนโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ โดยเฉพาะกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม ที่สอดคล้องกับการดำเนินการในวิธีชีวิตในการปลูกฝังคุณธรรมดำรงชีวิตมีประโยชน์[๑๗๒]

๒.๓.๒ รูปแบบการจัดกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมภายในวัด คือ ทำวัตรสวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เดินจงกรม แผ่เมตตา เป็นการปฏิบัติธรรมอันสมควรแก่วัย เป็นการฝึกความแน่วแน่และความอดทนของจิต อันจะนำมาซึ่งการเข้าใจในอารมณ์และจิตใจของตน การจัดกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมเป็นกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การกิจกรรมเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือเป็นลักษณะการโต้วาที ประเด็นของกิจกรรม คือ สภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการหาจุดด้อยจุดเด่นภายในเทศบาลตำบลปะโคได้อีกทางหนึ่งด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับการกระตุ้นสติปัญญา เกี่ยวกับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมขาดความต่อเนื่องเพราะเยาชนถูกปล่อยปละละเลยอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงและอันตรายจนชืมชับและนำไปสู่การเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่รู้ตัว การกระตุ้นให้เด็กรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นคนรุ่นต่อไปในการอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมเสริมธรรมะให้กับคนในชุมชนและเยาวชนเพื่อให้เกิดความละอายในการทำบาป โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนให้รู้จักหน้าที่ในการเป็นชาวพุทธที่ดี โดยไม่เอาเปรียบสังคมและมีจิตสาธารณะ รู้จักช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนจัดกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยกระตุ้นให้มีจิตสำนึกที่ดี และการร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเริ่มจากระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชนและขยายผลจนถึงระดับประเทศ ก็จะสามารถช่วยให้มนุษย์เรียนรู้ที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขมากขึ้น[๑๗๓]

---

[๑๗๒] สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

[๑๗๓] สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

๒.๔ รูปแบบการพัฒนาปัญญา

ข้อมูลที่สัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ : การพัฒนาปัญญา เช่น มีความเห็นที่ถูกต้อง การคิดแบบสร้างสรรค์ การละความโลภ ความโกรธและความหลง ด้วยการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค

๑) สัมมาทิฏฐิ เช่น มีความคิดและความเห็นที่ถูกต้อง หรือรู้อกุศลและอกุศลมูลกับกุศลและกุศลมูลอาจเปรียบได้กับการมองเชิงบวกมีความคิดถูกต้องตามหลักศีลธรรม มีเมตตาเพราะชีวิตเราจะต้องเผชิญกับอารมณ์ที่ขัดเคืองใจอยู่เป็นประจำ ถ้าเรามีความคิดที่ถูกต้องรู้จักปรับใจให้ประกอบไปด้วยเมตตาพฤติกรรมของคนอื่นก็ไม่มีผลกระทบต่อเรามากนัก เพราะเรามีความคิดที่ถูกต้อง ผลที่เกิดมีความคิดถูกนั้น คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง เมื่อเรามีหลักการเช่นนี้ก็มองคนอื่นหรือสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยจิตที่เมตตาเป็นเมตตาภาวนาการมีความคิดที่ถูกต้อง หมายถึง การที่เรานั้นมีจิตที่ไม่ไปเบียดเบียนใคร กล่าวคือ เราได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว จึงได้ตัดสินใจในการกระทำลงไป ผลที่ตามมาก็คือ เป็นผลที่ถูกต้องไม่ไปเบียดเบียนใครการพินิจพิจารณาในการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างได้นั้น เหมือนกับว่าเรานั้นได้ปรับเข็มทิศทางของจิตให้ชี้ไปในทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลในทางกุศลเพราะมีความรอบคอบในการกระทำ จึงไม่เกิดโทษกับใคร ๆ [๑๗๔]

๒) สัมมาสังกัปปะ เช่น เป็นลักษณะของคนที่มีจิตสาธารณะ หรือความตรึกที่เป็นกุศลเป็นคนที่มีความนึกคิดที่ดีงามมีความเสียสละ เพราะเป็นบุคคลที่ไม่ติดในการสนองความอยากของตนเองหรือไม่เห็นแก่ตัวเป็นบุคคลที่มีความนึกคิดที่ประกอบด้วยเมตตา หรือไม่เพ่งมองคนอื่นในแง่ร้ายและแต่คิดจะช่วยเหลือชุมชนและคนอื่นให้พ้นจากทุกข์ภัยต่าง ๆ จะมีอาการพิจารณาตรึกตรองให้ดีเสียก่อน แล้วค่อยลงมือทำสิ่งนั้น เมื่อจะทำก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมมีแนวคิดในการปฏิบัติการงานต่าง ๆ มีความสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อตนและผู้อื่น เพราะเป็นคนที่มีความปรารถนาดีหรือมีปัญญาในการที่จะเอื้อเฟื้อผู้อื่นอย่างจริงใจบุคคลที่มีลักษณะจิตสำนึกต่อชุมชนสูงไม่เอาเปรียบคนอื่นถือความปรารถนาดีและถือความถูกต้องเป็นหลักการสำคัญ หรือเป็นคนที่มีอุดมการณ์

๒.๔.๑ รูปแบบการอบรม เช่น การอบรมได้เรียนรู้ธรรมประยุกต์คือ การแนะนำหลักธรรมเพื่อมาผสานกับการดำเนินชีวิต สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนพิธี มรรยาทไทย เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ที่ดีงามของไทยอบรมด้านทางศาสนา คือ ศีลธรรม วัฒนธรรมสูญสิ้นความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย การปฏิเสธวิถีธรรม การห่างไกลจากระเบียบแบบแผนที่ดีงามในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าความละเอียดอ่อนความประณีตของพุทธศาสนา วัฒนธรรม คตินิยม ภูมิ

---

[๑๗๔] สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ปัญญาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้คนไทยมีสำนึกที่อ่อนลงพิจารณาถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ที่มีมานานและเป็นวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับพุทธศาสนา โดยหาวิธีทางเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวเอาไว้ให้ยาวนาน เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป อบรมด้านการเผยแพร่ด้านวัฒนธรรม โดยการสนับสนุนเวทีวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ริเริ่มโดยชุมชนท้องถิ่น การสร้างเวทีเสนอผลงานและเผยแพร่งานด้านศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมและประสานชุมชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจและขีดความสามารถในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมเพื่อท้องถิ่น โดยประสานแผนปฏิบัติการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา

๒.๔.๒ รูปแบบการจัดกิจกรรม เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมสืบสานวัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีท้องถิ่นหรือการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้คุณค่าและน่าอนุรักษ์เอาไว้ คือ วันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันปีใหม่ของคนไทย กิจกรรมรดน้ำดาหัวผู้ใหญ่ แสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตา กิจกรรมทำบุญรวมญาติกิจกรรมและโครงการสืบสานประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีลอยกระทง แข่งขันเรือกาบ งานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ อาจเป็นปีแบบสากล แต่สามารถจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาได้ เช่น การสวดมนต์ข้ามปีกิจกรรมแห่ต้นดอกไม้เครื่องเทศบาลตำบลปะโค แห่เทียนพรรษา ซึ่งเป็นกิจกรรมความเชื่อในท้องถิ่นที่มีอิทธิพลในทางพุทธศาสนากิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและทัศนคติที่ดีเช่น แสงเทียนแสงธรรม ที่มีเป้าหมายเพื่อราลึกถึงพระคุณแม่ กิจกรรมจุดเทียนปัญญาเป็นการสร้างสำนึกให้เด็กรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบในการกระทำความดี การทอดผ้าป่ากิเลสเป็นการบำเพ็ญสัจจะบารมี ละเลิกความชั่ว และตั้งใจทำแต่ความดีวัฒนธรรมชุมชน ต้องรื้อฟื้นคุณค่าดั้งเดิมที่ชุมชนมีมาประยุกต์สร้างสรรค์ทางเลือกขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ต้องสร้างแบบแผนการผลิตและแบบแผนการดำรงชีวิตขึ้นมาใหม่ภายใต้คุณค่าที่ดีงามแบบดั้งเดิม เช่น การตั้งกองทุนหมู่บ้านธนาคารข้าว การตั้งกองทุนชาวสวน กองทุนชาวประมง กลุ่มออมทรัพย์เหล่านี้คือคุณค่าแห่งการสร้างหลักประกันความมั่นคงร่วมกันหรือสวัสดิการของชุมชน[๑๗๕]

ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาปัญญา คือ คนที่มีระบบการคิดแบบสร้างสรรค์ เช่น การรักษาวัฒนธรรม กล่าวคือ มองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและช่วยรักษาสิ่งดีงามเอาไว้ ด้วยอนุรักษ์ ด้วยการกิจกรรมส่งเสริมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น ก็มีการสืบสานประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย และวัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ไม่ให้เกิดความโลภ โกรธและหลง เพื่อให้เกิดปัญญาและมีจิตใจที่

---

[๑๗๕] สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

งดงาม เช่น ด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม คติธรรม ตลอดจนศิลปะ วรรณคดี และระเบียบแบบแผนของขนบธรรมเนียมประเพณี เหล่านี้ สามารถกล่อมเกลาจิตใจของเราให้ทำความดีงามได้

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย" ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัญหานั้น พบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับประยุกต์ใช้นั้น ทำให้การพัฒนาชุมชนเกิดผลดีตามมาหลาย ๆ ดังนี้ ด้านสังคม ผู้คนในชุมชนมีความสุขกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่มีอาชญากรรมที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล ไม่มีการลักขโมยอันทำให้เกิดความหวาดระแวงสงสัย อบายมุขต่าง ๆ ก็น้อยลงไม่เป็นปัญหาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และชุมชนอยู่อย่างมีความสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้คนมีความตระหนักถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ไม่ทิ้งขยะด้วยความมักง่าย มีการช่วยกันรักษาความสะอาดร่วมกับฝ่ายเทศบาลที่รับผิดชอบเก็บขยะโดยตรง ทำให้ชุมชนสะอาดปราศจากกลิ่นอันไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากกองขยะเน่าเสีย ด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนมองเห็นคุณค่าของการออมอันส่งผลให้ครอบครัวมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น มีการใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง เช่น ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นไม่ฟุ่งเฟ้อ ด้านวัฒนธรรม การรู้จักความกตัญญูรู้คุณค่าของวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้รักษาและสืบทอดกันมานั้นทำให้บุคคลในชุมชน เกิดความหวงแหน และช่วยกันพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น การแต่งกายชุดไทยเข้าวัดไม่นุ่งสั้น เป็นต้น ด้านการปกครอง เทศบาลตำบลปะโคได้นำหลักการ “ทศพิธราชธรรม” อันเป็นธรรมฝ่ายผู้นำหรือนักปกครองนำมาใช้ในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเทศบาลตำบลปะโค ทำให้เกิดความรักตระหนักถึงความสามัคคีในหมู่ ในคณะ ในชุมชนของตนเป็นอย่างดี การกระทำกิจกรรมใด ๆ ในชุมชนก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนในชุมชนหรือในเขตเทศบาลตำบลปะโค

ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นผลของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ทำให้ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปะโคมีความเจริญขึ้นในทุก ๆ ด้านอย่างเห็นได้ชัด และผู้คนในชุมชนอยู่กันอย่างเอื้ออาทร เหมือนพี่เหมือนน้อง คอยช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ดำรงชีพอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข และย่อมก่อให้เกิดความสงบสุขและยั่งยืนสืบไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ในบทนี้ ๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๒. เพื่อศึกษารูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๓. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย"สรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ผลจากการสังเคราะห์เชิงคุณภาพจากสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย

๑. สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัญหาของมนุษย์จะสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ คือ" ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา"เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ความต้องการทางด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค "ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต"คือ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน ความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม "ความต้องการทางด้านสังคม" คือความต้องการความรักความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม, "ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง" คือ ความ

ภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น "ความต้องการความสำเร็จแห่งตน" เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง

ปัญหาทางด้านการพัฒนาคือ การขาดความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางด้านต่างๆ ไม่ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย จนเกิดความเดือนร้อนในสังคม การไม่รู้จักการตั้งอยู่ในระเบียบวินัย เช่น การประกอบอาชีพที่ทุจริต มีสภาพจิตใจไม่เข้มแข็ง การมีทัศนคติที่ผิด ปัญหาดังกล่าววิเคราะห์ได้ ดังนี้

๑) ปัญหาทางด้านการพัฒนากาย

๒) ปัญหาทางด้านการพัฒนาศีล

๓) ปัญหาทางด้านการพัฒนาจิต

๔) ปัญหาทางด้านการพัฒนาปัญญา

๒. สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลปะโคโดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

๑) สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิจัยจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโคว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมมีรากฐานมาจากคนชุมชนที่เป็นปัญหาสำคัญ หลายประการ เช่น ปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของท่านในปัจจุบัน ปัญหาการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าการเลี้ยงปลากระชังและด้านอื่นๆ ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากร และโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางการเกษตร ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านวัฒนธรรม หรือแบบวิถีพุทธ การบริโภคนิยม ปัญหาองค์การของรัฐ หรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการปกครอง อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของชุมชน จิตสำนึกให้เคารพกฎระเบียบ กติกาสังคมและวินัย

๒) สภาพปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโค จากสภาพปัญหาในการดำเนินการด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคายซึ่งมีอยู่ ๕ ประการ เช่น สภาพปัญหาในด้านสังคม สภาพปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาในด้านเศรษฐกิจ สภาพปัญหาในด้านการปกครอง และสภาพปัญหาในด้านวัฒนธรรม สภาพปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มีดังนี้

๑) ปัญหาด้านสังคม สภาพปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาความยากจน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่นั้นจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัญหาดังกล่าวอาจมีหลายประการ เช่น ปัญหาแหล่งน้ำในการผลิตปัญหาด้านการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับที่ดินปัญหาด้านทุนดำเนินงานในการผลิตของเกษตรกรหรือ ปัญหาหนี้สินและการขาดแคลนทุนดำเนินการปัญหาการเก็บรักษาผลผลิต และปัญหาด้านสังคมในชุมชนอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาด้านยาเสพติด เช่น อยากลอง อยากรู้ อยากเห็น อยากสัมผัส ซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยคิดว่าไม่ติดแต่เมื่อลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติดถูกเพื่อนชักชวน ส่วนใหญ่พบในกลุ่มเยาวชน ทำตามเพื่อน เพราะต้องการ การยอมรับจากเพื่อนฝูง หรือใช้แล้วทำให้ขยันจึงเหมาะแก่การเรียน หรืออันเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บ จนเกิดการติดยา เพราะใช้เป็นประจำเกิดจากขาดสติยั้งคิด ภาวะสิ่งแวดล้อมรอบตัว เอื้ออำนวยที่จะส่งเสริม และผลักดันให้หันเข้าหายาเสพติด เช่น ครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจกัน ภาวะเศรษฐกิจบีบบังคับให้ทำเพื่อความอยู่รอด อยากรวยเร็ว หรือพักอาศัยอยู่ ในแหล่งที่มีการเสพและค้ายาเสพติด

๒) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโค นั้น ล้วนเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต้องเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงนอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการแย่งชิงเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เหลืออยู่ สร้างปัญหาความขัดแย้งขึ้นในสังคม ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ หากทุกคนในชุมชนร่วมในกันเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งที่ลงมือกระทำด้วยตนเอง และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถฟื้นฟูบูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นกลับคืนสู่สภาพมาอย่างเดิมได้

๓) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโคมีหลายประการ เช่น การผลิตสินค้าและการบริการอย่างมาก ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น เพราะมีค่านิยมที่ผิดๆ พ่อแม่ต้องรับผิดชอบทั้งที่มีรายได้ไม่มาก ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต ปัจจัยที่จำเป็น และเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลิต ได้แก่ที่ดิน เงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ และปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ราคาการเกษตรตกต่ำเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขให้ถูกวิธีการต่อไป

๔) ปัญหาด้านการปกครอง ปัญหาและสาเหตุในการปกครองชุมชนเทศบาลตำบลปะโคไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอภาคการเกษตรมีความอ่อนแอและมีความเสียเปรียบต่อกลุ่มนายทุน หรือแม้แต่การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่เท่าเทียมกัน เช่น ทำลายริมแม่น้ำโขงการสร้างสิ่งปลูกสร้างโดยไม่ได้รับอนุญาติเลี้ยงปลากระชัง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้หน่วยงานของรัฐไม่ค่อยเอาใจใส่ในปัญหาดังกล่าว กล่าวได้ว่าเหมือนกับว่า ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ปัญหา

ทั้งหลายควรได้รับการดูแลอย่างเอาจริงเอาจัง เพราะถ้าปล่อยให้ปัญหาเกิดขึ้นบ่อย ๆ อาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อชุมชน และยังเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติ และของชุมชนนั่นเอง

๕) ปัญหาด้านวัฒนธรรม ปัญหาเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับเยาวชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากค่านิยม ความเชื่อ ในปัจจุบันภาวะแวดล้อมต่างๆ จากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวความคิด ความรู้สึก วิถีการดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น อินเตอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ คนรุ่นใหม่ หรือเยาวชนจึงไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอย่างเพียงพอเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลปะโค ซึ่งต้องหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป

๓. สรุปสภาพปัญหาจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย ถือได้ว่าเป็นสังคมที่รวมกันเป็นชุมชน และอาศัยอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มคนวัยทำงาน กลุ่มคนสูงวัย และกลุ่มเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ก็ได้รับผลกระทบที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าวกล่าวคือ ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอ โดยชุมชนเทศบาลตำบลปะโค และหน่วยงานของรัฐในบางส่วน ยังขาดการพัฒนาที่ถูกต้อง เพราะเหตุนั้น การประพฤติการปฏิบัติ จึงเป็นการกระทำที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่ดีงามและไม่ถูกต้องเหมาะสม ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ขาดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ขาดความรับผิดชอบ ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความมีเหตุมีผล ขาดความกตัญญูกตเวที การรักษาระเบียบวินัยมีน้อย การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันขาดความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่เคารพสิทธิของบุคคลอื่น ขาดการประหยัด ไม่มีความมัธยัสถ์ ขาดความยุติธรรม ความอุตสาหะขยันหมั่นเพียรมีน้อย คอยเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทัศนคติ ความเชื่อและมีพฤติกรรมในการปฏิบัติที่เอนเอียงไปในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีความรู้สึกนึกคิดแปรปรวน มีความก้าวร้าวจนเกิดความรุนแรง การดารงชีวิตประจำวันเป็นแบบบริโภคนิยม หรือเน้นความเป็นวัตถุนิยมมากจนเกินไปหรือตกอยู่ในอบายมุขต่าง ๆ ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาติจึงถูกลืมเลือนอย่างน่าเสียดาย ขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนร่วม แต่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่

๕.๑.๒ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยดำเนินการด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๓ จากการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และได้ดำเนินการด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ ๔ โดยนาผลการศึกษาในขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ขั้นที่ ๓ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์

เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และนาเสนอผลจากการศึกษาวิจัยจากเหตุผลดังกล่าว อธิบายเป็นประเด็นที่สำคัญได้ ดังต่อไปนี้

๑. สังเคราะห์สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคายจากการศึกษาสภาพปัญหาทั่วไป โดยจากการวิจัยเอกสารและจากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สภาพปัญหาที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยตามประเด็นที่ค้นพบได้ ดังนี้

๑) ปัญหาด้านสังคม เพราะขาดการพัฒนาศีล ปัญหาที่เกิดจากการขาดการพัฒนาศีล คือ ขาดการระวังทางกายและวาจา กล่าวคือ ศีลจะควบคุมได้ ๒ อย่างดังกล่าว ปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางกายเป็นปัญหาที่เกิดจากการประพฤติ การปฏิบัติ โดยแสดงออกด้วยการกระทำต่างๆของหน่วยงานของรัฐและคนในชุมชน โดยจะเป็นการตั้งใจปฏิบัติ หรือไม่ตั้งใจปฏิบัติก็ตาม

๒) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพราะขาดการพัฒนาจิต เมื่อได้พัฒนาจิตแล้วก็ไม่ทาชั่ว เพราะนึกถึงชาติ คือ การเกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม ย่อมเป็นผลของกุศลกรรมและรู้ได้ว่าบุญกิริยาวัตถุ หรือการทำความดีประการต่างๆเป็นมนุษยธรรม เพราะฉะนั้น ขณะใดที่มีการระลึกถึงชาติ คือ การเกิดเป็นมนุษย์ ในขณะนั้นก็เป็นเหตุที่จะให้ละการกระทำทุจริต เพราะเห็นว่าการกระทำทุจริต เป็นการกระทำที่ต่ำทราม ไม่ใช่เป็นธรรมของมนุษย์ เมื่อระลึกได้อย่างนี้ก็จะไม่ทาทุจริ

๓) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เพราะขาดการพัฒนากาย ปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะเกิดความเจริญหรือความทันสมัยในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุ เป็นเครื่องช่วยทำให้วิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์สะดวกขึ้น แต่ในความเจริญเหล่านั้นก็มีความเสื่อมโทรมตามมา ดังนั้น เทศบาลตำบลปะโคเมื่อเห็นปัญหาดังกล่าวแล้ว ต้องหาวิธีการเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าวให้ลงตัวเพื่อพัฒนาชุมชนให้อยู่ในกรอบ ปัญหาในชุมชนเมืองวังสะพุง ยังมีความประมาทในการใช้จ่าย โดยไม่รู้จักการวางแผนชีวิตให้ถูกต้อง จึงมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในครอบครัวและชุมชน

๔) ปัญหาด้านวัฒนธรรม เพราะขาดการพัฒนาปัญญา วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคน จะเป็นเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้น ๆ เช่น วัฒนธรรมในการพบปะทักทายของไทยใช้ในการสวัสดีของชาวตะวันตกทั่วไปใช้ในการสัมผัสมือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมสังคม สร้างความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ให้แก่สังคม ปัญหาในชุมชน

เทศบาลตำบลปะโค ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเพียงพอ หรือไม่ได้พัฒนาทางด้านจิตใจ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ ความเชื่อ ค่านิยม จึงทำให้ประเพณีที่ดีงามบางอย่างจึงสูญหายไป

๕) ปัญหาด้านการปกครอง เพราะขาดการพัฒนาศีล ปัญหาด้านการปกครอง กล่าวได้ว่า ยังขาดศีลธรรมที่ดีงาม นักปกครองถ้าขาดศีลธรรมก็อาจอนุมานได้เลยว่า ไม่อยู่ในกฎกติกา ไม่รับผิดชอบต่อหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบ ต่อมาก็เกิดการคอรัปชั่น ผลตามมาก็คือ ชุมชนในท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอ และมีช่องว่างของสังคมสูงนักเลือกตั้งกุมปัจจัยและผูกขาดทางด้านเศรษฐกิจหรือแม้แต่รัฐเกิดความขัดแย้งกับประชาชน

๒. สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ในบทที่ ๒ พบว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางด้านความคิด และพฤติกรรมของชุมชน กล่าวคือ เพื่อให้มนุษย์มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ด้านทักษะและความสามารถ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน

การที่มนุษย์จะคิดจะทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองความต้องการนั้นองค์กรใดที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอจะเกิดปัญหาตามมา จากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์งานวิจัยในครั้งนี้ เห็นได้ว่าปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลปะโค เกิดจากภายในตัวบุคคลเป็นสำคัญโดยเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวของชุมชน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของคนในชุมชน กระบวนการในการมีส่วนร่วม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชน เพื่อให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ทักษะความสามารถโดยผ่าน ๒ ขั้นตอน คือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคและการส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน หรือกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วม ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเทศบาลตำบลปะโค

๓. หลักธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค ซึ่งอยู่ในบทที่ ๒ พบว่าการนำแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์นั้น หลักการใหญ่ คือ เพื่อเป็นแนวทางและการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมแต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้

ดังนั้นการนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม นำมาบูรณาการปรับประยุกต์เพิ่มเติมจากการนำแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นไปการนำหลักธรรมจึงต้องมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโคเพื่อนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ และมีความชัดเจน เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้ได้เป็นรูปธรรมผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เพื่อค้นหาวิธีการที่จะทำให้ชุมชนเทศบาลตำบลปะโคมีพัฒนาอย่างถูกต้องโดยประเด็นในการสัมภาษณ์"การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธโดยการฝึกอบรมและจัดกิจกรรมควรเป็นอย่างไร"

๕.๑.๓ สังเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย

จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค ในบทที่ ๒ โดยการศึกษาวิเคราะห์จากสภาพปัญหาทั่วไป จากการวิจัยเอกสาร และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) พบว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโคมีอยู่ตลอดเวลา นำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างต่อเนื่องเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์มีไม่เพียงพอ ทำให้มนุษย์ชิงความได้เปรียบกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้มาซึ่งความต้องการของตนเอง เมื่อมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอย่อมจะเกิดปัญหาขึ้น ปัญหาจะรุนแรง หรือเบาบางก็จะขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละคนว่ามีกิเลสมากน้อยเพียงใด จากการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จำแนกปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

๑) ปัญหาที่เกิดจากความต้องการของชุมชน มีองค์ประกอบ ๕ ด้าน คือ

(๑) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคม

(๒) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

(๓) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสิ่งแวดล้อม

(๔) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางการปกครอง

(๕) ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางวัฒนธรรม

๒) ปัญหาที่เกิดจากบุคคลในชุมชน มีองค์ประกอบ ๔ ด้าน คือ

(๑) ขาดการพัฒนากาย

(๒) ขาดการพัฒนาศีล

(๓) ขาดการพัฒนาจิต

(๔) ขาดการพัฒนาปัญญา

มนุษย์จะแสดงถึงความต้องการออกมาหลายแบบ เช่น ความต้องการในการดารงชีวิต คือ ต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย เป็นต้นความต้องการความปลอดภัย หรือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงานความต้องการเข้าสู่สังคมต้องการความรัก ความห่วงใย ความผูกพันจากผู้อื่นในสังคม ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ หรือต้องการที่จะเข้าพวกเข้าหมู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ต้องการให้ตนมีฐานะเด่นในสังคมนั้นด้วย โดยเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น และมีบุคคลอื่นสรรเสริญยกย่อง และต้องการแสดงศักยภาพภายในออกมาให้ปรากฏ และพยายามมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่เป็นความมุ่งหวังให้สำเร็จ เหตุนั้น การพัฒนาชุมชนต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแนวคิด และทฤษฎีการพัฒนาชุมชนในการทำวิจัยในครั้งนี้มีอยู่๔ ทฤษฎี คือ "ภาวนา ๔ หมายถึง การเจริญการทำให้เป็นให้มีขึ้นการฝึกอบรมซึ่งมีอยู่ ๔ ประการ คือ

(๑) การพัฒนากายคือการฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๕ และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

(๒) การพัฒนาศีล คือ พัฒนาความประพฤติหรือการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

(๓) การพัฒนาจิต เช่น การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส

(๔) การพัฒนาปัญญาเช่น การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัย ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค จังหวัดหนองคาย โดยการนำหลักธรรมทั้ง ๕ประการ คือ พรหมวิหาร ๔, หิริ-โอตตัปปะ, ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔, กตัญญูกตเวทิตา, และ

ทศพิธราชธรรม โดยนำหลักธรรมดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้ สามารถจำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ (๑) รูปแบบการอบรม (๒) รูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๑. รูปแบบการพัฒนากาย ๑) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนากาย คือ การสร้างทัศนคติที่ว่าปัจจัย ๔ เป็นเพียงความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ด้วยแนวคิดนี้ จะช่วยให้คนในชุมชนได้ปรับวิธีใช้ใหม่ มาเป็นการใช้ด้วยความแยบคาย โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ และมีความรอบคอบระมัดระวังในการใช้ควรมุ่งใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ โดยรักษาเสื้อผ้าของตนให้สะอาด นุ่งห่มแล้วสุภาพเรียบร้อย ด้านอาหารอบรมเกี่ยวกับการเน้นที่ความครบถ้วนทางโภชนาการ มากกว่าการรับประทานอาหารที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ตามชอบใจ ที่อยู่อาศัย ควรอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ใกล้แหล่งอาหาร และผู้คนในบริเวณที่อาศัยเป็นคนดี มีศีลธรรม และต้องหมั่นดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง หมั่นออกกาลังกายเป็นประจำและตรวจสุขภาพประจำปี และฝึกอบรมส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยเฉพาะทางโรงเรียนจัดอบรมให้กับนักเรียน หรือเยาวชน เกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ คือ การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และโทษ รวมทั้งแนวทางในการตัดสินใจบริโภคอาหารได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ๒) รูปแบบการกิจกรรมด้านการพัฒนากายคือ การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้นำชุมชนโดยเทศบาลตำบลปะโคเป็นต้นแบบ โดยเน้นผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา เช่น ปัจจัยด้านสื่อหรือสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ สื่อโฆษณาที่ได้รับจากทางวิทยุ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีส่วนชักนาให้วัยรุ่นมีการเลือกบริโภคอาหารตามกระแส โดยสื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมของวัยรุ่นส่งเสริมสนับสนุนการปลูกผัก และผลไม้ไว้บริโภค และมีเหลือก็นำไปขาย หรือแปรรูปไว้บริโภค และจำหน่ายและมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ในการไล่แมลง เพื่อเป็นลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ยังเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด รณรงค์การลด ละ เลิก อบายมุขและมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายภายใน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดสังวาลย์ เทวสโร (ศรีสุข)**[๑] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการบริหารการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของวัดในกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์ SWOT พบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ประกอบหลักการ ๑) หลักการพัฒนารูปแบบการบริหาร ๒) รูปแบบการวางแผน ๓) รูปแบบการจัดองค์กร ๔) รูปแบบการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหาร ๒. การศึกษารูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดใน

---

[๑] พระครูปลัดสังวาลย์ เทวสโร (ศรีสุข), รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพุทธบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า บทคัดย่อ.

กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ๑) สภาพการบริหารการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม และแนวคิดทฤษฎีการเผยแผ่ ๒) พัฒนารูปแบบการบริหารเชิงพุทธบูรณาการยึดหลักทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดสมัยใหม่ ๓) การวางแผน โดยการเชื่อมโยง แนวคิดสมัยใหม่และหลักการทางพระพุทธศาสนา ๔) บริหารงานและองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพแบบองค์รวม และ ๕) รูปแบบการเผยแผ่ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา เน้นแนวทางพระพุทธศาสนาดำเนินการเผยแผ่ ๓. ได้รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร ๔ รูปแบบ ๑) สันทัสสนา ชี้แจง และแสดงเหตุผลให้ชัดเจน ๒) สมาทปนา ให้คำแนะนำให้เห็นคุณค่า และความสำคัญ ฝึกฝน จิตใจ ยอมรับ และพร้อมปฏิบัติตาม ๓) สมุตเตชนา สร้างแรงจูงใจ ปลุกเร้า กระตือรือร้น ให้กำลังใจ สร้างความเชื่อมั่นในใจที่จะทำให้สำเร็จ ๔) สัมปหังสนา สร้างอารมณ์สุนทรีย์ จิตใจเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ และแนวทางที่จะก้าวหน้าสู่ความสำเร็จตามที่คาดหวังในอนาคต

๒. รูปแบบการพัฒนาศีล ๑) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาศีลคือ การอบรมระเบียบวินัย ซึ่งเป็นด้านความประพฤติ เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยามารยาท หรือข้อบังคับข้อตกลง กฎหมายบ้านเมืองและเป็นคนมีศีลธรรม เช่น การมีระเบียบวินัยต่อตนเองและบุคคลอื่น ต่อสถานที่ ต่อบรรทัดฐานทางสังคมและอบรมด้านคุณค่าของชีวิต เพื่อให้เข้าใจว่าควรมีเมตตาต่อกัน โดยพิจารณาว่าถ้าเป็นชีวิตของเราที่ถูกทำลายจะมีความรู้สึกอย่างไรและให้คิดว่า เมื่อตนเองสร้างเหตุปัจจัยไว้อย่างไร ผลจากการฆ่า กฎแห่งกรรมนั้นก็สะท้อนผลกลับมาหาตนเองแน่นอน ๒) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาศีล คือ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนด้านการปกครอง คือ การเปิดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อการพัฒนาเทศบาลให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยความเห็นชอบร่วมกันของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารต่างๆ กิจกรรมด้านสังคม คือ การเข้าค่ายพุทธบุตรในวัด เพื่อจัดกิจกรรมในด้านพุทธศาสนา เพื่อลดความรุนแรงในสังคมในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยวโส)**[๒] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล หนเหนือ” ผลการวิจัยพบว่าความดีและความมีคุณธรรมนั้น เป็นรากฐานสำคัญของสังคม เป็นอุดมการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์

---

[๒] พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยวโส), “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สาหรับหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล หนเหนือ”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้าบทคัดย่อ.

และความสุขแก่ทุกฝ่าย ไม่มีความรุนแรง ล้างผลาญ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน สามารถพัฒนาบุคลากรในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ทั้งทางร่างกายจิตใจ และสติปัญญา พระพุทธศาสนามีหลักการในการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมที่มีคุณธรรม ๘ ประการ คือ ความถูกต้อง ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความสันติ ความพอเพียง สามัคคีธรรม การพึ่งพาอาศัย การมีศรัทธาและปัญญา ซึ่งถ้าสังคมใดมีธรรมเหล่านี้ทั้งหมด สังคมนั้นก็จะมีความสงบสุข มีการเกื้อกูลแบ่งปัน และช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความสุจริต สามารถก้าวข้ามไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา ความอยากต่าง ๆ ได้ หรือสามารถเข้าถึงธรรมได้ การจัดตั้งกลุ่มธนาคารความดีของชุมชนวัดศรีเมืองมูลตำบลหัวง้ม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เกิดขึ้นภายใต้หน่วยงานที่เรียกว่า “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” มีแนวคิดในการจัดตั้งธนาคารความดี ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณภาพ สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างสงบสุข ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนความดี โดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในลักษณะของคะแนนความดี โดยมีเป้าหมายหลัก คือเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเสริมสร้างความดีและสังคมคุณธรรม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ผลจากการดำเนินการธนาคารความดี สามารถทำให้คนในชุมชนมีความสุข มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยได้รับค่าความดีเป็นสิ่งตอบแทนแล้วสามารถนำมาแลกเป็นสิ่งของได้ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ ๘ ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการ คือเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน และ การสงเคราะห์ชุมชน การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาชีวิต และสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำความดี มีการช่วยเหลือแบ่งปันสร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิถีการปฏิบัติ และมีการฝึกตามหลักไตรสิกขาและหลักภาวนา ๔ เพื่อให้บุคคลทำประโยชน์ตนสมบูรณ์ พึ่งพาตนเองได้ในทุกทาง ให้มีความพร้อมที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ จากนั้นควรมีการพัฒนาสังคมให้ไปสู่สังคมคุณธรรมที่เกิดประโยชน์และความสุขของทุกคนในสังคม

๓. รูปแบบการพัฒนาจิต ๑) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาจิตคือ อบรมด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู หรือการช่วยดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างเมืองสะอาด น่าอยู่ น่าท่องเที่ยว อบรมด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การเก็บขยะมูลฝอยให้ถูกวิธีการการส่งเสริมคุณธรรมเยาวชนโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ โดยเฉพาะกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม ที่สอดคล้องกับการดำเนินการในวิธีชีวิตในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ได้นำหลักธรรม

มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจอย่างมีเหตุมีผลในการดารงชีวิตของตนเอง ๒) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาจิต คือ การจัดกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมเป็นกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การกิจกรรมเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือเป็นลักษณะการโต้วาที ประเด็นของกิจกรรม คือ สภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันกิจกรรมเกี่ยวกับการกระตุ้นสติปัญญา เกี่ยวกับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมขาดความต่อเนื่อง เพราะเยาวชนถูกปล่อยปละละเลยอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงและอันตราย จนซึมซับและนำไปสู่การเชื่อมโยงกับปัญหาในด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่รู้ตัว การกระตุ้นเพื่อทำให้เด็กรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นคนรุ่นต่อไปในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูใบฎีกาวรินทร วีรชโย (มงคลรัตนกาล)**[๓] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของ เกาะลัดอีแท่นอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของเกาะลัดอีแท่นอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านการประเมินผล ด้านการตัดสินใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติการ ในการมีส่วนร่วมนั้นเกษตรกรมีการนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขและการพัฒนาที่ตรงประเด็น มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดร่วมกัน และมีการเสวนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลเกษตรกรจึงได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ๒. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของเกาะลัดอีแท่นอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาคือ ด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร ด้านความมีไมตรีจิต และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความปลอดภัย ในการจัดการท่องเที่ยวยังมีการจัดการการให้บริการอื่นๆ แก่นักท่องเที่ยว มีการศึกษาหาความรู้ทำความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว มีการสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยผู้ให้บริการสาธารณะ

๔. รูปแบบการพัฒนาปัญญา ๑) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาปัญญา คือ การพิจารณาถึงคุณค่าของวัฒนธรรมเช่นการอบรมด้านทางพุทธศาสนา คือ ศีลธรรม วัฒนธรรมสูญสิ้น

---

[๓] พระครูใบฎีกาวรินทร วีรชโย (มงคลรัตนกาล), “การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของ เกาะลัดอีแท่นอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาการพัฒนาสังคม**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖), หน้า บทคัดย่อ.

ความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยการปฏิเสธวิถีธรรม การห่างไกลจากระเบียบแบบแผนที่ดีงามในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าความละเอียดอ่อน ความประณีตของพุทธศาสนา วัฒนธรรม คตินิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิจารณาถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ที่มีมานานและเป็นวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับพุทธศาสนา โดยหาวิธีทางเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวเอาไว้ให้ยาวนาน เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป ๒) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาปัญญา คือ การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันสืบสานวัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีท้องถิ่น หรือการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้คุณค่าและน่าอนุรักษ์เอาไว้ คือ วันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันปีใหม่ของคนไทย กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ แสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตา กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม และทัศนคติที่ดี เช่น แสงเทียนแสงธรรม ที่มีเป้าหมายเพื่อราลึกถึงพระคุณแม่ กิจกรรมจุดเทียนปัญญา เป็นการสร้างสำนึกให้เด็กรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบในการกระทำความดี ละเลิกความชั่วและตั้งใจทำแต่ความดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระณรงค์ศักดิ์ ขนฺติสาโร (ศิหิรัญ)**[๔] ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเทศบาล ตำบลพรรณานิคม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเทศบาลตำบล พรรณานิคม ประยุกต์ตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า ควรมีความรักความศรัทธาในการทำเพื่อประโยชน์ ส่วนรวม ควรช่วยกันทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีจิตสำนึกในหน้าที่ของพลเมือง มี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย มีการวางแผนในการปฏิบัติงานในท้องถิ่น ร่วมกัน

๑. สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

ผลจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เชิงพุทธ พบว่า การพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิด การประพฤติปฏิบัติของชุมชนให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การปกครองและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ในด้านความต้องการของแต่ละคนเช่น ทัศนคติ อารมณ์ ความรู้สึกและมีระบบการตัดสินใจที่ถูกต้อง โดยครอบคลุมในการพัฒนา ๔ ด้าน ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) คือ พัฒนากายพัฒนาศีลพัฒนาจิตและการพัฒนาปัญญา โดยผ่านขั้นตอนในการอบรมและการจัดกิจกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และทำให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนองค์กร และในสังคมเพื่อความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพราะตามความต้องการของชุมชน เทศบาลตำบลปะโคมีหลายรูปแบบ เช่น ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs)ความต้องการอาหาร น้ำ

---

[๔] พระณรงค์ศักดิ์ ขนฺติสาโร (ศิหิรัญ), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเทศบาลตำบลพรรณานิคม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖), หน้า บทคัดย่อ.

อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เป็นต้นความต้องการด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Safety or Security Needs) หรือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงานความต้องการทางสังคม (Social Needs) ต้องการความรัก ความห่วงใย ความผูกพันจากผู้อื่นในสังคม ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ หรือต้องการที่จะเข้าพวกเข้าหมู่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ความต้องการการยกย่องและยอมรับนับถือ (Esteem Needs) ต้องการให้ตนมีฐานะเด่นในสังคมนั้นด้วย โดยเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ยอมรับความสามารถของตนและความสำคัญของตนเองมากขึ้น เป็นต้น ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ (Needs for self -actualization) หรือความต้องการแสดงศักยภาพภายในออกมาให้ปรากฏและพยายามมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่เป็นความมุ่งหวังให้สำเร็จ สอดรับกับงานวิจัยของ นางพรพรรณ โปรเทียรณ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานตามหลักภาวนา ๔ ของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักภาวนา ๔ พัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานหลัก ๕ ด้าน เกิดคุณค่าเป็นประโยชน์ในการศึกษา และพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพสูงขึ้น กายภาวนา คือการพัฒนาทางกายภาพให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และศีลภาวนา คือการพัฒนาทางสังคมอยู่กับสังคมอย่างมีความสุข จิตภาวนาน คือการพัฒนาอารมณ์ความรู้สึกที่จะทำให้มีความอดทนและความเพียรสูงขึ้นมีสมาธิมั่นคงแน่วแน่ ปัญญาภาวนาคือการเข้าถึงความรู้มีวิธีการความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเข้าใจความเป็นจริงอย่างสมบูรณ์

ดังนั้นการที่จะให้ชุมชนมีประสิทธิภาพและส่งผลดีต่อตนเองและสังคม ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ต้องนำปัญหาความต้องการของชุมชน กล่าวคือ ความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านเศรษฐกิจ ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม ความต้องการด้านวัฒนธรรมและความต้องการด้านการปกครอง มาแก้ไขปัญหาให้ถูกต้อง เพื่อมาสนองความต้องการของตนเองที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความรักและความผูกพัน ความต้องการอำนาจบารมี เป็นต้น ปัญหาความต้องการต่างๆ ในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค ถ้าได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและถูกต้อง ก็จะเกิดผลดีต่อตนและสังคมได้ไม่ยาก

๒. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

ผลจากการสังเคราะห์ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ผู้วิจัยพบว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมักจะเห็นประโยชน์ตน มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม หรือมีความลำเอียงเข้าข้างตัวเอง คิดว่าตัวเองถูกต้องเสมอเหตุนั้น ความต้องการในด้านต่าง ๆ จึงเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ ดังนั้น การใช้ทฤษฎีในการพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน กล่าวคือ พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา จึงเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้องตามหลักศีลธรรมควรจะนำไปปฏิบัติต่อตนและอื่น ต่อสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมี

ความสุข ซึ่งจะบ่งบอกถึงการมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเหตุมีผล กตัญญูกตเวที รู้จักการรักษาระเบียบวินัย มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักประหยัดอดออมมีความยุติธรรม มีความเพียรมีไมตรีจิต มีความเมตตาและกรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย สอดรับงานวิจัยของ นางวิชญาภา เมธีวรวัตร ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือตอนล่าง๒” ผลการวิจัยพบว่า ด้านศีล ได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานอย่างเต็มที่มีการจัดอบรมถือศีล และปฏิบัติธรรมประจำปี การฝึกอบรมขั้นศีล คือ ฝึกกาย วาจา ขั้นสมาธิ คือ ฝึกจิตใจ ขั้นปัญญา คือฝึกองค์ความรู้ในการพัฒนา ด้านสมาธิมีการส่งเสริมให้บุคลากรทำสมาธิให้จิตใจมีความสงบก่อนปฏิบัติงานอยู่เสมอ ด้านปัญญา สนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงาน โดยใช้หลักความเห็นชอบ และคิดชอบในการทำงาน

ดังนั้นความต้องการของชุมชนเทศบาลตำบลปะโค จึงเป็นลักษณะในเชิงพฤติกรรม หรือในระบบการตัดสินใจในกระทำทั้งในสิ่งที่ดีและไม่ดี ซึ่งเป็นผลจากหลายด้าน เช่น จากสื่อ จากการโฆษณา จากอินเตอร์เน็ต ฯลฯ จึงเกิดเป็นพฤติกรรมเลียนแบบ เหตุเนื่องจากชุมชนเทศบาลตำบลปะโค มีพื้นฐานในฐานะสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ด้านการงานอาชีพ ด้านความรู้ ด้านครอบครัว เป็นต้น เหล่านี้ จึงส่งผลในเชิงความคิด จึงเกิดปัญหาตามมาในหลายๆด้าน ตั้งแต่ปัญหาภายในระดับครอบครัว จนถึงระดับชาติ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐต้องให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว และควรพิจารณาถึงปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ชุมชนส่วนท้องถิ่น แม้จะเป็นองค์กรที่ไม่สำคัญในระดับชาติ หรือเป็นปัญหาที่มีขอบเขตที่เล็ก แต่ควรพิจารณาว่าชุมชนส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีอีกมากมายที่มีปัญหาในลักษณะนี้ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาโดยใช้รูปแบบในการพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน จึงเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักพัฒนาตนในสิ่งที่ดีงามและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคน พัฒนาตน และพัฒนางาน เพื่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไปนั่นเอง

๓. หลักธรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

ผลการสังเคราะห์หลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธจากการวิจัย พบว่า การนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและความต้องการในการพัฒนาของชุมชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือนำไปพัฒนา เพื่อปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากความต้องการของชุมชน คือ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การปกครองและวัฒนธรรม สอดรับงานวิจัยของ นายเสมอ อัศวมันตา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี สามารถนำหลักอปริหานิยธรรมไปบูรณาการเข้าไปในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ความสามัคคีเป็นทีม (Teamwork) และสามารถนำมา

บูรณาการเข้ากับบริหารงานทั้งในด้านการบริหารจัดการบุคลากร (Staffing) การประสานงาน (Coordinating) และการจัดองค์กร (Organizing) โดยการร่วมแรงร่วมใจเป็นคณะแต่ละฝ่าย เป็นการผนึกกาลัง (Synergy) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และพบว่า อปริหานิยธรรม เป็นหลักป้องกันความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติด้านการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน การแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ได้เป็นอย่างดี และมีความเป็นรูปธรรมในผลของการปฏิบัติ เพราะหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามและย่อมนาความสุขมาให้ในชุมชน สังคมองค์กร แก่ตนเองและบุคคลอื่น หลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดารงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขนั้น และสามารถนำมาแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างถูกต้องถูกวิธี ตามความต้องการของชุมชนต่อไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยของรัฐที่รับชอบ หรือกระทรวงมหาดไทย ควรพัฒนาเพื่อปรับปรุง แก้ไขนโยบายในกรอบแผนการพัฒนาส่วนท้องถิ่นในระยะยาวโดยมุ่งเน้น เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความตระหนักและมีความพยายามในปฏิบัติเพื่อพัฒนาชุมชนและตนเองทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านพัฒนากายด้านพัฒนาศีล ด้านการพัฒนาจิตและด้านการปัญญา โดยสะท้อนถึงผลกระทบที่ตามมาหากยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธี

๒) ควรส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อให้เป็นต้นแบบในการมี คุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนมีแนวทางในการนำไปปฏิบัติตาม รวมถึงทำความร่วมมือข้อตกลงกับกรมการศาสนา กระทรวงมหาดไทย สานักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการจัดฝึกอบรมจัดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกภาคส่วนในประเทศ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ควรพัฒนาและปรับปรุง ด้วยการแก้ไขนโยบายในกรอบแผนการพัฒนาชุมชนในระยะยาว หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ หรือกระทรวงมหาดไทย โดยการมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในการเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความตระหนักและพยายามเอาหลักการในการพัฒนานำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

๒) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปี ของเทศบาลทั่วประเทศ ให้มีความสอดคล้องกับกรอบแผนการพัฒนาชุมชนส่วนท้องถิ่นในระยะยาวโดยทุกภาคมีส่วนร่วมในการจัดทำ

เช่น ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นสานักพระพุทธศาสนา ชุมชน ผู้ปกครอง เป็นต้น รวมถึง มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแผนอย่างสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนมีการถ่ายทอดความรู้ลงไปสู่ทุกระดับ โดยการมุ่งเน้นให้ชุมชน เกิดกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง และมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของกิจกรรมอย่างชัดเจน สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

๑) การศึกษากระบวนการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในการสร้างแนวทางในการพัฒนาโดยนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์เข้ากับหลักการเพื่อการพัฒนาชุมชน

๒) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนด้วยการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในชุมชนในระดับภูมิภาค

๓) การศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชน โดยการประยุกต์หลักธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนในระดับภูมิภาคมาประเมินผลเพื่อหาข้อแตกต่าง เพื่อหาจุดด้อยและจุดเด่น เพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาชุมชนในระดับชาติต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฏกำ ๒๕๐๐**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสโส**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๙.

_____. **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอฏฐกถา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____. **ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กาญจนา แก้วเทพ. **การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิค แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๕

กิติ จุ่งดิลก. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำ แม่สรวย จังหวัดเชียงราย**. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.

โกวิทย์ พวงงาม. **การประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี ๒๕๕๐**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้ประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐.

_____. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท. ๒๕๔๕**. (สืบค้นเมื่อ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๐).

กิตติชัย สุธาสิโนบล. **การศึกษากับความเป็นพลเมืองโลก : มุมมองพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๖.

ขวัญดิน สิงห์คำ. **บูรณาการ วัด บ้าน โรงเรียน ศาสตร์และศิลป์แห่งการพัฒนาชุมชน**. คณะบริหารศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี, ๒๕๕๖.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. **การพัฒนาประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒.

งานวิเคราะห์นโยบายและแผน กองวิชาการและแผนงาน. **แผนพัฒนาสามปี. เอกสาร: ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๑**. เทศบาลเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อำเภอเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย.

เจมส์ แอล เครย์ตัน, และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑.

จินตวีร์ เกษมศุข. **เอกสารประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

จิตจำนงค์ กิติกีรติ. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุณพิณอักษรกิจ, ๒๕๓๖.

ชิต นิลพานิช และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒.

ชินรัตน์ สมสืบ. **การบริหารการพัฒนาชนบท (เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท)**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. **การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

ทองคูณ หงษ์พันธ์. **แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์. ๒๕๔๑.

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. **ชุมชนศึกษา Community Study**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. **กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบาย สาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. **การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

ปรัชญา เวสารัชช์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท**. สถาบันไทยคดีการศึกษา : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

ปรีดี เกษมทรัพย์. **นิติปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

_____. **ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๓๖.

พรชัย รัศมีแพทย์. **หลักกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๔๔๑.

พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. **การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน**. นนทบุรี : บริษัท ธิงค์ บียอน บุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๕๓.

พัฒนา สุขประเสริฐ. **กลยุทธ์ในการฝึกอบรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๙. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

_____. **วิธีคิดแบบหลักพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๗.

_____. **วิสัยธรรมเบิกนำวิสัยทัศน์**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____. **ธรรมนูญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย การพิมพ์, ๒๕๕๐.

_____. **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย การพิมพ์, ๒๕๔๘.

_____. **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๙.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ คำวัด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี่ยงเชียง, ๒๕๔๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). **สติ ธรรมะที่ใช้แก้ไขปัญหาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

_____. **กตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๖.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **สุขภาพทางจิตวิญญาณ**. กรุงเทพมหานคร: ตถาคตา พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๑๔.

_____. **สัมมาทิฏฐิ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๙.

_____. **หลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทาน ศีล ภาวนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓.

_____. **โพธิปักขิยธรรมประยุกต์**. สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๔.

_____. **นวกานุสาสน์ เล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๔๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **การเผยแผ่เชิงรุก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร). **พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๔.

พระชยสาโรภิกขุ. **อาณาจักรแห่งปัญญา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: คิวพริ้นท์ แมนเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๕๐.

พระชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน. **๙๙ ธรรมวาทะ - ข้อคิด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เลี่ยงเชียง ๒๕๕๒.

พระสมภพ โชติปญฺโญ. **ชีวิตที่มีคุณค่า**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๕๓.

พระไพศาล วิสาโล. **พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แปลนพริ้นท์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๒.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรรณทิพย์ เพชรมาก. **การบริหารสังคม ศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, ๒๕๕๑.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภา การพิมพ์, ๒๕๒๗.

_____. **การบริหารการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.

เมธี จันท์จารุภรณ์ และคณะ. **การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างประชาชน**. นครสวรรค์: สำนักพิมพ์ สุขุมและบุตร, ๒๕๔๑.

ยุพาพร รูปงาม. **การมีรส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ**. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕.

รวมบทความประชุมวิชาการทางพระพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ ๘. **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๔.

วิทยา ชีวรุโณทัย. **พลัง CSR สู่องค์กรเป็นเลิศ ฉบับ Advanced**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ฟอร์เพช, ๒๕๔๙.

วัชระ งามจิตรเจริญ. **แนวคิดในการนำเศรษฐกิจเชิงพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟ พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๔.

สานิตย์ บุญชู. **การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗.

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. **หลักการสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙.

สนธยา พลศรี. **ฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์ จำกัด, ๒๕๔๘.

สำนักมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย. **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พริ้นติ้ง, ๒๕๔๕.

สุเทพ เชาวลิต. **หลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔.

สุพรรณี ไชยอำพร และคณะ. **การวิเคราะห์สังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดวิธีการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์กรการคลังสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๓.

สุขพัชรา ซิ้มเจริญ. **การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ประสานมิตร.๒๕๕๔.

สมพงษ์ สิงหะพล. ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่. **วารสารสีมาจารย์**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๗, มิถุนายน-ตุลาคม ๒๕๔๒.

สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม. **แนวคิดการพัฒนาประเทศ**. นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙.

สมพร แสงชัย. **การวางแผนและโครงการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๐.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (ศาสตราจารย์ ดร.). **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

เสนาะ ติเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

อรทัย ก๊กผล. **คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหาร ท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: ส. เจริญการพิมพ์, ๒๕๕๒.

อคิน ระพีพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

อำนาจ อนันตชัย. **การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๗.

อนุชาติ พวงสำลี และคณะ. **ประชาสังคม คำ ความคิดและความหมาย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๐.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

พระครูปลัดสังวาลย์ เทวสโร (ศรีสุข). รูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในกรุงเทพมหานคร. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต,**

สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยวโส). กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล หนเหนือ. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระครูประทีปวีรธรรม (ปัญญา ปญฺญาปทีโป). การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยหลักเศรษฐกิจเชิงพุทธของกลุ่มเกษตรกร ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระใบฎีกาเอกวัฒน์ ธมฺมานนฺโท (เป็งปลูก). การจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงเชิงพุทธบูรณาการ ตำบลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

พระมหาวัฒนา ปญฺญาทีโป (คำเคน). รูปแบบการพัฒนาเกษตรกรรมสมัยใหม่ตามแนวเกษตรเชิงพุทธบูรณาการ. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.

พระปลัดธนากร สนฺตมโน (เพราะถะ). รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระทองเจริญ อุปสนฺโต (โคตรดินขาว). โปรแกรมการพัฒนาจิตสำนึกและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ตามหลักภาวนา ๔ ด้วยนิเวศวิทยาเชิงพุทธของประชาชนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

นายธีรวิทย์ ทองนอก. การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

นายประวิทย์ เฮงพระธานี. การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

นางสาวอรทัย มีแสง. ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

นายพรเมธินท์ ฐิติพงษ์วรภัทร. ผลการใช้โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มเชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างการคิดเร้ากุศลของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

นายชัยยา ทองอาบ. การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เชิงพุทธในสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

นางบุญฤดี อุดมผล. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

นายชลากร เทียนส่องใจ. การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ : หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

(๓) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.
สัมภาษณ์ นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.
สัมภาษณ์ นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.
สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.
สัมภาษณ์ นางสาวจิดาภา โคตะเสนา, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.
สัมภาษณ์ นายณัฐชนน พุทธจง, ประชาชนตำบลปะโค, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

๒. ภาษาอังกฤษ

Secondary Sources

William,Erwin. **Participation Managament**. Concept Theory and Implementation Atlanta : Georgia State Unversity, ๑๙๗๖.

Sydncy, Verba. Norman Nie, Fae-On kim, **Participation and Political Equality A Seven Nation Comparison**. Melbourne : Cambridge University Press, ๑๙๗๘.

Herbert, McClosky. Political Participation. **International Employee of The Social Science**. NORC at the University of Chicago, ๑๙๖๘.

Huntington, S. & Nelson, S. No easy choice: **political participation in developing countries**. New York : Harvard University Press, ๑๙๗๕.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายชวดล ลีทองดี, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นางสาวจิดาภา โคตะเสนา, ประชาชนตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

นายณัฐชนน พุทธจง, ประชาชนตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ภาคผนวก ข

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๒๘๑

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค / นักวิจัย วิทยาเขตหนองคาย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและใบยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๒๘๑/๒๕๖๖

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
(Buddhist Participatory Community Development Model of Pa Kho Subdistrict Municipality Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800766183

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ผู้วิจัยหลัก: ผศ.ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

หมายเลขใบรับรอง: ว.๒๘๑/๒๕๖๖
วันที่ให้การรับรอง: ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖
วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายราเชน กันทะวงษ์ นายกเทศมนตรีตำบลปะโค

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอุดม เสื่อมศรี รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอชิร บุดนาชิน ผอ. กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ได้รับแล้ว
นายอชิร บุดนาชิน
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ
16 ม.ค. 67

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางสาวธันยาภา นันทมุตร นักวิเคราะห์นโยบายและแผน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ได้รับแล้ว
วันที่ 16 / ม.ค. / 67

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นางสาวณัฐชญามล ตันหกล ตำแหน่ง ผู้ดูแลเด็ก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(นางสาวณัฐชญามล ตันหกล)
16/1/67

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ท่านกำนันตำบลสะโคร น้อยเกตุสี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๐ ตำบลสะโคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลสะโคร อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

-สำเนาถูก-
16 ม.ค. 2567

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายจอมเพชร หินนาค เจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนและงบประมาณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

16 มกราคม 2567

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายบุญสาร์ พูนพิน นิติสมบัติมหาชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายชวลิต ลีทองดี นักทรัพยากรบุคคล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยินดีให้ความร่วมมือค่ะ

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณ เสนีย แก่งธรรม (ปลัดเทศบาล)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยินดีให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
ปลัดเทศบาล แก่งธรรม

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นาย กำชัย เดชสุทธิ (เลขา ฯ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ให้ชื่อ
นาย กำชัย เดชสุทธิ

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ที่ อว ๘๐๒๐.๑/ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร ๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.mcunk.ac.th

๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณ ลมูลพัฒน์ โลมาพาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย **ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค** หัวหน้าโครงการวิจัย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง **"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย"** เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา วิจัยในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสังกัดของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้กระผม ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะผู้วิจัย ของทางมหาวิทยาลัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

สำนักวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความช่วยเหลือ ความอนุเคราะห์ ข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งการบันทึกภาพจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการและการศึกษามา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(นาย ลมูลพัฒน์ โลมาพาน)

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)
หัวหน้าโครงการวิจัย/อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ภาคผนวก ง.

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค
อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

.....

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ในชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย" ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ถูกสัมภาษณ์ เหตุนั้น โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านให้ครบถ้วน คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่าน หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบเนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้เพื่อวิเคราะห์และรวบยอดของเนื้อหาเท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ : แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ คำถามและความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ส่วนที่ ๓ สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ .....ปี

ระดับการศึกษาสูงสุดทางโลก..... .....

ระดับการศึกษาสูงสุดทางธรรม..... .....

ตำแหน่ง..... .....

สังกัดหน่วยงาน.....

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด..... ....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

ส่วนที่ ๒ : สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑) ปัญหาด้านสังคม

(๑) ปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของท่านในปัจจุบัน เช่น ด้านสาธารณสุข ปัญหายาเสพติด ปัญหาคอร์รัปชั่นและด้านอื่นๆ มีผลกระทบมาก หรือน้อยเพียงใด ?

_____

_____

_____

(๒) ในชุมชนของท่านที่มีผลกระทบ เกิดจากสาเหตุใด ควรแก้ไขอย่างไร?

_____

_____

_____

๒) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

(๑) ปัญหาการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลาย การเลี้ยงปลากระชัง และด้านอื่นๆ มีผลกระทบมาก หรือน้อยเพียงใด ?

(๒) ในชุมชนของท่านที่มีผลกระทบ เกิดจากสาเหตุใด ควรแก้ไขอย่างไร ?

๓) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

(๑) ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรและโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางการเกษตร ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและด้านอื่นๆ มีผลกระทบมาก หรือน้อยเพียงใด ?

(๒) ในชุมชนของท่านที่มีผลกระทบ เกิดจากสาเหตุใด ควรแก้ไขอย่างไร ?

๔) ปัญหาด้านวัฒนธรรม

(๑) ความเสื่อมถอยในด้านวัฒนธรรม หรือแบบวิถีพุทธ การบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางประเพณี และอื่นๆ มีผลกระทบมาก หรือน้อยเพียงใด ?

(๒) ในชุมชนของท่านที่มีผลกระทบ เกิดจากสาเหตุใด ควรแก้ไขอย่างไร?

๕) ปัญหาด้านการปกครอง

(๑) องค์การของรัฐ หรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการปกครอง อำนวยความสะดวก และตอบสนองความต้องการของชุมชน จิตสำนึกให้เคารพกฎระเบียบ กติกาสังคม และวินัยและด้านอื่นๆ มีผลกระทบมาก หรือน้อยเพียงใด ?

(๒) ในชุมชนของท่านที่มีผลกระทบ เกิดจากสาเหตุใด ควรแก้ไขอย่างไร ?

ส่วนที่ ๓ : สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๑) การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยการฝึกอบรมและจัดกิจกรรม ควรเป็นอย่างไร ?

_____

_____

_____

(๑) การพัฒนากาย เช่น การบริโภคปัจจัย ๔ ได้แก่ "การแต่งกายที่เป็นไปตามสมัยนิยม หรือใช้สิ่งของยี่ห้อดัง, บริโภคอาหารเกินความต้องการของร่างกาย เช่น อาหารแพงเกินเหตุ การดื่มสุรา, การรักษาซ่อมแซมที่อยู่อาศัย, ด้านสาธารณสุข หรือยารักษาโรค" ด้วยการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย ควรใช้วิธีการใด ?

_____

_____

_____

(๒) การพัฒนาศีล เช่น การละเว้นการฆ่า, การเอารัดเอาเปรียบกัน, การประพฤติผิดล่วงละเมิดทางเพศ, การพูดเท็จ, พูดส่อเสียด, การพูดคำหยาบคาย, การประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรมด้วยการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย ควรใช้วิธีการใด ?

_____

_____

_____

(๓) การพัฒนาจิต เช่น เพียรระวังบาปไม่เกิดขึ้นในใจ, เพียรป้องกันไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นในใจ, สร้างสรรค์จิตใจให้แข็งแกร่ง, การรักษาความดีของตนเอง, การควบคุมตนเองด้วยการมีสติ, การฝึกจิตเพื่อให้เกิดความมั่นคง, ด้วยการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย ควรใช้วิธีการใด ?

_____

_____

_____

(๔) การพัฒนาปัญญา เช่น การมีความเห็นที่ถูกต้อง, การคิดแบบสร้างสรรค์, การละความโลภ ความโกรธและความหลง, ด้วยการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมในชุมชนเทศบาลตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย ควรใช้วิธีการใด ?

_____

_____

_____

ขอบคุณที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์การวิจัยเป็นอย่างดียิ่ง

(ผศ. ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค)

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ภาคผนวก จ

ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายราเชน กันทะวงษ์, นายกเทศมนตรีตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอุดม เลื่อมศรี, รองนายกเทศมนตรีตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายกำชัย เดชสุทธิ์, เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ ทิพยกรณ์, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอชิร บุดนาชิน, ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางสาวชินดาภา นันทบุตร, นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลตำบลปะโค, ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางสาวณัฐชญามล หินะกาล, ผู้ดูแลเด็กเทศบาลตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางสาวณรุมน น้อยแสงสี, หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเทศบาลตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายจอมเพชร หินกาล, หัวหน้าฝ่ายแบบแผนและก่อสร้างเทศบาลตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางนิศารัตน์ พุนาโน, นักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางปลันดา แก่นชนา, นักทรัพยากรบุคคลเทศบาลตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายอนุวัฒน์ โลหะปาน, ประชาชนตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายณัฐวุฒิ ไชยวี, ประชาชนตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางสาวจิดาภา โคตะเสนา, ประชาชนตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายณัฐชนน พุทธจง, ประชาชนตำบลปะโค,
ตำบลปะโค อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	ผศ.ดร.อริย์ธัช เลิศรวมโชค Asst. Prof. Dr.Arithat Loesruamchok
วัน เดือน ปีเกิด	:	๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙
ภูมิลำเนาที่เกิด	:	บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๙ ตำบลสร้างคอม อำเภอสร้างคอง จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	:	พ.ศ. ๒๔๔๓ ปริญญาตรี (นศ.บ.) นิเทศศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. ๒๕๕๕ ปริญญาโท (รป.ม.) รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข พ.ศ. ๒๕๖๕ ปริญญาเอก (พธ.ด.) พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์การทำงาน	:	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	:	๒๕๖๓ หนังสือ เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ๒๕๖๔ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสาธรรม ๗ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกการศึกษาในระบบวัดศรีนคราราม อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี ๒๕๖๕ รูปแบบการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและการออกแบบจังหวัดหนองคาย
ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)	:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
สังกัด	:	วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย
ตำแหน่ง	:	อาจารย์
ที่อยู่ปัจจุบัน		บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๙ ตำบลสร้างคอม อำเภอสร้างคอง จังหวัดอุดรธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	พระครูสุตสารบัณฑิต (จำนงค์ ผมไผ), ดร. PhrakruSutasarabandit (Jumnong Pompai), Dr.
วัน เดือน ปีเกิด	:	วันศุกร์ ที่ ๑๕ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๙
ภูมิลำเนาที่เกิด	:	๑๐๖ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลจอมศรี อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	:	ปริญญาตรี - พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปริญญาโท รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (ร.ม.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาเอก รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รป.ด.) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ประสบการณ์การทำงาน	:	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	:	๒๕๖๓ การพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนบ้านป่งไฮราษฎร์สามัคคี อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ๒๕๖๔ ความร่วมมือกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับการแก้ไขปัญหาความต้องการบริโภคสุราของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดหนองคาย อำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำสวยจังหวัดหนองคาย
สังกัด	:	วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย
ตำแหน่ง	:	อาจารย์
ที่อยู่ปัจจุบัน		๓๗๐ หมู่ที่ ๙ ตำบลวัดธาตุ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	ดร.ทองคำ ดวงขันเพ็ชร Dr. Thongkam Daungkhunpet
วัน เดือน ปีเกิด	:	วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๔
การศึกษา	:	- ประกาศนียบัตร วิชาชีพครู (ป.วค.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย - ปริญญาตรี พธ.บ. (พุทธศาสตรบัณฑิต) คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย - ปริญญาตรี น.บ. (กฎหมาย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช - ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ - ปริญญาเอก Ph.D. (Social Science) มหาวิทยาลัยมคธ ประเทศอินเดีย
ประสบการณ์การทำงาน	:	การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงที่มีต่อ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๘, ๒๕๕๒. การประเมินผลโครงการอบรมพัฒนาวิชาการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ๒๕๕๒. การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง, ๒๕๖๓.
สังกัด	:	วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย
ตำแหน่ง	:	รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตหนองคาย, อาจารย์ประจำ
ที่อยู่ปัจจุบัน		ที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย หมายเลขโทรศัพท ๐๘-๔๙๕๕-๙๗๖๕ และ E-mail: thongk๔๑๑๔@hotmail.com

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	ดร.ภัณฑิลา น้อยเจริญ PHUNTHILA NOICHAROEN
วัน เดือน ปีเกิด	:	๑๗ กุมภาพันธ์ ๑๕๑๙
ภูมิลำเนาที่เกิด	:	จังหวัดหนองคาย
การศึกษา	:	ปริญญาตรี การบัญชี มหาวิทยาลัยเกริก ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปริญญาโท บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาเอก รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ประสบการณ์การทำงาน	:	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	:	• วารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย “บทบาทและอิทธิพลของพุทธศิลป์ ต่อความศรัทธาในพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนจังหวัดหนองคาย” ไทย ผลงานตีพิมพ์ในวารสาร (Journal) ที่มีการควบคุมคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) • วารสารเกษมบัณฑิต ปัจจัยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่องานพัฒนาหมู่บ้าน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ ผศ.ดร.วัชรินทร์ สุทธิศัย ไทย • วารสารปัญญาปณิธาน ภูมิวิลาสีนี : เครื่องเตือนใจให้สังคมอยู่ในพุทธโอวาท พระกฤษณุ ปณฺฑาวชิโรและคิด วรุณดี ไทย • วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา แนวคิดและกระบวนทัศน์ในการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วย G*Power Concepts and Paradigm in

Sample Size with G*Power ผศ.ดร.วัชรินทร์ สุทธิศัย, ผศ.ดร. สิทธิพรร์ สุนทร., ดร.รัชนิดา ไสยรส ไทย

สังกัด : วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

ที่อยู่ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขที่ ๒๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	ดร.ศุภกิจ ภักดีแสน Dr.Suphakit Phakdeesaen
วัน เดือน ปีเกิด	:	วันศุกร์ ที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๙
ภูมิลำเนาที่เกิด	:	๒๓๙ หมู่ ๓ บ้านหนองบะ ตำบลโคกสง่า อำเภอพล จังหวัดหนองคาย ๔๐๑๒๐
การศึกษา	:	ระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๓๓ : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์เอกการเมืองการปกครอง (เกียรตินิยมอันดับ ๑) รุ่นที่ ๕๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๖๑ : นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) รุ่นที่ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระดับปริญญาโท พ.ศ. ๒๕๕๔ : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขารัฐประศาสนศาสตร์ รุ่นที่ ๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระดับปริญญาเอก พ.ศ. ๒๕๕๘ : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขารัฐประศาสนศาสตร์ รุ่นที่ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์การทำงาน	:	พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๓ : อาจารย์สอนนักธรรม-บาลี ประจำวัดสุทธาราม กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๘ : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๕๙ : อาจารย์ประจำหลักสูตร และประธานหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐ : อาจารย์ประจำหลักสูตร และเลขานุการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๕๖๑-ปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตร และประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (รป.บ.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดจันทบุรี

ผลงานทางวิชาการ : ๑. เรื่อง “ปัจจัยและกระบวนการสร้างหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในจังหวัดแพร่”ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย.

๒. เรื่อง “รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร” ปีงบประมาณ ๒๕๖๑ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการวิจัย. งานวิจัยเรื่องนี้ (ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผลงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกเพื่อรับรางวัลผลงานวิจัยระดับดีเด่น ประจำปี ๒๕๖๓ ในระดับ “ดี”)

๓. เรื่อง “การอยู่ร่วมกันในสังคมชีวิตวิถีใหม่ของชุมชนพหุวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำจันทบูร อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี” ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย. งานวิจัยเรื่องนี้ (ได้รับการคัดเลือกให้เป็น ผลงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกเพื่อรับรางวัลผลงานวิจัยระดับดีเด่น ประจำปี ๒๕๖๔ ในระดับ “ดี”)

สังกัด : วิทยาลัยสงฆ์หนองคาย

ตำแหน่ง : อาจารย์

ที่อยู่ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย